

scripsit fortissime Qui de ira quoque et opifacio duo volumina edidit.
quos si legere volueris dialogum Ciceronis excerptum reperies

Hermanus qui et lactantius arnobij discipulus sub dio
clitiano principe actus in flabo grammaticus cum de
medicinalibus versu compositi erant libri Nicomedie rethorica
decurt. Ac penuria discipulorum ob grecam videlicet civitatem
ad scribendum se contulit. Habemus enim Amphosium quod ad
legentibus scripsit Africa et odeporum de Africa usque nicomedia
exametris septem libris et alium librum qui inscribitur grammaticus
et pulatrinum de ira dei et institutionum divinarum ad usus gen
tes libros septem et epudimen et breuiarium cause operis in libro
vno anaphalo et asclepiade libros duos et de psephione librum
vnum ad philum eplaram libros sex. Ad demetrium auditorem suum epla
rum libros. Ad leucum eplaram libros duos. Et ad eundem de o
pifacio dei et formande hominis librum vnum. Hic in extrema sen
tite iungit et ceteris Cuspi filij Constantini in Gallia fuit qui
postea a patre interfectus est.

Incipit cala prim lib

Quanti sit et omnipotens fuerit cognitio veritatis Et quod non sit
religione sapientia nisi sapientia probanda sit religio. ij.

De errore philosophorum et rationum prudentiam et publicam statuentium
fide. e.

In vniuersi dei potestate regat mundum an multorum. 2.

Quod sub vno humi deo particulares plures esse non possunt. Et
de testimonio prophetarum. ii.

De testimonio poetarum et philosophorum. 6.

De testimonio Cotte pontificis trigemisti et de x sibyll. A.

De testimonio Apollinis et deorum. 9.

De veritate eorum quod plures deos esse opinantur. Et vbi hic error ha
bit origine et quod corpus deo non est naturum nisi propagatio
liberorum. x.

De heracle et ortu eius et gestis et morte. x.

De castalio Apolline neptuno. Marte Castore polluce
et ianacio. xi.

De iouis iouis partibus et ortu et vita flagitiosa et morte et
sepultura et de officio poetarum. xii.

Quo stoici fragmenta poetarum in ad philosophiam transferantur ratione. 16.

Quo poete et historia euacuant stoicorum traditione. 16.

De ioue Saturno et alijs. 18.

Quid inde Ennius doceat in sacra historia. 18.

Qua ratione homines deum creperunt nominari. 18.

Qua ratione di esse non pnt quos sexus discint et qd in natu
ra dei non cadit aut sexus aut coitus aut officiu fructandi .xx.
Quod sicut fidem historiari et poetari signata iam ficiu
latione puerit et que miserie et turpitudines de dysce
ferantur .xxi.

Quo refellantur hy qui deos ex hoibz factos metuntur .xx.

Quo deos vanos et deos veros nemo simul colere pt .xx.

De ppa romanoru ratione religionis .xx.

De sacrificijs et mysterijs eoru .xx.

Quis apud romanos tot et tantaru superstitionu pncipal
auctor extiterit et quis apud alios gentes .xx.

Quo tempore cepit ritus vanaru superstitionu .xx.

Epilogus quo docetur quis sit sapie primus gradus .xx.

Quanta sit aut fuerit semper cognitio veritatis et q n
sine religione sapientia n si sapientia pbanda sit religio

Magno et excellenti ingenio vi
tus dedissent quiddam laboris et tantum impendit con
temptis sibus et pmiatis et quibus autem in
ad miferie veritatis studium etiam existimare
multo esse pdatu humanu duntaxat et in

vestigare ac sine ratione q studeas opibz et amulandis ho
norbz inhere quibz res quomā fragilis et teneat sit et ad
solus corporis sit pment cultu nemo in hoc nemo iustit
effia pt Erant quide illi veritatis cognitione dignissimi qua
sine tantope cupuerunt atq ita ut ea rebus e bus antepone
rent Nam et abicasse quosda res suas familiares et contasse
vniuersis voluptatibus constat ut sola nudaq virtute nuda ex
ditis sequerentur in apud eos virtutis nome et auctoritas valuit
Ut in ipa ee summi boni pmiu predicaret sed neq adepti sunt id
quod volebant et opera simul atq industriam pderunt q de
ritas id archamū summi dei qui fecit oia ingenio et pmi se
sibus nō pt apprehendi Alioqui melius inter deū hōiem q dis
taret si ofilia et dispōnes illi maiestatis etne cogitatio asse
queret humana Quod qā fieri nō potuit ut hōm p seipm
ratio dīna notesceret nō est passu hōiem deo lumine sapie requi
rentē diutius errare ac sine vilo laboris effectu vagari p tene
bras inextricabiles Aperuit oculos eis aliquā et notionem

veritatis munus suū fecit ut et humanā sapiētiā nullā esse
monstraret et errantē ac vago viā consequendē immortalitatē
ostendēt. Verū qm̄ pauca vnt̄? hoc celesti bñficio ac munē qd̄
obvoluta in obscuro veritatis latet eaq̄ ul' gēptui doctis ē
quia p̄dōneis assertoribz eget ul' odio indotis obm̄sā sibi au
feratitate quā nā hoīez prodūis in vitia pati non p̄t. Nā
quia v̄tutibz amaritudo p̄mixta ē. Vicia vero voluptate con
dita sūt illa offensi hac celūti ferūt in p̄ceptis et bonorū spē
p̄p̄ta mala p̄ bonis amplectūt. P̄uiciendū ēē hys erroribz
credidi ut et docti ad verā sapiām dirigant et indocti ad ve
ram religionē que p̄fessio multo melior utilior gloriosior
putanda est q̄ illa oratoria in qua diu versati nō ad v̄tute
s̄ plane ad argutā maliciā iuuenes erudiebant. Multoq̄
nūc rectius de p̄ceptis celestibz q̄ differētiis quibz ad cultū v̄
maiestatis mentes hōm̄ instruere possim. Nec tam de rebz
humāis lū meret̄ qui scām bñdicendi assert̄ q̄ qui p̄ie et in
nocent̄ docet. Idē apud grecos maiore in gloria p̄hi
q̄ oratores fuerūt. Illi enī recte viuendi doctores sūt existima
ti quod ē longe prestabilis qm̄ bñdicē ad paucos p̄inet bñ
aut p̄uicē ad om̄s. Multū in nobis exercitatio illa fictarū li
tū tenuit. Et p̄uicē maiore copia et facultate dicendi causam
v̄tutis p̄ciorem. Que licet possint sine eloquētia defendi ut
est a multis sepe defensa. tñ claritate ac more p̄mōis illus
trandi et quod mō differenda est ut potentius in aīos in
fluat. Et in qua instructa et luce orationis ornata. De religioe
itaq̄ nobis rebus dñis instituit̄ disputatio. Nā si quidam
maior oratores p̄fessionis sue q̄ veteram de curis epibz actio
nū suū p̄remo se p̄hie tradiderūt eaq̄ sibi requie labore
iustissimū putauerūt si aīos suos in eam rem q̄ iūm̄ non
portant in iustione corq̄ient ut nō tam oīū sibi q̄ negotiū
querisse iudicant et quidē multo molestis q̄ in quo fuerant
an̄ versati. Quanto iustis ego me ad illā p̄iā verā dñā sa
pientiā quasi ad portā aliquē tutissimā conferā in q̄ oīa
dicta p̄ona sūt. iudiciū suauia facilia intellectu honesta sus
cepta. Et si quidā prudentes et arbitri equitatis institucōes
aīos iuris compositas ediderūt quibz aīos dissidentū li
tes contentionēq̄ sopient. Quāto melis nos et rectius di
uinas institutiones hīs p̄sequem̄ in quibz non de p̄siliadijs
āquis arcendis ā de manu conferenda s̄ de spē de vita de salu
te de immortalitate de deo loq̄rem̄ ut sup̄stitiones mortificas et
vicesq̄ turpissimos sopiam. Omissis ergo t̄ene humasē p̄hie

3

auctoribus nihil certi afferrentibus aggrediamur. viam rectam quos
 equidem si putare satis idoneos ad beneuendum duces esse et ipse
 sequeretur et alios ut sequerentur hortaretur. Sed cum inter se magna
 conuentione dissident sententiae ipsi plerumque discordent apparet eorum
 iter nequaquam esse directum. Quod sibi quisque ut est libitum propriis
 ab vias impresserunt confusionemque magnam in querentibus veri-
 tatem reliquerunt. Nobis autem qui sacramentum religionis accepimus
 cum sit veritas reuelata dominum cum doctorem sapientie ducentem
 tutis deum sequamur. Omnes sine ullo discrimine vel seruo vel e-
 tatis ad celeste pabulum conuocamus. Nulla enim suauior animo
 abus est quam cognitio veritatis cui assensum atque illustrandum de se-
 tem volumina distinamus. Quamuis ea res infinitis periculis ex-
 posita et tamen ut si quis hoc dilatare atque exequi plenissime ve-
 lit tanta illi rerum copia erubescit ut non libri modum sine expen-
 dit ostendat. Sed nos idcirco omnia breuiter colligimus quod ea quae illa-
 tura sumus tam clara sunt et lucida ut matris inuicem esse videantur
 tam obscura videri hominibus veritate. Et hinc populi qui sapientiam
 vulgo putant vel quod tantummodo instituendi nobis homines erant
 hoc est ab errore in quo sunt implicati ad rectam viam reuocandi.
 Quod si facimus ut spero asserunt amicum eos ad primum doctrinae vici-
 num ac plenissimum fontem nusquam haustu atque primum conceptum vel
 scribis sitim sedent ardorem restringat. Cum illis omnia primum
 prona manifesta modo ne pigrescat ad propinquam primum doctrinam
 legendi vel audiendi patientiam commodare. Nunc cum iam stultitia
 vana peruenit inherentes obdurat se contra manifestam veritatem
 non tam de suis religionibus quas preferant lenienter quam de se
 male. Qui cum habeant iter rectum de viis sequuntur anfractus
 planum deserunt ut per precipitum labantur. Lucem reuocant ut in
 nebris cecum ac debiles iaceant. His consulendum est ne cum se per-
 uenerint velint se tandem ab inveteratis erroribus liberari. Quod cum
 facient si quare sint nati aliquando prouiderint. Hoc enim primum
 est causa ignorantia sui. Quia si quis cognita veritate distulset in
 et quo referenda et quemadmodum sibi vita degenda sit. Cuiusque
 summam breuiter circumscribo ut neque religio vlla sine sapientia
 capienda sit nec vlla sine religione probanda sapientia. **De errore
 philosophorum euacuantiu prouidentia et publicam statuendi fide.**
Scripto igitur illustrande veritatis officio non est tam
 adeo necessarium ab illa ratione principium sumere quae videtur
 prima esse natura sit ne prouidentia quae rebus omnibus consulat
 fortuita vel facta sint omnia vel generantur. Cuius finis auctor
 demeritis confirmator Epicurus. si et antea iustitias qui deo

in dubiū vocant et postea Diagoras qui excludit et alij nō nulli q̄
putauerūt deos non esse. Quid aliud effecerūt nisi vt nulla esse
puidencia putaretur. Quos sicut ceteri philoſophi ac maxie ſtoia acime
retulerūt. dicentes. nō fieri mūdū ſine dīna ratione potuiſſe nō
conſtare nō ſūma ratione reſponderet. Sed et M. tullius quibz a
chademice diſcipline deſenſor eſſet. De puidencia gubernante re
iū et multa et ſepe diſſeruit ſtoicorū argumēta conſinas et
noua ipſe aſſerens pluima qd̄ facit. tū in oibz philoſophic ſue libris
ſū maxie in hijs qui ſūt de natūra deorū. Nec diſſicile ſine ſuit
patriciorū hōim praua ſententiā redarguē. mendacia teſtimo
nio pepuloiū atq; gentiū in hac vna re non diſſidentū.
Nemo eſt em̄ tam rudis tam ſens moribz qui nō oculos ſuos
in celū tollens tamenſi neſciat cuius dei puidencia regat. hō omē
qd̄ termē hō ſi aliquā eē intelligat ex ipſa rerū magnitudine.
motu diſpoſitione. oſtancia. utilitate. pulchritudine. tēpōatione. ne
q̄ poſſe fieri. quin id qd̄ mirabile ratione conſtat. nō oſilio ma
iore aliquo ſi inſtructū et nobis vtiq; vtiq; ſaciliū eſt creſq;
hanc prem̄ quālibet copioſe. Sed quia multū mē philoſophos agi
tata res eſt. Et puidencia tollentibz ſatis rīſu videt. ab oibz
argutis et eloquentibz. Et de ſolertia dīne puidencie p totū hō
opus qd̄ ſuſcipimus ſparſim dicē nos nūc eſt. Omittam. in p
ſentia hanc q̄nem q̄ cū ceteris ſic coheret vt nichil a nobis vi
deatur diſſeri poſſe vt non ſit de puidencia diſſeriat.

Sed **An vnus dei p̄tatem regat mūdus an multorū.**
Et q̄ ſeri opibz exordiū qd̄ ala gsequēs ac ſadā. Vtrū
p̄tate vnus dei mūdū regat. an ne multorū. Nemo qui deū ſapi
at rōnemq; ſeri putet qui nō vnu eē intelligat qui et condidit
oīa et eade qua condidit virtute modet. Quid em̄ multus opus ad
mūdū regimē ſuſtinendū. Niſi ſoue arbitram. ſi plures ſint mi
nus habet. ſingulos neruorū atq; viriū qd̄ quidē faciūt hū q̄
et multos volūt q̄ nūc eſt in beales eē. Siquide ſinguli ſine
auxilio reliquorū tante molis gubernaculū ſuſtine nō pnt.
Deus autē qui eſt etna mens ex oī itaq; pte p̄ſe oſumateq;
virtutē eſt qd̄ ſi verū eſt vnu ſit neceſſe eſt. Potestas em̄ uel
vnu abſolute retinet ſuā p̄p̄iam firmitatē. Id autē ſolidū
exſtimandū eſt tū nichil decede. Id p̄fectū tū nichil poſſit
auctē. Quis dubitet potentiffimū eſſe regē qui totius orbis ha
beat ipū neq; īmēto tū illa ſint que vbiq; queſūt oīa. Cum
ad eū ſolū oīs vndiq; copie congerant. At ſi plures p̄tiant.
oīe em̄ min⁹ certe opū. minus viriū. ſinguli habebūt tū mē p̄te
ſcriptā portionē ſe quicq; gtimeat. Eodemō etiā dī ſi plures eſſe

4
minis valebunt alijs tantum in se habentibus virtutis ac p[er]f[ec]t[is]
nā in eo p[er]t[ine]t esse in quo totū est q[uo]d in eo in quo p[er]t[ine]t exiguū de
toto est. deo vero si p[er]f[ec]t[us] est quia p[er]f[ec]t[us] est ut ē debet non
p[er]t[ine]re esse nisi vno ut in eo sint o[mn]ia. Deorū igit[ur] virtutes ac p[er]f[ec]t[is]
tes infirmiores sint necesse est quia t[ame]n singulis de eis quātū
in ceteris fuerit ita q[uo]nto plures tanto minores erūt. Quid q[uo]d su
ma illar[um] rerū potestas ac d[omi]na vis ne semel q[uo]dam diuidi p[er]
Quidq[uo]d em[en]t caput diuisione et intentū capiat n[on] est. **S**i ē
intentū p[er]t[ine]t est a deo q[uia] incorruptibilis est et eternus. o[mn]iūq[ue]
est ut diuidi potestas d[omi]na non possit. **D**eus g[er]o vnus si
esse aliud p[er]t[ine]t q[uo]d tantū capiat potestatis. **E**t h[ic] t[ame]n qui multos
ē arbitrant[ur] officina inter se dicūt esse parit[er]. De quib[us] o[mn]iū
suo loco disputabim[us]. **I**llud interim q[uo]d ad p[ar]te[m] loq[ui] p[er]t[ine]t
o si p[ar]ti sūt inter se offi[ci]a eodē reuoluit[ur] res ut ex h[is] quib[us] p[er]
ficere o[mn]ib[us] nequeat. **P**erf[ec]t[us] igit[ur] non ē qui cessantib[us] ceteris nō p[er]
o[mn]ia gubernare. **I**ta fit ut ad regendū mūdū vno p[er]f[ec]t[us] v[er]it[as]
pus sit q[uo]d in benilitate multorū. **Q**ui aut[em] putat q[uo]d tanta m[ul]
titudinem non posse ab vno regi fallit[ur] neq[ue] q[uo]m sit vno ac
potestas d[omi]ne maiestatis intelligit si existimat singulac[um] d[omi]ni qui
facere mūdū potuit eūdē regere non posse quem sentit d[omi]ni
capiat aīa q[uo]nta sit d[omi]na huius op[er]is imensitas. **A**ntea m[ul]
tū esset tū virtute atq[ue] consilio dei ex n[on] nullo est constata q[uo]d
opus nisi ab vno meliori p[er]fici nō potuit iam intelligit
multo tantū esse ab vno regi q[uo]d est ab vno consilio. **Q**uid
fortasse aliquis ne fabricari quidē tā imensū opus n[on] p[er]t[ine]t
a plurib[us] potuisse q[uo]lib[et] multos q[uo]lib[et] magnos p[er]t[ine]t. **Q**uid
in multis magnitudinib[us] p[er]f[ec]t[is] virtutis maiestatisq[ue] posuerit
id totū in vno consero et in vno esse dico ut t[ame]n m[ul]tū sit istam
rerū q[uo]ntū n[on] cogitari nec dici p[er]t[ine]t qua[m] in re q[uo]m et sensu dep[re]
hens et verbis quia neq[ue] tantā intelligentie lūc[us] p[er]t[ine]t hui[us]
nū neq[ue] explanationē tantarū rerū capis lingua mortalis
idip[su]m intelligē nos oportet ac dicē. **V**ideo rurs[us] q[uo]d econtra dici
possit tales esse illos plures quales nos volum[us] vno. **E**t hoc
fieri nullo pacto p[er]t[ine]t q[uo]m singulorū p[er]f[ec]t[is] p[ro]gredi longius n[on]
valebit. **O**ccurrentib[us] sibi p[er]f[ec]t[is] ceterorū. **N**ecesse est em[en]t ut p[er]t[ine]t
quisq[ue] limites aut t[ra]nsgrēdi nequeat aut si t[ra]nsgress[us] fuerit p[er]t[ine]t
alterū s[im]b[us] p[er]t[ine]t. **N**on vident qui multos esse deos necdū p[er]
en posse ut aliquid diu[er]sū velint ex qua re disceptatio inter eos
et certamine orat[ur] sicut homer[us] bellantes inter se deos s[im]u
cū alij capi. **T**erorē vellent alij repugnent. **V**no igit[ur] arbi
trio regi mūdū n[on] est. **N**isi em[en]t singularū p[er]t[ine]t potestas ad
vnā p[ro]videntiā referat[ur] non poterit sūma ista constare vno

quoque nihil curante amplius quam quod ad eum proprie pertinet sicut ne res
quidem militaris nisi unum habeat ducem atque rectorem. Quod si in
vno exercitu tot fuerint imperatores quot legiones quot cohortes
quot tunc quot ale primus non instaur potest atque vno quoque pri
uilegiu recusante nec regi facile aut tempore quod suis propriis consiliis
viant omnes quoque diuersitate plus noceant quam proficiant. Et in hoc rege
natur. imperio nisi vno fuerit ad quem totius summe cura referat
vniuersa soluentur et conueniunt. Dicit autem multorum arbitrio regi mun
du tale est quale si quis affirmet in vno corpore multos esse metes
quod aia et multa sunt membra membrorum ut singulos corporis se
per mutabile mentes regere credant. Item multi affectus quibus to
tienti solentur vel ad iram vel ad cupiditatem vel ad letitiam vel ad
metum vel ad misericordiam ut in omnibus totidem metes putentur operari.

Quod sub vno vniuersali deo particulares plures esse pos

sunt et de testimonio prophetarum.

Quod si quis profecto dicat ne ipsam quidem que vna est ha
bere videat. et si in vno corpore tantam rerum gubernationem
mens vna possidet et vniuersis simul intenta et aut aliquis
existimet mundum non posse regi ab vno a pluribus posse et si
intelligunt ipsi assertores deorum ita deos posse singulis rebus ac
rebus ducem. ut tamen vno sit rector eximius. Iam ergo recti non
du erunt si facillime ac ministri quos ille vno maxime ac potes
simus huius officii preerit. Et ipsi eius ipse ac ministris fuerint. Et vni
usque pater non sit. Non igitur deus omnes sunt. nec enim potest hoc idem
esse quod facit et quod ducatur. Nam si deus est summe perfectus in
corruptibilis esse debet perfectus impassibilis nulli rei subiectus. Et
ergo deus non sunt quos pater vni maximo deo necessitas cogit sed
quia frustra falluntur qui hoc ita putant. Cum huiusmodi paulo
post apostolus hanc veritatem diuine potestatis testimonio comprobemus
propheta qui fuerunt admodum multi vnum deum predicant vnum lo
quentur. Quippe qui vno dei spiritu pleni que futura essent pariter
et consona voce predixerunt. At enim veritatis ceptores non putant
hys esse credendum illas enim non diuinas sed humanas fuisse
hanc autem videlicet quia de vno deo promissa sanctorum et infam
um fallaces fuerunt. Atque in plerisque completa esse quotidie illorum in
teritima videmus et in vna sententia contrariis diuina docet non fu
isse furiosos. Quis enim mentis emotio non modo futura preterita sed
etiam coherentia loqui possit. Num ergo fallaces erant qui talia
loquebantur. Quid ab hys tam longe quam ratio fallendi ac exte
rior ab omni fraude cohiberent. Idcirco enim a deo mittebantur
ut et preces essent maiestatis eius et correptores prauitatis
humane. Pietra voluntas fingendi ac mentendi eorum est qui

opes appetunt qui lucra desiderant que res pml ab illis scis vir
fuit Ita em delegato sibi officio functi sut vt delectis oibz ad
tutelā vite necessarijs non modo questu illū habuerunt s; enā
traniats atq; morte Amara sut em vias ac mala vicijs
pcepta iusticie Itaq; h; quoz pml et arguebāt et phibebant
exnuatōs eos omīs acerbissime neauerūt Ergo a quibz abfuit
studium lucri abfuit enā volūtas et causa fallendi Quid qd ali
qui eorū pncipes d; et reges fuerūt in quos cadere nō pōt suspicio
cupiditatis et fraudis et tñ pccomū dei singularis eade
terū dūnatione fecerūt

De testimonijs poetarū et phorum

Sed omittamus sane testimonia ppharū ne minus
a pbatio videat esse De quibz hys omo non cred
miamz ad auctōes et eos ipōs ad pbationē veri testes utemz
bus contra nos vti solent poetās dīos et phōs ex hys vñū dei
pbemz nūc ē nō q; illi habuerint cognita veritate s; qd ipmō
veritatis tanta vis est vt nemo possit esse tam pccū qui vident
mgerente se oculis dñā claritate Poete vō quā dīos rādm
mbz ornauerūt et eorū res gestas aplificauerūt sumis audibz
sepissime tñ gñent spū ul mente vna contineri regis em
pheus qui est vetustissimz poetarū et equalis iporū deorū fignat
tradit in argonautas nūc tmdaudis et hercule nauasse
ū et magnū pmogetitū typhos appellat q; an ipm mām p
genitū s; ab ipō sint cūcta gnata Eūde enā Caneonem p
ad huc nichil esset pmius ex mfmto apparuit et eorū mīqoi
gñe atq; nām q; conape aīo non poterat ex aere mīse mīu
dicit typhosonoc q; eorū nepiā mīor nepoc
Aliud em qd diceret amplius non habebat hūc aut omī dā deorū
esse penitē quorū causa celū condidit liberisq; pphat vt ha
berent habitaculū sedmz eorū Estien athanathos domo
naphiton . Natūsa igit et rōne ducente intellexit esse pres
tantissimā potestate celū ac terre conditricē Non potuit em di
cere louem esse pncipem rerū q; erat saturno gemitz Nūc ipm
Satū qui celo natus ferebat Celū aut tñq; deū pmiū constituit
non audebat qd elementū videbat esse mūdi quod ipm egre
ret auctōis Nec em ratio pduxit ad deū illū pmogetitū cui as
signat et tribuit pncipatū Homera nichil nobis dāe potuit
qd pncipat ad veritatē qui humana potius q; dñā gñpsit po
tuit Hesiodus qui deorū gnationē libri vñq; ope pplexo est sed
tñ nichil dedit non a deo conditore sumēs exordiu s; a chaos qd
est rudis inordinatq; materie gñsa congeries Cū explanare
an debuerit chaos ipm vñd qñdo quomō esse nō constare cepisset
Nimīz sicut ab aliquo artifice disposita ordinata effecta sut oīa

typhosonoc

q; eorū

nepiā mīor

nepoc

vos

protogenos

pheton

perimachios

neios

vos

pncipio gemitz

longo ul imenso

aere

naturē

sic ipsam materiam factam esse ab aliquo nunc est. Quis igitur hanc
nisi deus fecit. Cuius prelati subiaccunt omnia si refugit hoc ille. Dum hor-
ret incognitam veritatem. Non enim misarum instinctu sicut videri vo-
lebat in helicone carmine illud effudit sed meditando venerat ac patet
Nostorum prima maius longe fuit a veritate. Cuius de summo deo que me-
tem ac spiritum nominavit. Hec verba sunt. Principio celum ac terras vapores
liquentes lucentesque globum lune titamaque astra. Spiritus inter alit to-
tamque infusa per artem Mens cogitat molle et massas corpore mis-
cet. Ne quis forte ignoret quoniam esset ille spiritus qui tantum habere
percepit. Declavit alio loco dicens. Deum namque ire per omnes terras et tra-
ctus per mare celumque perfractu. Hinc pecudes armenta viros genus o-
mnium prelatum. Quicquid sibi tenuis nascente arese vitas. Quidius quippe
in principio preclari operis sine ulla nobis dissimulatione a deo que
fabricatore mundi quicquid rerum opifice vocat. Mundum facit instructum
Quod si vel orpheus vel hyperi que natura dicit ducente senserunt
Expetunt descendissent eadem quam nos sequimur. doctrina comprehensa
veritate tenuerunt. Sed hactenus de poetis ad philosophos veniamus quo-
rum quidam auctoritas certiusque iudicium quod non rebus omittimus sed
questionando veritati studuisse credunt. Thales milesius qui unus
ex septem sapientium numero fuit quicquid primo omnium fuit quessisse de cau-
sa naturalibus tradit. Alii eum dixit ex qua nata sint omnia. Deum autem
esse mentem que ex aqua cuncta formavit. Ita materiam rerum po-
suit in humore principium causarum nascendi constituit in deo. Pi-
tagoras eam dissimulat quid esset deus autem per universas mundi partes
divinam vim commens atque diffusam. Ex quo omnia que nascuntur. animi
a vita caput. Anaxagoras deum esse dicit infinitam mentem que
per seipsum movetur. Anaximenes quidem multos esse populares
deos unum tamen naturale. Iamque summe artificis. Cleantes et anax-
imenes ethera dicunt esse summum deum cui opinioni poeta non as-
sensit. Iamque per omnipotens secundis imbribus ether. Coniugis et ge-
minum letis descendit et omnis. Magnus alit magno primordia cor-
poris feta. Thalesque nalem vim divina ratione preclaram mentem
divinam mentem deum nuncupat. Itaque zenon nalem divinamque legem
hanc omnium summa quibus sit mentem eodem tamen spectat ut per providen-
tiam unam esse consentiant. Sive enim natura sive ether sive
ratio sive mens sive fatulus natus sive divina lex sive quod ali-
ud dixeris idem est quod a nobis dicitur deus. nec obstat appellationum
diversitas cum ipsa signa ad unum omnia revolvantur. Aristoteles quippe
ius secum ipse dissidet ac repugnancia sibi et dicat et sentiat.
Tamen summum tamen unam mentem mundo preesse testatur. Plato qui
omnem sapientissimum iudicat monarchiam plane apteque defe-
dit nec ethera a rationem aut naturam sed ut deum nominat ab eo

gneret

mūdū hūc pfectū atq; mirabile ē fabricatū quē Cicerō sem-
tus atq; imitatus i plurimis deū ofitet ac supmū vocat in
hys libris quos de legib; sēp ab eoq; regi mūdū argumē-
tar nū disputat de natura deorū hoc mō. Nichil ē prestāti-
us deo ab eo igit regi mūdū nūc est. Nulli igit est nature obedi-
ens aut subiectus deo ergo omne regit ipse naturā. Quid aut
sit deo in consolatione diffinit. Nec vero deo ipse qui intelligitur
a nobis alio mō intelligi pōt nisi mens soluta quēdā et libēra
segregata ab omī onēratione mortali. Quā sentiens et mouēs
Amicus quoq; Seneca qui et romanis ul' accerrimis ston fuit
q; sepe sūmū deū merita laude psequitur. Nā cū de immanē
morte differet non intelligit inquit auctem ac maiestatem
iudias tui pectōis orbis strāz reliq; et deorū omī deū a quo
ista munia que singula adoramus et colimus suspensa sūt. Ite
in exhortationib; hic cū pma fudamēta molis pulcherrime in-
ceret et hoc ordiret quo neq; manus nouit q; natura nūc
liis ut oīa sub duab; suis irēt. q; ipse p tota se corpū
intendat tū ministros regni sui deos genuit et q; multa alia
de deo nūc similia locutus est que nūc differo. Nūc fati ē de mo-
strare sūmo ingemo uiros attigisse veritate ac pene tēpore
nisi eos retroq; infucata prauis opimib; obfuetudine rēp-
isset qua et deos esse alios opinabant. et ea q; in vfu hōm
fent tamq; sensu pedita essent p dijs habenda et colenda
debant. *De testimonio Cotte pontificis et trimegysti et de*

Donec ad dīna testimonia tūscamus sed. *decem fabulis*
opus vnu pferam qd est simile diuino et ob miram
vetustate Et qd is que noīabo ex hōib; in deos relatus ē. Apud
Cicerōne cotta pōtēfex disputans cōt stōicos de diuinib; et
varietate opimōnū que solet esse de dijs ut more achāle mēorū
oīa facēt mēta qnq; fuisse mercuriū ait et enūtiatē p ord mem
quatuor qntū fuisse eū a quo sit argus omīq; ob eāz tam tēp
tū profugisse atq; egiptijs leges ac lras tradidisse. Ite egiptijs
theophrastus appellat a quo apud eos pīmus am sui mēorū
id september noīe accepit. Ite opidū condidit qd etiā nūc gre
vocat marciū ciuitas et phemate colut eū religiose. Qui ta-
meti homo fuit antiquissim; tū et instructissim; omī grē dōt
ne adeo ut ei multarū rerū et artū scia tūmēstis cognōmē i
ponerent. Hic sēp libros et quidē multos ad cognitiōnē dīna-
rū rerū ptinentes in quib; maiestate sūmi ac singulāis dei
asserit ysdemq; noībz appellat quib; nos deū et pīem ac ne
quis nomen eis requirēt a nommonē dicit eo q; noīs pētate
non exeat ob ipām salūz vnitatem ipsius. Hec verba sunt

Deos aut vna vnus at no
mib eget no e ei su noie.

Ode p hoc eic
da eic onoma
toc vtipoc pectai
ectin sap o on
do nonimoc

Ode theosis
ode eis onomatos
vpros lectai
estm gar oon
anommos

Deos aut vna
vna aut noie
non eiet
est enim qui
sine nomine

Deos igitur nomen non est quia solus est nec opus est proprio vocabu
lo nisi in disamine erigit multitudo ut vnaquaque persona sua nota
et appellatione designes deos aut quia semper vna est propria nomen
est deus. Super est de cunctis carminibusque sacris testimonia que sunt mi
to reuerentia proferre. Nam fortasse hi contemnerent quos agimus in poetis
poterint esse credendum tamquam vana fingentibus in quibus quod errare po
tuerint quia et ipsi homines fuerint. In vno quo nemo vnusque doctor
ne apud grecos quidem vixit in libris veterum dicitur quos ad C. cesa
rem pont. max. scripsit cum de quidam vnius loqueretur. Sibyllas li
bros aut non fuisse vna sibille sed appellari vno nomine sibyllas quod
omnis femine vates. Sibille sunt a veteribus nuncupate vel ab vna
delphidis nomine vel a conuictis deorum enuntiandis. C. O. V. C. N. N.
etiam deos non theos. N. et conuictum non vultum sed
vultum. N. N. appellabant colico sermone genere. Itaque sibilla
dictam esse quasi theobulen. Ceterum sibillas nunc fuisse deas casus
est enuntiari sub auctoribus que de singulis septuaginta. Prima fuit
de pte cuius mentionem fecerit Nicanor que res gestas Alexandri ma
cedonis scripsit. Secundam labiam cuius meminit cupidus in lamine p
ter. Terciam delphicam de qua Caspian loquitur in eo lib. que de diuina
re opesuit. Quartam cymeam in ytaliam quam Aruus in libris pu
blici belli pte in analibus noiat. Quintam euriethra quam Apollido
euriethreus affirmet sua fuisse tunc. Itaque etiam plura parenti
bus patrum et pte et pte esse. Troiam et Homerum mendacia scrip
turi. Sextam famiam de qua scribit Eurysthenes in antiquis ana
libus famiam esse se septimam humanam nomine Amalthe
am que ab alio ephile vel demophile noiet. Cuius nouem libros at
tulisse ad regem Tarquinium primum ac per hys trecentos philippeos
postulasse regemque appropriatum precum magnitudine decessisse mulieris
infamiam illam in aspem regis tres obussisse ac per reliquos inde primum
poposuisse. Tarquinium multo magis infamie muliere putasse que de
mud tribus alijs clustis ac in eodem pte pteuaret motu esse regem
ac residuos trecentis aureis emisse quorum postea nunc sit auctus. Ca
pitulum refecto quod ex omnibus ciuitatibus et ytalibus et grecis et papu
e euriethis coacti allati sunt romam augustinus. Sibille nomine fue
runt. Octauam helespontiā in agro troiano nata uero marmesso
ca opidu gergitum quam scribit Heracles ponticus. Solomoni et
Cyri fuisse temporibus. Nonam phugiam que conuicta sit anare. De
cima eiburte nomine albunem que tiburii colitur et dea iuxta ripam
amnis amicis cuius et gurgite simulachrum eius inuentum esse dicitur
tenes in manu librum. Hanc omni sibillarum carmina et feruntur
et habentur preterea. Cumei cuius libri a romans oculi n. eos ab
villo nisi a quindam viris inspicis fas habent et sunt singularem

11. Defect

Singuli libri qui quia scilicet nomine inscribuntur: veluti
vnius esse creduntur: suntque con-
fusi nec discerni ac suum assignari cuiusque potest. Nisi erithree que et
nomen suum verum carmina inseruit. Et erithrea se nominat ubi pro-
curator est cum esset orta babilone sic et nos quise. Scilicet duemus scilicet
testimonium eadem fuit abutendum. Omnis igitur: hec scilicet vniu-
ersum deum predicant maxime tamen erithrea que celebratur inter ceteras ac nobilior
habetur. Primum fenestella diligentissimus scriptor de quidam viris
dicens aut testituo capitolio retulisse ad senatum. C. Cutione con-
sulem ut legati richras mitterentur qui carmina scilicet con-
ad romam deportarent. Itaque missos esse. per Gabmum. Al octavi-
um. I. Valerium qui descriptos a priuatis visis non mille deportauit
romam. Idem supra omnino dixisse varone. In hys quoque visis
romam legati attulerunt de vno deo. Hec sunt testimonia

hic et or so	Unus deus qui
Monoc sarpi	sola est vsp
yslepmela ter	amplissimus
Aseneoor	increatus
Immatu hunc esse solu sumu deu qui celu fecit lumbus	sed deus sola
distinxerit	ing emmentissimus
Aspaeoor monoc	qui fecit
Eidag ysleptator	celum
Oeselloine a	atque solem
Oipaton	et stellas
Emonthe kai	lunam
Acopcat kai	firmamentum
Ehlehene	terramque
Kaploopor	et tumores
Seagor kai	aque
Ydaoor	ponti
Oidpamata	
Noncor	
Qui quoniam solus sit edificator mundi et artifex rerum uel	
quibus constat ut que in eo sunt solu coli oportere testatur	
Aiton ton	Ipse qui
Monon	solus est
Ohta res nede	colite
Scolla	principem
Kocmoy	mundi
Or monoc eis	qui solus est
Aiona	in seculum

hāi ezaenoc	atq; a seculo
Esicō	factus
Ite alia sibilla quēcūq; est	nū pferre se ad hoīes vocē dei di-
ceret sic ait	
Monoc lap	Solus enim
Deor ei	deus
Alitaiopk	et non
Etom	est
Enoc Aploc	deus Alius

requeret nūc testimonia ceteraz nisi et h. sufficeret et i. oportuorib; loas referuaret. Sed nū defendam; cām vērta- tis apud eos qui aberrantes a veritate falsis religionib; ser- uant qd' gēna phanome adūso eos magis adhibere debet qd' eos deoz suoz testimonijs reuincam;

A De testimonio apollis et deorū *Cam A.*
 Solo em̄ quem p̄ter ceteros dñi maximeq; fatidi- ciūm Colophone videns qd' delphis credo emigraue- rit amentate asie duct; quereti ruda quis esset aut quid esset omo deus rñdit xx et vno versib; quorū hoc p̄ncipiū ē.

Allopiet	Ex se ortus
Ididalioc	inductus
Alatpac	sine matre
Alon Alitoc	inexpugnabilis
Alipoma	nomine
Alude Alon	nec verbo
Alpoc Alon	capiendus
Et Alipoc Alon toy to	igneum seculum
Deor Alitpa de	hoc de; modica autem
Deor Alitpic	dei portio
Alitpaor	angeli
Alit	nos

In quib; potest suspicari de Jone esse dictū qui m̄rem hūit et nomē quid qd' marturis ille ter maximeq; aī supra sen me- tionē non nō a metora ut apollo s; a Ilatopa quoz ap- pellant deū qd' origo illi non sit aliūde nec em̄ p̄t ab illo esse gnatus qui ip̄e vniūsa gnauit. Hanc ut opinor et ar- gumentis deorū et testib; confirmam; qd' p̄ se satis clarū est vñū esse regem om̄di vñū p̄cem vñū deū. Et fortasse que- rat aliquis a nobis illud idē qd' apud Ciceronē querit hoc tenetio Si deus vñs est que esse b̄ta solitudo queat tāp̄ nos qui vñū dicim; desertū ac solitariū esse dicim;. Habet

enim ministros quos vocamus nuntios Et est illud verum quod dicitur
esse in exhortationibus **Benecā** sup̄ retuli genuisse regni sui
ministros dñi verū hī neq̄ dī sūt neq̄ deos se vocari aut co-
li volūt **R**ūppe qui nichil p̄ter iussū ac volūtate dei faciāt
net tñ illi sūt qui vulgo colūtur quorū et exiguus et rūs e-
rūt **Q** si cultores deorū eos ip̄os se colere putat quos summi
dei ministros appellamus nichil est qd nobis faciāt iudiciū
qui vñ deū dicam⁹ multos negem⁹ si eos multitudo delectat
non xī dicim⁹ vt **Emmēs** aut **ccclxx** vt **orphenus** sed
inuiabiles esse arguim⁹ eorū errores in diuina qui tā paruos
putant **S**ciant tñ quo nomē appellatī debeant ne deū vñ a-
lent cuius nomē exponūt dñi plūib⁹ tribuūt cedat **Apolim**
suo qui eodē illo rñso vt **Ioni** p̄ncipatū sic eadē cetis dñs abstu-
lit nomē **C**ertius em̄ versū ondit dei ondit ministros no deos
verū angelos appellatī oportet **D**e se quidē ille metitus ē **R**ū-
tū sit enī demonū angelis dei se aggregauit **D**emoni in alijs
rñsis demonē se ēē confess⁹ est **N**am tñ metigāet **q̄m** sūt
sup̄litiū vellet ita rñdit

llanwope	Oia sapiens
llanto didakce	oia doctē qui
llopi coioon	p multa versat⁹
lraueri daimon	exaudi demon

Ite rursū tñ p̄ter in **Apolinem** smythiū rogato exponit al-
hoc versu exorsus est

Apmonia	Coaprio
lioraior popeor	mundifera
llan coon	totius sapientie
daimon	demon

Quid ergo sup̄est nisi vt pia confessione verbeibus veri
dei ac penā subiaceat sempitēne **N**am talio rñso ita dixit

Quimonai	demonēs
coi poicor	qui p̄gunt
pillepuxcoher	in terram
kaulepi	et circa
llontona	pontum
kaiaatoy	in fessis
dammonai	domantur
ylla ymactisic	sub verbere
ecoy	dei

De vtriusq̄ genibus in s̄do libro dissemus interū nobis sat
est qd dñi honorare se vlt et in celo se collorare confess⁹ est id
qd res se haberet **E**no sūt appellandi qui deo sp̄ assistūt **D**e

trahant ergo se homines ab erroribus et abiectis religionibus praeiis
 pente sunt dominum cognoscant cuius non virtus existimari potest nec
 magnitudo perspicui nec principum comprehendere cum ad illam mentis
 humane intentio et acumen et memoria pervenit. Quae si sub
 ductis et consumatis omnibus viis subsistit heret desinat nec est ali
 quid ulterius quo progredi possit. Verum quia si non potest quin id
 quod sit aliquando esse cepit consequens est ut quoniam nichil ante eum fuit
 ipse ante omnia ex seipso sit perventus. Ideoque ab apolline

Cane
 Cane

Argo pitec
 Et a sibilla
 Argo se nec
 A senecor
 Alfoosueor

Ex se ortus

Ex se gemitus

Inreatus

Infectus

Reminatur quod seneca homo acutus in exhortationibus vidit.
 nos inquit aliunde pendemus ita ad aliquem respiciamus cum quod
 est optimum in nobis videamus. Alius nos edidit. Alius nos
 infirmum. Deus ipse fecit. **Cam 8m**

**De veritate eorum qui deos plures opinantur esse et unum is
 error huius origine et quod corpus deo non est nomen non appropriatum libere**

Hic igitur tot ac tantis testibus ob apparet unum dei potestate
 hac prudentia mundum gubernari cuius vim maiestatemque
 tantum esse dicitur. Tameo plato ut ea neque mente concipere neque verbis
 enarrare quisque possit ob nimiam inextinguibilem potestatem. Dubi
 tet vero aliquis. An quidquam difficile aut impossibile sit deo quod tanta
 tam manifesta opera prudentia exogitantur virtute constituit ratione
 perfectior nunc aut spiritu sustentet potestate moderat inextinguibilis ref
 fabilis et nulli alij fatis notis quam sibi. Unde michi de tanta maie
 state seipsum cogitanti qui deos coluit mercedem videri solent tam ce
 ci tam inextinguibiles tam exordos tam non multum multis
 malibus discentes qui credunt eos qui geniti sunt maris ac semine
 orbi aliis maiestatis. Dime quod virtutis habere potuisse cum sibil
 la classica dicat.

Quiaque anapoc
 Ek nepor
 Meopare
 eeor
 Oesioanegor
 Eihai

Non potest ex viri
 semmibus
 et matris
 deus
 formatus
 esse

Quod si est verum sicut est apparet hercule apolline liberum. Mar
 cium senecam ipsum cum ceteris homines fuisse quam sunt ex duobus
 sexibus nati. Quod causam a deo tam emotum quam id opera quod ipse ad pro

9
gandā sololem mortalibz tabuit et q̄ sine s̄ subna corpali
nullū p̄ ēē. **H**ij ergo si sint imortales etm̄ quid opus ē alio
sexu nūmū vt generet ipa p̄tome quid opus est cū suaf
sione non egeant qui s̄ sūt futuri. **N**ā p̄fecto in hoibz
ceterisq̄ aiantibz diūstas sexus cōtio et gnatio nullū h̄nt
aliā rōnē nisi vt oīa gnā vuentū qm̄ sūt q̄dione mor
talitatē obitura mutua possint successione p̄uari. **D**eo aut̄ qui
est sempiternus neq̄ alē sexus neq̄ successio nōia est. **D**icit aliq̄s
vt habeat mīstros ul̄ in quos ip̄e possit dñari. **Q**uid igit̄ sexa
opus est femine cū de eis qui ē cōpotens vt vocat̄. s̄i vsu et
opa femine possit filios p̄teare. **N**am si quibusdā ī mutis
aialibz id p̄stittit vt sibi ē folijs natos ē suauibz herbis ore
legant aut̄ existimet aliquis ip̄m deū nisi p̄mixonē sexus
altius non posse gnate. **I**llos igit̄ quos ip̄eiti et mīspicet
tāq̄ deos nūtiat et adorāt nemo ē tam īcōsīdātq̄ qui non
intelligat fuisse mortales. **Q**uō ergo īquiet aliquis dū audi
ti sūt. **M**i mīū quia reges maxim ac potentissimi fuerūt ob
merita virtutū suarū ac mīnecū ā arcū reptari cū mī
fuerūt h̄j quibz ip̄tauerāt in memoriā sūt gl̄oriā. **Q**uod
si quis dubitet res eorū gestas et facta p̄deat q̄ vniūsa in
poete q̄ historia vetēs p̄derūt. **C**am̄ q̄ m̄

De heracle et ortu ei⁹ et de gestis et morte ei⁹
Heracles qui ob virtutē clarissim⁹ et q̄ āstac⁹ inter
deos habet̄ nomē orbe t̄re quē p̄grasse et p̄grasse nariat
stupris libidinibz adulterijs īgnauit n̄ amū cū esset genit⁹
adulterio aliēigene. **Q**uid tandē in eo potuit fesse dñi q̄ sūt
ip̄e vias m̄cipatus et mares et feminas cōt̄ om̄s leges
fama flagitio dedecore affect⁹. **S**ed ne illa quidē q̄ magna et
mirabilia gessit talia iudicanda sūt vt v̄tutibz dñis tribuēda
videant̄. **Q**uid em̄ tam magnificū si leonē aprūq̄ superauit si
aues dicit sagittis si regū stabulū egressit si v̄tutē quē m̄
hulūq̄ detrauit si equos feroces cū dñō m̄cerent. **O**pa sūt q̄
fortis viri hoīs tū. **N**lla em̄ que viciat mortalia et fragilia su
erūt. **N**ulla ē em̄ qd̄ ait orator tanta vis que nō s̄v et viri
bus debilitari frangiq̄ possit. **A**t amū v̄mē. **I**n cōhibē fortis
simi est q̄ ille n̄ fecit v̄m̄q̄ n̄ potuit. **H**ec qui faciat non
mō ego cū s̄m̄is viis comparo si similitū deo iudico vel
lē abieciisset de libidine luxuria cupiditate insolentia vt vir
tutē ei⁹ īplecet quē deo similit̄ iudicabat. **N**on em̄ fortior pu
tandus ē qui leonē q̄ qui cupiditates audissimas cōhercet aut

q̄ a magone bellatricem q̄ qui libidine vniat pudoris ac fame de
bellatrice aut qui fenu de stabulo q̄ qui vicia de corde suo egit
q̄ magis sit p̄miosa q̄ domestica et q̄ mala sit q̄ illa q̄
et vitari poterat et caueri Ex quo fit vt ille solus vir fortis de
beat iudicari qui tepans et moderatus est et iustus Quod si cogis
iustus aliquis que sint dei opa ita hec oia q̄ mirantur hoies rep
tissimi ridicula iudicabit Illa em non dms etatibz quas
ignorat Hercule non Encisteo tm feruisse regi q̄ aliquatenq̄
honestu uideri pt si ena impudica mulieri omphale que illu ves
tibus suis indutu sedere ad pedes suos iubebat pensa facientem
detestabilis turpitudine si tanta eat voluptas Quid tm mget aliq̄s
poetis ne credendu putas qm puer non em ista Iulius nar
rat a lutianga qui dys et hoibz non peperat si hy potissimu q̄
deum laudes canebat Quibz igit credimz si fidem laudatibz no
adhibem? Qui hos mentiri putat proferat alios quibz credi
mus auctores qui nos doceat qui sint isti dy quo vn oit que
se videt qui nus q̄ p̄as quid m hyb admirable quid cultu
dignu quid deniq̄ certius veriusq̄ mysteriu nullu dabit Credi
mus igit istis qui non vt reprehenderet sut locuti si vt p̄dica
ret Nauigauit ergo cu argonautis expugnauitq̄ Troiam
Iteq̄ laomedonti ob negata sibi p̄ filie mercede salute Vnde
quo tpe fuit appet Itē furore atq̄ infama p̄titz vxore sua
et libeiz p̄mittit Huc hoies deu putant Et philotea heres
suis non putauit qui facem supposuit arsupro qui artus eius
et nat nos cremari ac diffundit iudit qui ossa eis ac cinis m
oculo monte sepeliuit p̄ quo mune sagittas eis accepit C 10^m

De esaulapio Apolline Neptuno marthe castore polluce

Esculapius et ipe non sine fla Et marauio :
Egitio Apollinis natu quid fecit aliud dms honoribz
dignu nisi qd sanauit ypolitu morte sane hnt clariore
q̄ alio meruit fulminari Huc terquitiu de illustribz viris
dys aut mētis p̄ntibz natu expositu et a venatoibz iuen
tu amno lacte nutritu Chironi traditu didicisse medicina
fuisse aut messeniu sed epidauri moratu Tilius aut em
furiis ait sepultu Quid apolo p̄r eis none ob amore quo
flagrabat turpissime gregem pauid alienu Et muros la
omedonti extruxit cu Neptuno mercede conductu q̄ illi nega
ri potuit ipune ab eoq̄ p̄mo Rex p̄sidus quitquit cu dys
pepigisset didiat abnegare Ide formosu p̄uē et dum
amat violauit et du ludit occidit Homocida maris et p

10

etiam cedis animie ab Atheniensibus liberatus ne mare vi-
 deret: nimis ferus et inanis adulterium cum bene commisit. **Cas-**
 tor et polux dum alienas sponfas rapiunt esse gemini desic-
 runt. Nam linore iuue conatus vobis alterum gladio trans-
 uerberauit et cospe poeta alterius vultu altius mori narrat
 ut iam sint non deorum tamen sed omnium mortalium miserum quibus
 semel mori non licet. **Hos** tamen omnes ambos simpliat non
 ut poete plene mortuos esse testat. **Nam** cum faceret in muris
 assidente primo helenam cunctos grece principes recognosceret so-
 los autem se fratres suos requirere subiecit ordinem eius huiusmodi. **Ubi**
 hec ait ast illos retinebat terra sepultos. **Fur** ac nebulo. **Mar-**
 tirus quid ad famam sui reliquit nisi memoriam fraudis sua-
 rum celo scire digna quia palestina domus et liram prius tuemur
 liberum prius muemur necesse est. **in** **q.** **tenatu** deorum sume. **aut**
 priusque esse sine quod propter ioue solus omnium triumphauit existeret duxit
 indos debellauit. **Ad** tuumque ille imperator india maxime ob
 morem ac libidinem turpissime victus est. **Delatus** tamen in sem-
 uito comitatu nactus est in pudica muliere in lictore ac pueris
 victorie indice vir esse voluit ne nimium mollis uideretur. **atque**
 la prius proditoris fratri inuenerunt ab alio filium ac repudiatum
 in coniuge sibi vindicauit et liberam fecit et cum ea prius ascendit
 in celum. **Quid** horum omnium pater. **Jupiter** qui in solemnibus precibus
 optimus maximus nominatur. **Mon**ne a prima sua pudicitia prius ac
 pene paterna deprehendit cum prius regno expulsi ac fugati
 non expectat morte decepti semis cupiditate regnandi. **Et** cum
 paternum solium per vim per arma cepisset bello est a citius lacus-
 situs quod humano generi principium fuit malorum. **Quibus** vultus
 et pace perpetui compata reliqua sua vitam in stupris adul-
 teriisque consumpsit. **Omitto** vixit quassimulavit id enim tollebatur
 iudicari solet. **Amphitrone** ac **Andarum** preteritis non possunt
 quorum domos dedecore atque infamia plenissima reddidit illud
 non sume impietatis ac sceleris quod regium puerum rapuit ad pri-
 prius. **Parum** enim videbat si incompugnanda fecerat pudicitiam
 maculosa esset ac turpis nisi etiam sexui suo iniuria faceret. **Hoc**
 est verum adulterium quod sit contra naturam. **Hec** qui fecit videtur
 an maximus optimus esse non est quod nomen a corruptoribus ab
 adulteris ab incestis abest nisi forte erramus homines qui talia
 facientes sceleratos vocamus ac proditores omnibusque penis dignis-
 simos iudicamus. **Publius** autem **M. tullius** qui **C. verri** adulteria
 obicit eadem et iupit quod colebat admisit quod per **Clodio** sororis in-
 testum at illi optimo maximo eadem fuit et soror et **Coniunx**...

De Iouis pentibus et ortu et vita flagitiosa et de morte et
sepultura eius et de officio poetarum Ca^m 11^m

Quis est igitur tam excors quibus in celo regnare putat
qui ne in terra quidem debuit non insulse quidam poeta tri
umphum cupidinis scripsit quo in libro non modo potentissi
mum deorum cupidinem sed etiam victorem fiant Eniatis enim amor
bus singulorum quibus in potestate cupidinis ditioneque ver
sent instruit pompam In qua Iupiter cum ceteris diis ante cur
iam triumphantis dicitur cithenatus Eleganter id quidem a po
eta figuratum si tamen non multum distat a vero Cum enim virtu
tis est exes qui cupiditate ac libidinibus malis vincitur non
cupidini ut ille finit sed morti subiectus est sempiternus Sed o
mittam de morbus dicitur item consilium ut intelligat
homines in quibus miseri versantur erroribus Regnare in celo
Iovem vltimus existimat id doctus quid et indoctus persuasus e
Quod et religio ipsa et precationes et hymni et delubra et si
multitudine demonstrant eundem tamen fatuo et licet genitum
admittent Quod potest deus videri quod ut ait poeta hominum rerum
reptor ante cuius ortum infinita milia hominum fuerunt eorum
scilicet qui saturno regnante vixerunt et priores luce eorum scilicet quod
Iupiter fuit potius Video alium deum recte fuisse primus tempo
ribus alium consequentibus potest ergo fieri ut alius sit alius
postea futurus Si enim prius regnum mutatum est cur despe
remo etiam postea posse mutari Nisi forte saturnus ge
nerare potuit fortior Iupiter non potest at quin dominum im
petum aut semper inmutabile est aut si est mutabile quod
fieri non potest semper vltimus mutabile est Potest ergo Iupiter reg
num amittere sicut patet eius amisit ita plane Nam cum idem neque
victoria neque maiestatis vltimus perperisset abstinuit se tamen vna
tueri quod insensum fuit maiorem patre suo futurum quisque ex illa
natus est et prima prudentia in eo non dei cum nisi themis fu
tura dixisset ipse nesciret Si autem dominus non sit ne deus quidem
sit Vnde ipsa dominitas nominatur ut ab homine humanitas deinde genera
litas qui timuit vltimus maiorem Quod qui facit scit pro
fecto se non esse maximum quoniam quidem potest aliquid maius existere
Iidem persisterit paludem scissimam iurat Vna superstitio superas quod
reddita dominis Erue ista superstitio est aut a quo reddita est ergo
aliqua potestas maxima est que peccantes deos puniat Que ta
ta formido paludis est infans si sint immortales quid metuit ea
quam visuri non sunt nisi quos mori necesse est Quid igitur homines
in celum homines oculos suos tollunt Quid per superos deicunt cum ipsi

11
superi ad inferos inuoluantur. diuque habeant quod venient. et adoret
Illud vero quale est de fata quibus di omnes et ipse iupiter pa
reat si pateant tanta vis est ut plerique possint quod celestes vniu
si quod ipse rector ac dominus cur non ille potius regnare dicat
quarum legibus et statutis parere omnes deos necessitas cogit. Nunc
mihi dubium est quin is qui alicui rei obsequitur maxime non sit
na si sit non accipiat fata sed faciat. Nunc ad illud quod o
miseram cedeo. In una ita sola fui continentior cum ea depre
ret non virtute aliqua sed metu successoris. Que formido uti
que eius est qui sit immortalis et imbecillus et nichil quippe quod
potuit et tunc cum nasceretur exingui sit pro eius argentus
extinctus est qui si viuere potuisset nunquam minori concessisset
imperium. Ipse autem furto suato fortissime nutritus. Reis siue
reon appellatus est. Non ut isti putant a feruore celestis ig
nis vel quod vice sit dator et astantibus inspiret animas que virtus
solus dei est. Quam enim posset inspirare animam qui ipse accipit
aliunde si quod promissum ex libris. Fatuum vir est maritus. I
tuerunt igitur homines alium deum hunc rectorem si factus non fuisset
ab errore delusus. At enim poete ista finxerunt errat quisque hoc
putat. Illi enim de hominibus loquebantur si ut eos ornaret quorum
memoria laudibus concelebrabant deos esse dixerunt. Itaque
illa potius ficta sunt que tamquam de diis non illa que tamquam de homi
nibus sunt lonit quod clarum fiet exemplo quod inferens. Vanum in
olatur aureos nummos largiter in sinu eius infudit. Nec
superi merces fuit ac poete qui quasi de deo loquebantur ne
autem credite maiestatis infringeret finxerunt cum in aureas
vmbre delapsi eadem figura qua vmbres ferreas dicit cum
multitudinem celorum fugittarum describit. Papiuisse dei in a
quila cathamitu poenitus color est. Sed aut per legione rapuit
Cuius insigne aquila est a navis in qua imposita est tutelam
habuit in aquila figurata sicut taurum cum rapuit et trans
iit europam. Eodem modo guttisse in boue tradit. Io. Inaia fi
liam. Que ut ira iunonis effugeret ut eam in fetis obsita in
bos transisse dicit mare in egyptum venisse atque ibi recepta
pristina specie dea facta que nunc ysis vocatur. Quod igitur argu
mentum potest nec europam in chanto sedisse nec io boue
factam quod certis dies habet in fastis quo isidis nauigium ce
lebratur que res docet non transisse illam sed nauigasse. Igitur
que sapere sibi videntur quia intelligunt vniu tennum corpus
in celo esse non posse totam gammediam fabulam per falso repudiat
non sentiant in terra id esse factum quia res a libido ipsa trena est. Non

ergo res ipsas gestas finxerunt poete qd si faceret essent uanissimi
sed rebus gestis addiderunt quendam colorem Non enim obstantes
illa dicebant si ornare cupientes Nunc homines decipiunt maxime
qd dicitur hoc oia ficta esse a poetis arbitrantur colunt qd ignorant
nesciunt enim quid sit poetice licentie modus quousq; p[er]gredi
fingendi liceat *Non poete offi* in officium poete in eo sit ut ea que vere ges-
ta sunt in alias species obliquasfigurationibus in decore aliq[ui]d
conu[er]sa traducant Totum autem qd referas fingere id meptum esse et
mendacem potius q[ua]m poetam sed finxerunt ista que fabulosa
creduntur. Nam et illa que de dijs seminis deorumq; conubijs dicta
sunt aut igitur sic figurantur sic colunt nisi forte non in poete sed
pictores etiam fictoresq; ymaginum mentiuntur. Sic enim hic est Ju-
piter qui a nobis dicitur deus non is est qui ex saturno et ope
natus est non oportuit in eis plura simulacra in templis oib[us]
collocari quid sibi mulierum effigies voluit etiam sexus infimus
in quem se credidit hic iupiter cum vere ipsi lapides hominum fate-
buntur. Mentitos esse poetas aiunt et hijs tamen credunt primo
qd non esse mentitos ipsa rep[re]sentant Ita enim deorum simulachra
conspiciunt ut ex ipsa diuinitate sexus appareat vera esse que dicit
poete Nam quid aliud argumentum habet ymago cathamiti
et effigies aquile cum ante pedes iouis ponuntur in templis et
cum ipso p[re]sident adorantur nisi ut nephandi stupri ac scelus meo-
rum moneant in eternum Non igitur a poetis totum fictum est aliquid
fortasse triductum et obliquafiguratione oblatum quod oblatum
quo veritas obuoluta tegeretur sicut illud de fortune regno.
Is totu Fuit enim ioui celum obtigisse neptuno mare infusa plutoni
que non terram ponus in sorte terra venit nisi q[uod] in terra res ges-
tae sunt Ergo illud in vobis q[uod] regnum orbis ita p[re]fati sortis sunt ut
orientis imp[er]ium ioui cedet plutoni cui cognomen hyagesilao
fuit p[ro] occidentis obtineret eo q[uod] plaga orientis ex qua lux
mortalibus datur superior occidentis aut inferior esse videbatur
hic veritate mendatio velauerunt ut veritas ipsa p[er]suasio in pub-
lico nichil derogaret De neptuni sorte manifestum est aug[ustinus] reg-
num tale fuisse dicimus quale al[ex]ander antonij infinitum illud impe-
rium cui tota ore maritime p[ro]tatem tenatus decruit ut pre-
dones p[er]sequeret ac mare omne pacaret Sic neptuno ma-
ritima omnia cum insulis venerunt Quod id p[ro]bat p[er] mirum
hystorie veteres docent antiquis autor Euhemery q[uod] fuit ex
ciuitate messene res gestas iouis et ex ceterorum qui dijs puta-
tur collegit Historiamq[ue] contexuit ex titulis et inscriptio[n]ib[us]
sacris que in antiquissimis templis habebantur maxime
fano iouis tri filij ubi aurea colupna posita esse ab ipso ioue
titulus indicabat in qua colupna sua gesta descriptis et moni-

mentū postea etiam rerū suarū. **H**anc historiam et interpretatū est
 Ennius et secutus quia hec vba sūt. **U**bi Jupiter neptuno i
 pū dat maris et insulis omnibus et q̄ secus mare loca esset
 omnibz regnaret. **V**era sūt ergo que loquit̄ poete sed obten
 tu aliquo specie q̄ velata. **P**t et mons olimpus figura poe
 tis dedisse ut Iouem dicent regnū solū esse sortitū q̄ olimpus
 ambigū nomē est et montis et celi. **I**n olimpo at Iouem
 habitasse docet eadē historia que dicit. **E**a tempestate Jupit̄
 in monte olimpo maxima pte vite colebat et eo ad eū m ius
 veniebat si que res in controuersia erat. **I**te si quis q̄ nomē i
 ueneat qd' ad vitā humanā vtile esset eo veniebat atq; Jo
 in ostendebant. **M**ulta in hac nomē poete fuisse non ut
 in deos mētrant quos colūt s; ut figuris vsculoibz venusta
 tem ac leporem carmibz suis addant. **Q**ui aut nō intelligit
 quid aut quare quid q̄ figurer̄ poetas velut mendaces et fa
 cilegos insequit̄. **H**oc errore decepti etiā phi q̄ ea que de Jo
 ue ferunt minime conueniē in deū videbant. **D**uos Ioues
 fecerūt. **U**nū nālem alterū fabulosū. **V**iderūt expte q̄
 verū cū saliz de quo poete loquit̄. **H**orem fuisse. **I**n illo al
 nālī Ioue vlgari q̄suetudine religionis induci errauerūt
 qd' in deū nomē hōis trāsulerūt qui ut supra diximz q̄ solū
 est non indiget nomē Iouem aut illū esse qui sit ex ope da
 turnoz natus negat non p̄t. **V**ana igit̄ p̄suasio est eorū q̄
 nomē Iouis. **I**nmo deo tribuit. **P**olent em qdā errores su
 os hac excusatioē defendere qui cōuicti in vno deo cū id nega
 re non possūt ipm se colere affirmat. **V**erū hoc sibi placere
 ut Jupiter nōmētur. **D**uo apud absurdus. **J**upiter em
 sine concubino coniugis filieq; colī non solet. **V**nde quis p̄
 apparet nec fas est id nomē eo transferri ubi nō minerva ē
 vlla nec Iuno. **Q**uid qd' huius nōis p̄uocitas non dīmā vīm
 expmit s; humanā. **I**ouē em Junonēq; a iuuādo ēē dictos
 Cicero et Jupiter q̄ iuuās p̄t dīa qd' nomē in deū mīme cō
 gruit quia iuuare hōis est opus aliquid ofrētis in eū qui
 sit alienus et p̄ignū bñficiū. **N**emo p̄t deū p̄tatur ut se adiu
 uet s; ut seruet ut vitā salutēq; tribuat qd' multo plus ac
 maius est q̄ iuuare. **E**t qm de p̄re loquim̄. **N**ullo p̄t dicitur
 filios iuuare cū eos geneat et educat. **I**llud em lenius est q̄
 ut eo vbo magnitudo p̄m bñficiū exprimat̄. **E**ruato id ē
 magis conueniēs est deo qui verū p̄t p̄t est p̄ que sumus et
 cū toti sumus a quo aiāmur illūamur qui nobis ipartit
 salutē tribuit vitā multiplicē submstrat. **N**on intelligit
 bñficiā dīmā q̄ se tīmō a deo iuuari putat. **E**rgo nō ipito
 mō s; etiā ipius est q̄ nomē Iouis dēute summe maiestatis

15° potestatis imminuit Quare si Iouem et ex rebus gelus et ex mor-
 bus hominū fuisse in tirāq; regnasse deprehendimus Superest ut
 moris quoq; eius inuestigemus Ennius in sacra historia desq;
 tis que in vita sua gessit ad vltimū sic ait Deinde Iupiter q;
 qua quinq;es tirāq; cūmuit omib; q; amicis atq; cognatis suis
 ipia diuisit reliquitq; hoib; leges mores summetaq; pauit
 multaq; alia bona fent immortali glā Memoriaq; adiecta sem-
 pitna monumēta suis reliquit etate psumata. Creta vta
 comutauit et ad deos abiit Cūq; coreret filij curauerūt deora
 uerūt q; cū et sepulchrū eius est in Creta Topido enosso et dicit
 vesta hanc vrbe vocasse / mō sepulcro eius inscpū antiquis lris
 grecis τανπερονον id est latine Iupiter Saturni Hoc certe
 poete non tradit sed antiquarū rerū scriptores que adeo vera
 sūt vt ea sibilinis versibus confirmēt qui sunt tales

Daimonhar

Ac proit

Nulq; con

do natra

moron

hpēda hay

remata

Qout edit

Mopor

ēēē

Demonēs

inanimēs

cadauerum

simulacra

sepulcra mortuorum

pre se feret

Creta

male

peritura

Cetero de deorū natura cū tres Ioues a theologis emari dicūt
 aut terorū fuisse Cretensem Saturnū filiū cuius in illa insula se-
 pulchrū ondūt Quō igit; alibi pōt deus esse vna alibi mortuū
 alibi hīc templū alibi sepulchrū Anant ergo Romani Capitoli-
 um suū idē sumū caput oligionū publicarū nichil esse ali-
 ud q; mane monumentū Veniamus nūc ad eis pīem qui an-
 regnauit et qui fortasse plus habebat in se qd ex coitu tantorū
 elementorū gentis esse dicatur Videmus quid in eo fuit deo
 dignū In pīus illud qd autē scīm narrat habuisse q; uis-
 itia fuit sub eo in tīa Teneo aliquid in hoc qd in eis filio nō
 fuit Quid enī tam cōueniens deo q; insū rēgimē ac pūi seculū
 sed cū eadem rōne natū esse cogito non possū putare deū sumū
 qd vudā esse aliquid antiquis scq; celū atq; tirā Ar ego deum
 quēo vlt; quē nichil sit oīmo qui fons et origo sit rerū Hic sic
 nūc est qui celū ipm condidit terrāq; fudauit Saturnus aut
 si ex his nato est vtputat; pādmodū pōt esse deus pīapalis q;
 alijs orū suū prebet Aut quis pōtuit mūdo prius q; saturnus
 gigneret; sed hoc poeticū est vt dicebam paulo antea figurē-
 tum Nec enim fieri poterat vt elementa insensibilia tantoq;

interuallo seputa in vnu conuenit ac filii pareatet a is qui
 natus esset non potissimu gemtionibz simili existeret si ea
 forma gereret qua pntes sui no habebat **Rucanus** ergo
 quid velletis sub hac figura lateat. **Vinatus** felix in co
 libro qui octauus inscribitur sic argumetatur. **Saturnu** cu fuga
 eius esset a filio in **Italia**q remisset celi filiu dictu qd sole
 ama eos quoru virtute muenit aut eos qui epentine ad
 uenerint de celo tendisse dice tre aut qd ignotis pntibus
 natos tre filios nominemus. **Sunt** h' quide similia veni no
 tn vera qz constat ena tu cu regnaret ita esse habita po
 tuit sic argumentari. **Saturnu** cu potentissima rex esset ad
 retinenda pntu suoru memoria noia eoru celo treg in
 didisse cu h' prius alijs vocabulis appellarentur qua rone et
 montibz et flumibz nomia scimz imposita. **Nec** em cum
 dicit de pgeie atlantis a **Inachi** flumis id potissimu
 dicit hoies ex rebus sensu carentibz potuisse generari qd
 eos vtiq significat qui nati sut ex hys homibz qui ut vi
 ui uel mortui nomia montibz uel flumibz indiderunt
 Nam id apud veteres maxieq grecos fuit vsitatu. **Sic** ma
 ria eoru traxisse nome accepimus qui deciderat in ea ut
 egeum pcareum helespontu. Et in latio **Auentinus** vo
 cabulu monti dedit in quo sepultus e **tiberius** ul' **tibit**
 annu quo mersus e. **Non** ergo mirandu si nomia eoru
 celo treg attributa essent qui reges genuerat potentissimos.
Apparet ergo no ex celo natu esse qd fieri no pt sz ex eo nou
 cui nome **Vrano** fuit. **Quod** e veru **Trimegisto** auctor
 est. **Qui** cu dicit admodu paucos extitisse in quibz esset **P**
 fecta dotrima in hys **Vranu** **Saturnu** **Martinu** notauit
 cognatos suos. **Hec** ille quia ignoant alio traduxit hys
 corum qui quo argumentari potuit ostendi. **Nunc** dicant
 quo modo vbi a quo sit hoc factu. **Non** em **Saturnus** hoc
 sed **Iupiter** fecit. **In** sacra hist' sic **Ennius** tradit. **Demde**
paneu deducit in mote qui vocat' celi stella postq co as
 tendit contēplatu est late tras ibiq in eo mote aram tre
 at celo primigz in ea ara **Iupiter** sacrificauit. **In** eo loco
 suspexit in celu qd nūc nos nominamus idq qd sup mun
 du erat qd ether vocabatur de sui au nomine celo nomen
 indidit. **Idq** **Iupiter** qd ether vocatur precans primig
 celu nominauit tregz **hostiam** qua sibi sacrauit tota ad
 oleuit. **Nec** hic tm sacrificasse inueniet. **Cesar** quoq i arato

Minus fely
 sic argumetur

Neque ppter

Ne

refert Aglaoscor dicē Iouem cū ex insula naxo aduūso titannas
p̄finciet et sacrificiū faciet in lictore aquile cū in auspiciū aduo
lasse quā victor bono om̄ine acceptam tutele sue subuegarit
Facta vō histor' enā an̄ conscendisse illi aquilā in capite atq;
ei regnū p̄tendisse testat' Cui ergo sacrificiū Iupiter potuit n̄
celo auo quē dicit Euhemerus in orreana mortuū et enā
opido aulatia sepulcrum

Quomodo stora fragmenta po-
etarum ad phica m̄tesserant rationem. Ca. 12.

Omnia reuelandū mysteria poetarū ac p̄aturū p̄ntes
finemq; ad v̄tutes eis et facta redeam' Iustū in regno fuit
primū et hoc ip̄o Iam deo nō ē qd' fuit Demos qd' ne iustus
quidē fuit nō mō in filios quos necauit verū enā in p̄em
rūa dicit' absadisse genitalia quod forsitan vere accidit sed
homines resp̄u elementi qd' dī celū totā fabulā explodunt
tāq; ineptissime fictā quā tū stora vt solent ad rōne phica
anant' traduce' cuorū naturā Cicero de nā deorū differens
posuit Celeste inquit altissimā ethereāq; naturā id est igne
am qua p̄ se se oīa cōtinet Vocare voluerūt ea p̄te corpo
ris que conuictione alienus egeret ad p̄creandū Que ratio
vestā potuit cōuenire si mas dicit' p̄cto em̄ v̄ginē pu
tant vestam quia vestis ignis inuicibile sit elementū meli
ilq; nasa possit ex eo quippe qui oīa q̄ abrupuerit assumat
Iudius in fastis Nec tu aliud vestam q̄ v̄mā intellige fla
mā Natāq; de flamma corpa nulla vides Iure ergo v̄go est
que p̄mina nulla ēmittit Nec caput et comites v̄ginitat'
amat Pulcano quoq; id potuit ascribi qui quidē putatur
ignis et tū cū poetē non absaderūt potuit et soli in quo
est natura et causa cōtinentū Nam sine solis igneo calore
neq; nasa quicq; neq; augeri p̄t vt nulli aliq; elemento ma
gis opus sit genitalib; q̄ calori cuius soli cōcipiūt' nas
cunt' s̄sistentant' oīa Postremo enā si ita sit vt volūt ali
qui magis absasū esse celo putem' q̄ oīo sine genitalibus
natū Nam si p̄ se gignit non indigebat v̄nq; genitalib;
cū saturnū ip̄m p̄crearet Si vō habuit et a filio absasa
fuit ortū rerū et natura om̄is interisset Quid qd' ip̄i sa
turno non dīmū mō sensū si humanū adinuūt cū af
firmat eū esse saturnū qui cursū et cōuersionē sp̄ationū ac
tēporū continet eūq; grece idip̄m nomē habet Chronos
em̄ dicit' qd' idem est Chronos id est sp̄atū tēporis Fatūq;
autē ē appellatū qd' saturat' ānis **H.** Ciceronis v̄ba sūt expo

uentas Innam storcorū que q̄ vana sit cuiq̄ intellige pmp
tissimū est Tu em saturnus celi est filius quō potuit ā tēp
e celo gigni aut celū a tpe absadi aut postea tēp iperio
spoliari a filio Ioue Aut quō Iupiter natq̄ ex tpe aut quibq̄
āms saturari possit eternitas an nulla est finis. *Ca. 1. 1.*
Quomodo poete et historia euacuat storcorū traditio

Them de Ioue et saturno et alijs ita

S ergo vane sūt iste rōnes phōrū quid sup est n̄ vt
factū credamus esse id ē hōiem ab hōmīe abscisū. Nisi for
te aliquis existimat deū fuisse qui timuit cohēde cū sit qd
dūitatis hūisset nō patris gentalia debuit amputare s̄
ppia ne Iupiter nasceret qui cū regni possessione pūuauit
Idem sorore suā Rheā quā latine opem diama cū habet br
orem rīso vetitus esse dī. mares liberos educat qd futurū es
set vt a filio pellēt. Quā rem metues natos sibi filios non
vnq̄ deuorabat vt serūt fabule sed necabat quāq̄ sptū su m
hystoria sct. Saturnū et opē ceteros tūc hōies huānā carnem
solitos hesitae. Verū p̄mū Ioue leges hōibz moresq̄ conde
tem edicto phibuisse ne licet eo abo vesa. Id si verū est que
p̄t m eo fuisse iustitia. Sed factū sane putem? Saturnū filios
deuorasse mō cū aliq̄ rōne. Nū idē qd aut vltis comedis
se filios suos cū qui exulēt sepulchrū q̄ mādauit. Qps aut
cū Ioue pepissi subtraxit infante cūq̄ nutriendū fuerim
misit in Cretam Rursū ipudentiā reprehendā nūc ē. Cur
em rīsu ab aliquo accepit. Cur in celo constitutus i tūc nō
videbat. Cur em coribantes cimbalis fefellerūt. Postremo
cur erant aliqua vis maior que illis vinct plate. Ali
mū dēner a Iuvene facile vity est ac spoliato ipio fu
git. expulso et italia nauigio uenit. Cur errasset diu su
oidius in fasteū libris refert. Causa ratis sup est tusar
rate venit ad amnem. Ante perato saltiber orbe deus.
Hūc errante atq̄ mopem lanus excepit. Cuiorei argume
ta sūt mūm veteris m quibz ē cū duplici fronte lanus et i
altēa pte natus sicut idē poeta subicit. At bona posteitay
pupim formauit m ere. Hospit aduētū testificata dei omēs
ergo non tm poete s̄ hystoriarū quoq̄ ac rerū antiquarū
p̄ptores hōiem fuisse osentiūt qui res eis m ytalīa gestas
memorie p̄diderūt. Greci diodorus et. Tāllius latini Nepos
et Cassius et Varro. Nā cū agresti quodā more m ytalīa
vinceret. Is gens mēdale ac dispū montibz altis. oposuit le
gesq̄ dedit latumq̄ vocari maluit his qm latuisset tuty

in horis. Censet ne aliquis deū esse qui pulsus est qui fugit
qui latuit. Nemo tam stultus est qui em̄ fuit aut latet et vim
et mortē timeat. nūc est Ophēus qui epibz eis fuit rector
ap̄te Saturnū in t̄ra et apud hoīes regnasse cōmemorat.
Primo quidē regnauit terrestribz viris satūns. Ex satūno at
natus est ip̄e rex magnus oīa p̄spiculator Jouis

Ilpoedoc
Men
Anazehe
Murdhion
Lponoc
Anapoc
Eli kpo hordē
sehet Aror
Anaz Mesa
ten po ha
reit

primus
quidem
regnauit
ī terra
saturnus
vnoī
Ex saturno autē
factus est ip̄e
rex magnus
latus visibus
Iupiter

Ite noster Alaro aureus hāc in t̄ris Saturnus agebat et alio
loco aurea que phibent illo sub rege fuere secula q̄ m̄sq̄
latio regnata p̄ arua Saturno quondā Ennius quidē ī ca
hemero nō primū dicit regnasse Saturnū s̄ vianū p̄m
Initio inquit p̄m ī t̄ris ip̄eū sūmū celus habuit. Is
id regnū vna cū frībz suis instituit sibi atq̄ parit. Non
magna dissensio. Siquidē maiorū auctōrū de filio arpa
tre dubitatio est. S̄ tū vtrūq̄ fieri p̄t ut et p̄mus vianus
em̄nē int̄ ceteros potentia cepit et p̄cipatū habē non
regnū. postea satūns maiores sibi opes compauit ac re
ctū nomē asciuit. *Quid inde Ennius docet in sac*

Nunc qm̄ ab *historia. Cam̄ qe m̄ x̄.*
hys que retuli aliquantū sacra hystoria dissentit
aperiam⁹ ea q̄ v̄cis lris otinent. ne poetaz reptas in
accusandis religioibz sequi ac p̄bare videam⁹. Hec em̄ v̄ba
sūt Ennī. Saturnus vxoī duxit opem Titan⁹ q̄ maior na
tu erat. postulat ut ip̄e regnaret vbi mat̄ vesca eorū
et sorores ceteras atq̄ opis suadent Saturno ut de regno
non concedat frī. Ibi titan⁹ q̄ satie detior esset q̄ Saturn⁹
id cō et qd̄ videbat m̄em atq̄ sorores suas opam dare ut
Satūns regnaret concessit ei ut is regnaret. Itaq̄ pactus
est cū satūno ut si quis libeōrū virilis sexus ei natus esset

ne quem educaret. Id autem rei causa fecit ut ad suos natos reg-
num rediret. Cum Saturno filius qui primus natus est cum
necauerunt. Deinde posterius nati sunt gemini Jupiter atque
Juno. Cum Junone Saturno in aspectum dedere atque Ioue
clam abscondit. Dantque vestem educandum celantes Saturnum.
Iste Neptunum clam Saturno opis parit geminos Pluto-
nem et Glauca. Pluto latine dictus est dis pater alij omni
vocant. Ibi filia Glauca Saturno nascitur ac filium Plutone
celant atque abscondit. Deinde Glauca quia emoritur. Hec
ut scripta sunt. Iouis et fratrum eius stirps atque cognatio. Hunc
modum nobis ex facta septione traditum est. Item paulo post
hec infert. Deinde Titan postquam reseruit Saturno filios pro-
creatos atque educatos esse clam se seducit secum filios suos
qui titam vocant. fratrem suum Saturnum atque opere opprime-
dit eosque maris arcemque et custodia his apponit. Hec his-
toria quod vera sit docet fabula. Erithrea eadem fere dicens mi-
si quod in paucis quod ad non attinet discrepat. Libet ergo Iupi-
ter suum scelus crimine quod prius vixisse impedire prohibet.
Id enim Titan patruus fecit quod ille contra passionem iurata-
rum mares liberos sustulisset. Reliqua historia sic continetur.
Ioue adultum cum audisset prius atque matrem custodire cum
receptos atque in vincula coniectos. Venisse cum magna Cre-
tensium multitudine Titanum ac filios eius expugnasse. Prius
res vinculis exemisse prius regnum reddidisse atque ita in
tam remeasse post hec. Deinde Saturno sortem data ut
taceat ne filius cum regno expelleret illum eleuade sortis atque ef-
fugiendi periculi gratia insidiatum Ioui ut eum necaret. Nouem
cognitis insidiis regnum sibi denuo vindicasse ac fugasse
Saturnum. Qui cum iactatus esset per omnes terras persequentibus
armatis quos ad eum apprehendendum vel necandum Iupiter
miserat. Vix in Italia locum in quo lateret inuenit. **Ca. 14^m**

Qua ratione ceperunt dii nominari. Cum
vibus ex rebus cum constet illos homines fuisse non
est obscurum. Quia ratione dii ceperunt nominari. Si enim nulli
reges ante Saturnum vel Uranum fuerint apud hominum civitate
qui agreste vitam sine ullo rectore vivebant non est dubium
quin illis temporibus homines regem ipsum totamque gentem iactare
summis laudibus ac novis honoribus ceperint. Ut etiam deos
appellaret sine obmiratione. Vtatis huius vel putabat rudes

ad huc et simplices siue vñ fieri solet in adulatione pñtis po-
tentie siue ob bñficia quibz erāt ad hūanitatē cōpositi. De
inde ipi reges cū cari fuissent hys quorū vitā cōposuerāt
magnū sui desideriū mortuū reliquerūt. Itaqz homines eoz
simulacra finxerūt vt habēnt aliqd et magnū cōtēpla-
tione solatiū. Congressiqz longius p amorē memoriā de
fuatorū colere ceperūt vt et grām referre bñmētis vide-
rentur et successores eorū allicerent ad bñ mīpandi cupi-
ditatem. Quod cicero de natā doct̃ dicens. Insuper autē vi-
ta homī consuetudoqz eoz vt bñficia excellentes viros
i celū fama ac volūtatē tolleret. Hinc hercules hinc
castor hinc polux hinc Esculapius hinc liber et alio lo-
co atqz alio et in plurisqz ciuitatibz intelligi p̃t auicē dū-
tutis grā aut quo libentia reip causa piculū adiret optio
quisqz victorū fortū memoriā honore deorū imōrtaliū con-
seruatā hac salūz ratioē. Romani cesares suos cōseruerūt
et mauri suos reges. Sic paulatim religiones esse ceperūt
dū illi p̃mi qui eos nouerat eo ritu suos liberos ac nepotes
dem omēs posteros inducunt. Et hy tñ sūmi reges ob cele-
britatē nominis in pñtīs orbz colebantur. Priuati vō sm-
puli ppli gentis aut vr̃bis sue conditores seu viri forti-
tudine in signis erant seu femē castitate mirābiles sūma
ueneratiōe coluerūt vt Egypti ysidem Mauri nubam Ma-
cedones tabirū peni vranū latini faunū. Athene Amer-
nam Samos lunonē paphos venere. Vranū lemnos
liberū nasos Apollinē delphos. Sic p populos atqz regi-
ones varia sacra suscepta sūt. Dū hōies grati in suos pñ-
tipes esse cupiūt. Et qz alios honores quos vita carentibz
deferant munire non possūt. Preterea pietas eoz qz suc-
cesserat plurimū contulit ad errorem qui vt dīna stirpe na-
ti viderentur. Diuinos errores pñtibz detulerūt. Descrip-
tū. An p̃t aliquis dubitare quō religiones deoz sūt in-
stitute. Cū apud Maionē legat. Nec vba socijs p̃antis
Muc pateras libate Ioui p̃abusqz vocate. Anchisem gem-
torem cui nō tñ imortalitatē. vernētiā ventorū tulit
p̃ratem. Poscam⁹ ventos atqz hec me fac⁹ quot annis.
Urbe velit posita tēplis ferre diuatis. Idē salūz de Ioue li-
ber et pan. Et Mercurius et Apolo fecerūt ac postea de his
successores eoz accesserūt etiā poete et cōpositis ad volupta-
tē carmibz in celū eos sustulerūt sicut faciūt qui apud re-
ges enā malos p̃angerias mendatijs adulatur. Qd malū

† *Adrianus* : *in* *urbem* *Romanam* *Qui*
ad *idem* *ut* *que* *modo*

a grecis ortu est quorum leuitas instructa dicendi fauul
tate et copia incredibile est quantas meditationum nebulas
exstauit Itaque admirati eos et susceperunt primi sac illo
et vniuersis gentibus tradiderunt ob hanc vanitatem Sibilla su
eos increpat

Εἴπας δὲ τι
ἑλλοι πάρ
ἑλλανδρακί
ἑσέμονες
αἰσποῖ
δὲ δόρα
μάταια
λινάοντι
μενοῖ
ἑλλοπύρρεκτι
ἑυδοίον
τίς τοι ἀπλάνον
ἐν ὄψει
δὲ καίνα
πύλας
πύλλοποι
ἑλλοῖα
ἑλλοῖ
ἑλλοῖ
ἑλλοῖ
ἑλλοῖ

Grecia quid
confidis
in viros
principes
Cui
bono at dona
mama
mortuis
acquiris
Immolas
simularis
Quis tibi errorem
i mente
posuit
hec
perficere
relicto
dei
magnum
ore ul' facie

Marcius Tullius qui non tam perfectus orator sed etiam
philus fuit siquidem solus existit Platonis imitator i eo
libro quo se de morte filie consolatus e non dubitauit dicere
deos qui publice coluntur homines fuisse Quod ipsius testimonium
eo debet grauissimum iudicari quod et augurale huius sacerdotum
nam et eos se colere venerari quod testatur Itaque me paucos
vsculos duas res nobis dedit Nam dum imagine filie eo
dem modo consecraturum se profiteretur quo illi a veteribus sit
consecrati et illos mortuos esse docuit et originem vane su
perstitionis ostendit Cum vero inquit et matres et feminas cum plures
ex hominibus in deorum numero esse iudicamus et eorum in urbibus
atque agris angustissima delubra venimus absentiam eorum
sapientie quorum ingenijs et munitis omnem vitam legibus et in
stitutis exulta constitutam habemus Quod si vultu vni
us aial consecrandum fuit illud profecto fuit Si cathini poge
nies aut amphitruonis Aut Emdari in celum tollenda fama

fama fuit hunc idē honos recte deditandū est qd' quidē sanam
teq' omī doctissimā et optimā apphantib' diis immortalib' ipis
in corū cetū locatā ad opimōnē omī mortalū conseruado for
tasse dicat aliquis pre minio luctu delirasse Ciceronē At qui
illa omīs orō et doctrina et exēplis et ipō loquēdi genē per
fecta nō egri sed cōstantis animi ac iudiciū fuit et h' smā ip
sa nullū prefert iudiciū doloris neq' em puto illū tam va
rie tam copiose tā ornatē scribē potuisse n luctū ei' et ratio
ipā et consolatio amicorū et longitudo tepōis mitigasset
cūqd' qd' idē dicit in libris de repū idē de glia **Nā** de lecti
bus quo in ope platonē secuta leges voluit ponē quib' q
putaret vsurā esse iustā et sapiētē ciuitatē de religioē ista
sanxit **Quos** et eos qui celestes semp habiti sūt colunto
et illos quos in celo merita locauerūt **Heraule** **Liberū** **Escu**
lapiū **Castore** **polucē** **Quirinu** **Ite** in **Tusculanis** cū dicit
totū pene celū huāno genē opletū **Hi** vero inquit scrutāi
vetē et ex illis ea que scriptores grecie p'p'iderūt emē co
ner' ipi illi maiorū gentū dy qui habent' **Hinc** a nobis p
fecti in celū eperient' **Quā** q' qm demonstrant' sepult' i gre
tia reminiscē qm es mirata que tradant' sepult' ministeris
Tū demq' q' hoc late pateat intelliges **Testatū** est vi' Attici
Asiam ex hys mysterijs intelligi posse q' omēs illi hoīes fu
erūt qui colūt' **Et** cū de **Heraule** **Liberū** **Esculapio** **Castore** **polu**
ce inuētant' fateret' **De** **Apoline** et **Ioue** patrib' corū **Ite**
de **Neptuno** **Volcano** **Marte** **Marmio** quos maiorū gentū de
os appellauit timuit apte ostēdē et idē aut late h' patē vt
idē de **Ioue** cetisq' antiquiorib' diis intelligam' **Quorū**
memoriam si eadē rōne vetēs conseruauerūt quā se imagi
nē nomēq' filie cōseruaturū ēē dicit ignoscā merentib' p
tudentib' nō p' **Quis** em tā demens qui offēsu et placito
timabiliū stultorū apū celū mortuis arbitret' ā aliquem
qd' ipē nō habeat dare alteri posse **Apud** **romanos** dea **Iulia**
q' hoc sacratō homī placuit **Antonio** deus **Quirino** quia h'
pastorib' vsit cū alter genū frīs exiterit alter patrie pa
trinda **Ad** si consul nō fuisset **Antonius** **Cesar** p' suis in
temp' meritis etiā defunct' hoīs honore caruisset **Et** consilio
pisonis soceri et **L. Cesaris** p'miqui q' vitabāt fun' fieri et
dolobelle cōsulis q' colūnam in foro idē titulū ei' euerit ac
forū expiauit **Nam** **romulū** desiderio suis fuisse deditat

Emmuis apud quē plus amissū regē dolens h' loquit' **Q** ro-
mule romule dic quātē te patē custodē dī genuerūt Tu pro-
duxisti mē nos intra lūis horas **Q** pat' o genitor q'rie o sa-
guine dīs orūdū ob hoc desiderū facile creditū est Nulio
paulo mentiri qui subornato est a p'ribz ut nūtiaret ple-
bi uidisse se regē hūano habitu augustiorē eūq' mādasse ad
p'lm ut sibi delib'ū fierē se deū esse et quinnū vocari cūo
fio et ipi p'lo p'suasit romulū ad deos abisse et cenatū sus-
pitione cedis regie liberauit

**Qua ratio dī ē nō pnt
quos sexus discunt et quod in naturā dei cadit nō aut sex**

P aut totius aut officii generandi **Cam 16^m**
Quia hys que retali esse contentis si p'spuit ad huc mē-
ta suscepto opēi nōia Nā q'uis ipō capite religionū destruc-
to vniūsa sustuleri libet hī p'sequi cōtra et redarguē plēnq'
tucterata p'suasionē et tandē hōies suorū pudeat ac peniteat
errorū Magnū hoc op' et hōmī dignū religionū aīos nō
dis exsolue p'go ut ait lucretius q' quidē hoc effice nō potēat
q' nihil veni affēbat Nā ē h' officii q' et veni deū asseimq'
et falsos refutamus Iū ergo qui poetas f'xisse de dīs fabu-
las op'māt deas fēmas enā esse credūt et colūt Penolūit
iprudentes ad id qd' negauerūt cōire illos ac parē Nec em' f'p
p't q'n duo sexus gnādi tā sint instituti Recepta vō sexū
dūstate nō intelligūt q'sequens ēē ut conap'iat qd' in deū
cadē nō p't s'z ut isti putāt Nam et iouis ēē filios dicūt et
reterōrū deorū Nāscūtur ergo cotidie quidā dī noui nec enim
vntūt' ab homibz ferūditate Idit' deorū inuābilū p'tea
sūt oīa nullo s'z moriente Nā cū hōm vix credibilis nūb
sit meximabil' quos hī p'ari nascūt' mori nūc est que
deorū esse tandē putem' q' tot fēmis nati sūt imortales
māserūt Cur ergo tā pauci colūt' nisi forte arbitram' non
generādi tā s'z t'mmodo capiedi voluptatis duos ēē sexz deorū
et ea exerce que hominūlos et facē et pati pudet Cū vō duā
tur aliq' ex aliquibz nati ut si nāsi desierūt scēmos cōuenit
Cur et q'n desier' Non illepide Seneca i lib'z mōalis phie
Quid ergo est inquit q'reapud poetas fallacissim' Jupiter des-
erit liberos tolle Vtū sexagenariū factz ē et ali lex papia fa-
bulā iposuit An ipetruūt ius trū liberorū An tandē illi ve-
nit in mētē Ab alio expectes alioi qd' feceris et timet ne quis
sibi faciat qd' ipē fatio At isti qui deos asserūt vidēat quo
rūdeat hūc argumēto qd' inferm' Si duo sūt sexz deorū se-
quitur contrabit' si cōcūt et domos habeāt nūc est Nec em'

carent virtute ac pudore ut hoc pmissum a in apatulo faciunt
sicut muta videmus facere animalia. Si domos habet osequens et ut
et urbes habeat equidem auctore. Nasone qui ait Plebs habitat di
uersa locis a fronte potentes. Celicolae clasp suos posuit pena
tes. Si habet urbes aut agros igitur habebunt. Nam quis non videat
que sequatur. auare illos et colere quod victis iam fuit. Ergo mortales
sunt eundem argumentum retrosum idem valet. Si enim agros non
habent ne urbes quidem. Si urbes non ne domos quidem. Si domibus
carent ergo et contributa. Si contributa ab his abest et serg igitur se
mines. In dyis autem videmus et feminas esse ergo dy non sunt. Dy
soluat hoc argumentum si quis potest. Ita enim res rem sequitur ut
hanc ultima nunc sit osuei. Sed ne illud quidem dissoluet aliquis
ex duobus scribis alter fortior est alter infirmior robustiores
enim marces sunt femine imbeciliores. Imbecillitas autem non cadit
in deum ergo non femines scimus. Nunc addit superioris argumenti ex
transea illa conclusio ut dy non sunt quoniam in dyis et femine sunt.

*Ex stoia fidem hystoriarum et poetarum fragmenta tam phisi
culatione putant et que miserie et turpitudines de dyis referant.*

O habet rationes. Stoya alio versu deos itepr. *Cam 11^m*
tantum et quia non prouident quid sit in vero conantur eos
in vera naturalium ratione iungere. Quos Cicero secuto de dyis ac re
ligionibus eorum hanc sententiam tulit. Videtur igitur a phisicis rebus bene
atque vtiliter inueniendis tractata ratio est ad comendandos futuros deos
et ne res genuit falsas opinionones erroneasque turbulentos et su
pstitiones perniciosas. Et forme etiam nobis deorum et etates et
vestitus ornatusque noti sunt. Genera preterea iungunt cognatio
nes omnes omniaque traducta ad similitudinem imbecillitatis huma
ne quod plinius quid verius dici potest. Romane phisice princeps
et amplissimo sacerdotio predictus et comendatus ac pictos deos
arguit. Quorum cultus pene superstitiones amiles esse testatur
falsis opinionibus erroribusque turbulentis implicatos esse ho
mines credit. Nam tota liber terra de nostra deorum funditus
religio est tunc ac delet. Quid ergo a nobis expectat amplius
Nam eloquentia superare possumus. Cicero. Minime id quidem
sed fiducia illi defuit ignorantem veritatem quod ipse simpliciter in
eodem ope testatur. Aut enim facilius dicere se posse quod non sit quod
quid sit hoc est falsa intelligere vera nescire. Clarum igitur est ho
mines fuisse illos qui dy putant et eorum memoriam per mortem
esse consecram. Idem et etates diuise sunt et etate imagines fing
ulorum quod in eo habitu et etate simulacra deorum figurata sunt
in qua quorumque mores deprehendit. Consideremus si placet e

iunias infeliciu deoru **I**sis filiu pdidit **C**eres filiu expulsa et
 p orbem tre iactata latona vix insula puā in qua parēt iue
 nit **D**emde mī et amavit famosū adolescentē et eundē cū pelli
 a dēphensū exectis virilibz semmū reddidit et idē nūc facta
 eig a gallis sacerdotibz celebrant. **I**uno pellices acrimie pscu
 ta est q̄ pare ipā non potuit ex frē **I**nsula **P**amū scribit var
 ro prius pthemiā notatā q̄ ibi **I**uno adoleuit **I**biq̄ enā **I**oni
 nupsit **I**taq̄ nobilissimū et antiquissimū templū eig ē **P**amū
 et simulachz in habitu nubentis figuratū et sac eig amū
 saria nuptiarū ritu celebrant. **S**i ergo adoleuit si fuit vgo
 pmo postea mulier hōiem fuisse qui nō intelligit pende se
 fatetur **E**und loquar obsementē venēis omī libidinibz pstitū
 te nō deorū tū si et hōm **H** cū ex famoso **M**artis stupro
 genuit **h**ermōiā **E**x **M**araurio **h**ermosodritū qui ē **A**ndrogi
 nus ex **i**oue **c**upidinē **E**x **a**nchise **E**neā **E**x **b**uthē **e**riam **E**x **a**do
 ne quidē nullū potuit qd enā ab **a**p̄ro ictū occisū est **E**ne pma
 ut in **h**istor sac continet autē mētūcā instituit auctorq̄ mulie
 ribz in **C**ypro fuit vñ vlgō corpe questū faciūt **E**und idē im
 paut ne sola pter alias muliēs impudica et viroū appetens
 uideret. **E**nā ne h̄ habet aliquid numis auz plūa numerat
 adultēcia q̄ parius **S**ed ne ille quidē vgmēs illatā castitate
 suā potuerūt **U**nde enī **p**utem **E**ricomū ēē natū **A**n ex t
 ra vt poete videri volūt **A**t res ipā clamat **N**ā cū vultūq̄
 dīs amia fecisset eig **i**upiter optionē dedissī pmi qd vellet pos
 tularit iurissiq̄ vt solebat p infernā paludem se nichil nega
 turū tū faber claudus **m**inervē nuptias postulavit **I**nc
iupiter optimo maris tanta r̄ligione ostricto abnūc nō potuit
minervā tū monuit repugnāe pudiciāq̄ defendi **E**nā illa
 colluctandē vltanū in t̄rā pfudisse autē semen vñ sit **e**rieto
 nius natū id q̄ illi nomē ipositū **i**de ex **e**tanie
 atq̄ humo **C**ū igit vgo cū puerū cū dracone adulsu et ob
 signatū tūbz vgmibz atropidis gmendavit **E**uidens vt opi
 nor incestū q̄ nullo mō possit collocari **A**ltē cū pene amato
 rem suū pdidissī qui cāt turbatis distractz equis prestan
 tissimū medicū **E**sculapiū curando iuuei aduocavit **C**ūq̄
 sanatū secretū alma recondidit sedibz et mmphe egerit
 nemouq̄ relegat **S**olus ubi et filius italie ignobilis eū
 erigēt versop̄ vbi nomē vrbis esset **Q**uid sibi vlt her
 tam diligēs tā solati curatio **E**und secrete sedas quid relecta
 tio ut tā lōge ul ad mulierē ul insolitudinē quid dem no
 minis gmuta. **P**ostremo quid equoz tā p̄tmax abhōratio

quid significat hec ora nisi osiam stupri et amore mune
virginale erat plane cur em labore p tam fidei iuvene
suscepit quia amati nouerz obsequiu pnegant **Ca^m 18^m**
Quomodo resellant? hy qui deos factos ex hoibz metunt?

Hec loco resellendi sut etia hy qui deos ex hoibz esse
factos non em fatent? s vt deos laudat et gliaut
aut virtut gra vt hercule a muneru vt cerere ac liberu a
artu rptaru vt esaulapu a minerua **H**ec vo q mepta sit
qz non digna ppt que hoies merpiabili se sele cotaminet
hostesqz deo vo fiant quo contempto mortuozu fac suscipiut
ex singulis rebz onda vtute esse dicut que hoiem tollat in
celu non illa d q phi dixerut que posita est in bonis anim
s hac corpale que di fortitudo q am papua in hercule fut
imortalitate meruisse credit. Quis tam stulte ineptz e vt
corpois vires dnu ul eaa huani bonu videlicz ai sint ma
iores pecudibz attribuite et vno morbo sepe frangant ul ipa
senectute minuant et corruat Itaqz ide ille cu deformari vl
ceribz thozos suos tneret n sanari se voluit n senē fci ne
qn scipon minor aut deformior videret? **H**uc e rogo quo
vnu sepe obuscat ascendisse in celu putauerut eaz ipz
q stultissime admittati simulacris et ymaginibz expssa et co
seruata posuerut vt in ppetuu vanitat illoru monumeta p
staret qui ob nere bestiau deos fci credidissent sed h for
fasse culpa grecoru sit qui res leuissimas p maior sp habu
erut cum nri num sapientiores qui athletica quidem vtu
tenunt qz nichil obest si regna q late solent not sit ad
mirant vt fortes et bellicosos duces in deoru celu locu
arbitret n esse illa alia ad immortalitate via q exercatoz
duce aliena vastae deleze vires opida exade liberos populos
a trucidat a subite fuituti vis quo plures hoies affluerut
spoliariit occiderut eo se nobiliores et dariores putat et iam
gle spe capti sceleribz suis nome imponit virtutis Ia mal
le vt a fciaru cedibz deos sibi fingent q immortalitate ta au
ente pbarent **S**i quis vnu hoiem iugulauit p contamiato
ac nephario habet n ad teneu hoc domiciliu deoru admit
ti cu fas putant **I**lle autē qui infinita hoim millia tri
adit auore rāpos mundauit flumina inferat no mo in te
plu s eaa in celu admittit **A**pud emmū q sic loquit **A**fri
canz si fas cedendo celestia scandē auq est michi soli celi
porta pz maxima s quia magna ptem genis huam exinx
it ac pdidit **O** in quant tenebris Africane versatoz es **H**el

de quibus fci

No

pono o poeta qui p cedas et sanguine patre hoibz ascensu
t celū putauis Cui vamtati etiā Cūco assensu Est vō mgt af
zucane Mā et herauli eade ista porta patuit tūq et ipe plane
cū id fueret Iamtor fuit in celo Equid statū nō possu doledū
nepotis an videndū putē cū videā graues et doctos et vt sibi vi
dent sapientes vios m tā miserandis errorū fluctibz uolutari
Si h est vltus q nos imortales facit mori quidē mali q exilio
esse q plūimis si aliter imortalitas parū nō pt n p san
guine Quid fiet si omē tōcordiā osenserūt qd certe fieri p si
pmitio so et ipio furore pierito inoētes esse ac iusti velūt
igit nemo eit celo digna Mū pibit virtū q hoibz in hoies
seuire non dabit si isti qui enersiones verbū et populorū
sumā glām oputat oati publicū nō ferēt sapient senient
ac iurijs insolent illatis huane sotietatis feda irūpet vt
hīe hoste possent q celestius delect q larefferunt Mū ad
eliqua pgamā Mōmē deorū ceteri ac libeo traditio mune
rū sent Possu dūis doct lris vnu atq fruges an pgoni
em celi atq satm fuisse in vsū hōm sz ab hys sane mucta
fuisse frugamā nū pt quē plz ā ming videri collegisse fru
ges hyos siact pane docuisse fac ā uuas de mibz lctas ex
pressisse vnuq frasse quā fruges ipas ā vites gencasse ac p
tulisse de tūa Reliquit h sane deo huānis ingenijs eruenda
tū fieri nō pt quū ipas sint oia qui et sapiam tribuit hōm
vt mueniet et illa ipa q possent muenia pms tūet Artes
quoq muctorūbz suis imortalitate pepisse dicūt vt esculapi
o medicina vulcano fabrica Colamo igni et illos q culomcam
putmā ue docuerūt Cur aut figuline reptoni nō habet honos
An quia isti diuites casa samia contēpnūt Sūt et alie artes
quaz reptonēbz huāne vite plimū pfuerūt Cur nō et illi att
bata sūt templa sed mimitū minerva ē q omēs tēpit p dō
p illi opifaces supplicāt Ergo ab hys sordibz minerva ascendit
in celū Est vō cur quisp derelinquat eū qui tirā cū atantibz
celū cū astris et lūbz exors est vt cū venēt que telam dōm
ordiu Quid illi qui vlnēa in corpoibz sanāe docuit Nū p f
esse prestantiōr qd qui corpa ipa formauit sentiendi ac vniēdi
rationē dedit herbas demq ipas it quibz medendi ars constat
ex cogitauit atq ptulit **Quod deos vane et deū verū ne**
Edem dicet aliquis **mo simul colere pt cam iam**
et huic sumo q fecit oia et illis qui ptm pfuerūt
suā venerationē tribuedā p m n factū est vniq vt q hos

ut qui hos coluit eam deū coluit neq[ue] p[ro]p[ter] q[uo]d si honos idē tribu-
tur alijs ip[s]e d[omi]no non colit[ur] tunc religio est illū esse vnu ac solū de-
um credere. Clamat sumus poeta eos omnes qui multas vitā exo-
luere p[er] artes apud infimos et ip[s]i illū r[e]p[ro]b[ant]e[m] medicum talis
et artis ad fugias vndis fulmine esse deusū et intelligam[us] q[uo]d
valeat p[ro] om[n]ib[us] qui et deos fulminib[us] extinguat. Sed hoīes inge-
niosi hāc seū fortasse habebat r[ati]o[n]em q[uo]d de[us] fulminari nō p[otes]t ap-
paret non esse factū. Imo vō quia f[aci]m[us] est appa[re]t hoīem fuisse
nō deū. Mandatū enī poetar[um] non in facto s[ed] in nōie. Alituebat
enī malū si cont[ra] publicā p[er]suasione[m] facerent[ur] q[uo]d aut v[er]ū q[uo]d si
h[oc] g[ra]t[ia] in f[aci]a ip[s]os ex hoīb[us] deos factos aut ergo nō credūt po-
etis si q[uo]d illo[rum] fugas et vlnēa et mortes et bella et adulteria
describūt. Quib[us] de rebus intelligi dat[ur] nō potuisse ullo pacto f[aci]e-
re deos q[uo]d ne hoīes quidem p[ro]bi fuerūt ea q[uo]d in vita sua gesserūt q[uo]d
morte parūt sempiterna. **De ap[er]ia romanorū religione.**

Aenio nūc ad ap[er]ias romanorū regiones q[ua]m de **Ca[m] 20^m**
corib[us] dicit Romuli nutrix lupa honorib[us] est affecta dūis
et ferrem si aut ip[s]i fuisset tunc figurā gerit. Sed auctorē lūc
laurentine esse simulacra. Et quidē non corp[or]is s[ed] mentis ac mor[is]
fuit enī faustuli p[ro]p[ter] et p[ro]p[ter] vltimū corp[or]is vilitate lupa in p[ar]t[em]
torces idē mētrix m[er]itū p[ar]t[em] ē v[er]ū et lupanar d[icitur]. Ex[em]p[lu]m s[ci]z a-
themēsiū in cū figurāda romani secuti sūt apud quos meretrix
quedā nomīe leena cū tyrannū occidiss[et] q[uo]d nephas ead[em] simula-
crū constitui mētrix in tēplo aīalis effigie[m] posuerūt cuius
nomīe gerebat itaq[ue] ut illi monumētū ex nōie sit. isti ex p[ro]fessi-
one fecerūt. Hui[us] nōie ead[em] dies fest[us] dicit[ur] ē q[uo]d lauretinalia
constituta nec cā solā romani meretrice colūt sed saulā quorū
quā herulis scitū fuisse. **Verri** scribit. Jam q[ua]nta ista imorta-
litas putāda ē quā ead[em] mētrices assequūt[ur]. **Flora** tū magnas
artes opes ex arte meretrice q[ua]siuisset plūm sēp[er] hēdem certāq[ue]
pecuniā reliquit. tūc tū annuo fenore suo natalis dies celeb[er]-
retur edinone ludicū quos appellat floralia. Quod quia **Seneca**
tū flagitiosā videbat[ur] ab ip[s]o nōie argumētū sumi placuit
ut pudendē rei quedā dignitas adderet[ur]. dēa finierūt esse q[uo]d flōi-
bus p[re]sit cū oportet placatū ut fruges tū arborib[us] a vitib[us] b[on]i
p[er]spereq[ue] florescent. Et colorē senit[ur] in f[aci]st[is] poeta non ignobi-
lem nimpham fuisse narrauit que sic **cloris** vortata eāq[ue]
zephyro nuptā quasi dotis loco id accepisse muncis a marito
ut habet om[n]i flōrū p[re]sentem. **Honeste** quidē ista dicūt[ur] s[ed] m[er]ito
neste turpiter q[uo]d credūt[ur] nec debent cū veritas quērit[ur] hui[us]mo-
di nos velamēta deape. Celebrant[ur] ergo illi ludi conuenienter

No. in lupanar

No. de flor

memorie meretricis cu omni lasciuia Nam pter vboru luen
ciam quibo obsecritas omis effundit? exuit? ead vestib?
populo flagitante metues que tuc mimaru fugit? offusio
et in gspu ppli vsq ad sanctate impudicoru lumu cu puden
dis motibz detinent? Cloachme simulachru i cloacha maxia
reptu. Tanius gserant Et quia aug essi effigies ignoabat ex
loro nome ille iposuit pautoe palloteq Tullu hospitius fi
gurauit et coluit eund de hoc dicit nisi dignu fuisse q semp
deos suos sicut optai solet pntes habet Ab hoc illud M. Mar
celli de consecratione honois atq vtut honestate nom differt
re ggruit Eade vanitate mente quop int deos Penato collocant
qua pfecto si huiusset euomodi sat nup suscepiss Nlagnum
Cicero audax q conglu suscepisse grecia dicit q cupidmu et
amoru simulat? i gymnasium gserasset Adulato est vis attico
et irrisit hoim familiare Non em magnu illud a omo con
cia qui libris suos quos erudire ad honesta debent prostituerut
libidm iuuentut a quibo flagioru deos et in illis potissimu
long vbi nuda corpa corruptoribz lumibz patent et in illa co
li etate voluerut q simplex et ipuida prius uretut et i laque
os pt cadere q auere eund mru p ab hac gente vniusa fla
gria manarut apud qua vitia ipa religiosa sut coq no mo
no vitant? veru ena colut? Et ideo huc sme tany grecos pru
dentia vniuer adiecit vtutes em oportet non vna gsertari
qd si recipis o Marce tullu no uides fore vt irrupat vitia m
virtutibz q mala bonis adherent et in aia hoim potentia
sut Huc si vetas consecrari mdebit tibi eade illa grecia se ali
os deos colere vt psint alios ne noccat Nec em exulta sep
est coru qui mala sua p dijs habent vt romani Kibugmem
ac febre Si ergo vitia consecrandi no sut in quo tibi assentior
ne vtutes quide Non em p se sapiut a sentut neq int? pau
etes aut ediculas luto factas si mt? pcta collocande sut et i
teris gprehendende sut false si ex hoim fuerit collocare Ita
qz pcedara illam lege tua deude qua pomia hys vrb? Ast il
la ppt que dat? hoim ascenso in celu Mente vtute pietatem
fidem caritp laudm delubra sut At quin h? separi ab hoime
non pnt? i em colenda sut in hoime ipo sint nate e Si at
sint extra hoim quid ops est ea cole? quibz rareas Virtus
em colenda est no ymago vtutis et colenda est no sacrificio a
liquo a thure a pccatione aliq solempm sed voluntate sola
atq pposito Nam quid e aliud cole? vtute a ea gprehende
no ac tene qd unusquisqz sibi accepit velle gseqt? hic solus

No deorum

et

virtutis est cultus. **N**am religio ac veneratio nulla alia nisi vnius
dei tenentia est. **E**rgo ergo opus est o vir sapientissime supua
tus exstructionibus loca occupare que prout humanis vitiis cedere
eiundem sacerdotibus ostendit vana et insensibilia cultus quid imo
lare victimas quid tantos superius ul' fingendis ul' colendis v
maginibus impendere firmis et incorruptis et pectus humanum hoc
potius emet hoc vult ul' nobis impleat. **H**as ergo falsas co
secrationes sequitur quod nunc est cui enim sic virtutes colunt id qui
vmbra et imagines virtutum consecrat. **C**aripa quod vana sunt bene
non prout itaque nulla nisi quoque vti de vitiis vtiq' dominantibus n
la fides oia p se quoque rapiere nulla pietas n' sanguinis nec
punita pte avaritia et cupiditate tuenena et feruente mte
nulla pax nulla concordia publice bellis sententibus priuatis
veto inimicis usque ad sanguine parentibus nulla pudicitia
libidinibus effrenatis oem sexum et oem corporis partes totam
nantibus n'. **I**n desinit ea colere que fugiunt et odunt. **C**olunt
enim thure ac sumis digitis quod sensibus intimis horre debuerunt cui
error omnis ex illis principalis ac summi boni ignorantie descendit
vibe a gallis occupata obsessi in capitolio romani cum ex mulierum
capillis tormenta fessent eadem veneri calue consecrunt. **N**on igitur
intelligunt quod vane sunt religiones ul' ex corpore quod cas hys septi
ie canillant. **A**lace demonis forte dederat deos sibi ex cunctis
finge. **C**ui cum Messenios obsiderent aut illi furtim deceptis
obscurobus egressi ad diripiendam lacedemoniam accessisset a spar
tans mulieribus victi fugatiq' sunt. **C**ogitis ac dolis hostium
lacedemonij sequebantur. **H**ys armate mulieres obuia longius
exierunt. **C**ue cum viros suos cerneret parare se ad pugnam quod puta
ret Messenios esse corpora sua nudauerunt. **A**t illi vxoribus suis
cogitis et asperum in libidine concitati sicut erant armate
pmixti sunt itaque promiscue n' cum vacabat discurrere sicuti iuue
nes ab ipse antea missi cum virginibus ex quibus sunt spartam na
ti prout huius facti memoria eadem veneri armate simulacrumq'
posuerunt. **E**uod tamen ex cum turpi venit tamen honestis videtur
armata veneri consecrassent quod calua. **E**odem tpe Ioui quoque pistoi
dra posita est quod eos in herte monuisti et ut ex omni frumento quod
habebat panem faceret et in hostium castra iactaret eorum facto so
luta est obsidio desparantibus gallis moxia subigi posse romanos
cuius ista religionum derisio est. **S**i eorum defensor essem quid tam
grauiter queri possem quod deorum nomen in tantum venisse contempn
ut turpissimum nobis ludibrio habeat. **Q**uibus non videat for
nate deam ul' potius doctos viros celebrandis furia calibus
opari. **E**tiam cum audeat deam mutam tenere risu queat. **H**anc

ce dicunt ex qua lares sunt nati et ipsam larā nōiant ul' larū
dā. Quid prestare colenti pōt que loqui nō pōt. Colit? et cetera q
herculi fecit iudiciū de furto bouū diuinitatē gsecuta. p p
didit frem et cuna que infantes tuet. in armis ac fastinū
submouet et Iheraulius qui steretorandi agri rationē pmi
induxit et Tutius in q smu pudendo nubetes psideat ut il
larū pudiciā prior deo delibasse videat. Et mille alia por
tenta ut iā vniuersos qui h. colenda suscepunt q egiptios
ēē dicamus qui monstruosa et ridicula quedā simulac. vene
rantur et h. tū habent aliquā imaginē. Quid qui lapidem
colūt informē ac rūdē cui nomē est tinnus. Hic ē quē pro
Ioue saturnus dicit. di? deuorasse n. imerito illi honores tri
buitur. Nā cū Tarquing Capitolū facē vellet atq. meo loco
multorū deorū sacella esset consuluit eos p auguria vtiū Ioui
cedant et cedentibz cetis solū tinnus mansit. Vn illū poeta
Capitolij tmobile sacū vocat. Nam ex ipō quid magna Iupit
tuenit? cui nō cessit lapis ea fortasse fiducia q cū de pimis
faucibz libeāneat. Facto itaq. Capitolio sup apm Terminū
foramē est in tecto relactū ut quia nō cesserat libeō celo su
erit? quo ne ipi quidē fruebant? quē lapidē sui putauerūt. Et
huc ergo publice supplicat? quasi custodi fmiū deo q nō tū
lapis si etiam stipes interdū est. Quid de hys dicas qui colūt
talia nisi ipōs potissimū lapides ac stipites esse. *Ca. 7. m.*

De sacrificijs et mysterijs deorum. *7.*
Irimus de dijs ipis qui colūt? nūc de sacris ac de myste
rijs eorū pauca dicēda sūt. Apud cypros aut hūanā hostiam
Ioui theucus imolant id sacrificiū postēis tradidit qd est nu
per. Adriano ipante sublatū erat lex apud thanzos i hūa
nam et feriā gentē ut diane hospites imolaret. Et id sacri
ciū multis tēpibz celebratū est. Galli hēsū atq. theutantē hu
mano errore placabāt. Ne latini quidē huius immitatē ex
pertes fuerūt siquidē latialis Iupiter et nūc sanguine co
litur hūano. Quid ab hys boni precant? qui sic sacrificāt aut
quid tales di prestae hōibz pnt quorū penīs pperiant? q
de barbaris non est adeo mirandū quoz religio cū moribz co
uenit. Nostri vero qui se māsuetudinis et hūanitatē sibi
glām vindicant nōne sacrilegi hys sacris immitiores re
perit? li potius celerati sūt habendi qui cū sūt libeālm
displinaz studiis expoliti ab hūanitate desistūt q qui cu
des ac ipiti ad mala facinora bonorū ignoratione labū
t. Apparet tū atiquū esse hūc imoladorū hōim ritū. Siquidē
Iulianus in latio eodem genere sacrificij cultq. ē non quidē

ut homo ad aram imolaret. si ut tybri de ponte mulbio int
teretur quod ex raso quodda factitatu. Varro autor est aug
insi ultimo versu est talis

hai kepa sa

caion hai

twtaopi

tte mite

tau po ea

Et capita

diti et

patri

mittite

lumina

Capita

circudate

et patri

mittite

lumen

ide hominem. Quod quia videt. ambiguum et fay illi et homo
iaa solet veru id gens sacrificij ab hercule cu ex hyssama
rediret dicit sublatu ritu tu pmanete ut p veris hoibz
ymagines iacent. ex sarpo ut ovidius in fastis docet don
in her venit Thymistius atua quot ames Tristia leucadio
sac pacta deo Iuu straminicos in aqua misisse quiritis. h
nulis exeplo corpa falsa iure her sac vescales vimes fatuit
ut idem Tu quoq pulcoru vgo simulat. vroz Mitte robore
o sarpea ponte solet. Na de infantibus qui eidem satno imo
labant. ppt odii Iouis quid dicit. Non inemo ta barbaros
ta imanes fuisse hoies ut parindiu sunt ide terti atq exet
bile huano generi facinus sacrificiu vocaret cu teneas atq mo
cetes aias q maxie est etas pntiba diuor sine respai villopi
etatis extingueret imantateq omi bestiaz q in fetus suos
amat feritate superet o dementia inenabile quid illi isti
di facere amplis possent si cent iratissimu q fatuit apin cu
suos cultores parindis iquinat orbicatis mactat huans
sensibz spoliunt euid pt esse hys hoibz schi. Aut quid typha
nis lons sanat qui int aras deoru summa scelera gmittit
pestemq festu in libris historiay p satira refert Cartagine
ses. Iactio huanas hostias solitos imolae et cu victi esset
ab agathode rege Pyuloru iratu sibi deu putauisse itaq vt
diligentis pualu soluert ducentos nobiliu filios imolas
se tantu religio potuit suade maloru que pepit sepe scelerio
sa atq impia facta. Cui ergo demichissimi homines illo sacfi
gsulebant cu tata pte ciuitatis occident quantu ne fortasse
Aghathados quide victor occideret. Ab isto ergo gne factoru
non minois misame iudicada sut publica illa sac quoru a
lia sunt miris in quibz hoies suis virilibz litant. Imputa
to eni seru nec viros se n feminas faciunt. Alia virtutis
qua eandem bellona vocat in quibz ipi sacerdotes no alio
si suo cruore sacrificat scitis napp humeis et vtraq manu dis
trictos gladios excentes trut efferatur misant. Optime
at Quintilianus in sanatio istud mgt di deo cogit irato est
etia ne h sac fut. Na satig est peridm modo vne q deos in

W

Non hanc illa

impios tam apianos tam sanguinarios role. **P**z vn isti erro
 res et h' tanta flagitia manarunt suo loco dissems. **I**nter
 videamus et cetera que carent sole. ne studio insectandi vide
 am? elige? peiora. **I**sidis egyptie sac sunt quatenus filium per
 uulū ul' p'deūt ul' inuenit. **N**ā primū sacerdotes eis degla
 brato corpore sua pectore tundūt. **L**amētant? siq ipa tū p'di
 dit ferāt. **D**em puer p'duat? quasi iuēntis et in letitia ludat
 ille mutat? **I**deo lucanus. **N**ū nūq? satis q'sit? osius sep em
 p'dūt sp et inueniūt. **P**efertur ergo in sacris ymago rei
 q' v'da gesta ē q' p'fecto si quid sapiens dedit mortale muli
 erem fuisse ac pene orbam nisi v'mitū repiss. **P**o illū ipm
 poetam mīme fuit apud quē pompeius adolescens mor
 te patris audita. **H**' loquit? **E**uoluā busto mīmerū iā gen
 tibus ysm et totum ligno spergā p' vlgis osium. **H**ic est
 osius quem serapem ul' serapide vlgis appellat. **S**olent
 em mortuis oservatis nōia tūmūtū credo ne quis eos hōies
 putet fuisse. **N**ā et komula p' morte quiring fact? a lede
 a nemesis et arce maira. **E**t vno postq? se p'opitauit. **I**euro
 thea mat'p matucta et melicertes filis eis palemon atq?
 portūng. **S**ac vō ceteris elusue non sūt hys dissimilia. **N**ā
 p'ant ibi osyris puer planctu mris m'it? ita h' ad iāstū
 patm m'ionit raptā p'scepma quā sacba exethne vertice
 attensis quesisse in s'ualia. **C**eres dicit? **P**āo sac eius ardentū
 thedū iactandē celebrāt? apud lapsaū priapo litabilis vic
 tima est asellus. **C**ius sacfay rō in fastis hec reddit? **C**ū dy o
 nes ad festū mris quēmissent epulisp satiati nocte lusibz du
 cerent quēmissē hūmī vestā sompnūq? cepisse ibi priapo sop
 no eis ac pudiciē m'idiatū s' illā i'tempestuo clamore aselli
 quo **S**ullenus reuebat? exatāt. **L**ibidine vō m'idiatoris non
 ē decepta. **H**' deā lapsarenos asellū priapo q'si in v'sione mac
 tare osueuisse. **A**puđ romanos vō eūdem uestalibz sacris i ho
 notē pudiciē conseruate p'amibz coronat. **Q**uid turpis qd
 flagitiosū q' si vesta b'nfino asim virgo est. **A**t poeta fabulam
 finxit. **N**ū ergo illud ē verū qd' referūt hy qui fenomena con
 sp'ciūt. **A** de d'nao cancri stellis loquūt? quas greca o'noit vo
 cant asellos fuisse qui libeā p'rem h'isuerūt tū annie f'is
 ne non posset quorū alteri p'mū h' dedit vt hūana voce
 loquet? itaq? inter eū priapū ortū esse itamē de obscenorum
 magnitudine priapū victū et itatū interemisse victoie. **H**oc
 vbo multo magis ineptū ē s' poetis licet quicqd' velint. **N**on
 excusio deforme misterii n' priapū de nudo nequid appareat
 risu dignū. **F**inxiūt h' sane poete s' nāte est maioris aliam
 turpitudinis tegende grā fite sūt etue sit origo quam at

ea pfecto manifesta ē. **N**ā sicut lane taurus mactat. quia similia
corinna habet et placat equo p̄s radijs hyppiona cincta ne
celen detur victima tarda deo ita in hoc quia magnitudo me
bri virilis enormis ē non potuit ei mēbro aptior vutima rep̄
ri q̄ que posset ipm̄ aut mactat. imitari. **A**pud Lindū qd̄ esto
pida rhodi herculis sacra sūt quoniam a retis longe dūspēs
est ritus. **A**quidē non eufoma ut greci appellant s̄ maledic
tis et exortatione celebrat. ea q̄ p̄ violatis habet. **S**i qm̄ me
plemnes ritus ul' ipudenti alicui exidit bonū vbū. **C**uiz rei
her rō reddit. **S**i enī ulla in rebz vanissimis esse p̄t. **H**ermi
les nū eo delatus esset famēq̄ pateret. arato rē quēdā sperit
opante ab eoq̄ petē cepit ut sibi vnū bonū vendet emuero
ille negavit fieri posse qd̄ spēs om̄is sua colende ēre duobz
illis uiuētis miteret. **H**eracles soluta violentia vsp̄ quia v̄
acripe non potuit vtrūq̄ sustulit. **A**t ille infelix cū boues
suos mactare videt iuriam suā maledictis ultus est. **Q**uod
homī elegantī et urbano ḡtissimū fuit. **N**ā dū comitibz suis
epulas apparat dūq̄ alienos boues deuorat illū sibi amarissi
me gūtiante cū risu et cachinnis audiebat. **S**ed postq̄ hercu
li dmi honores ob admirationē v̄tutis deferri placuit a ciuibz
ara ei posita ē quā de fr̄o boptoyson notauit boues iugū no
minat ad quā duo iucti boues imolaret. sicut illi quos ab
stulerat aratori cūq̄ ipm̄ sibi ḡstituit sacerdotē ac p̄cepit ut
esse maledictis p̄ in celebradis officiis vteret. q̄ negatz se
vnūq̄ epulatū esse iocūdis. **H**ec ita nō fac sūt si sacrilegia i
quibz id sc̄m̄ dint. qd̄ in alijs etiā si fiat seuerissime v̄ndicta.
Ipsū aut iouis crenti sacra quid aliud q̄ quō sit ā subēctis
p̄ri aut nutritis ondūt. **C**apella ē amalthēe nūmphe que vbe
ribz suis aluit infante de qua germanicus cesar in arattheo car
mine sic ait. **I**lla putat. nutrit esse iouis si v̄e iupit' infans
vbea crethēe nullit fidissima capre. **P**ide q̄ claro oratū testat
alūpm̄. **H**uius capelle corio vsu esse p̄ sauto ioue contra tita
nem dūmicante. **M**uscaus auctor est. **V**n̄ a poetis eglogz nōia
tur. **I**ta quitz est gestū in abscondēdo puero idipm̄ p̄ ymaginē
gerit. in sacris. **S**ed et m̄ris eis mysteriū idē ḡtinet qd̄. **Q**uidiz
exponit in fastis. **A**rdua iam dudū resonat timibz idē. **T**utus
ut infanti uageat ore puer. **P**ars clipeos sudibz galeas pars
tundit manes. **H**or curretes habet hor corubantes opus. **R**es la
tiut p̄siaz manent mutamīa facti. **E**ra deē comites raucatz ter
ra mouet. **C**imbala p̄ galeis p̄ sautis tympana pulsan. **T**ybi
a dat phrygios ut dedit an̄ modos. **H**anc totā opinione quasi

a poetis ficta salustius respuit. Voluitq; nigemose interpretari. Cur
 altores Iouis dicant? fuisse aures et sic ait quia principes dñi in
 telligendi fuerūt vetustate ut cetera in maius qponere altores Jo
 uis celebrasse et quantū errauit homo erudito iā res ipa decla
 rat. **¶** enī pñceps est iupiter et deorū et religionū si an illum
 nulli dy vltro colebant? quia nondū nati fuerat qui colūt?
 apparet aures et ex diūso fuisse dñm non intelligendi p quos er
 ror omīs inducitur et et dei vera memoria sublata. **¶** Ex ipis itaq;
 mysterijs et ceremonijs intelligē debuerūt hoībo se mortuis sup
 plicae. Non igit? Ergo ut aliquis poetarū fictionibz credat q hos
 mentiu putat pontificū iporū ppta osideret et qd est lūm ad
 sacra pmentiu reuoluat plura fortasse q nos asserimus tūciet
 ex quibz intelligat mania inepta cōmentina ēē oīa q p factis
 habent? **¶** quis at pcepta sapia deposuit errore pfecto videbit
 ineptias hoīm pene cōmentiu illos dico q ul' in honesto salta
 tu stupudiant ul' qui nudi coronati uicti aut psonati aut luto
 obliti nurrat et iud de sacris vetustate iā putadis diū que cum
 portant deos ipos se gestare humeis suis arbitrant? Nam furi
 us bibaculus m' pāpua pietatis exēpla mīat? qui cū pretor
 essi in litonibz pētibz analle portauit cū habet magistratus be
 neficio muneris eis vacatione. Non ergo ille furia si plane
 furiosus fuit qui pūm hoc mīsteio se putauit ornare. Merito igit
 cū h' a iuris nō ipitis ac rudibz fiant. **Lucanus** exclamat
 o sciltas hoīm mentes o pectora tota etualibet in tenebris
 vite quatit pīculis. **¶** Degit? hoc cū qdāq; quis h' ludibria
 non videat qui habeat aliquid sanitatis cū videat hoīes velut
 mente captos ea seruo satere que si quis fatiat in luxu nimis
 lasciuus et ineptus esse videat? **¶** Quis apud romanos tot
 et tantū supstionū pñcipus auctor extitit et quis apud

hArū vanitatu apud Ro. alias gentes. **¶** Cam. 22m
 manos auctor et ostitutor. **¶** Fabius ille rex fuit qui
 maxie aīos hoīm rudes atq; ipitos nouis supstionibz impli
 cauit. Quod ut faceret aliqua cū aīcte simulauit cū dea egeria
 nocturnos se habere gressus erat spetūa quedā popata in
 nemore eremo vnde riuus phemmi fonte manabat. Huc se
 r'motis arbitris infire osueuerat ut mentiri posset mortuū de
 gūgīs ea sacra ppls se trade qui acceptissima dyb essent. **¶** Vis
 astucia. **¶** Minoris voluit imitari qui se in antū iouis reconde
 bat et ibi diu morato leges tāq; sibi a loue traditas afferrebat
 ut hoīes ad parendū nō mō impio si enā religioē ostringēt
 Nec difficile sane fuit psuadere pastoribz itaq; pontifices fla
 mines. **¶** Alios Augures creauit deos p familias de sēpt. **¶** Sic
 noui populi feroces aīos mitigauit et ad studia pacis a rebus

belliis aduocauit **S**; cū alios falleret seipm tñ nō sefellit. **N**ā post
ānos pluuios Cornelio et Labeio opulibz in agro **F**ribe penibz
sub ianiculo archie due lapidee sūt repte a fossoribz quaz in al
tera corpo Nume fuit in altia septe latm libri de iure ponti
ficio. **I**te greca totidem de disciplina sapientie sc̄pti quibz religio
nes non eas mō quas ip̄e instituat s̄ om̄s p̄tēa dissoluit.
Qua re ad senatū delata decretū est ut h̄y libri abolerent. **I**ta
eos **P**enibz p̄tor urbāz in contione populi contremant
insipient. id quidē. **Q**uid em̄ p̄fuit libros esse ḡbustos cū hoc
ip̄m qd̄ sūt ideo ḡbusti quia religionibz derogabat memorie sit
traditū. **N**emo igit̄ in senatu tñ nō stultissimz. **P**otuerūt ei
et libri aboleri et tñ res in memoriā nō erūt. **I**ta dū volūt ei
am postēis appbāe quāta pietate defendūt religioēs auctē reli
gionā ip̄arū testando tūciterūt ul' minuerūt. **A**ed ut pompilius
apud romanos institutor meptarū religionū fuit. **S**ic an̄ pom
piliū faunus in latio qui et faunus auo nefaria sac̄ constitut.
At p̄icu p̄tē m̄t deos honoauit et sorore suā **P**entā faunā e
andēq; coniūgē consecrūt quā **G**abius bassus tradit fatiā nō
natā qd̄ mulieribz canē fata ḡsueuisset ut faunus iuris. **E**an
dē varo scribit tante pudicie fuisse ut nemo illā quodūixerit
p̄terit. sūm virū mas videt n̄ nomē ei⁹ audidit. **I**dc̄o illi
mulieres in opto sacrificāt et bonā deā nōinat. **E**t crispus
Eliodius in eo libro quem grece sc̄psit refert faunū h̄ac fuisse vx
orē que quia cō morte decusq; regnū. **A**am vim ollā ebibēt
et ebria facta erāt iurgis m̄rtis a viro vsq; ad mortē cesa
postea vō cū eū facti sui peniteret ac desiderū ei⁹ ferre nō
posset diuinū illi honore detulisse idc̄o in sacris ei⁹ obuo lu
tam voluit vim amphorā poni. **R**eliquit ergo postēis faunū
quoq; non parū erroris quē tñ prudentes quip̄ p̄sticiūt.
Nam Lucilius corū stulticiā qui simulat̄ deos putant esse
deridet h̄y versibz. **F**erricolas lamas faunū quas pompili
p̄ institue. **N**ume tremūt h̄as h̄is oīa ponit. **U**t p̄uē infan
tes credūt signis cor in esse nemis. **P**erimula fictorū verū nich
il oīa ficta. **P**oeta quidē stultos hoīes infantibz opauit. **A**t ego
multo impudentiores esse dico. **I**lli em̄ simulat̄ hoīes putat
esse h̄y deos. **I**llos etas facit putare qd̄ non ē hos stulticia. **I**
li vtiq; breui desinūt falli. **H**oīū vanitas et durat semp et aef
at. **F**arva liberi patris p̄m̄g orpheus induxit in greciā
p̄musq; celebrant in monte boethie thebis. **V**bi h̄iber natus
est p̄rio. **C**ui cū frequent̄ cithare cantu p̄sonaēt. **C**itharon
appellat⁹ ē et sacra enā nūc orphica notant. in quibz ip̄e
postea dilatac̄o et carpt⁹ ē. **E**t fuit p̄ cadē fore t̄pa q̄b⁹ faunus

si quis etate precessit dubitari potest. Aliquid pro eosdem annos latino
 primum regnarunt. Ite prescorum faunus et laomedon quo
 regnante orpheus cum argonautis ad phentium litus accessit.
 Procedamus igitur ulterius et quendam quis omo colendorum deorum
 primum extiterit auctor. Quod in libris enarrationis prima
 rice ait Mulesium cretensem regem primum deus sacrificasse actus
 noues sociumque pompas introduxisse. Huius duas fuisse filias A
 malthea et Melisam que Ioue puerum caprimo lacte ac melle
 nutrierunt. Unde poetica illa fabula origine supposita apes ad
 uolasse atque os pueri melle splendere. Mulesiam vero a pie pa
 ma sacerdote matri magne constituta. Quam ad huc eiusdem matris
 antistites melusae nuncupant. Historia vero satis testatur ipsum Io
 uem postquam rerum potitus sit in tanta uenisse insolentia ut ipse
 sibi phana in multis locis constituit. Nam cum iras cerneret ut
 i quaque regione uenerat reges principes re populorum hospino
 sibi et amicitia copulabat et cum a quoque digrederetur inuebat si
 bi phanum cecari hospitibus sui nomine quasi ut possit amicitie
 ac federis memoria seruari. Sic constituta sunt templa Ioui a
 Taburno Ioui labuandio Athaburige et labuandis hospi
 tes eius atque adiutores in bello fuerunt. Ite Ioui laprio homi
 mollium Ioui Cassio et que sunt in eadem modum. Eodem ille ausum
 sine cogitauit ut et sibi honorem diuinum et hospitibus suis perpetuum
 nomen acquireret in religione coniunctum. Gaudebat ergo illi et hu
 ic impio eis libenter obsequabantur et nois sui gratia ritus annu
 os et festa celebrabant. Simile quidem in Italia fecit enneas cum
 condite urbi attente hospitibus nomen imposuit ut ea postmodum
 letus ac libens. Accites diligenter augeret ornaret hoc modo re
 ligione cultus sui per orbem terre seminauit. Iupiter et exemplum
 ceteris ad imitandum dedit. Huc igitur a meliseo ut didimus
 tradidit colendorum deorum ritus effluerit siue ab ipso quoque Ioue
 ut euomerus de tempe tum ostendat qui deus coli cepit. Mulesius
 quidem multum antecessit etate. Quippe qui educauerat Ioue
 pronepotem et idcirco fieri potest ut uel ante uel ad huc puerum Ioue
 deos colere instituerit id alumnus sui matrem et amantem tellurem que
 fuit ueram coniunx prematque satium et ipse hoc exemplo atque an
 stituto Iouem ad tantam superbiam perierit ut postea sibi diuos
 honores auderet assumere. Capitulum XXXIII.

Quo tpe cepit ritus vanarum superstitionum etc.
 Vnde quoniam vanarum superstitionum originem deprehendimus
 superest ut etiam tempora colligamus per que fuerint illi quorum
 memoria colitur. Theophrastus in libro de temporibus ad autolycum
 scripto ait in historia sua thaliam dicere quod belus quem

babiloni et assiri colunt antiquior iuriano bellū fuisse muerat
Anno trecentis xxii duobz Gelū aut statum equale fuisse et v
tūqz vno tpe adoleuisse ad adeo verū est vt rōne ipa colligi possit
Nam et agameon qui gessit troici bellū iouis abnepos fuit
et achiles. Atarqz pnepotes et vlires eodē gradu pmiū Pri
mo quidem longa serie qz auctores quidā tradūt dardanum
et vasiū Corinθi filios fuisse non Iouis Nec em si ita fuisset
ad vso impudicos Cammende pnepotē suū habē potuisset
Itaqz parentibz illorū quos supra notauī si gguent amos di
uidas nūz gsentiet Ab exordio aut Croiane vrbis colligit
āni mille quadringeti septuaginta Ex hac tēporū ratioe mā
festū est an ānos non amplius qm mille odingentos natū esse
Saturnū qui sator omī deorū fuit Non ergo isti gloriēt fac
tū vetustate quarū origo et rō et tpa deprehensa fuit *ca. 12*

REpvlogo quo docetur quis sit sapiēcie pmiū gradus
stant ad huc aliqua que ad arguendas religiōes fal
sis pluimū valeant sed iā finē libro facē darem ne modū
excedat ea em plēna sūt exequenda vt cū refutatis que
veritati vident^r obstarē hoīes qui bonoz ignorātia vagat^r
mētē ad elutionē verū possimz inducere Pmiū at sapiē gū
est falsa intelligē^r qd verū cognoscā^r Ergo apud quē pma
hⁱ institutio nra pferat qua falsa dixerimz exstabit^r ad ve
tam cognitionē que nulla ē homī torūdiōr volūtas et e
rit iā celestis disciplinē sapiā digna qui ad cognoscendā re
tē libens ac paratū accessit

*Explicit liber primus
Incipit liber secundus*

Incipit capitula secundi libri

Quod rationis obliuio et ignorantia sui facit homines
migratos veri dei qui colitur in aduersis et in prosperitate contempnitur. 1

Que fuit prima causa fingendi simulacra et quod vicesima dei y
mago sit homo et quod extra se nemo deum fideliter colit. 2

Quod Cicero et alij qui videbantur sapientes totis deus persequuntur.

Quod nichil maiestatis et reuerentie habent idola. 3

Quod solus omnium creator verus deus est solusque colendus non elementa
neque corpora celestia aliquid diuinitatis habent in quo et stulti despi
ciuntur qui stellas deos putant que non sua voluntate moventur
sed dei et quod ratione eos sic fieri voluit. 4

Quod non terra non aqua non aliqua pars mundi non ipse totus deus nec
est auctus suum stulti mentuntur et quod astruunt et putant. 5

Quod dupliciter peccant insipientes et quod auaritia sub optatu religio
nis colit perualente rationi tarditudo maior. Et qui fuerint ma
iores quorum auctas perindicat veritatem. 6

Quod rationi potius imitendum et quod miracula scripta sunt ad confir
mationem erroris. 7

Quod per mundum dyaboli intrant mors et pullulant radices
errorum et quod deus ipse non est qui mundum permodum et omnia fecit
ex nichilo. 8

Quod deus per elementa distinxit et quatuor qualitates et per quatuor
et quod ex calore et humore fit vita et quare homines igne retem
alia magis videntur aqua. 9

Quod creato mundo facta sunt omnia per hominem et tandem homo ipse et
quid sit quod poete finierunt de uocatione homines transisse et quod a
ristoteles falsum putauit mundum esse eternum et que sunt tres
parte. 10

Quod non de terra a sponte nata sunt omnia sed disponere deum cuius
fecisset nos deus quod si scire expediret. 11

Quare duo sunt serui mundi minoris id est hominis et quod sit
mors eius prima quid et de primorum primum culpa et peccata.

Quod non liber per fuit muentor vni sed noe per diluuium et
que fuit origo gentium et qui primi suam huerint astrorum
et ignorantiam dei. 12

Quod in generatione angelorum et de duobus generibus demonum qui se
persuaserunt ut deos coli quos etiam philosophi familiares habuerunt
ut Socrates. 13

Quod huius perdesse putantur cum nocere desinunt ut possunt aliquid in eos

qui in fide solidati sunt sed sancti sub eis tam serui obediunt. **15**
Et hy astrologia aruspiana et omnes artes typas tuerunt et
p suaserunt culto ydolorum p miracula et varias fallaciarum tendi
culas. **17**

Cur deus humano geni sit pariter illudi et q tribus de causis va
na est deorum religio **16**

Et in culpa simulatorum nulla potest esse religio. Nam a simulacra
one id est a fallacia dicta sunt. **18**

Breuis epilogus in quo docet gentibus superius sibi a phis
grauius trinuere certamen. **18**

De romis obliuio et ignorantia sui facit homines ingra
tos veri dei qui colitur in aduersis et in prosperitate gemit.

Quoniam primo libro religiones deorum tal. **Cam p m**
sas esse monstraueit q hi quoz varios diffites
q cultus p vniuersam tra gense homi stulta
p suasioe suscepit mortales fuerit futiqz vita

diuine nati morte concesserunt. Tamen ne q dubita. **19**

19 sedus liber fontem ipm patefaciet errorum causasq omnes ex
plicabit quibus decepti hoies et pmitz deos esse crediderunt et
postmodu p suasioe inuectata in susceptis pmissime reli
giombz pseuerarunt. Gestio eni quictis mairbz et homi
impia vanitate detecta singularis dei asserere maiestatem
susapiens vtilius et magis offm euocandi hoies a pmiss
itineibz. Et in gram seru ipos reducere ne se vt qda phi
fatiunt tantoze despiciant ne ue se in finos supuacuos et
nichil et frustra omo natos putant que opmio pliciosq ad
vicia opellit. Nam du existimant nulli deo nos ee ture a
post morte nichil futuros totos se libidimbz adiaunt et
du hie sibi putant hauriendis voluptatibz sument mui
bunt p quas iprudentes in laqueos mortis inturruunt. **20**
nouit eni que sit hois ro qua si tene vellent in pmiss
dum suu agnoscerent vtute iustitiaz sequent tremis
mentis aias suas non substineret mortifeas libidinu vo
luptates no appetent de miz se ipos magis estimaret atq
intelligeret pls ee in homie q videt. Quis vni odio
neq no aliter posse retineri nisi cultu veri pntis sui de
posita puitate suscepit. Equide sicut opiet de summa reu
sepe nio cogitas admirari soleo maiestate dei singularis

que continet regitq; oia in tanta venisse obliuione vt q; sola
 debeat coli sola potissimu negligat hoies aut ipos ad ta
 ta cecitate esse deductos vt vero ac vno deo mortuos pte
 rant frenos aut sepultosq; in tra ei q; fudator ipis tre fiat
Et in hunc impietati homi posset venia gredi si omo ab
 ignorantia dmi nomis veniret hic error Cu vco ipos
 deoru cultores sepe videmus deu sumu et confitei et pducere
 qua sibi venia spere possint impietatis sue q; no agnoscat
 cultu eis que p se ignorari ab hoie fas non est Na et ai
 iurant et ai optant et ai gras agut no loue a deos mul
 tos si deu noiant A deo ipa veritas coepte na ena ab iustis
 pectibus erupit eod quide non faciut in pspicis rebus.
Nam tu maxie deos et memoria homi elabit ai bnficijs
 eis fluentes honore dare diuie indulgentie debet At vo
 si qua nactas grauis pesserit tuc deu recordant Si belli
 terror infremuit Si morboru vis pestifera incubuit si a
 limenta frugibus longa sititas denegauit si sua tepef
 tas si grande ingruat ad deu ofugit a deo petit auxilium
Deus vt subueniat oratur Si quis in mari vento seuuen
 te iactat huc inuocat Si quis aliqua in afflictat huc
 ponus implorat Si quis ad extremam mendicandi nente
 deductus virtutis pabz exposit deū solū obtestat p eis vni
 ai atq; dmi nomē homi sibi miam queit Nūq; igit
 dei meminerūt n dū in picul fūt Postq; metz deseruit
 et picula tresserūt tuc vero alacres ad deoru tepla curru
 hys libant hys sacrificat hos coronat deo at que in sua
 nente iporauerat n vbo quide gras agut adeo ex reru
 pspitate luxuria et luxuria vo vicia oia Sic impietas adu
 so deu nasat qua na istud ex ca fieri puenio n ee aliqua
 pūsam pntē que veritas sit se munita que huānis erro
 ribus gaudeat cu vnu ac ppetuū sit opus effundere tene
 bras et homi scire mentes ne luce i videant ne demq;
 in celu aspiciant ac naturā corpis sui seruet Na ai ce
 teri aiantes proms corpibz in humū spectent q; ratio
 ne ac sapiennā non acceperūt nobis aut statq; rectus
 sublimis vltz ab artifice deo datz sit appet istas religiones
 deoru non esse rōnis huāne quia curuat celeste ad vene
 randa frena Parens em nū ille vng et solus ai fingit
 homine idē aial intelligens et rationis capax cu ex hūo

Uapio

No.

subleuatu ad contemplatione sui artis creuit emod optime mye
mos poeta signauit. **P**rona q. in spectent aialia cetia tram
Os homi sublimi dedit celuq. videre. **I**ussu et erectos ad fidei
tollere uoluit. **H**ut utiq. atropo greci appellauerunt qd. sursum
spectat. **I**pi ergo sibi renunciant scq. homi noie abdicat q. no
sursum aspiciunt s. deorsu n. forte ad ipm q. recti sumus in causa
homi attributu putant. **S**pectare nos celu deus uoluit utiq.
non frustra. **N**am et aues et mutis pene oia celu uidet. **S**ed
nobis ppe datu e celu rectis agatibz intuei ut religione ibi
queramus ut deu cuius illa sedes est qm oculi no possumus animo
contemplan. quod pfecto non faciunt q. res a lapides que sunt
tra veneratu. **E**st aut pmissimu cu ro corporis tra sit qd est
trale ipm vco am qui sit et no huile fieri cu figura et statu
nichil aliud significet n. mente homis eo spectare oportere
que uolq. et am tam rectu debere q. corpora ut id cui dñariq.
debet imitetur. **W**erū homines et nois sui et romis obliu o
culos suos ab alto deiciunt soloq. designat ac binet opa digito
ru suoru quasi non q. esse suo archite magis possit. **Ca. m.**
Que fuerit cu pma fingendi simulac. et q. uerissima
dei imago sit homo et q. ext. se deu nemo fideliter colit.
ODe igitur amentia est a ea fingi que ipi postmodu
timeant aut time que finxerunt. **N**o ipa inquit ti
meant sed ea ad quoru imagine ficta et quoru noibz gsera
ta sut. **N**epe ideo timeatis q. eos in celo ee arbitrami. **N**eq. em
si dy sut alit fieri pt. **C**ur igit odos no i celu tollitis et aduo
catis coru noibz in apto sacrificia celebratis. **C**ur ad paletes
et ligna et lapides potissimu q. illo spectetis ubi eos ee credi
tis. **E**rud sibi tepla quid are uolūt quid demq. ipa simulac.
q. a mortuoru a absensu monumeta sut. **N**a omo fingen
daru similitudinu ratio idcirco ab homibz mucta est ut posset
coru memoria retineri qui ul. morte subtratti sut ul. absen
tia fuerat sepati. **D**eos ergo in quoru nio reponem. **S**i i
mortuoru quis hi stultus ut colat. **S**i absentiu colendi ut
no sut. **S**i n. vident que facimus n. audiunt q. piam. **S**i at
dy absentes ee non pnt q. am diu sut in q. tñp pte mu
di fuerint vident et audiunt omia. **I**mpuacua sut g. si
mulacra ul. ubiq. pntibz cu satis sit audietu noia pabz
aduocae. **A**t em pntes no n. ad imagines suas adut ita
plane pmodu uolq. existimat mortuoru aias tra tumu
los et corpm suoru reliquias ob errae. **S**ed hi postq. deus

ille presto esset cepit iam simulacrum eius opus non est. Quero enim
 si quis imaginem hominis per se constituit contempletur. sepius et ex ea sola
 cum capiat absentis. Num idem sanus esse videatur? si eo reus atque per
 sentie in contemplatione ymagine perseveret. eam potius quam aspectum
 ipsius hominis frui velit. Minime profecto et tamen hominis imago
 nostra hic videtur? cum paul abest superuacua futua cum presto est
 dei aut eius nomen ac spiritus ubique diffusis abesse nunquam potest. scilicet
 ubique superuacua est et verentur ne deus illorum religio manens
 sit et vana si nichil in presenti videatur quod adoret et ideo simulacrum
 constituitur. que quod mortuorum sunt imagines filia sunt mortuis.
 Omni enim sensu carent. dei autem mentium viventis vivunt et sensus
 debet esse simulacrum. Quod si a similitudine illud non accipit qui
 prout ista simulacrum deo filia iudicari que non sentiunt non moventur
 itaque simulacrum dei non illud est quod dignitas hominis ex lapide aut
 aere aliaque materia fabricatur. Sed ipse homo qui sentit et movetur
 et multas magnasque actiones habet. Nec intelligunt homines
 ineptissimi quod si sentire simulacrum et moveri possent ultro
 adoratione homines fuissent a quo sunt expolita que essent a
 inculta et horrida lapis a materia informis ac rudis non fuisset
 ab homine formata. Non igitur illorum quasi patres putandus
 est per cuius manus nata sunt per que figuram spiritum et pulchritudi
 nem habere ceperunt. Et tamen melior qui fecit quam ea que facta sunt
 et tamen factore ipsum nemo suspiciat nemo miratur quod fecit timet
 tamquam plus possit esse in opere quam in opifice. Recte igitur seneca in li
 bris moralibus. Simulacrum inquit deorum venerantur illi suppli
 cant genua posito illa adorant. Illic per totum assident diem
 astant illis stupore iacent victimas cedunt et cum hoc tantopere
 suscipiant fabros qui illa fecere contempnunt. Quid inter se tam
 contrarium quam statuarum despice statuas adorare et cum non in
 quicquam quidem admittit qui tibi deos faciat. Quam ergo vi
 quam potestate habere prout cum ipse qui fecit illa non habeat. Sed
 non hec quidem dare his potuit que habebat videre audire
 loqui moveri et cunctis igitur ne tam ineptus est ut putat aliquid
 esse in simulacrum dei in quo non quidquam hominis est propter umbram
 Sed hec nemo considerat. Infecti sunt enim persuasionem ac mentes
 eorum penitus sicut stulticie prohiberunt. Adorat ergo insensibi
 lia qui sentiunt irrationabilia qui sapient exanimia que vivunt
 terrena qui oriuntur ex celo. Iuvat igitur velud in aliam sublimi
 spectacula constitutum. Unde universi audire prout possint perferant
 illud proclamare. O curne in terras aere et celestium manes. Celum
 ponis intuemini ad hoc spectaculum vos excitavit ille artifex

putentur quod

Deum in libris
moralibus

liber

119

Not.

nr deus ille vobis sublimē vltū dedit vos in terrā curuam Vos
altes mentes et ad pntū suū in corpibz suis erectas ad inferiora
reprimis tāq̃ vos penitrat nō quadrupes ēē natos *fas* nō est
telesse aial' cū tremis in terrā vergentibz vñari Quid vos bñfice
celestibz orbat pñp i humū vñā sponte pñbitis Hum em
miseri voluptam cū dorsū quētis qd in sublimi querē debui
tis Nam ista mōlū digitorū ludicia et fragilia signēta q̃
libet matie gñe formata cūid aliud sūt nisi trā ex q̃ nata
sūt cūid g̃ reba inferioribz subiacetis quid capitibz vñis trā
suppos suprapos? Cū em vos trē submittitis hūioresq̃ fa
atis Ipsi vos vltro ad infēos mergitis ad mortē dāpnatis
q̃ nichil ē inferis et hūilior trā n̄ mors et inferi erue si effu
gere vultis subiecta pedibz vñis trā gēpnētis corpōis statu
saluo qd idēo rectū accepitis quo oculos atq̃ mētē cū eo qui
fecit offere possitis Contēpnē aut et calcare trā nichil aliud
est q̃ simulac' non adorare que de trā ficta sūt Itē diuitias
non gnpiscē voluptates corpōis sēnere q̃ opes et corpus ip
sū cuius hospitio vñm' trā est Vñm colite vt viuatis Mo
riat' em encesse ē qui se suā p̃ aīam mortuus ad iudicauit

Q̃ Cicero et alij qui videbant? sapientes cetis detēus p̃

Sed quid pdest ad vltius et *canerūt. Cam xij*
ad hoīes ipitos hoc mō conuonai cū videam enā
doctos ac prudentes viros cū religionū intelligat vāitātē
nichilomin' in his ipis q̃ dāpnat colendis nescio q̃ prauita
te pstat Intellexit Cicero falsa ēē q̃ hoīes adorāret. Nā cū ml'
ta dixisset que ad cūsiōnē religionū valēt ait tū illa nō ēē
vltio disputanda ne susceptas pub' religiones disputa' talis
extinguat quid de eo facias qui cū errat se sentiat vltro ipse
in lapides ipingit vt populus oīs offendat ipē sibi oculos
seruat vt omēs ten sint qui n̄ de alijs bñ mereat' quos pa
titur errare Nec de seipō qui aliens accedit erroribz n̄ vñt'
tandē sapiē sue bono vt factis impleat qd mente p̃cepit sed
pūdēns et sciens pedem in laqueos inserit vt simul cū cetis
quos libeare ipudentior debuit et ipē capiatur Quin potq̃
si quid tibi Cicero virtutis ē expēite p̃lm facē sapiētē Digna
res est vbi omīs eloquētie tue vires ceceras Non em verendū
est ne te in tam bona cū deficiat oīs qui sepe etiā malos co
piose ac fortiter defendisti Sed minmū potatis carcerem
timeas Ideoq̃ p̃tōmū veritatis suscipē nō audes At mortē
vt sapiens gēmpnē debuisti et erat multo pulchrius vt ob
bñdicta potius q̃ ob maledicta moreris Nec plus tibi laudes

Y. 57

155

8

No 5

No 6

ozam

qm̄ facilius est de aliens iudicare q̄ de suis dū aliorū p̄cipiū
vident non p̄sperem̄ quid an pedes suos esset In utraq̄ m̄
pte et summa stulticia inuenit et odor quidā sapie vt possis
dubitare quos dicas potissimū stultiores illos ne qui falsam
ēligione suscipiūt an eos qui nullā Sed vt dixi vema gredi
p̄ imperitis et q̄ se ēē sapientes nō farent his vō nō p̄t qui
sapiām p̄fessi stulticiā potius exhibent Nō sū equidē tam in
iquis vt eos putē dīmare potuisse vt v̄tate p̄ se ipos inue
nirent qd̄ ego fieri nō posse ḡfiteor Et hoc ab ipis exigo
qd̄ ratione ipā prestare potuerūt faceret em̄ prudētia fiet
intelligent esse aliquā verā ēligione et falsis ipugnis apte
p̄nūtiarent cā que v̄a esset ab hōibz non tenēi Sed mouēt
eos fortasse illud qd̄ si qua esset vera religio cēheret se ac vt
dicat n̄ pateret esse aliud quicq̄ Videre em̄ nullo modo
q̄re poterant ā a quo ul̄ quēadmodū religio vera op̄mēt
qd̄ est dīni sacramēt et celestis arcam Id vero n̄ docet aliq̄
sine nullo pacto p̄t. Summa rei h̄ est Impiti ac insipientes
falsas religiones q̄ veris hnt quia neq̄ verā sciūt ā in hys
quas falsas esse intelligūt p̄seuerāt vt aliquid tenēi videāt
aut oīmo nichil colūt ne mīdant in errorem cū ipm̄ max
imū sit erroris vitā p̄cudū sub figura homīs imitari fal
sū vō intelligit est quidē sapie sed humane vltra hūc gra
dū p̄cedi ab homine nō p̄t Itaq̄ multū p̄hōm̄ religiones
susulerūt vt domi p̄trū aut scie dīne sapie ē homo autē
p̄ seipm̄ ē p̄ueniē ad hanc non p̄t scām n̄ docet a deo Phi
qd̄ sumū fuit huāne sapie assecuti sūt vt intelligent quid
nō sit ā assequi nequuerūt vt dicent quid sit Nota Cū
nis vox ē Vtmā tā facile vera tūemre possem q̄ falsa qui
cere q̄ quia vires huāne ḡditionis excedit eis officij facul
tas attributa ē quibz tradidit deo scām veritatis cui ex
plicande q̄tuor libri posteriores sūent Nūc interim falsa
vt cepim̄ detegam̄

Quid ergo ma **ne habent ydola. Cam̄ em̄**
lestatis p̄nt h̄re simulac̄ q̄ fuerūt in hominū po
testate vel vt aliud fierēt ul̄ vt oīmo nō fierent Idē apud
oratiū puapū ita loquit̄ Olm̄ trūḡ etā ficulna in
le lignū Cū faber mētus scanū facit ut puapū malu
it esse deū deus m̄ ego furū auiūp̄ maxima formido quis
nō sit hoc tanto custode securus fures em̄ tam stulti sunt
vt puapi tentigine timeant cū aues ip̄e quas fure falsi
aut inguim̄ abigi cristmāt simulacris fabrefactis idē ho

minū plane similibz insideant indideret sed flammis ut san-
 cia armis sptor derisit hōm vanitate Verū hī qui fa-
 ciūt seiem rem se facē opinant Deniq; poeta maxim⁹ homo
 in ceteris prudens in hoc solū non poetice s; amiliter desipuit
 cū in illis emendatissimis libris etiā fidē h; iubet et austos
 furū atq; auū cū falsē saligna Helespontici seruet tute-
 la puapi Adorat igit mortalia ut a mortalibz facta frā-
 gi enim cremari pure pnt nā et tectis vetustate labentibz
 sepe cōminui solent et cōsumit incendio dilabūt in cinere
 et plerūq; nisi sua illis magnitudo subuenierit ā custodia
 diligens sepsit in predam furibz cedit Rūe igit insania ē
 ca time p quibz ā ruine aut ignes ā furta timet que va-
 ritas ab hys spere tutelā que tueri nullo mō se pnt q per-
 ueritas ad eorū psidia decurrit que ipa cū violant Tulta
 sūt nisi a colentibz vndicet Vbi ergo veritas ē Vbi mil-
 la vis adhibē pē religioni Vbi nihil qd violari possit ap-
 paret Vbi sacrilegiū fieri non pē quidq; aut oculis ma-
 nibzq; subiectū est id vero quia fragile est ab oī ratione
 immortalitatis alienū est frust igit homines auro ebore ge-
 mmis gēmis deos excolūt et exornat quasi vco x hys rby
 vllā possit cape voluptate qvso est piosorū munera nihil
 sentientibz An ille qui mortuus pari em ratione defictorū
 corpora odoribz ac vestibz piosis illita et cōvoluta humi cō-
 dunt qua deos honorant qui neq; cū fieret sentiebāt ne-
 q; cū colūt sūt Nec em sensū cōsecratione supersūt Non
 placebat pso q aurea vasa templis inferant supnatū
 putanti esse inter religiones qd non sacritatis s; auaricie sit
 instrumētū Illa em satis est dō quē rē colas mfre p mu-
 nere cōpositū vis fasq; aio sanctosq; recessa Mentis et mior-
 tū generoso pecta honesto Egredie sapientē sensit venū
 illud riditūle subdidit Hoc esse aurū in templis q sūt ve-
 neris donate a vīgine pupe quas ille ob minutie fortasse
 cōtempseit Non videbat em simulac ipa et effigies deorū
 polideti et Eufanous et fidie manu ex auro atq; ebore p-
 fectas nichil aliud ēē q grandes pupas nō a vīgmibz quaz
 lusibz vema dari pē Sed a barbais hoibz cōstitutas Me-
 rito igit etiā penū stultitiā Seneca decidet Non inqt bis
 pueri sumz ut vīgo d; s; p Verū hoc interest q maiora
 nos ludis ergo hys ludicris et ornatis et grandibz pupis
 vnguenta et thura et odores inferūt hys optimas et subli-

flammis

Vbi

No p me

No. 100

ad hunc uelut

100

mes hostias imolant quibus quidē os sed carēs offino dentium hys
peplos et indumenta priosa quibus vps velanns nulls ē hys autē
et argentū consecrāt q tā nō hnt qui accipiūt q̄ qui illa dona
rūt **N**ec imēito **D**yonisio **G**ralie tyrāno post victoriā grena
potito deos tales gtempit spoliavit illusi **S**iquidē sacrilegia
sua ionilaibz etiā dictis proscq̄bat **N**ā n̄ ioum olympio
aureū amiculū detraxisset lancē iussit imponi dices **E**sta
te esse hūc autē hyeme frigidū lancē vero vtrq̄ tpi aptū
Idem aureā barbā detrahens esculapio mēgrues et miq̄uū esse
ait tū a pollo p̄r eis mberbis cēt ac lems puorē filii q̄
p̄rem barbatū uideri **I**tem patras et cruias et pua qdā
sigilla q̄ simulacrorū porrectis manibz tenebant detrahe
bat et accipe se illa nō aufre dicebat p̄ q̄ em stultū ē et m
gratū nolle accipe ab hys vltro porrigentibz a quibz dō
sibi hōies p̄stābent **H**ec ille frāt ip̄me q̄ rex et victor fuit
quinetia scuta ē cū solita fertilitas vixit em vsq̄ ad senec
tutē regnūq̄ p̄ mang filio tradidit **I**n eo uis q̄ hōies sa
hōim sacrilegia vindiciā nō potuerūt oportuit deos ip̄os sui
vindices esse **A**t si hūilis quid tale omiserit **H**uic presto
fuit flagella ignes amlei cruces et quidq̄ exoritari iratis
ac furentibz licet **S**z n̄ puniūt deprehensos ip̄i de deorū
suorū p̄tate diffidūt **C**ur em nō ip̄is potissimū relinquat
vltisendi se locū si eos posse aliquid arbitrant̄ quēnam
putat illoz numme accidisse vt p̄donū rerū farrarū con
prehensi teneat̄ et seuiat non tam m̄ q̄ metu ne si deorū
iurā non vindicauerint ip̄os expectat̄ pene m̄credibili
sā vanitate qui nontuios sibi deos putāt ob aliena scelē
qui ip̄is a quibz violati spoliatiq̄ sūt p̄seipos nichil nocē
potuerūt **A**tem sepe ip̄i quoq̄ in sacrilegos vmdicauerūt
Potest id ul casu amdisse q̄ aliqn̄ non s̄ **S**ed t̄n paulo
post quō id accideit ondā **N**ūc m̄terim quero cur illa tot
ac tanta sacrilegia in diomiso non vmdicauerūt qui nō
furtim s̄ palā ludibrio deos habuit **C**ur hūc tam pate
lem sacrilegiū a templis a cerimoniis ab imaginibz suis
non arcuerūt **C**ur etiā sacris rebz ablatis proste nau
gavit quid iocō ip̄e testatus est vt solebat **V**idetis ne m̄q̄
comitibz naufragiū timetibz q̄ p̄p̄a sacrilegis nauiga
ab ip̄is dyb immortalibz tibiūat̄ **S**ed hūc fortasse a plato
ne didicerat deos nichil ēē **Q**uid gavius verres quē tullio
accusator eis eidem dyomiso et phalaridi et tyrannis oibz

copat Nonne omnem **I**taliam opulenti sublati deorum simula-
 cris ornamentisq; phanorū Quosū ē psequi singula vnu libz
 commemorare in quo accusator oibz eloquentie viribz omiq;
 conatu voas et corporis deplorauit de cretū ul' cithymesi ul' eth-
 nensi quazū alteris tanta fuit religio ut adire templi eis se-
 creta penetralia iuris nefas effi altis antiquitas tanta ut
 omis historie loquāt ipam deā fuges in ethne solo pmiū
 ipse filia q; eis vgmē ex eodē loco nata Deniq; Graeciang
 tpiibz turbata re publica et seditionibz et ostensibz tū re-
 pti esset in armibz **S**ibyllinis atiquissimā cerere debē
 placari legathi sūt ethnā missi **H**ec igit cereres ul' reli-
 giosissima quā vidē maribz nec adoradi quidē grā habebat
 ul' antiquissima quā senatū plūsq; romang sacficioz do-
 misq; placauēat ex arcanis ac vetustis penetralibz a
 Gaio verre immissis latinibz suis impune sublata ē Idē
 vō tū affinnaret se a **S**iculis ut causā pūtie suscipet ora-
 tū hys vsq; est verbis sese iā ne deos quidē in vrbibz suis
 ad quos configēt habē q; corū simulat scissima **G**aius
 verres ex delubris religiosissimis sustulisset quasi vō si ver-
 res ex vrbibz delubrisq; sustulēt de celo quoq; sustulēt
 vñ appaēt istos deos nichil hē in se āplius q; mām de q;
 sint fabricati **N**ec imēito ad te **M**arce **T**uli hoc ē ad ho-
 minē siculi confugerūt qm̄ triennio sūt expti deos illos nō
 vale **E**ssent em̄ stultissimi si ad eos ob defendendā mutuiam
 homin confugissent qui **G**aius verri ne q; seipis irati esse potu-
 erūt **E**t em̄ vres ob h' facinorū dapnatus est **N**on ergo
 dy vindicauerūt sed **C**iceronis industria qua ul' defensōre
 eis oppressit uel grane restitit **Q**uid qd' apud ipm̄ verrem
 non fuit illa dapnatio sed vacatio ut p̄admodū diomisio
 deorū spolia gestanti dy imortales bonā dederāt nauiga-
 tiōē sic enā vri bonā quietā tribuisse videat in qua
 sacilegys suis tñquille seu posset **N**am fermentibz pos-
 tea bellis ciuilibz sub obtentu dapnationis ob omi p̄iculo
 ac metu remotz aliorū graues ac misēabiles exis audi-
 ebat **E**t qui cecidisse solz vniūsis stantibz videbat is vero
 vniūsis cadentibz stetit solz donec illū et opibz sacilegio
 patris et vita satiatū ac senectute confectū p̄scriptio trium-
 phalis auferret eadē s. que **T**uliū violare deorū maiesta-
 tis vltiorem quinetiā felix in eo ipse fuit qd' an suā mortē

Not q; p̄p̄m

audelissimū exitū sui accusatois audiuit dñs videlicet pui-
dentibz vt sacrilegijs ac p̄cedo religionū suarū nō an more
retur q̄ solatū de vltione cepisset. **¶ Solus om̄ creator**
verus deus est solusq̄ colendus nec elemēta n̄ corpa celestia
aliquid diuinitatis hnt in quo et stōpa desipiūt qui
stēllas deos putant que nō sua volūtate mouent? sed dei

et qua ratione eas sic fieri voluerit. Cam igit̄

Quanto igit̄ rectius est omissis in sensibilibz et vāis
sonilos co tēde vbi sedes vbi hitatio ē dei veri q̄ terrā stabili
finitate suspēdit qui celū distinxit astris fulgentibz qui solē
rebo huānis clarissimū ac singulare lumē in argumētū
sue vnicē maiestatis accendit. Terris at̄ maria cōfudit flu-
mina sempiterno lapsu fluc̄ p̄cepit iussit et extendi cāpos sub-
sistere valles fronde regi siluas lapidosos surgē montes q̄
vitijs oīa iupiter non fēit qui an̄ ānos mille septingentos
natus est s̄ ille opifex rerū mūdi melioris origo qui vocat̄
deus cuius p̄ncipiū qm̄ non p̄t op̄prehendi n̄ queri quidē det̄

Latius ē hōīem ad plenā p̄fctā p̄ prudentiā si deū esse in-
telligat Cuius intelligentie vis et sūma. Hec est vt suscipi-
at et honoifiet cōēm p̄ntē gēnis huāni et rerū mirabili-
um fabricatore vñ quidē ebētis obusiq̄ cordis elemēta q̄
et f̄a sūt et carent sensu tāq̄ deos adorant qui cū dei opa
mirarent̄ id ē celū cū varijs lūibz trā cū cāpis et montibz
maria cū flumibz stagnis et fontibz carū rerū admirandē
obstupescit et ip̄ius artificis obliti quē vidē nō poterāt op̄i-
cis venerari et colē ceperūt nec vñq̄ intelligē querūt qm̄
to maior q̄ntoq̄ mirabilior sit qui illa fēit ex nichilo q̄
cū videat dūns legibz assequētia comodis atq̄ vsibz hu-
manis p̄petua n̄tē faulari it̄ ita deos existimat esse in
grati adūs b̄nficia dñia qui deo et p̄r indulgentissimo su-
a sibi opa pretulerūt. Sed quid mirū si aut barbari ā im-
periti homīes errat cū enā phī stōpce disciplinē in eadē
sint opinione vt oīa celestia q̄ mouēt̄ in deorū nūo habe-
da esse consent. Siquidē lualius stōpūs apud Ciceronē su-
loq̄t̄. Hāt igit̄ in stellis constātia hanc tātā in tā vari-
is cursibz in om̄i cēmitate quementiā t̄porū nō possū i-
telligē s̄n mēte rōne consilio q̄ cū in sideribz cē videam? Nō
possums ea ip̄a non in deorū nūo reponē. Itē paulo su-
perius Restat inquit vt moty askorū sit volūtariis que
qui videat non inerte solū verū enā impie faciet si deos

lunibz p̄rogus

cē neget. **N**os vero et quidē constantē negamus et vos ophi
 non solū indotōs et impios verū etiā cecos meptos deliros
 pbamus qui ignorātiā impetōrū vanitate vastis. **I**lli em̄ sole
 atq; lunā vos etiā sidera deos putatis. **T**radite igit̄ nobis stel
 larū imperia ut aras ac templa singulis erigamus. **E**t snam
 quo quāq; ritu quo die colamus quib; nōib; quib; p̄ib; aduo
 rem; n̄ forte nullo discernne tam inuābiles tam minutos de
 os acervatim colere debemus quid qd̄ argumētū illud quo col
 ligit̄ vniūsa celestia deos esse in cōiūū valet. **N**ā si deos idē
 eo esse ep̄mant̄ quia r̄tos et r̄dnabiles autq; h̄nt creat̄. **E**x
 h̄c em̄ apparet deos non esse q̄ exorbitare illis a p̄stitutis itine
 rib; non licet. **L**iterū si dy essent huc atq; illuc passim sine
 villa n̄nte fr̄ent̄ sicut ānantes in t̄ra quāq; libe sūt volū
 tates huc atq; illuc vaganter ut libet et quo quāq; mēs dux
 erit eo fertur. **N**on ē igit̄ astrozū motus voluntarius sed ne
 cessari; quia p̄stitutis legib; officisq; deserviūt. **E**t cū dis
 putaret de cursib; siderū quos ex ip̄a rerū ac t̄porū cōiūentia
 intelligebat nō esse fortuitos existimavit esse voluntarios tāq;
 non possint tam dispositi tam ordinate moveri n̄ sensus
 illi m̄ esset officij sui sciens. **O** q̄ difficilis ē ignoratib; v̄ritas
 et q̄ facilis scientib;. **S**i motus inquit astrozū fortuiti nō sūt
 nichil aliud restat n̄ ut voluntarij sint. **I**mo v̄o ut non ē for
 tuitos manifestū est ita n̄ voluntarios quō igit̄ in cōficiendis
 itine rib; cōstātiā suā servant. **N**imirū deo vniūsi artifex
 sic illa disposuit sic machinatus ē ut p̄ sp̄tia celi dīna et
 admirabili rōne decurrerēt ad efficiēdas succedenti sibi te
 porū varietates. **A**n archimedes. **F**iculis cōcauo ere sili
 tudinē mūdi ac figurā potuit machinari. **I**n quo ita sole
 lunāq; cōposuit ut inēquales motq; et celestib; filis cōsio
 nib; singulis quasi diebus efficiēt et non mō accessu solis
 et recessu ul' incrementa diminutionesq; lune verū etiam
 stellarū ul' terrarū ul' vagarū dispares cursq; orbis ille dū
 vertit̄ exhibet de; ergo ita v̄a non potuit machinari et ef
 fici que potuit solertia hoīs imitatione simulāe. **U**tū ne igit̄
 stoꝝ si astrozū figuras in illo ere pictas efficiatq; vidis
 sua illa cōsilio moveri dicat; ac nō potius artificis ingenio.
In est ergo siderib; rō ad p̄cedas meatq; suos apta si dei est
 illa rō qui et fecit et regit oīa non ip̄orū siderū q̄ moue
 tur. **N**am si solem stare voluisset p̄petuo v̄tq; dies esset.
It̄ si motu astra non haberent quis dubitat sepit̄nā noc
 tem futuram fuisse. **E**t ut diei ac noctis vices esset moveri

ea voluit et tam varie moueri ut nō modo lucis ac tenebrarū
mutue viassitudines fierent quibz laboris et quietis altera spa-
tia ostaret sed etiā frigoris et caloris ut diuisorū temporū vis ac
plās generandis ul' maturandis frugibus quemret quam
solertiam dñe pñtis in machinandis itineribz astrorū q̃
phī non videbat aialia ēē sidera putauerūt tāq̃ pedibz et
sponte nō diuina rōe pcedēte. **Cur** at illa excoḡitauit deus
quis non intelligit. s. ne solis lumine decedente nīmū teca-
nox tetrus atq̃ horretibz tenebris ingrauescēt noctes vine-
tibz. Itaq̃ et celū simul mīra varietate distinxit et tenebras
ipās multis minutisq̃ luminibz tēpauit. Quāto igit nāso
prudētis q̃ illi qui sapie studere se putāt qui sensu a deo
lumina illa ut honore tenebrarū depellent instituta. Is co-
libro quo philomena breuit' oprehēdit' hīs tribz vsibz ter-
minauit. Tot nūo tali q̃ deo simulat' figura imposuit celo
p̃p̃ que acta atrus spsa tenebras. **Clara** pruinose iussit dāe
lumina nocti. **Q̃** si fieri non p̃t ut stelle dij sint ergo n̄ sol q̃
dem ac luna dij esse p̃nt qm̄ lumina astrorū non rōe differt
s. magnitudine. Qd̄ si dij non sūt ergo ne celū quidē in quo
illa oīa gēnēt'. **Q̃ nec terra n̄ aqua n̄ aliqua ps**
mūdi n̄ ip̄e totz deus est n̄ est aīatā p̃cut **Stoia** mē-
tiunt' qui qd̄ astinūt p̃citer et euerūt. **Cam** **Sm**

Simili modo t̃ia quā calcamus quā s̃igimz et colig
ad victū deo nō est n̄ cāpi quidē ac montes dij erūt
si hī nō sūt igit n̄ tellz qdē vniūsa deo videri p̃t. **It** si aq̃
que seruit aīantibz ad vsū bibendi ā lauandi deo non est
nec fontes qdē ex quibz aq̃ fluit. **Si** fontes nō sūt n̄ flūia
quedā que de fontibz colligūt'. **Si** flūia quoq̃ dij nō sūt
ergo et mare qd̄ ex flūibz gstat deo h̄ri non p̃t. Quōd
si neq̃ celū et terra neq̃ mare neq̃ mūdi ptes sūt dij n̄
esse p̃nt ergo n̄ mūdz quidē totz deo ēē p̃t que dē ip̄i sto-
p̃ci et aīantē et sapientē ēē gredūt et p̃p̃tā deū in quo tā
ingstantes fuerūt ut nichil ab eis dictū sit quod nō ab eis
dem fuit euerūt. **Hic** em̄ argumētant' fieri nō posse ut sen-
su careat quod sensibilia ex se gēnēt. **Mūdz** at gnat ho-
mōem qui est sensu p̃editz ergo et ip̄m ēē sensibile. **Item**
sine sensu esse nō posse q̃ p̃s hēat sensū q̃ quia homo sen-
sibilis ē etiā mūdo q̃ p̃s est hō in ēē sensū p̃p̃ōnes quid
vere sūt et sensibile ēē qd̄ sensū p̃editū gignat et h̄c se
sū q̃ p̃s sensu aucta sit s. assumptiones false quibz argumēta

concludat quia neq; mūdū geneat hominē neq; hō mūdū p̄s
 est. **N**ā hōiem a p̄ncipio idē deū fecit qui et mūdū et nō est
 p̄s mūdū hō sicut corpū mēbrū. **P**t em mūdū ē s̄me hōie sicut
 vrb̄s et domū. Atqui vniū hominē domū habitaculū ē et vrb̄s po-
 pulū vniū. Sic et mūdū dīcaliū totū gēns hūmānū et aliud ē qd
 scilicet. Aliud qd mōlit. **S**z illi dū student id qd falso suscepe-
 rant ḡfināre et sensibile esse mūdū et deū nō viderūt argumē-
 totū suoz ḡsequētiā. **N**ā si mūdū p̄s ē hō et sensibīl ē mūdū qā
 hō sentit ergo quia mōilis est hō mōilis sit mūdū nūc ē m-
 tū mortalīs s̄ oībz mōilibz et passiōibz subiectū. Et econtrio
 sicut mūdū et p̄tes eiū vtiq; īmortales sūt ergo et hō dicitur
 quia p̄s ē vt dī mūdū. **S**i hō igit̄ et iūmēta et penides et cēla
 gēna bestiarū et auiū et pisciū qm̄ et illa eodē mō sentiūt et
 p̄tes mūdū sūt. At hoc tolleabile est. **N**ā et ī colūt egiptū sz rē
 copuenit vt et rane et aulices et formice dī ēē videant qz et ip-
 sis īest sensū et ex p̄te mūdū sūt ita s̄ arguēta ex flō petita ī
 eptos et absor surdos exiit hnt. **Q**uid qd ipi idē auit deorū
 et hōim cā mūdū ē ḡstructū quasi cōm domū. Ergo mūdū
 nec deus est n̄ aīans si ḡstructū est. Ammās em nō ḡstruit
 s̄ nascit. **E**t si est edificatū sic vtiq; tamq; domū tāq; nauis
 est ḡ aliquis artifex mūdū deū et scorsū eit mūdū qui factū
 est scorsū ille qui fecit. **I**am illud qd repugnans et absurdū qd
 cū celestes ignes retrāq; mūdū elemēta deos ēē affir mēt idē
 mūdū ipm̄ deū dicit quō p̄t ex multoz deorū aīorū vniū
 deū ḡfin si astra dī sūt. Mūdū ergo non deū s̄ dīnīlū deoz
 est. **S**i vō mūdū deū est ergo oīa illa que sūt ī mūdū non
 dī sūt s̄ dī mēbra que vtiq; sola nomē dī accipe nō p̄nt
 p̄ter em recte quis dixerit mēbra hōis vniū multos hōies
 esse sz tū nō est s̄lis ḡpatio aīalis et mūdū. **A**iat em quia
 sensu p̄ditū est et mēbra hōis vniū multos hōies eiū
 hnt sensū n̄ nisi a corpore diuulsa languescūt. **C**uius igit̄ rei
 similitudinē gerat mūdū minū ipi docent cū factū esse nō
 diffitiant. vt esset dīis et homībz quasi cōis domū. **S**i ergo
 est ḡstructū vt domū n̄ ip̄e deū est n̄ elemēta q̄ sūt p̄tes
 eiū qz neq; domū hīc dīnī sui p̄t neq; illa de quibz domus
 ḡstat. **N**on tū igit̄ veritate p̄ eadē verbis suis rē vincūt.
 Sicut em domū ī v̄sū habitandi frā p̄ se nichil sentit
 dīnōq; subiecta ē qui cā fecit ā m̄fūlit ita mūdū p̄ se nich-
 il sentiens factori deo subiacet qui cū ī v̄sū sui fecit. **E**t
 dupliciter peccat īm̄pientes et q̄ auaritia sub obtentu
 religionis colunt p̄ualere dōmī traditoe maiorū et q̄

qui fuerint maiores horum auctoritas Pundicat vitati Ca. m.

Duplex ergo ratio peccat ab insipientibus p^m q^m elementa id^e
dei opa deo pferunt deum q^m elementorum ipsorum figuras
humana spe op^heta colunt Nam solis luneq^{ue} simulac^{ra} huma
nu i modu formant It^e ignis et t^{er}re et maris que illi vlti
mu vestam Neptunu vocant nec elementis istis in ap^{to} li
tant Tanta hoies ymaginu cupiditas tenet vt ia viliora
dicant^{ur} illa que vera sunt sunt Auro scilicet et gemis et ebore de
lectant^{ur} horu pulcritudo ac mtor pstrigit oculos n^{on} vlla r^{eli}
gione putat vbi illa no fulserint Itaq^{ue} sub obtentu deoru
auaricia et cupiditas colit^{ur} Ceditu em deos amare quidp^{am} ipi
g^{ra}upiscunt et quidp^{am} p^{er} qd^{am} furta et latrocinia et homicidia co
tidie sciunt p^{ro}ptea bella p totu populos vtriusq^{ue} subant Con
secrant ergo dy^{um} manubias et rapinas suas quos de n^{on}te e
iberalles esse ac sume vtutis exptes si subiecti sunt cupidita
tibz Cur em celestes illos putem^{us} si desiderat aliquid d^e ira
uel b^eas si aliqua re indigent ul^{ter} incorruptos si voluntati hnt
ea in quibz appetendis cupiditas homi no imeto d^eapnatur
Venit g^o ad eos no tam religiois gra q^{ua} nulla p^{ot} ee in r^{eli}bus
maleptis et corruptibilibz qua vt aurum oculis hauriat into
lem lemgati marmore a ebore aspinat vt insignes lapillis
et coloribz uestes ul^{ter} distincta gemis fulgetibz pocula insa
triabili g^{ra}teplatione g^{ra}trecent et quato fuerit ornatio^{re} tem
pla et pulciora simulac^{ra} tanto pl^{us} maiestatis h^{ab}re credunt^{ur}
adeo religio eoru nichil e aliud q^{uam} q^{uod} cupiditas humana mi
ratur He sunt religiones quas sibi a maioribz suis tradi
tas p^{er}tinacissime tueri ac defende^{re} p^{er}seuerat Nec g^{ra}derat q^{uod}les
sint si ee hoc p^{ro}batas atq^{ue} v^{er}as ee g^{ra}fidut q^{uod} eas veter^{em} tradide
runt tutaq^{ue} e auctoritas vetustatis vt m^{ag}re m^{ag} ca scelus ee di
catur Itaq^{ue} credit^{ur} ei passim tam^{en} cognite veritati Deniq^{ue} ap^{ud}
Cicerone sic dicit Cotta Lucilio habes balbe quid cotta quid
pontifex sentiat fac n^{un}c ego intelliga quid tu sentias It^e
em p^{ro}ph^{et}e rone religionis accipe debco maioribz eia nris et
nulla rone reddita rone e crede^{re} Si credis cur ergo rone
requiris que p^{ot} effice ne credas Si rone ex^{ig}ris et quenda
patas ergo no credis Ideo em credis vt ea sequaris cu in
uenis Docet ore te fo no ee veras religiones deoru quid
facies Maiores ne potius an rone sequeris que quide tibi
non ab alio insinuata s^{ed} aterpo inuenta et electa e Cum
omnes religiones radictus erui^{er}it Si rone mag^{is} discedere te

167

nunc est ab institutis et auctoritate maiorem quam id solum rectum est quod
 eo perscrutari. Si autem pietas maioris sequi suadet fate iuri tales
 et illos stultos fuisse qui exortantur contra rationem religionis suaveri
 et te meptu qui id colas quod falsum esse quereis. Et in quoniam nobis
 tantopere maiorem nomine opponit. Videamus tamen qui fuerint
 maiores illi a quorum auctoritate discedi nephas ducit. Pomulub
 urbem additum pastores inter quos adoleverat quocumque. Cumque
 is nunc Condende verbi parum videtur videret. Constituit Asi
 lu eo passim fugerunt ex finitimis locis pessimi quique in
 villa disforme additionis. Ita conflavit. Ex his omnibus populum legit
 quod in senatum eos qui etate ante ibant et prius appellavit quorum
 galio gereret omnia de quo senatu propertius elegiarum scriptor
 loquitur. Buana coquebat pueros ad verba quiritis. Centum illi in
 priato sepe senatus erat. Curia preterito nuncque nitet alta pelli
 tos habuit iusticia corda prius. Hi sunt prius quorum decretis em
 diti ac prudentes viri doctissime servavit idque verum atque immu
 tabile omni posteritas iudicat quod centum pelluci senes statutu esse
 voluerunt quos tamen in primo libro dictum est Pompilium illos
 it ut vera cederet esse facit quod ipse tradebat. Est vero quod illos au
 toritas tanta habeat a posteris quos nemo tamen videt neque
 sumus neque infimus affirmare dignos iudicavit. *Et rationem po
 tius intendit et que miracula septa sunt ad con
 firmationem erroris. Cap. 8m.*

Omnem oportet in ea re maxime in qua vite rationem videtur sibi que
 que confidere suorum iudicio ac propriis sensibus miti ad investiganda et
 perpendenda veritate quam credente aliorum erroribus decepti tamquam
 ipsum rationis expecte. Dedit omnibus deus per virili portione sapientiam ut et
 in audita investigare possent et audita penderent. Nec quia nos
 illi temporibus antecesserunt sapientiam quocumque antecesserunt quod si omnibus equaliter
 daturus occupari ab antecedentibus non potest. Illis habilis est tamquam lux
 et claritas solis quia ut sol omnium sic sapientia est lumen cordis
 humanum. Quare cum sapientia id est veritate quere omnibus sit inatum. *Non tamen*
 sapientiam sibi adimunt qui in illo iudicio tueta maiorem probant
 et ab alijs pecudum more ducunt. Et hoc fallit quia maiorum
 nomine posito non putat fieri posse ut a ipsi plura sapiant quia mi
 nores vocant aut illi desipuerunt quia maiores norant. Eundem
 ergo impedit quin ab ipsis sumamus exemplum ut quod illi que
 falsa inuenerat posteris meliora tradamus. Super est ingenis
 questio cuius disputatio non ab ingenio sed a scientia venit quam plu
 ribus explicanda est ne quid omnino dubium relinquant. Nam
 fortasse aliquis ad illa confugiat que a multis et non dubijs
 traduntur auctoribus eos ipsos quos dominum deos non esse

maiestate sua prospe et prodigijs ostendisse et sompnijs et auguri
is et oraculo In primis id qd actus natus sumus augur cu
Tarquinii prisci moneret vt nichil noui facere maret nisi prius
esset mauguratus eiqz Rex artis eis eleuas fide duet vt consilijs
ambos renuntiaret sibi vtru ne fieri posset illud qd ipe aio gcepis
set affirmantqz Natus posse Cape igit hac eodem eaqz noua
cula dissecta de inuictanter accepit ac seruit Deinde illud qd Cas
tor et Pollux bello latino apud lacu luturne visi sut equoru su
dorem abluentes Cu edes eoru qua mcta fuit erat sua sponte
paruisset eide bello macedonico equis albis insidentes publico
nateno Roma nocte veneti se obtulisse dicat natiates eo die
regem persem vutu et captu qd pauis post diebz litere psi
dis vera fuisse docuerat Illud etia mirabile q simulacrum
fortune muliebre no semel locutu e tradit Ite Junonis mo
nete cu captis veis vng militibz ad ea trasserenda missi loca
budus ac ludens interrogasset vtru ne Roma migrare vellet
velle rudit Claudia quoqz ppoit in creptu mianali Na cu ex
libris Sibyllinis Idea mat eet acita et tuado Tibris flumis
natus qua vehibat hesisset nec vlla vi gmoet Claudia ferut
q sp impudica esset habita ob nimios corpis cultz dea submissi
gemibz orasse vt si se casta iudicaret suu cingulu sequer Ita
nauie que ab oi iuventute no valuit comoueri ab vna muli
ere ee comota Illud eque miru q lue seueret Esculapius ab Epi
daurio actus vrbā Roma diuturna pestilentia libasse phi
bet Farrilegi quoqz nuari pnt quoru pntibz pems iuriam
sua dy vmdicasse credit Apius Claudius censor cu adusis
Caris ad seruos publicos sacra herculis tristulisset lumbz or
bacz est et potitionu gens que pdidit mitta vniq am tepus ex
tincta e Ite censor filius cu ex Junonis lacrima teplo mal
morcas tegulas abstulisset quibz edem fortune equosqz qua
rome fecerat teget et mente capto e et amissis duobz filijs
i Ilirico militantibz sumo cu merore gsumptus est Prefectus
etia Mara Antonij Furulius cu apud cohos euerso Anula
pij luto classem fecisset eode postea loco a militibz cesais mi
fectus est Hys creptis adiungit pyrrhus qui sublato ex the
sauro proserpine laorensis pecunia naufragiu fecit ac vi
cims dee litonibz illisus est vt nichil pter ea pecuniaz itolu
me repiret Ceres quoqz Milesia multu sibi apud hoies ve
nerati ois adient Na cu ab alexandro capta ess ciuitas ac
militres ad eam spolianda irrupisset oculos omi ipete ob
uictu fulgor eis ex tinxit Reperunt etia sopma q vni deoru

vident ostende. **L**iberio namq animo hoi plebeio p gete obu
satus esse **J**upiter dunt et pcepisse vt **C**onsulibz et **S**enatu
mutaret ludis circensibz pmissis psultore sibi duplicauisse
qd automus maris quida vbeatu seruū sub furca medio cio
ad suppliciu duxeat idcop ludos instaurari oportet. **Q**uod ai ille
neglexisset eodem die filiu pdidisse ipe aut gnu morbo te corrup
tus **E**t ai rursz eandē magne enerz querere satis ne penaz
neglecto ipso pependisset leticia deportatz ad osules et di re m
Senatu exposita rcepisse corpis firmitate suisq pedibz domū
redisse **I**llud quoqz sopmū nō minois admirationis fuit q Cesar
augustus de se seruatz **N**ā ai bello seruli brutiano iplinitus
gravi morbo abstine prelio statuisset medico eig dātorio mi
nerne spes obusata ē monce ne p corpis ibenillitate castris
se Cesar cōmēt **I**taq in anie lectica platue et eodē die a bruto
castra capta sūt **M**ulta ptra pnt silia exēpla pferri si vere
or ne si fuero in ppoē rerū dūarū diutius imoratz ā obliis
esse ppositi videtur ā rme loqatatis taurā **E**t p inuidiam
Dyaboli intravit mors et pullulavit radices errorū et q
deus ipe nā est qui nām pmodiale et oia sent ex nichilo
Exponā igit om istoz vōne q faalis res dis **C**am qm
Fiales et obscure intelligāt **E**t has omes simulati nu
mms pstigia rliebaba quibz inducti hoies a veritatis via lo
gus recesserūt **S**z epetā lōge alio vt si quis ad legēdū veri ex
pers et ignarz accesserit instruat atqz intelligat q tade sic
caput horū et tā malorū et lūmie accepto suos et tong grās
huām pspinat errores **S**icut nū sine exē genuit auctore
suū sic ineffabilis ptem gemisse credendū ē coctū de mte
natus est qui an iā fuit de pre qui aliqu nō defuit hoc fides
credat intelligētia nō rquāt ne ā nō tuctū putet taredibile
aut rptū nō credū singulare **C**ū aut deo ad excogitādū puiden
tissimz ad faciendū solertissimz anqz ordiret hoc opus mudi
qm plen et osūmati boni fons in ipo cāt sicut ē semp vt ab
eo bonū tāqz ruius oriret longeaz pfluēt pducit silem sui
spm qui essz mribz dei pris preditz quō aut id voluēt in eo
libo id docē conabit **D**emū feat alterz mdoles dīne sarpis nō
pmafit **I**taque suadente inuidia tāqz veneno infectz est et ex bo
no ad malū transcendit suoz arbitrio qd illi a deo fuerat datū
liberū cōfirū sibi nomē accreuit **Q**n appaēt tūctorū malorū
fontē ē lūoie **I**nuidit em illi antecessori suo qui deo pri pseue
rando tū pbatz tū enā deo rary esset **H**ūc ergo ex bono p se
malū effectū greea **D**iaaboloz appellat nos em rsuminatore

No libo d
mudo ad pnd

vocamus q̄ finia que erat ip̄e ad deū defēat **C**eterū igit̄ deq̄ fab
 tā mūdī illū p̄mū et marim filū p̄sent op̄i vniūso eoz p̄sent
 et cōaliatore vsq̄ est et ars artifice in cōgītandis cōnadiis p̄fina
 disq̄ rebz qm̄ is et p̄udentia et p̄tate et rōne p̄fecto est de quo
 nūc p̄tius qm̄ alio loco et v̄tq̄ eis et nomē et rō enarrada nobis
 est **N**emo quēat ex quibz illa materijs tā tñ mirifica opa deus
 fecit **O**ia em̄ sent ex nichilo **N**ec audiēdi sūt poete qui aut̄ chaos
 in p̄ncipio fuisse idē cōfusione rerū atq̄ elemētōrū postea vō deū
 diremisse omēm illā agerē singulisp̄ rebz ex cōfuso acervo sepat̄
 in ordinēq̄ descriptis instuxisse mūdū parit̄ et ornasse quibz tan
 le est rōndē p̄tate dei non intelligētibz quē credūt nichil effice
 posse nisi ex mā subiacente ac pata **I**n quo errore eā p̄hi fue
 rūt **N**ā cū de nā deorū disputās aut si em̄ p̄ncipiū ergo non
 est p̄babile eā materiam rerū vnde oia orta sūt eē diuina p̄ui
 dentia effectā s̄z et habē et habuisse vim et naturā suā vt igit̄
 faber nū quid edificaturū ē nō ip̄e facit materiā sed v̄t̄ ea que
 sit pata futorq̄ item cera sic isti diuine p̄udentie naturam
 p̄fecto eē oportuit nō quā ip̄e facit si quā h̄ret pata **E**t si ma
 teria nō est a deo facta nec tra qdē et aqua et aer et ignis a deo
 facti est **Q**uā multa sūt vitia in hys deē vsibz p̄mū q̄ h
 is qui tā alijs disputantibz et libris fere oibz p̄udent̄ fuit asser
 tor et qui acrimis argumētis ip̄uguit eos qui p̄udentiam non
 esse dixerūt idē nūc quasi aliquis p̄ditor ā t̄ssuga p̄udentia
 conatq̄ ē tollere in quo si cōducit̄ velis nō cōgītandis op̄is ē nec
 labore sua illi dicta r̄ntanda sūt **N**ec em̄ potuit ab ullo cetero
 q̄ a ceterone ip̄o vehemētis refutari **S**z credamus h̄ mori et in
 stituto academicorū vt liceat h̄oribz valde libēis dic̄ ac senti
 re que velint **S**entiamq̄ ip̄m et cōsideremq̄ **N**on est m̄q̄t p̄babi
 le mān rerū a deo factā quibz hoc argumētō deca **N**ichil ei
 dixisti quare hoc nō sit p̄babile **I**taq̄ nichil cōtinuo ul̄ maxie
 p̄babile videt̄ **N**ec tñ temere videtur cōgītanti pl̄q̄ eē aliquid
 in deo quē p̄fecto ad ibecillitatē h̄oris redigis cui nichil aliud q̄
 opificiū cōcedis **Q**uo igit̄ ab h̄ore dīna illa vis differret si vt
 homo sit qm̄ deo ope indiget aliena **I**ndiget at si nichil mo
 liri p̄t nisi ab altero illi mā m̄stret̄ quod si sit ip̄se v̄tq̄
 v̄tutis est et eīt iā potentior iudicādq̄ mat̄e institutor quo
 ḡ nonnē appellabit̄ qui potentia deū vincit **S**iquidē magis
 est p̄p̄a v̄ntē q̄ aliena disponē **E**t aut̄ fieri nō p̄t vt sit po
 tentior deo quip̄ quē nūc est p̄fē eē v̄tutis p̄tatis rōnis **I**dē
 ḡ mat̄e fitor ē qui ē rerū ex mā cōstantiū neq̄ em̄ deo nō
 faciente et mūto esse aliquid ā potuit ā debuit **S**z p̄babile
 est inquit materiam rerū h̄re et h̄uisse vim et nām suā quam

Mo

vim potuit hūc nullo dante quō nām nullo gnante **Si** habuit
 vim ab aliquo cā suscepit **A** quo aut sume nā a deo potuit **Si**
 hūit nām que vtiq; a nascento di' nata est **A** quo aut nā a dō
 potuit p'crea **Natura** em qua dicitis esse orta oīa si q'stū
 non habet effice nihil p't **Si** aut gnandi et faciendi potens
 est habz q' q'stū et p'tea deq; sit nōte est **N**eq; alio nōte p't ap
 pellari ea vis i qua i est et p'udentia excoḡtadi et solertia
 p'asq; faciendi **Melius** igit **Seneca** dīm **Stoicoz** acutissimus
 qui vidit nichil aliud ēē nām q' dū **Ergo** mqt dū nō lau
 dabimz au nalis est virtz **Nec** illa em didicit ex ullo p'molau
 dabimz q'ius em nalis illi sit sibi illa dedit qm deo ipe nā
 est **Cur** igit oīa rerū tribuis ne ac detrahis deo in eodē luto
 hesitans versutā solius **A** quo em fieri negas ab eodē plane
 fieri mutato nōte q'stūis **Sequit'** ineptissima opatio vt faber
 inquit cū quid edificaturz est nō ipe facit mām p'sto ēē optuit
 non quā ipe facit si quā habet patā p'mo vero nō optuit
Erit em deo minois potestatis si ex pato facit quod ē hoīs
 faber sine ligno nichil edificabit quia lignū ipm facē nō p't
 nō posse aut ibeallitatis humane ē deo vō facit sibi ipi ma
 teriam quia p't **Posse** em dei ē **Nā** si nō p't deo nō est **N**on
 facit ex eo quod ē quia p'mortalitate ibenilis ē p' immortalita
 te/beallitate desinit ac modice p'atis deus at facit ex eo qd'
 nō est quia p' eternitate fortis ē p'fortitudine p'atis tēse
 que sine ac modo carcat sicut vita factois **Quid** ergo mū
 si factuz mūdū deus prius mām de qua facit preparuit
 et p'pauit ex eo qd' nō cat quia nefas ē dū aliudē aliquid
 mutuari cā ex ipō ul' m ipō sint oīa **Nā** si ē aliquid ante
 illū si factū ē quicq; nō ab ipō iā et p'tate dei et nomē non
 admittit **At** em mīa mūq; fca est sicut deo qui ex mīa fent
 hūc mūdū **Duo** igit q'stūit' etha et quidē mē se q'taria
 qd' fieri sine discordia et p'mie nō p't **Collidat** em nōte est
 ea quozū vis ac tō diuisa est **Sic** vtrazq; cēna esse nō po
 terūt si r'pugnt quia supare alterā nōte est **Ergo** fieri nō
 p't quin etm nā sit simplex vt m oīa velut ex fonte descen
 dermt **Itaq;** aut deo ex mīa orta ē a mīa ex deo quid horū sit
 veris faale est intelligi **Ex** hys em duobz alterū est sensi
 bile alterū carz sensu **Potestas** faciendi aliquid nō p't ēē
 nisi in deo qd' sapit qd' cogitat qd' mouet **Nec** mīpi nec
 tōsumari a fieri q'q; p't nā fuit rōne p'uisū quō fiat anq;
 sit et q'admodū q'stet postq; fuit effectū **Demq;** is facit

Seneca p'mo
 an. i. p'mo

p'mo

p'mo

aliquid qui habet voluntate ad faciendū et magis ad id qđ volu-
it implendū qđ insensibile ē mēte et torpidū sp̄t iacet nichil
mēte oriri p̄t ubi nullo est motu voluntarius. Nā si om̄e a-
nimal rōne op̄at ēte nasa nō p̄t ex eo qđ rōne p̄dictū nō ē
Nec aliudē ampi p̄t id qđ ibi vñ p̄t nō est n̄. tñ qmoue
at aliq̄e qđ aīalū quedā de tra nasa vident. Hec em̄ non
tra p̄ se gignit si sp̄s dei sine quo nichil gignit. Nō ergo
deus ex mā quia sensu p̄ditū ex insensibili sapiēs ex bruto
ip̄assibile de passibili. ex p̄s corp̄is de corp̄ali. nūq̄ p̄t oriri si
mā potius ex deo est quidqđ ex solido et gētibili corp̄e accipit
exēnā vñ dissolubile ē quod dissoluit. mēteibit quod mē-
te oriri sit n̄te est. qđ ortū est hūit fontē vñ ouret. idē fō-
rē aliq̄e sentiente p̄uidū p̄ritūq̄ faciendi. Is em̄ p̄fecto
n̄. vlls alius qđ deus qui qm̄ sensu rōne p̄udentia p̄tate vir-
tute p̄dictū est et aīantia et māianā creare et effūe p̄t. q̄
tenet quō sit quidqđ faciendū. Mat̄ia f̄ vō sp̄ fuisse nō p̄t q̄
mutationē nō capet si fuisset. qđ em̄ sp̄ fuit sp̄ esse nō desin-
et vñ abfuit p̄ncipiū ab ēe hūit enā finē n̄te ē. quēnā fa-
ciūis est vt id qđ hūit m̄tū finē careat q̄ vt habeat finē
qđ m̄tio caruit. Mat̄ia igr̄ si f̄a nō est n̄ fieri ex ea q̄t̄p
p̄t. si fieri ex ea nō p̄t n̄ mā quidē eit. Nā est em̄ ex q̄ sit
aliquid. Om̄e aut̄ ex quo sit quia cap̄it op̄ificis manū
destruit et aliud esse incipit. Ergo qm̄ finē hūit mā tñ cum
factū est mūda ex ea et tñcū quoq̄ hūit. Nā qđ destruit ē di-
fūctū est qđ soluit alligatū. qđ finit̄ incipit. Si ergo ex
cōmutationē ac finē mā colligit hūisse p̄ncipiū a quo alio
fieri n̄ a deo potuit. solū qđ deus est qui factū nō est et idē
alia destrūe p̄t ip̄e destrui nō p̄t p̄manebit sp̄ in eo qđ fu-
it quia nō est aliudē gēnātū n̄ ortū n̄ natitas ei⁹ ex aliqua
re alia pendet que illū mutata dissoluat. Ex seip̄o est vt i
p̄mo dixim⁹ libro et id talis est qualē se ēe voluit ip̄assibi-
lis īmortalis īcorrupt⁹ b̄tus eter⁹. Nā vō illa gēnatio q̄
sm̄m t̄māuit multo absurdior qđ si mā non ē inquit
a deo f̄a n̄. t̄p̄a quidē et aqua et aer et ignis a deo factus ē
qđ callide p̄uolū p̄uolauit sic em̄ sup̄ illud assūpsit tā
qđ p̄bationē nō indiget cū id multo esset m̄tius qđ illud
qđ assūptū est si nō est m̄tē a deo f̄a mā n̄. mūda a deo
facta ē. Ex falso maluit colligē qđ ē flm̄ qđ ex vō qđ vñ
Et cū debeant m̄tē de c̄tis p̄bāi h̄ p̄bationē sup̄sit ex m̄to
ad eūendū qđ eāt c̄tū. Nā diuina p̄udentia effectū ēē mūdu

35
 ut taceat de trimetris qui hoc predicat taceat de carminibus Sibilla
 ru que hoc idē annūciat taceat de prophetis qui opus mundi et
 opificiū dei vno spū et pari voce testantur. etiam int' phos om
 uersos pene quēit. Id em' pitagora stori p'p'atētia q' sūt
 p'napales om' discipline. Demq' a p'mis illis septē sapienti
 bz a socrate vsq' ad platone p' g'fesso et indubitato habitu
 est con' vna multis p' seculis extitit delirus epicurus q' du
 deret negare id qd' est euidentissimū studio s' iucendi noua ut
 noīe suo g'stituet disciplinā. Et quia nichil noui potuit repire
 ut tū dissentie a ceteris videt' vetera voluit eūte m' q' illū
 frūlatrātes phi omēs roarguerūt. Certeus igit' ē mūdū pui
 dentia instructū q' m'ia puidētia cōglobatā. Quāde nō opor
 tuit putare idēto nō ē mūdū diuina puidētia factū quia
 m'ia eis diuina puidētia frā nō sit si quia mūdū diuina puidē
 sit effectus etiā nām ē scām diuinitus. Credibilis ē em' mām
 potius a deo scām quia sine mēte rōne g'silio nichil fieri p't.
 Verū hoc nō Ciceronis est culpa sed secte cū suscepisset dispu
 tationē q' deorū nām tollēt de qua phi garruebant. Om' di
 uinitatē ignorātia veri putauit esse tollendā. Itaq' deos
 potuit tollere quia non erat. Cū aut' puidētiā diuina que
 ē m' vno deo conaret' euerit' quia contra v'itatē m'it' cepat
 deficientibz argumētis in hāc foueā n'rio dēdit vñ se extri
 cari nō possit. Hic ergo illū teneo herentē teneo de h'ru qm
 lucius qui con' differebat obmutuit. Hic ē em' cardo rerū
 hic v'tūtur oīa. Expluat se constat si p't ex hac voragine p'f'eat
 argumēta quibz doceat q' fuisse mām quā nulla puidē
 effectū. Ostendat quō quibz ponderosū et graue ā esse potuit
 sine auctore ā t'mutāi valuerit ac desierit esse qd' s' fuit ut
 impet esse qd' nūq' fuit quod si comēit tūc demū assentiā
 ne mūdū quidē diuina puidētia g'stitutū et tū sic assenti
 am ut alijs illū laqueis teneā. Eodē igit' quo nolet reuol
 uetur ut dicat et mām de qua mūdū mūdū ē et mūdū ē q'
 m'ia est nā extitisse. Cū ego ipām nām deū ēē contendā. Nec
 em' p't fac' mirabilia idē maxia ratioe g'stan'. nisi q' habz
 mēte puidētiā p'fatē. Ita fiet ut deus fecit oīa n' qui
 q' possit esse oīo qd' non origme a deo traxit. At idē quo
 tiens Epicurus ē ac nō vlt a deo scām ēē mūdū querē solz
 quibz manibz quibz machinis quibz vectibz qua moli
 tione tū hoc opus fecit. Vides fortasse si eo tpe potuis
 ses ēē quo deus fecit. Ne p'spiceret hō dei opa noluit cū
 inducere in hūc mūdū nisi p'fectis oīibz si n' mōua q'dē

poterat quō em̄ subsisteret cū fabricaret. Desup̄ celū trā subtus
fundaret. cū fortassis hūda ul' nimis rigidi corpata cōces
cerent ul' igneis caloribz mōda et solidata durescent ā quō
viveret non dū sole instituto nec frigidibz aut aīalibz datis
Itaqz nūc fuit hōiem p̄postremo fieri cū iā mūdo ceterisqz rebz
mansūma esset ip̄posita demqz scē lre docent hōiem fuisse
vlīm dei opus et sic inductū esse in hūc mūdū quasi mō
mū iā patā et instructā Illius em̄ cā scā sūt oīa Idem em̄
poete fatent. Quiduis p̄fctō iā mūdo et vniūsis aīalibus
figuratis hoc addidit sanctius hys aīal' mentisqz capan
us alte de eāt adhuc qd' dñari in cetera possit Natus hō ē
Ideo nefas extimād' est ea scrutāi que deo voluit ēē relata.
Verū ille nō audiēdi ā discēdi studio equirebat s' felle
di quia ghidebat neminē id posse dicē quasi vō ex hoc puta
dū sit non ēē h' diuinitz scā quia quō scā sūt nō p̄t p̄ui
deri An si tu educat' in domo fabricata et ornata nullam
vniqz fabricā vidisses domū illā putasses non ēē ab ho
mine edificatā quia quō edificet' ignoares Idē p̄fecto de
domo querēs qd' nūc de mūdo requiris quibz manibz qbz
ferramentis hō tanta eēt opa molit' maxie si saxa ingēna
inīcā cimenta vastas colūpnas opus totū sublimē et ex
celsū videres Nōne h' tibi hūanāū mūdū modū vidēt'
excedē quia illa nō tā viribz q' rōne atqz artificio scā ēē nes
ciēs Et si hō in quo nichil p̄fctū est tū plz efficiat rōne q'
vires eis exigue patiūt' quid ē cur incredibile tibi ēē vi
deat' cū mūdū dicit' factū a deo i' quo quia p̄fectū ē n' sapi
entia p̄t h're timnū n' fortitudo mēsurā opa ip̄ius vidēt'
omnibz quō aut illa fecit ne mēte quidē videt' quia vt her
mes ait nichil mōile īmortali tpale p̄petuo corruptibile ī
corrupto p̄māre p̄t idē p̄ius accedē et intelligētiā subscq'
Et idō tremū ad huc aīal' rerū celestū p̄sp̄ctionē nō capit
quia corpe quasi custodia septū tenet' quo min' soluto ac li
bero sensu cernit oīa. Aīat igit' q' mēpte faciat q' res tenē
rabiles q̄nt hoc ē em̄ modū gditionis sue trāsgredi n' in
tendē quousqz hōi liceat accedē Demqz cū ap̄iet hōmī ve
ritatē deo ea sola scīe nos voluit que interfuit hōiem scīe
ad vitā gsequendā eīue vō ad curiosam et p̄fanā cupidi
tatē p̄tinebat retinuit vt arcana essent quid ergo queris
quid ne scīe potes n' si scias beator fias P̄fecta ē i' hōie
sapia et si deū ēē vniū et ab ip̄o scā vniūersa cognoscat.

Quod deus quatuor elementa distinxit et quatuor qualitates et
quatuor tempora et quod ex calore et humore sit vita et quare
homines igne cetera vero animalia magis vitantur aqua. *Ca. 10^m*

Nunc quoniam constitutimus eos qui de mundo et de tempore eius
aliter sentiunt quam veritas habet nunc ad dominam mundi
fabricam revertamur de qua in archa mis religionis sancte littere tradit
fecit ergo deus per omni rebus et in sublimi suspendit quod esset se
des ipsius conditoris. Deinde terra fundavit ac subdidit celo quam
homo cum ceteris animalibus incoleret ea voluit humore transfluere et co
finari. Iam vero habitaculum distinxit et clavis luminibus implevit.
Sole scilicet et luna orbe fulgenti et astrorum micantium splendens
tibus signis adornavit. Tenebras autem quod est contrarium constituit
in terra. Nichil enim per se continet lumen nisi accipiat e celo
in quo posuit lucem per hanc et superos et vitam perpetuam. Contra
in terra tenebras et inferos et mortem. Tanto enim hoc ab illis su
perioribus distans quantum mala a bonis vitia a virtutibus. Ip
sius quoque terre binas partes contrarias inter se divisas constituit
orientem et occidentem. Ex quibus oriens deo censetur quia ip
sus lumen fons et illustrator rerum et qui oriri nos faciat
ad vitam eternam. Occidens autem perturbat illi periculis metum affert
quod lumen abscondat quod tenebras se inducat et quod homines faci
at occidere atque interire periculis. Nam sicut lux orientis est in
lucem autem et vitam visatur sic occidentis tenebre sunt in tene
bris autem mors et interitus continetur. Deinde alteras partes eadem
ratione dimensis est meridie ac septentrioni que partes illas
duabus sonetate iunguntur. Ea enim que est solis calore flagrant
or prima est et coheret orienti. At illa que frigiditas et per
petuo gelu torpet eiusdem est cuius extremus occasus. Nam sicut co
trarie sunt lumen tenebre ita frigus calori ut igitur calor lu
minis est peris sic meridies orienti ut frigus tenebris. Ita
plaga septentrionis occasui quibus singulis partibus suis tem
pus attribuit verum scilicet orienti. Estate meridiane plage occi
dentis autem est. Septentrionis hybernus. In his igitur
duabus partibus meridiana et septentrionali figura vite ac
mortis continetur quia vita in calore est mors in frigore. Sic
autem calor ex igne est ita frigus ex aqua. Secundum harum partium di
mentionem die quoque facit ac noctem que spatia et orbem
temporum perpetuos ac volubiles quos vocamus annos

Vltimo bene
hor capitulo

Vltimo

Vltimo

Vltimo

aliena p[ro]p[ri]etate successione g[er]it[ur] Dies quē p[ri]mo o[mn]es subm[is]s[us]
 trat dei sit n[ost]re est ut o[mn]ia quęq[ue] meliora sūt **N**ox aut quā
 d[omi]n[us] extrem[us] induat eis s[ed] quē dei ēē emulū d[omi]n[us] que
 duo etiā i[n] hoc p[ri]ncipio futurorū de[us] fecit ut ex h[is] et vere
 r[ati]onib[us] et falsarū sup[er]stitionū ymago quēdā ondēt. **M**ā sūt
 sol[is] qui orit[ur] i[n] die lucet sit v[er]o v[er]ū solē ēē appellatū. **C**u[er]o
 vult videri q[uod] obscuritatis siderib[us] sol[is] appareat t[ame]n quia verū
 ac p[er]f[ect]e plenitudinis lumē est et calore potissim[us] et fulgōe
 clarissim[us] illustrat o[mn]ia. **I**ta i[n] deo lucet sit v[er]o et maiestas et
 v[ir]t[us] et claritudo p[er]f[ect]a est. **N**ox aut quā p[ri]mo illi Anth[us] dia
 n[us] attributā eis ip[s]is multas et varias religiones p[er] silitu
 d[omi]n[us] monstrat qu[od]vis em[er]it stelle i[m]mutabiles mic[er]e ac radi[os]
 uideant[ur] t[ame]n quia non sūt plena et solida lumē n[on] caloris
 p[er]f[ect]ut[em] q[uod]q[ue] n[on] tenebras multitudinis sua v[er]mūt. **Q**uod u[er]o
 illā p[er]p[et]ua iuveniūt[ur] que diuisa et cōiuncta sibi h[ab]ent p[ar]te[m] m[er]i
 lor et humor[is] q[uod] mirabilē de[us] ad sustentandā et gignendā o[mn]ia
 ex cogitauit. **M**ā cū v[er]us dei sit i[n] calore et igne n[on] ardorē v[er]o
 q[uod] eis admixta humo[ri]s et frigoris n[ost]ra tēp[er]asset n[on] nasa
 quicq[ue] n[on] coherere potuiss[et] quin statim g[er]it[ur]at[i]o[n]e m[er]eiret q[uod]q[ue]
 esse tepisset. **N**on et p[er] h[oc] quidā et poete discordi g[er]it[ur]ia m[un]dū
 constare dixerūt s[ed] rōnē penitus nō uidebat. **H**eraclitus ex ig
 ne dixit nata ēē o[mn]ia. **T**hales ex aqua vterq[ue] vidit aliquid
 s[ed] errauit i[n] vterq[ue]. **E**rd alterutru[m] si solū fuisset neq[ue] aq[ua] nasa
 posset ex igne neq[ue] rurs[us] ignis ex aqua. **S**ed est verū s[ed] ex
 vtroq[ue] p[er]mixto cūcta g[er]it[ur]ari. **I**gnis quidē p[er]mixceri cū aqua
 nō p[otes]t q[uod] sūt v[er]oq[ue] i[m]mixta. **E**t si quo m[od]o ueniret alterutru[m]
 q[uod] sup[er]auit g[er]it[ur]at alteru[m] n[ost]re est. **S**ed eorū sūtne p[er]mixceri
 p[otes]t. **S**ubna ignis calor est. **A**que humor. **R**ecte igit[ur] o[mn]i
 di[us] quippe vbi tēp[er]ie sup[er]sere humor colorq[ue] cōcipiūt et
 ab h[is] oriūt[ur] m[un]da duob[us]. **C**ūq[ue] sit ignis aq[ua] pugnax vapor
 hūidus o[mn]es res creat et discordi g[er]it[ur]ia feb[us] apta ē. **A**l
 teru[m] em[er]it q[uod] masculinū elementū ē alter[us] q[uod] femininū alteru[m]
 actiū alteru[m] passibile. **I**deoq[ue] a veterib[us] institutū ē ut sacro
 ignis et aq[ua] nuptiarū fedora sanctiat[ur] q[uod] feto aiantū calo
 re et humore corpore[us] atq[ue] aient[ur] ad vitam. **C**ū em[er]it cōstet
 de aial[is] ex aia et corpe mā corpi[us] i[n] humore est aie i[n] ca
 lore q[uod] ex auiū feb[us] dat[ur] s[ed] quos crassi hūidus p[er]f[ect]os
 n[on] opifex calor fouet n[on] hūm[or] p[otes]t coipari n[on] corpi[us] aia[us] ex
 aliib[us] quoq[ue] ignis et aqua mēdici solebat. **A**d huc em[er]it nefas

C. 3

onduy

Vlo &
 vinty

N. 15

videbat quibus in malos homines supplicio capitis afficebat. **I**ntendito
igitur usu eorum rerum quibus vita hominum constat pinde habebat
ac si esset qui ea suam excepit morte multatus. **A**deo illa
duo elementa prout sunt habita ut nunc ortu hominis nunc vita sine his
crediderunt posse consistere. **H**orum alterum nobis deum autem etis aia
libus est. Alterum soli hominum datum. **N**os enim quoniam celeste atque
mortale animal sumus igne utimur. quod nobis argumentum immortali
tatis datum est quoniam ignis e celo est augustinus nam quia mobilis
est et sursum mittit vite gignit rationem. **C**etera vero animalia quoniam sunt
tota mortalia in modo aqua utitur quod est elementum corpale at
que terrenum. **C**uius nam quia mobilis est ac deorsum vergens figuram
mortis ostendit. **I**deo penitentes neque in rebus suspiciunt neque reli
gione sentiunt quoniam ab his usus ignis alienus est. **V**nde autem vel
quod deus huius duo principalia ignem et aquam vel accendit vel e
liquet solum prout scilicet qui fecit. **C**reato mundo facta sunt au
tem animalia per hominem et tandem factus est homo ipse et quid sit quod
poete finierunt de uocatione homines expressisse et quod Aristoteles
falso putauit mundum esse eternum et quod sunt 3^a parte. **C**a. 11^a

Consumato igitur mundo animalia varij generis dissilibus
formis et magna et minora vni fierent parauit et facta sunt
bona idem diuisi seruis singula et quorum feribus et aer et terra et
maria impleta sunt deditque his omnibus minimam generantis deus ali
menta de terra ut usui esset hominibus possent. **A**lia minimam ad cibos
alia vero ad vestimentum. **Q**uae autem magnarum sunt uirum ut et ex
colenda terra uiuaret. **V**nde sunt dea iumenta. **I**ta rebus omnibus mi
rabili deservit oppositis regnum sibi eternum parare constituit
et immutabiles auras percreare quibus immortalitate dedit. **T**u se
rit ipse sibi simulacrum sensibile atque intelligens idem ad prima
ginges sue formam qua nichil prout est perfectius hominem figurauit.
ex limbo terre. **V**nde homo nuncupatus est quod sit factus ex humo. **D**e
magis plato humanam formam theoiden esse appellauit. **E**t bibu
la que dicit

ϕηοηι	ymago	Quoniam
Ετι ανηποστολ	est homo	homo ymago
τιμης απο son	mea vbi	mea rationem
Ορεον	rectum	rectam
Εροϕα	habens	habens

De hac hominis factione poete quoque quibus corrupte tamen non
aliter tradiderunt namque hominem de luto a prometheo factum
esse dixerunt. **R**es eos non fecellit sed nomen artificis. **N**ullas

em lras veitatis attigerat s. que ppharu vatinnio tradita
t sacrauo dei gmebat. eade fabulis et obscura opinione collec-
ta et deprauata vt veitas a vlgo varijs sermoibz dissipata
corumpi nullo no addente aliquid ad qd audierat carmibz suis
cōprehenderūt Et hoc quide mepte q tam miabile tāq diuinū
opusitū homi dederūt quid em opus hoīem de luto fingi cū
possi eade rōne gñari qua ipse pmetheus ex lapeto naty est
Q si fuit hō gñare hoīem potuit face nō potuit De dyo at
illū nō fuisse pena eis m caucaso mōte dedarat. **N**ecq pīs
eius lapetū pūlumq. **T**itana quisq deos mīcipauit quia
regm sublimitas penes **J**aturnū solū fuit p q diuīos ho
nores nū oibz suis postēis gseruit. **M**ultis argumētis hō
figmētū poetarū coargui p factū ēē diluuiū ad pēdēdā
tollendāq ex orbe tēre maliciā constat inter omō. **I**de em et
pbi et poete sēptoresq rerū atiquarū loquūt. m coq magis
cū ppharū sermone consentiūt. **S**i ergo catadysmus ideo fac-
tus est vt malicia q p nimeā multitudinē mērauat pē-
retur quō fictor homis prometheus fuit cuius filiū deuca
leone. **I**dem ipi ob iusticiā solū dicūt ēē puatū. **Q**uō vno
grado et vna pēges orbe tēre tam celerit potuit hoībus
implere. **S**i vī hoc quoq sic corrupit vt illud supis nū ig-
noraret et quo tpe catadysmus sit facty m tix et quis ob
iusticiā meruit gñe huāno pētre saluā et quō ā ai qbz
saluaty sit q oīa pphetie tēre docent. **A**pparet qd ēē flm qd
de opificio pmethei narrat verū quia poetas dixerū non
ideo mentiri solere s. figuris tuoluē et obscurare q dicāt. **N**ō
dico ēē mentitos s. pūm oīm prometheū simulatū ho-
mīs fuisse formasse de molli ac pinguī luto ab coq pū-
mā natā ēē artē statutis et simulatē. fingendi. **S**iquidē
Iouis tēpibz fuit quibz pūm tēpla gstitui et noui deorū cul-
tus ēē ceperūt sic veitas fucata mēdatia ē. **E**t illud qd a dō
fūm ferebat. homi qui opus diuinū imitaty ē cepit asēbi.
Ceterū fictio veri ac vni hoīs e lino dei est qd hermes s.
tradit qui nō tū hoīem ad ymaginē dei factū ēē dixit a dō
s. etiā illud explanare ceptauit quō subtili rōne singula
queq in coipe hoīs mēbra formauit nū eorū nichil sit qd
non tantūde ad vsū nūte quātū ad pulchritudinē valeat.
Id vō etiā storiā cū de puidenā differūt face cōnat. **E**t scitq
eos **T**ulio pluibz qd lōis s. tū mām tā copiosa et vberē
strictim attingit quā ego idēo pteo quia nup pū de ca-

No

re libru ad demetranu auditoie meu scpsi [†] Illud hoc loco pte
non possu qd errates quida phi aut hoies cetasp aialia
sme villo artifice orta ee de tra **P**n illud virgilianu e Ter
ra p gemes duris caput extulit armis **E**t hi mare in ea fu
ere sma qui ee pudentia negat **N**a ston aiantiu fabrica
dine solerte tribuit **A**ristoteles at labore se ac molestia li
beravit dicens semp fuisse mudu Itaq et huanu genus
et cetia q in eo sut riciu no hve s fuisse sp ac sp fore **S**ed cu
videamg singula queq aialia que an no fuerut ee m fipe
et desme nre est totu gens aliqn cepisse et aliqn desituru
esse quia cepit **O**ia em tribz tpbz gmeti nre est p tito pn
ti et futuro pteiti e origo pntis sba futu dissolutio q
oia in singulis hoibz apparet **E**t mapmg em cu nasam
et sumg cu vium et desimmg cu interimg **V**n ena tres
ptas ee voluerut vna qua vita hois ordmat **A**ltera q
gterat tra que rupat ac fimat **I**n toto aut gne homi
quia solu pns teps apparet ex eo tn et p tito id e origo
colligit et futurum id e dissolutio **N**a qm est appaet ali
qn cepisse **E**ss e nullares sine exordio pt et quia cepit
appet aliqn desituru ee **N**ec em pt illud totu esse dmoile
qd ex mortalibz gstat **N**a sicut vniusi p singulos inte
rimg fieri pt vt aliquo casu oms sil ul sterilitate fraru
que accidere pculatim solet ul pestilentia vbiq diffusa
que singulas vrbes a regiones pleriq populatur ul in
tendio i orbe misso quale ia fuisse sub phetonte dr ul di
luvio aquaru quale sub deucalione tradit cu pter vnu
hoiem gens oms deletu e quod diluvuu si quo casu accid
pfecto potuit accid vt ille vns q supfueit mteivet **S**i at
diuie pudentie nutu qd negai no pt ad epandos hoies
rferuatg e appet in dei pteate ee ul vita ul mteitu gms hu
mani **Q**uod si pt accid m totu quia p ptes occidit appet
aliqn ee ortu et fragilitas vt mritu sic dedat et eminu
Rue si va sut no potit defende **A**ristoteles quo ming ha
bucit et mudg pnapu **Q**u si **A**ristoteli et platoni **E**pictu
extorquet et platoni et **A**ristoteli qui sp mudu fore puta
uerut licet sut eloquentes mgtatis tn id e **E**pictu eripiet
q sequit vt heat et hme **S**ed h in vltio libro pluibz ne
ad homis origine causam **Q**u non de terra vel spo
te nata sint aialia s dispoe diuina cuiq ferisset nos

Virgilius

Philosophus

Deus quod si foret expedire. Cap. 1^m

Inter ceteris questionibus celi et astrorum motibus maturita-
tem quandam extitisse aialium sciendum itaque terra nona semel fieri
tale retinere folliculas ex se quasdam in veterum similitudine per-
tulisse De quibus Lucretius Crescenti videri terra radiis apti-
cosque cum maturavissent natura coegere ruptos aialia tenere
perdidisse deinde terra ipsam humore quodam qui est lacti similis
exuberasse eoque alimento manentes esse nutritos Quod si dum per
horis vel talis fore aut vitae potuerunt a oio nasci cum sol
exeret frigus astingeret Non erat inquit in principio mundi
ne hyems ne estas si perpetua temperies et ver equabile Cur
igitur nichil horum fieri nunc videmus quia semel fieri nunc
fuit ut aialia nascerentur postquam vero esse ceperunt gressa ipsa sa-
cultate generandi et terra per parem desit et temporis conditio mutata
est Quod si facile est redarguere mediantia per quod nichil potest esse in hoc
mundo quod non sit permaneat ut cepit Nec enim sol et luna et
astra tunc non erant a cum esset meatus non habebat ac non divina
moderatio quod cursum eorum temperat et gubernat cum ipsis simul cepit
deinde quod si ita sit ut dicunt divina providentia esse nunc et tunc
id ipsum incidit quod maxime fugiunt Mondum enim natus aia-
libus aliquis videretur providit ut nascerentur ne orbis
re desertus atque incultus horreret ut autem de terra sine offe-
pulis nasci possent nunc est magna ratio esse permissu deinde
ut humor ille concretus ex terra in varias ymagines corpo-
rum fringeretur Itaque ut folliculis quibus tegeretur accepta vi-
uedi sentiendi ratione tam ex alio nunc perfunditur in-
ra inextimabilis quod permissio est Sed putamus id quoque casu
accidisse illa esse que sequuntur fortuita esse non potest ut terra
continuo lacte manaret ut aeris temperies esset equalis
quod si constet idcirco esse sancta aialia recens edita ut hrent ali-
mentum vel non hrent periculum nunc est ut aliquis divina pro-
videntia qua ratione providet Quis autem potest providere nisi deus Videamus
tamen ad id ipsum quod dicitur fieri potuit ut homines nascerentur et
terra Si quis daret aliquis quod dum et quibus modis educeret infans
intelligeret profecto non potuisset trigenas illos pueros sine
ullo educatore posse nutrire fuit enim nunc quod pluribus me-
sibus iaceat pueros donec confirmatis nervis moveat se locum
quod mutare possent quod vix vellet vixit autem spatium fieri potest
ita videri utrum ne infans eodem loco et eodem modo quo effugit

iacē p multos mēses valuit ac nō et humōe illo tē qui
alimēti grām mīstrabat et sui corpis purgamentis i vnu
mixtis obrutis corruptisq; moriret. Itaq; nullo mō fieri
pōt qm ab aliquo fuerit educat; nisi forte aīalia oīa non
teneā nata sūt s; ex aēta qd vt dūcēt nūq; illis vēr m
mētē. Omīs igit illa rō vana ē et ipossibilis si tū rō di
a pōt quā id agit vt nulla sit rō qui em dīat oīa sua spō
te ēē nata mīhilq; diuīe pūden^e tribuit. Hic pfecto rō
nē nō assēt s; euerit. Qd si neq; quīp fieri sūt rōe ne
q; nasci pōt apēt ēē diuīnā pūdentia cuius ē pū q; diuī
ratio. Qd igit rerū oīm machinator fecit hōiem quod
Cicero pūis cēps celestiu lēatū vidit tū qui pmo libro
de legib; hoc id tradidit qd pphē aug vba subien. Aīat
hō pūidū sagax multiplex acutū memor plenu rōmīs
et gīlū qd vocam; hōiem pēclara quadā gdnōne ge
neratū esse a sūmo deo sām. Est em ex tot aīantū ge
nerib; atq; natūis pūiceps rōmīs et cogitatioīs aī rēta
sūt oīo exptia vides ne hōiem qūis lōge a vēratis
notitia remotū tū qm ymaginē sapie tuebat mīllē
isse non mī a deo potuisse hōiem geneār. s; tū diuīs
op; est testōmīs ne mīmīs huāna sufficiat. Tibilla ho
minem dei esse testat.

OC MOHOC
ECH OEOC
HPATE TOI
ITAPXON
AYOC DA
ESEPRTA
TILLOH
MOPHYC
MAPO
AYOC
ENNZH
QIC
ITANTON
SEHENC
BIOTOIO

Qui solus
est deus
et ē acator
liber
Ipse at
firmauit
ultum
forme
hominūq;
Ipse
misit
naturam
oīm
Ippagmem
vite

Polg est de; Conditor
nullius
ipio
subiacens
Ipe autē
et finem
forme plidant
et ipe oīm
hōm naturam
naturam
misit
gna
tionis
viteq;
p

Eadē sūt lre gīnent deus origo veri pūis offitio pūit; ē
Ipe corp; effixit ipe aīam qua spīam; infudit. Illius

est totū quicquid sumo quō id et fecit si nos oportet scire donau
set sicut docuit cetera que cognitione nobis et pristinis erro
ris et veri luminis attulerūt. *Quare duo sunt sexus in
di minoris idē hominis et quid sit mors eius p̄ma ad*

scdā et de p̄morū p̄ntū culpa et pena. Ca. 11.

Omn̄ g^o mare p̄mū ad similitudinē suā finxiss̄ tū cū
am fīmā cōfigurauit ad ip̄is hōis effigiem ut duo m̄ se per
mixti sexus p̄pagat̄ p̄bole possent et oēm multitudinē f
rā implere. In ip̄ius aut̄ hōis fictione illarū duarū marū
quas dixim⁹ inter se cō ḡtariat̄ ignis et aq̄ ḡclusit p̄sent
q̄ cōnē ficto cū corpe sp̄iauit ei aīam de vitali fonte sp̄us
sui qui est p̄hemnis ut ip̄ius mūdi ex h̄iis ḡstatis elemē
tis similitudinē geret. Constat cū ex corpe et aīa id ē q̄ ex te
lo et t̄ra quinquidē aīa qua viuim⁹ velut e celo orit̄. a dō
Corps et terra eis e limo dixim⁹ cō formatū. Empedocles
quē nescias vtrū int̄ poetās an int̄ ph̄s numēs quia de
rerū natā v̄sib⁹ s̄p̄sit. Ne apud Romanos Lucan⁹ et var
io q̄tuor elemēta ḡstituit. Ignē aerē aquā t̄ram fortasse
timegiss̄ sc̄ntis qui m̄a corpa ex h̄iis quatuor elemētis
ḡstituta dixit cō a deo. Habē nāq̄ in se aliquid ignis aliq̄
aeris aliquid aque et aliquid t̄re. Et neq̄ ignē cō neq̄ a
erē neq̄ aquā neq̄ t̄rā que quidē flā nō sūt. Mā t̄re
cō in carne est / h̄uoris in sanguine / aeris in sp̄u / ignis in
calore vitali. Bz neq̄ sanguis a corpe sc̄m p̄ sūt h̄uor
a t̄ra / neq̄ calor vitalis a sp̄u sic ignis ab aere / adeo re
rū oīm pla duo repiūt̄ elemēta quorū oīm rō in m̄u
corpis fictione ḡclusa est. Ex reb⁹ vō diūsis ac repugnā
tibus homo factus / sicut ip̄e mūdḡ ex luce et tenebris / et
vita et morte / que duo inter se puḡre in homīe p̄cepit ut
si aīa sup̄auit̄ que oritur ex deo / sit immortalis et ī p̄petu
a luce versetur / si aut̄ corps v̄cēt aīam ditionisq̄ subie
cerit / sit in tenebris sep̄ternis et in morte cō nō ea vis cō
est ut iustas aīas cōtinguat oīm / s̄ ut puniat metū
cā penā mortē scdām notām⁹ q̄ est et ip̄a p̄petua sicut
immortalitas p̄mā sic diffim̄is. Mors est nē aīantū dis
solutio v̄l ita. Mors ē corpis aīeq̄ dissolutio. *1^a* vō sic
Mors est et̄m doloris p̄cessio ul̄ ita. Mors ē aīarū ad e
t̄na supplicia dāpnatio. V̄t mutas pecudes nō attinḡ
quātū aīe nō ex deo constantes / s̄ ex cōi aere morte solui
tur. In hac g^o societate celi atq̄ t̄re quorū effigies exp̄

sa est in hōie supiore pte tenet ea q̄ sūt dei aīa s̄ q̄ dōmū
corpiū habet Infeiorē aut ea q̄ sūt dyaboli Corp9 vtiq; qd̄
quia terrenū est aīe debz eē subiectū sicut tra celo Est em̄
tīa q̄i vāculū quo tāq; dōmiliō īpali spūs hīc celestis
vtatur vtriusq; offīcia sūt vt hoc qd̄ est e celo et deo īpet Il
lud vō qd̄ est ex tra et dyabolo seruat qd̄ quidē non fugit ho
mīe neq; Salustīū qui ait s; oīs nra vis in aīo sita ē
Amīi īpīo corpiū seruitio magis vīm pectē si ita vixi
set vt locut9 est seruīut em̄ fēdissim9 voluptib9 suāq;
īpē smāi vite pūitate dissoluit s; si aīa pūitate ē vt ondi
m9 in celū debet em̄i sūt ignis ne extinguat; l; est ad īmōli
tate que in celo est Et sicut ardē ac vīuē nō pī ignis n̄ aliqua
pīngui mā teneat; in qua heat clemētū alimētū sūt aīe mā
et abus ē sola iustīa que tenet ad vitā Post q; de9 qua ex
posui rōē gnātū posuit in pādysō 1 in orto fēdissim9 et
amēno quē in ptib9 orientis om̄i gñe ligni arborūq; con
sūt vt ex carū vari9 fructib9 aleret; Ex p̄ib9 q; om̄i labo
rū deo p̄r sūma deuotione seruiret Tunc dedit ei ēta mā
data que si obfūasset īmōlis manēt 1 cūscendisset morte
affīctū Id aut p̄ceptū fuit vt ex arbore vna que fuerat ī
medio pādysi non gustaret in q̄ posucāt ītelligentiam
boni et mali Tūc ēminator ille iūdē opib9 dei om̄es sal
latias et calliditates suas ad dēiendū hōiem īcendit
vt ei adimēt īmortalitātē Et p̄mo muliere dolo illexit
vt vetitū cibū sumēt et p̄ eā īpī quoq; hōi p̄suasit vt tñ
cendēt dei legem p̄cepta īgī sūa boni et mali pudere cū
nuditatē sue cepit absconditq; se a facie dei qd̄ antea non
solebat Tūc deus smā in p̄iores data hōiem de pādysō
eīgit vt vītū sibi labore gquirat īpīq; pādysū illi cū
uallauit ne homo poss; accēdē dñi sūmū iuditū satiat ī
tra et iustos viros auctores suos in eūdē locū reuocet sub
lata sūt sacre vocēs docuit Et Sibilla erithrea cū dicit

Oy An Oeoh	Qui at deū	Qui aut deū
timonte	honorant	honorant
caslen	verum	verum
uonleu	et	eternam
aohte	eternam	vitam
zoeh	vitam	hereditabūt
hsepon	hereditatio	petuo
omolaton	iure possident	seculo
ayonoc	seculi	ipsi

ἔπορον	tempus	habi
αἰτοῦ	ipsi	tantes
αἰκοῦντες	habitantes	padysum
παπαδικοῦ	ad padysum	simul
ομο	similiter	amenis
cepiteae	florentissim	simum
αἰκιστοῦ	ortum	ortum

Utū her qm̄ extrema sūt tota in extrema huius opis pre
teritabim̄. Nūc ea q̄ prima sūt explicita. Nō itaq̄ se
cūta est hominem secūdu dei sententiam qd̄ etiam Sibilla
in carmine suo docet dicens.

Ἀνοποστοῦ	hominem	hominem
ἀπακοῦντα	fictum	plasmatum
οἶον	dei	dei ip̄us
ἀπακοῦντα	manibz	palmis
ἐτετε	ī annos	quem
ὑποῦνται	quē etiam	dolis
ἀπακοῦντα	seduxit	sefellit
ὑποῦνται	vipera	serpens
δοσιος	dolose	ut vim
ἐκκοῦντα	infatum	mortis
ἀνεσθῆναι	mortis	incurrēt
οἶον ἀπακοῦντα	ascendere	et facien
ὑποῦνται	notionēz	tiam
ἀπακοῦντα	accipere	accipēt
ἀπακοῦντα	boni	boni
ὑποῦνται	ac mali	ac mali

Hic facta est vita hominis temporanea s̄ tū longa q̄ ī mille
ānos p̄pagat̄. qd̄ diuini s̄is p̄ditū et p̄ oēm scientiam
publicatū cū vultis nō ignorat̄ argumentat̄ vsq̄ ē ut pu
tarent̄ antiqui mille ānos vixisse. Aut em̄ apud egiptios
p̄ ānis menses habēi ut nō solis p̄ duodecim signa cūctus
fariat ānū s̄ luna q̄ orbē illū signiferū xxx dieū spatio
lustrat quod argumētū p̄spicue flm̄ est. Nemo tūc millesi
mū ānū trisgressus est. Nūc vero qui ad centesimū p̄ue
unt qd̄ fit sepius mille ite ac ducentis mēibz viuūt et
auctores p̄conei tradūt ad centū viginti ānos p̄ueniū solere
q̄ quia ignoabat Varro. Cur aut qm̄ esset vita hoīs diminu
ta ip̄e diminuit cū facit mille et quadringentis mēibz
post hoīm viuere. **Q** non liber pater fuerit mūc
tor vmi sed nec post diluuiū et que fuit origo ge
tiū et qui primi scām habuerunt astrozum et ig
norantiam dei. Ca m̄ p̄m̄ acq̄ u u u

venebant. Et hys sacrificia in aplo celebrabant don pressu
 ipou potentissimis regibus tepla et simulacra fecerunt eaq vic
 timis et odoribus colere instituerunt Sic aberrantes a iustitia
 dei gentes ee ceperunt Errat igitur qui deorum cultus ab exordio
 reru fuisse contendit et priore esse gentilitate q religione
 qua putant postea mueta quia fonte atq origine veritatis
 ignorant Nunc ad principiu mundi revertamur De iniqui
 natione angelorum et duobus genibus demonum q sepsua
 serunt ut deos coli quos etiam ipsi familiares habuerunt ut

Quoniam igitur minus hominum cepisset **Socrates . Cam .**
 maculae providens deus ne fraudibus suis cui ab uno dede
 rat terre platea ul corrumpet homines ul dyspderet qd in exordio
 fecerat misit angelos ad tutela cultusq gens humani quibus pre
 pit an oia ne tre contagione maculati substantie celestis a
 mittent dignitate s id eos sacre prohibuit qd sciebat ee fauces
 ut venia spate no possent Itaq illos in hominibus amoret
 dnator ille tre fallacissimus consuetudine ipsa paulatim ad viti
 a pellerit et mulieru congressibus iniquavit Tunc in celu ob
 pna quibus se immerferat no recepti ceciderunt in tra Sic eos
 dyaboli ex angelis dei suos fecit satellites ac ministros q aute
 fut ex hys peccati quia neq angeli neq homines fuerunt s medi
 am qnda natura gerentes no fut ad inferos recepti sicut i
 celu pntes eoru Ita duo gna demonum sca fut vnu celeste
 alteru terrenu hy fut imundi spūs maloru qui gerunt auc
 tores quoru idem dyaboli est princeps Vn illud tunc egis
 tus demonerchem vocat demones at gramatici dictos ai
 ut **Dante** conat i pilos ac reru scios Hos em putant
 deos esse Prius quidem illi futura multa s no oia quippe
 quibus pemptis consiliu dei scire non liceat Et ideo solent in sa
 m ambiguos exitus spate eos poete et sancti demones ee
 et loquuntur Hesiodus ita tradit

τοῦ Μεγα
 Δαιμονος
 εἰς ἰοαιος
 Μεσαίος
 Διὰ Βοηλα
 Ἑκταίο
 Ἰλλυροφῆ
 οὔρῳ Ἰσθακῆ
 Ἐνυχοῦ
 Ἀγορῶν

hij quidem
 demones
 sunt iouis
 magni
 propter voluptatem
 homi
 terrestres
 custodes
 mortalium
 hominum

qd' idcirco dñm est qm custodes huano qm deus misceat si et ip
si ai sint pditores homi custodes tn se videri volut vt ipi co
lant: et deo no colatur phi quoq; de hys dixerut Na plato et
nas eoru in symphosio exp'me conato est et fortes ee ita se
assiduū de more loquebat: qui puco sibi adhesisset Cuius nu
tu et arbitrio sua vita regetur. Magoru quoq; ais ois ac po
tentia horu aspiciatibz estat a quibz tuocati visus homi p
tigibz oblectatibz fallut vt no videat ea q sut et vide se pu
tent illa que no sut Hic vt dico spūs contaminati ac pditi
p oem terrā vagant: et solatiū pditiōis sue pdendis ho
minibz opant: Itaq; oia insidijs fraudibz dolis erroribz
pplent Adhuc em singulis hoibz et omes hostiati do
mos occupant ac sibi gemorū nomē assumūt Sic em la
tino smone demones interpretant: hos in suis penetlibz
oserrant Hys cotidie pfundūt et snentes demones venera
tur quasi trestres deos et quasi depulsores malorū q ipi fa
ciūt et irrogat qui qm spūs sūt tenues et igphesibiles i
simat se corpibz hoim et occulte in viscēbz opati valū
tudine uinat morbos atāt sopnijs aīos tēnt mētes furo
ribz quatuūt vt hoīes hys malis cogāt ad eorū auxilia
decurre: Qd hū prodesse putant: ai no cō desmūt oī
pnt aliquid in eos qui in fide solidati sunt sed sāt
subiecti eis tāq; serui obediunt. Ca^m 16^m

Quam omni fallaciarum ratione captibus veritas obscurata est
 potuisse enim putant eos cum nomine desinunt qui nichil possunt et magis
 illo nomine. Dicit fortasse aliquis colendos eos esse ne noceant si
 quidem possunt nocere. Nocent illi quidem si hijs a quibus timeantur quos
 magis dei potens et excelsa non protegit qui prophetam suum a sa-
 cramento veritatis iustos autem et cultores dei metuumt tunc
 nomine adiuncti de corporibus recedunt quorum verbis tanquam flagitijs
 videntur non modo demones se esse confitentur. si etiam nomina sua e-
 dunt illa quae in templis adorantur nec iustus quorum voce torquetur
 mentium possunt. Itaque maxis sepe ululatus editis verberant se
 et ardere ianuamque exire proclamant tamen habet cognitio dei et
 iustitia praesentis. Cuius ergo nomine possunt non hijs quos habet in sua
 praesentia. Denique affirmat Hermes eos qui cognoverint deum
 non tamen ab iniurijs demonum tutos esse verum etiam non fato
 quidem teneri.

Mid inquit
Pisake

Una inquit
custodia

Una inquit
custodia

Hij quidem
 demerit
 sunt boni
 magni
 propter voluptatem
 boni
 interitus
 cupiditas
 materialium
 imperantium

Ercēbia
 Ercēboye
 sap anoposloy
 oy Oaimona
 kaktoc ortē
 Eymapimone
 kpatet
 Eeoc sap
 pinray non
 Ercēbe
 Ek Uantoc
 kaktocoy
 sapay kai
 monon
 an aneposloy
 Ectin Alapen
 Ercēbia

pietas
 pium
 enim hominem
 hominem nō dēmo
 malus nō
 fatum
 tenet
 nam deo
 liberat
 pium
 ab omni
 malo
 qd est enim
 vnu solum
 in hominibz
 bonū est
 pietas

pietas
 eternū pius
 homo
 neqz demoni
 pessimo neqz
 fato sub
 iacet
 deus enim
 liberat
 pium
 ab omni
 malo
 nāqz vniū
 atqz solum
 est hominibus
 bonum
 pietas

Quid sit aut pietas ostendit alio loco hys verbis
 sap Ercēbeya
 snerie
 Ectin
 Eeoy
 pietas enim
 scientia
 est
 dei

Asdepus quoqz auditor eis eandē smām latius explana
 uit in illo sermone pfo quē sipsit ad regē vterqz g. d.
 mones esse affirmāt inimicos et veratores homi quos id
 Crimēgysaus angelos ul malignos appellat qd nō ignora
 uit ex celestibus deprauatos terrenos esse cepisse. *Et hy
 astrologiam aruspiciā et omēs artes apbas tuenerūt
 et psuaserūt cūctū ydolozū p miracula et varias fallā*

Eorū inuēta sūt quoqz tiazum tendiculas. *Cam. 11.*
 Astrologia et Aruspiciā et auguratio et ipsa que
 dicitur oracula et nigromātia et ars magica et qd pte
 rea malozū exercent hoīes ul palā ul omulie q oīa p se
 falsa sūt vt Sibilla erethea testat

Kiti Uiana
 Uanta
 tad Ectin
 Allep adonēc
 anopuce

Quia errores
 omnia
 hec sunt
 que stulti
 homines

Errabilia
 sunt omnia
 Ista
 quēcuqz insipientes
 homines

Περὶ ἡρώων
κῆρα ἐμῶν

Scrutantur
fotidie

Scrutantur
cotidie

Ped ydm ipi auctores pntia sua fatiunt ut vea esse neda
tur Ita homi credulitatem mentita ut diuinitate deludat
q illis veru apire no expedit Hy sut qui fingit ymagines
et simulac doctuerut qui vt homi mentes a cultu veri dei
euerterent effictos mortuoz rgn vltus et alioru sibi noia q
psonas aliquas induerut Az eos magni et hy quos vere ma
leficos vltus appellat cu artes suas execrabiles erent veris
suis noibus scient illis celestibz que in lris scis legut Hy
porro mcesti ac vagi spūs vt turbent oia Et errores hua
nos ptoibz effundat seruēt ac miscent falsa cu veris Ipi
enī celestes multos ee finxerut Vnuq egem omi Ioue eo q
mala sut in celo spūs angeloru et vno dno ac parens omi
deus si veritate mentitis noibz inoluta et oculis abstulerut
Nam deus vt in pncipio docui neq nome esset q n solus f
neq angeli cu sint imortales dia se deos a patiūt aut vo
lūt quoru vni solū offitū est seruire nutibz dei nec oio
quicq nisi iussa facere Sic em mūdū regi a deo dicimz vt
a rēre pūntiam Cuius apparito res nemo fotios ee in regē
da pūntia dicit qūs alioru mīsteio res gerat Et hy
in pnt aliq preter iussu rēris p ipis ignoatā que ē con
ditiois humane Ille aut preses mūdi et rētor vniū qui
fat oia aus diuis oculis nichil septū est solus habz reū
omī pntē nec est in angelis quicq nisi paradi nātis Ita
q nullū honorē sibi tribui volūt quoru honor in deo est Il
li aut qui desmerut a dei mīsterio quia sut veritatis imici
et pūaricatores dei nomē sibi et cultū deorū vmdicāe cona
tut nō q vllū honorē desident Cuius em pūtis honorē n
vt deo noceant au noceri non pōt Az vt homibz quos mūt
a culpā et notitia vere maiestatis auertē ne imōilitatem
possent adipisci quā ipi sua nequitia piderut Effudit i
taq tenebras et veritatē caligine obdurtū ne deū et ptem su
am norint et vt facile illiciāt in templis se oculūt et sa
crificijs omibz adsūt Edutq sepe pūigia quibz obstupe
facti hoies fidem comodat simulacris diuinitatis ac nu
mmis Inde est q ab augure lapis nouacula mīsus ē q
Iuno veniens migrare se Romā velle indit q fortuna mu
liebris pūlū nūtiāuit q Clādie manū namis secuta est
qd in saculegos et Iuno nudata et loctensis proserpina
et ceres mīlesia vmdicāuit Et Hercules de Appio et Iupit
de attimo **E** Minerva de cesare Hinc q serpens vibē Romā

pesilentia liberauit Epiduuro accersito Nam illuc Demomai-
ches ipe in figura sua su vlla dissilatioe plato est Si qdem
legati ad eam rem missi dracone secū mte magnitudinis ad
duxerunt In oraculis aut ul' maxie fallit quorū prestigia
profani a veritate intelligē non pnt Ideoq ab ipis attri-
bui putat et impia et victorias et opes et cūctus gispos rez
deniq iporū mutu sepe rem publicā piculis immetibz li-
beratā que picula et insis demitauerit et sacrificijs plac-
ti auerterint Si oia ista fallacie sut nā cū dispōnes dei p-
sentiant quippe qui mīstri eis fuerint mponūt se in his
reby vt quecūq a deo ul' fā sut ul' fuit ipi potissimū fac-
aut se esse videant Et quonē aliau pplō ul' vrbī scdm
deū dei statutū hom quid ipendet illi se id fūtos ul' pdigi-
is ul' sōpmis ul' oraculis pollicent si sibi tēpla si hono-
res si sacrificia tribuant quibz datis cū id accidit quod
nec est sumā sibi parent venerationē Hinc tēpla deuote
tur et noue ymagines consecratur mactant greges hos-
tiarū s cū h fā sut nichilōbz tū vita et salgeorū q her-
fecit imolat quonē aut picula ipendet ab aliquā in-
eptam et leuē cām se pfitent hatos sicut Iuno varrom
q formosū s puerū mientesā iouis ad gemmas tenēdas
collocatēat et ob hanc cām romani nomē apud Can-
nas pene deleht est Si si Iuno alterū gamedem vereba-
tur cur iuuentū romana luit penas ul' si dii tūmō du-
ces erant multitudinē negligūt cur Varro solg euasit
qui hoc fecit et paulg qui nichil fecit omis est v tū nichil
romanis accidit satis iunonis inque cū Hamibal duos
exercitū ppli romani astutia et vīute ofeant Nā Iuno
audē nō potēat aut Cartaginē defendere vbi arma eius
et currus fuit ā romanis nocē quia pgemē troyano a
sangue dua Audiat tyrias olim que vteret artes S;
illorū sut illi lusi qui sub noībz mortuorū delitescētes vi-
uentibz homibz plagas tendūt Itaq sine illud piculū
qd mininet vitari pē videri volūt id placati autisse
sue non pē id agūt vt p illorū gtemptū accidisse videat
Ita sibi apud hoīes qui eos nesciūt auctoritate parūt at-
timore Hac versutia et hys artibz notitiā dei veri et
singulaīs apud omīs gentes tueteauerūt Suis em vijs

perditi semut et crassant^r ut ydant Idcirco enā huānas hosti
as extinguerūt ipi hostes genēis huām ut q̄ multas
deuorent aīas. **Cur deus humano genēi sit patiatur**
illudi et q̄ tribus de causis vna est deorū religio. Cap. 18.

Dicit g^o aliquis Cur g^o deus h^{ic} fieri patit^r n^o tā malis
sunt it erroibz ut mala cū bonis pugnet ut vicia
sint adūsa vñtibus ut habeat alios quos pūat alios quos
honorz vltimis em̄ tpiū statuit de viuis ac mortuis iudi
care de quo iudicio m̄ cū in vltio libro disputa^r. differt igit^r
don^t veniat tēporū fims quo effudat irā suā in p̄tate ac vi
tute celesti sicut natū p̄dēta p̄orū terribili momtu honoi
ficiant. Nūc aut^m patit^r hōies errare et adūsu se quoz ipios
ēē ip̄e iusto et mitis et patēs. Nec em̄ fieri p̄t ut nō ei in
quo p̄fā sit virtū sit enā p̄fā patiētia. Vñ quidā putat
ne nasci quidē deū oīmo q̄ effectibz qui sūt p̄turbatiōes a
mūm subiectz non sit quia fragile ē oē aīat qd̄ affinitur
et cōmouet^r que p̄suasio veritatē ac r̄ligione fuditus tol
lit si seponat^r interm̄ nobis hic locz de ira dei dissēdi
qd̄ vberior est m̄ia et ope q̄o latius exquēda. Illos g^o ne
quissimos spūs quisquis veneātz fuit ac sentz neq̄ celo
neq̄ luce ponet^r que sūt dei s̄ in illa modet que indistibu
tione rerū attributa ēē ipi malorū p̄ncipi disputaung
in tenebras s̄ et infēos et sup̄linū sep̄iternū. Docui re
ligiones deorū tripl̄i modo vanas esse. Vno q̄ simula
tū illa que colūtur effigies sūt hōm mortuorū ac per
uersū et m̄cōgruens ut simulacū hōis a simulac^o deo
latur. Solit em̄ qd̄ est deteris et m̄becillius cū inexplabi
le facin^o sit deserē vūientē ac defictorū monumētis sei
mas qui n^o vitā n^o lucē dare aūq̄ p̄nt quia ipi carent
n^o ēē l̄ aliū queq̄ deū p̄ter vñi aūd iudi^o ac p̄tati aīa
om̄s subiecta sit. Altero q̄ ip̄e ymagines sacre quibus
homīes vāissimū seruiūt om̄i sensu careant qm̄ t̄p̄i s̄
quis aut^m nō intelligat neq̄bas ēē rectū aīal curuari ut
adoret frām que idcirco p̄dibz n̄ris subiecta ē ut calanda
nobis non adoranda sit qui sumz ideo exatati exca statu
p̄ sublimē p̄ter ceteros aīantes accepimz ut nō reuol
uamur deorsū n^o hūc celestem vltū p̄iciamz ad frām
s̄ oculos eo dirigamz quo illos nature sue ḡdūo direxit
nichilq̄ aliud adoremz nichilq̄ colamz nisi solius artifq̄

parentisq; nri vnicū nomē qui p̄p̄ia hominē rectū figurant
ut sciāms ad sup̄na et celestia nos p̄uocari. **¶** Q̄d sp̄s qui p̄e
sūt ip̄is religiombz adēpnati et abiecti a dō p̄ trā volu
tent? qui non t̄m nichil p̄tate cultoribz suis p̄m qm̄ rerū
ptas penes vnu est. Verū mortificis eos illecebris et erroribz
p̄dant qm̄ hoc illis cotidianū sit op̄s tenebras homibz obdu
cere ne q̄rat? ab hys verg deq; Non igit? colendi sūt q̄ sc̄n
tie dei subiacent. Est em̄ p̄iaculū maxm̄ adire se p̄tati e
orū quibz si iusticiā sequare potentior esse possis et eos
ad iuratione diuini nōis expelle ac fugāe. **¶** Si appet̄ religi
ones istas tot modis et vanas quibz domi manifestū est
eos qui ul' mortuis supplicat ul' trā venerat? ul' sp̄itibz im
puriis aīas suas mācipat rōne homi nō tēne eosq; ip̄i
etatis ac sc̄leis sui supplicatū pensuros qui ebelles adūsus
p̄ntē ḡm̄e hūam̄ deū suscepsit inēp̄iabilis sacris fas
om̄e violauerūt. **¶** *In cultu simulacroz nulla p̄tē*

O religio. *Nā a simulacoe. i. a fallacia dīa sūt. Ca. 19.*
Vnuq; igit? sacm̄ hōis tueri rōem q̄ nē sue m̄tē
ophne et ip̄e se ab humo suscitē et erecta m̄tē oculos su
os tendat in celū. Non sub pedibz deū quēat nē ab vestigijs
suis eruat qd̄ adoret quia quidq; homi subiacet infra ho
minē sit n̄tē est. Sed quēat in sublimi q̄rat in sūmo q̄
nichil p̄t esse hominē magis n̄ qd̄ sup̄ hōiem deus aut ma
ius est hominē supra q̄ nō infra ē nec in vna potius si
in sūma r̄gione querendū est. Quare nō est dubiū quin
religio nulla sit vbiq; simulacra est. Nam si religio ex
diuinis rebz est diuini aut nichil est nisi in r̄bus celestibz
Carent q̄ religione simulacra quia nichil p̄t ē celeste i
ea re que fit ex trā q̄ quidē de nōie ip̄o appare sapiētē p̄t
eruidq; em̄ simulat? id flm̄ sit n̄tē ē nec p̄t vniq; veri no
mē ampe q̄ v̄itate fūco imitatioe m̄tē. Si aut̄ oīs i
mitatio non res potissim̄ seria s̄ quasi ludz et iocū est nō
religio in simulacris s̄ m̄nḡ r̄ligionis est. **¶** Presendū est
igitur falsis om̄ibz verū calcanda trena ut celestia ḡe
quam? Ita em̄ se res habz ut quisq; aīam suā cuiq; origo
de celo est ad inf̄na et t̄na prostrauit eo cadat quo se ip̄e
deiecit. Ideoq; oz rōis sue ac statz sui memorem nisi
non ad sup̄na m̄ti et sp̄ attende. **¶** Q̄ qui fecit h̄c plane
sapiens h̄c iustus homo h̄c demq; celo dignū iudicabit.

No. 16

16

quem suus parens non hūilem n̄ ad frām more quadripe-
dis abiectū sed stantē potius ac rectū sicut cū sent agnouit
Breuis epilogus quo docet gentibus superatis sibi cum
philosophis grauius imminere discrimini **Ca. 20.**

Peracta est em̄ nisi fallor magni et difficilis suscepti
opus portio et maiestate celesti suggerere nobis duendi
facultatem inuētratos depulim⁹ errores. Hūc vō maior no-
bis ac difficilior cū phis pposita luctatio est quorū sūma
doctrina et eloquētia quasi moles aliq̄ n̄ oppomt. Nam
ut illis multitudinē ac ppe assensu om̄i gentiū pmebam⁹
Ita hic aūte pstantiū om̄i gne laudis vīdēt. Quis at
nesciat pl⁹ esse monenti in pautiorib⁹ doctis q̄ in pluib⁹
tpeitis s̄z non ē despandū istos quoq̄ de sūma deo et vē-
tate duab⁹ posse depelli. Nec tā p̄tmares fore arbitror ut
clarissimū solem sanis ac patentib⁹ oculis vidē se negēt
Modo illud verū sit qd̄ ip̄i solent p̄teriri studio muestigā
de veritatis se tenē si p̄fecto ut quesita vēitate dū et a-
liq̄ muentā esse credant et ab hūanis ingemys mueri
non potuisse veritatem **nō.**

Expliat liber secundus

Innpunt capla terij libri

Sū p̄mis cōmendatur vēitas et oī p̄feret elo-
quēte et q̄re cā nō sūt assenti phis apit et q̄re
philo simplici sūt scibant eloquia et q̄ phis m̄x
me credendū ē cū suā ignorātia p̄tuentur. **I**
Ex ip̄o nomē phie quātur q̄ manē fuit gentiliū
philosophantiū occupatio. **II**
Ex quib⁹ r̄ba phia ostat et quis auctor fuit acadēmitē
secte que nichil rectis diffinit q̄ solā op̄mone ēē in phia
gentiliū qui ideo pl⁹ audet quia errores eorū nō arguit
nisi deus. **III**
Quō Zeno et Socrates totā phiam susculerūt de medio
que q̄ quodā cūli bello suis ofecta ē armis. **III**
Cōn acadēmiticos m̄lta scie et nā reū et vite nēritas cog. **V**
Quō sapia in medio errātū fuit et achadēmia q̄ phos
phia q̄ achadēmiticos dūmicanerit et q̄ sit assistatay exē q̄
nū et q̄ rōnes celestū siue nālū scie non p̄nt. **VI**

De morali phia et quae sicut valor: ita et ceteris phie pibz sit
saalior: et que fuerit omi phoru sine de summo bono. **vij**

Quod sapias docet summu bonu hois no ee ai ul' corpis volup
tatem aut aliqd' coru que a phis pportia sut. **vij**

Quid sit vere sapie summu bonu et q' vitiosa fut' enho Anax
agore et ad quid natu sit homo. **ix**

Re ea que vident' hois esse ppria ceteris quoq' aialibz qdam
modo tota sut homi vco ppriu est deu no sic et cole. **x**

Re deus fecit hoiem cupidu religionis et sapie quoz alteru
sine altero ostare no pt et q' nichil coru q' mortales appe
tut summu bonu sit. **xi**

De duplici pugna corpis et aie et hostibz vtriusq' et q' vtz
non est p se appetenda si p vita etia q' summu bonu est
et vtute natio sequitur et in pnti hui no pt. **xij**

Quod aia e immortalis et quare diuina traditio logica no desi
derat a phicam si ethica sola in q' doctda summi phi errauit
int et quae phia non sit duplex dur vite et vtutu pares
expultrixq' et vltix vitoru q' in Curo et alij astruere
conati sunt. **xij**

Quod Lucretius et alij errauerunt opinati sapiam inuenta
ee ab hoie et no data homibz a creatore Et quod Curo suis
vbis quinetur q' phia n' veru docet n' ad rre viuendu
instituit. **xij**

Quod in eode errore fuit Seneca et q' phia p m ipm sit et q'
sicut deus vns est et veritas vna Ita vnq' est et simplex
sapia et quod phoru ord' pugnet cu vita. **xv**

Quod rre doctes et male viuentes teste Cicerone no valita
tem ex phia si tane papiut oblacione co q' sapia se
ipam bonis actibz p exercet et quae non phie si ipi
sapie iugit' insistendu sit. **xvi**

Quod fuit doctrina Epicuri q' moribz homi oppositissia
loq' batur et quod leucippu et democritu hui auctores er
roris et fabros athomoru et assertores voluptas. **xvij**

Quod pythagorici et stoici conuicio epicuri enipye desipiant
sic aiaiu imortalite statuere vt eas in varia corpa bis
nre mentiantur et volutaiam morte psuaserut tamter
philosophantibz. **xviii**

Quod Curo et alij sapientissimi imortalite aiaiu si infideliter

docent et q mala et bona mors pōderūda ē ex ante acta vita
et gratia dei. **ix**

Et socrates in eo fuit cordatior alijs q a sautimo celestium
et naliū causarū disputationē suspendit in qba gsumūt
ingeniū et tempus si in multis desipiūt quorū subia
untur exempla. **xx**

Quid plato didicerit a doctē q obtinēt si huām omīs de
perwet sōnem. **xxi**

Et illud dogma platōis nō cāt nisi omīs fons et fomes
et virtutū omī exterminū. **xxii**

De minoibz phis et qnā in vite rōe ex reū gtemptu
pfinant. **xxiii**

De antipodibus quos ideo esse finxerūt quia opmati
sunt mūdū esse rotundum. **xxiiii**

Quot et qnta prediscenda sūt et alia nccaria gentilitet
philosophantibz vt phiam nullz assequatur aut rary

Et doctrina celestis sapiām sola largitur qua nā cōs ap
petit et queres phiam non inuenit et q effray sit lex dei
et eate sacra. **xxv**

Et phi sepe recte pōpuit et interdū vident vetū et qre
non sit eis aedendū. **xxvi**

In quo solo mitat? gdnio reatuē et vñ nature nomō aut
fortune et quō phi suis inuēt gladyz pūrent. **xxvii**

Et fortuna mchil ē q phi nō mō deaz sed deū mētūtur
Et quō hūc errore demones imiserūt eis qui deū nō
ciebant a contempnebant. **xxviii**

Pylogus qui docet quō bīscendū sit a vanitate phdū
redentibz et ad vera sapiām aspirantibz s ad vñ dei
in quo solo veritas inuenitur et virtus et bītudo et ab
hys que dñ sūt ad dicenda tñsūtū fant. **xxix**

Explicit Capla tertiū libri.

In pimis cōmendat? veitas et omī pferitur eloquentie
et quare eam non sūt assecuti phi apit? et quare sti
lo simplici sac scībāt? eloquia et q phis maxie aeden
dū est cū suā ignorāā pfitentur. Caplm pimum

Ulle michil qm veitas in obscurō late existi
matur ul errore atq ipericia vlgī varijs et
ineptis supstinombz puentis ul phis prau
tate ingeniorū turbatibz cā potiq q illustra

Alb. de
quod est

No. 17

17

17

No.

tibus et si non qualis in **Marco Tulio** fuit quia populi et admi-
rabilis fuit Aliqua in prima eloquentie stringe facultate
tem et quanta veritas vi sua propria valet tamen ingenij quoque
viribus exercet se aliquando et diffusis quicquid sit publicis quod
eorum qui sapientes putant? erroribus humano generi clarissimum
lumen inferret quod quidem duabus et causis fieri velle vel quod
magis possent credere homines ornatu vitati qui etiam menda-
tio credunt capti omnino ornatu lenonimorum uborum vel certe
ut ipsi philosophi suis armis potissimum quibus placeat sibi et confidere
solent opprimunt? a nobis. Sed quoniam deus hanc rei voluit esse na-
turam ut simplex et nuda veritas esset luculentior et satis or-
nata per se est. Ideoque ornamentis extrinsecis additis fuata ac-
rumpitur. Mendacium vero specie placet aliena quia per se corrup-
tum vaneat ac defluit nisi ornatu aliunde quesito fructu
fuit ac politum. Quo animo fero item mihi mediocri-
ter esse processu. Verum ego non eloquentie sed veritatis fiducia sus-
cepi hoc opus magis fortasse quam ut possit meis verbis sus-
tineri. Cuiusmodi tamen etiam si ego deferrem deo cuius munus est
adiuvare veritatem ipsa amplebitur. Et enim cum sancta maxime quo-
que oratores a confusione mediocribus sepe vitiosos per tanta est
potentia veritatis ut seipsum quicquid in rebus exiguis sua da-
ritate defendat. Cur ego hanc in maxima tam ab ingenio
seque quidem illis ac disertis viris sed tamen falsa dictibus opus-
suum iri putes ac non illa si minus oratione nostra que de tenui
fonte exilis emanat lumine tamen suo clara et illustris ap-
pareat. Nec si philosophi doctrina literarum mirabiles aspererint e-
go illis sanctam veri cognitionem processeri quam nemo cogita-
do a disputando assequi potest. Neque enim nunc reprehendo eorum
studium qui veritatem scire voluerunt quia nam homines deus adi-
piscendi veri cupidissimum sentit id arguo id reuocare quod
honestam illorum et optimam voluntatem non sit secutus effec-
tus quia neque quid esset verum ipsi sciebant neque quod a ubi
a qua mente querendum. Ita dum succurre hominibus erroribus ac-
cipiunt ipsi se in plagas et errores maxime induxerunt. Ad
hoc igitur me opus coarguendi philosophiam suscepte materie or-
do ipse deduxit. Nam cum error omnino a ex religione falsa oriatum
a ex sapientia in eo quiescendo nunc est utriusque subiectum. Cum ei
sit nobis diuini literis traditum cogitationis philosophum stultas
esse idipsum re et argumentis docendum ne quis honesto
nomine sapientie inductus aut maxime eloquentie splendore

deceptus huānis malit q̄ diuīs credē que quidē tradita sūt
 breuiter ac nude Nec em̄ decebat alit̄ vt tū deo ad hoīem lo
 quētur argumētis affēret suas vōres tāq̄ fides ei nō ha
 bētur si vt optuit locut⁹ est q̄ rerū om̄ maxim⁹ iudex nūc
 est non argumētari si p̄nūtiare verū ip̄e vt deo Mos aut̄
 tū ad res singulas testimonia diuīe vōis habeant⁹ p̄fio
 monstrabim⁹ q̄nto certiorib⁹ argumētis possint vera de
 fendi ac etiā flā sit defendant⁹ vt vērā soleant videri q̄re
 non est q̄ p̄his tū honōis habeam⁹ aut eorū eloquēti
 am p̄timestamo loqui em̄ bñ potuerūt vt hoīes etuditi
 Vere aut̄ loqui nullo mō quia veritate nō didicerūt ab eo
 qui potens esset Nec sane magnū aliquid efficiem⁹ q̄ il
 los ignorātie redarguem⁹ quā ip̄i sepissimē cōfitem⁹ In q̄
 solo qm̄ hys rōs credit⁹ in quo solo cedi debuit Conabor of
 fendere nūp̄ illos reiditos fuisse q̄ tū sm̄am de sua ignora
 tia dixerūt.

Ex ip̄o nomīe phie conuincitur q̄ manīs
fuit philosophantium occupatio. Cam tū

Nunc qm̄ duob⁹ priorib⁹ libris illicionū falsitas
 demonstrata ē nō nō origo ip̄a totiq̄ erroris exposita hui⁹ li
 bri mungē p̄hiām quoq̄ ondē q̄ manīs et flā sit ac om̄ er
 rore sublato veritas patefca clarescat Ordiam⁹ itaq̄ a cōi phie
 noīe vt ip̄o capite destructo facili⁹ nobis adit⁹ pateat ad
 inuendū om̄e corp⁹ si tū p̄t corp⁹ vocāi nūq̄ p̄tes ac mēb⁹
 discordent nō vlla inter se cōpage coherēat si quasi disūc
 ta et dissipata palpitare potius videant⁹ q̄ vniē Phia
 est vt nomīe indicat ip̄iq̄ diffiniūt studiū sapiē On igit̄
 magis p̄bem p̄hiām nō ē sapiām q̄ ex ip̄ius noīs suffi
 catōe Qui em̄ sapiē studet utiq̄ nondū sapit si vt sappos
 sit studet In cetis artib⁹ studiū quid efficiat et quo tendat
 appaēt quas tū discendo aliquis assecut⁹ est iā nō studiosus
 artificij si artifex noīatur At em̄ vēndie causa studiosos se
 sapiē nō sapientes vocauerūt Immo vō Pitagoras qui
 hoc p̄mo nomīe inuenit ac paulo pl⁹ sapet q̄ alii puores
 qui se sapientes putauerūt Intellexit nullo huāno studio
 posse ad sapiām pueniri et id non oportē cōprehēse at
 q̄ impfecte rei p̄fectū nomē nō ip̄om Itaq̄ tū ab eo q̄rēt
 quēnā se p̄ficiēt⁹ r̄ndit phm̄ i inquisitorē sapiē Si ergo
 phia sapiām quēit nō ip̄a sapiā est quia nūc ē aliud ē
 quod quēit aliud qd̄ quēit M̄ quēitio ip̄a r̄ca est q̄ nō
 p̄t inueniē Ergo vō nō studiosos quidē sapiē phos ēē gresseri

Handwritten mark

Handwritten note: si philosophus

Handwritten note: 15

Handwritten note: Pitagoras

quia illo studio ad sapiam non puenitur Nam si facultas
ueniende veritatis hunc studio subiacet si eet id studiu taq
uter ad sapiam aliqui esset muenta Cu vo tot tpijs tot inge
nijs in eis inquisitione contritis non sit oprehensa apparet
nulla ibi ee sapiam Non go sapie studeat qui phant si ipi
stude se putat quia illud qd querunt vbi a quale sit nesciunt
Sue igit sapiam student sue non student sapientes no sut
quia nup rpiri pt qd a no rre qrit aut oio no queritur

**Ex quibz rebus phia constat et quis auctor fuit Achade
mice scde que nichil rectius diffinit q solam opinionem
ee in phia gentiliu qui ideo plg audet qa errores eoru no**

arguit nisi deus. Caplm tertium :

Uideamus tn idipm possit ne hoc studio repiri aliq a
nichil duabz rbg videt phia gstat scia et opmide Nec ol
la realia scia venie ad ingemo no pt n gphendi q i seipo
hre ppam sciaz no hois si dei est Mortalis aut na no capit
sciam n que veniat ex trisera Ad ao em oculos et aures et ce
teros sensu patefent in corpe dma solertia vt p eos aditus
scia pueniet ad mctm Nam tam natu reru disquire aut
scie velle sol vtru ne tantus qritus videt an multis ph
bus maior sit q ois h tra Et luna globosa sit Antea
na et stelle vtru ne adhercant celo an p aerē libeo mrsu
ferant Celu ipm qua magnitudme q ma gstat vtru q
tu sit et imobile et incredibili reletitate uoluat qnta sit
tre latitudo aut quibz sudamctis librata et suspensa sit
Hec ingunt disputando seu gieturis velle oprehende ta
le est pfecto quale si dice velim qlem ee arbitrem augpia
remotissime gentis vrbz qua nup vidim augp nichil
aliud q nome audiuius Et nobis in ea re sciam vmdice
mus que no pt fari none nifamre videm qui affirma
re id audeamus in quo reuiri possimus qnto magis qui na
turalia q ab hoie fari no pnt si scie se putat furiosi deme
tes sit iudicandi Rre go 4oites et eu semiti achademini
sciam sustulerut que non disputantis est si diuinahis du
pest vt opmatio in phia sola sit Na vn abest scia ad to
tu possidet opmatio Id phia em opmatur quisq qd nescit
Ili em qui derebz nalibz disputat opmatur ita esse vt di
putant Nesciunt igit vritatem qm scia in opmatio me
ti est Redeamus ad supius et illud exemplm Age opmem
de statu et qualitate vrbis illig que nobis omibz rebus pt

*Et lo p phia
gstat scia et opmide*

Sedem

no

nomen ignota est visile est in plano sita lapideis membris
 edificis sublimibus uisus pluribus ornatibus delubris describis
 si placet mores habitusque cuius. **Et** si hoc diximus alio gratia
 disputabit et cum his quoque porantur surgent finis et alii de
 cepe et opinabuntur multo dispersa quod nos opinati sumus quod
 ergo ex omnibus est verum fortasse nichil. **At** omnia dicta sunt que in na-
 turam rerum cadunt ut nunc sit aliquid eorum esse verum. **At** nesciet
 quis verum dixerit potest fieri ut omnis ex parte aliqua errauerit
 ex parte attigerit ueritatem stulti ergo sumus si hoc disputatione
 queramus. **Potest** enim superius aliquis qui opinioniones nostras deri-
 deat nosque per insanas habeat qui velimus quod nescimus quale
 sit opinari verum non opus est longe posita conquire. **Non** ne-
 mo fortasse ueniat qui nos redarguat. **Age** opinemur quid
 nunc in foro geratur quid in curia longum est id quoque dicimus
 in proposito uno pariete quid fiat. **Memo** id potest scire nisi qui au-
 dierit uel uiderit. **Nullo** igitur audet id dicere quia statim non
 uerbis si ipsa prout reputabitur. **Atqui** non hoc idem faciunt
 philosophi qui disputant in celo quid agitur. **Et** eos ipse id facere
 arbitrantur quia nullus exstitit qui errores eorum conarguat. **Et**
 si existimarent descensurum aliquem qui eos delirare ac meti-
 ri doceret nunquam quicquam de his rebus quas scire non possunt disputa-
 rent. **Nec** tamen ideo felicitior putanda est eorum imprudentia quam au-
 dacia quia non redarguuntur. **Redarguit** enim deus cum sola uer-
 tas nota est licet contumacia videatur. **Ceterum** hominum sapientiam per su-
 ma stultitia computat. **Quo** Zeno et Socrates totam
 philosophiam sustulerunt de medio que quasi quoddam anili bello
Et iste igitur Zeno ac suis affecta est armis. **Cum** enim
 stoici opinionatione repudiarent opinari ei te scire quod
 nescias non est sapientis sed temerarii potius ac stulti. **Ergo** si
 neque sciri quicquam potest ut doctores docuit neque opinari. **Et** ut re-
 no dicit tota philosophia sublata est. **Quid** quod non tamen tamen ab his duo-
 bus euerit qui philosophie principes fuerunt sed ab omnibus ut iam uide-
 atur iam prout suis armis esse affecta. **In** multas sectas phi-
 losophia diuisa diuisa est et omnes uaria sentiunt. **In** qua potius
 ueritate. **In** omnibus certe non potest designemus quilibet. **Nampe** in
 ceteris omnibus sapientia non est. **Enim** ad singulas. **Eodem** modo
 quicquam ueniamus ceteris auferemus. **Una**queque enim secta o-
 nes alias euerit ut se suam confirmet nec ulli alii sapere
 concedit ne se desipere fateatur. **Et** sunt alias sicut tollit sic
 ipsa quoque ab aliis omnibus tollit. **Nichilominus** enim philosophi sunt

vlt. 5. p. 118

76

76

qui eam stulticie accusant quāvis laudaveris verāq; dixis a
 phis vitupat ut falsa accedens ne igitur vni se suāq; doctrinam
 laudati an multis vniq; alius ignorācia culpantibus **P**ertus
 sit nūc est quod plimi sentiunt qd q vni **N**emo em d se pē recte
 iudicāe quod nobilis poeta testatur ita opata ēe hoīem natu
 ra om ut melius aliena videant et diiudicet qd sua **C**ū ergo
 oīa incerta sint aut oībz accendū est a nemi Si nemi sapiētes
 g^o non sūt quia singuli sapiētes ēē se putant Si oībz cā
 non sūt sapientes quia singuli ab oībz negant ēē sapien
 tes pperit ergo vniūsi hoc mō et tāq; spartiate illi se se i
 mēte iugulat ut nemo ex oībz restet qd eo sit quia gladiū ha
 bent scitū non hnt Si ergo singule sette multatū sectarū
 iudicio stulticie conuēnt omes vane atq; manes reputur
Ita seipam phia osūmit et ofrit quod cū intelligēt Archesi
 las Achademie conditor reprehensiones oīm int se collegit cō
 fessionēq; ignorantie darvū phoīu armanūq; se adūsus
 omes Ita ostituit nouā nō philozophandi phiam **E**o igitur
 auctore duo grā phie ēē ceperūt vniū illud vetū qd scām
 sibi vmdicat **A**lterū nouū repugnās qd cā detrahit hys
 duobz gmbus video dissidiū et qd auile bellū **S**apiām que
 distrahi non pē in qua pte ponemz Si nā rerū sciri pē h
 tyronū ceterua interibit si non pē veterā ofinent **S**i pa
 res fuerint nichiloz pibit dux oīm phia quia districta ē
Nich em pē sine interitu sibi ēē cōtrū Si aut ut docui
 nulla in homīe pē ēē mterna et ppa scā ob fragilitatem
 conditionis huāne **A**rchecille māns vint **S**i nē ipā quidem
 stabit quia non pē oīmo nichil sciri **C**ontra Achadem
 cos multa scire et nā rerū et vite nūtas cogitat **C**a^m n^o
Nont em multa q scē nos nā ipā et vsq; frequēs et
 vite nūtas cogit Itaq; pēndū est nisi scās q ad vi
 tam vtilia ut appetās que pūlosa ut fugias et vites **P**
 terca multa sūt que vsus inuenit **N**am solis et lune et
 varij cursz et meatz siderū et cō tporū deprehensa ē et nā
 corporū a medicis herbarūq; vices et ab agricolis nā ter
 raū nē non ymbriū futurorū ac tepestatiū signa collecta
 sunt **N**ulla demq; ars est que non scā ostet **D**ebeūt ei
 go achecillas si quid supet distingue que sciri possent
 que nesciri **S**ed si id feciss ipē se in populū redegresset
Nam vlgus interdū plū sapit quia tm quātū opus ē
 sapit **A** quo si queās vtrū sciat aliquid aut mēdū dnet
 se scire que sciat fatebit nescie que nesciat **R**ecte g^o alioz

Notes

l
ar

Archetilos achademie
conditor

Non sicut nunc

103

suscepit disciplinam sed non recte sudavit suam. Ignoratio enim regem
omnem non potest esse sapientem. Cuius est scire proprium. Ita autem philosophos expug-
naverit ac docuerit eos nichil scire ipse quoque nomen philosophi per-
didit quia doctrina eius est nichil scire. Nam qui alios reprehende-
dit quod nesciant ipse debet scire. Cum autem nichil sciat que per-
usitas que insolentia est ob id ipsum se philosophum ostendit quod ac-
torem tollat. Possunt enim sic rursus. Si nichil nos scire conuincit
et id non de sapientibus quia nichil sciunt quod nec tu quidem
sapienter es quia te quoque ostendis nihil scire quid ergo promouit Ar-
checlaus si quod ostendis omnibus philosophis se quoque ipsum eodem muto
ne transire. Nihil ne igitur sapientia est. Quod sapientia in medi-
o errantium fuit et academia cum philosophos philosophi contra archade-
micos diuicauerunt et que sunt assistentium eximium quoniam
et quod rationes celestium suae naturalium scire non possunt. Cam. G. m.

Immo vero inter ipsos fuit sed nemo vidit. Alii puta-
uerunt posse scire omnia et hi sapientes utique non fuerunt.
Alii nichil nisi hi quidem sapientes fuerunt. Illi quia plus ho-
mini dederunt. Isti quia minus utriusque in utraque parte modus
defuit. Vbi ergo sapientia est ut neque scire omnia te putes quod est
de neque omnia nescire quod est peritiam. Est enim aliud medium quod
sit hominis. Scire autem ignorantia conuicta et operata. Scire no-
bis ab aeterno est qui oritur e celo. Ignorantia ex corpore quod est ex ter-
ra. Vnde nobis et cum deo et cum animalibus est aliquid commune. Ita ex hijs
quoniam duobus constans elementis quorum alterum luce praeditum est
alterum tenebris per nos data est scire per ignorantiam philosophum
quasi ponte transire sine cadendi periculo licet. Nam illi omnes qui
se in alteram partem inclinauerunt a dextro a sinistro versu
caderunt. Vtraque autem pars quod errauerit dicitur Academia
contra philosophos ex rebus obscuris argumetati sunt nulla esse
sciam et exemplis paucorum rerum inoprehensibilium contenti
amplari sunt ignorantiam tamquam sciam totam suscipiunt quia in
parte susceperunt. Philosophi tamen ex hijs que apta sunt argumetu
trahere scire posse contenti per se ipsos retinebant sciam
tamquam totam defendissent quia ex parte defenderat. Ita neque hi
dara neque illi obscura viderunt sed utriusque dum sola sciam con-
sertis manibus ut retinent ut eripiunt. Non viderunt tamen
deo constituta que illos ad sapiam transmittet. Per archetel-
las ignorantia magis cum Zenoni obtraheret principii Stoicorum.
ut tota philosophiam energet auctore Socrate suscepit hanc sententiam
ut affirmari scire non posse. Itaque coarguit existimationem philosophorum

Non habet hanc rationem

Non habet hanc

archademus
et philosophos

No

uy

qui putassent ingenijs suis eructa esse atque mueta veritate et quod
mortalis fuerit illa sapientia paucisq; annis temporibus instituta ad su-
mum iam incrementum perveniat ut iam minime consensuerit ac periret
existit repente academica tamquam senectus philosophie que illa consue-
rit iam deflorescente. Hec et archellas vidit arrogantes vel potius
stultos esse qui putent suam veritatis coniectura posse pre-
hendi si tamen falsa diceretur redargueretur non potest nisi qui sciunt aliquid
quid sit verum quod archellas veritate non cognita facit conatus
introduxit genus philosophie assistatum quod latine instabile vel in-
stans possumus dicere ut enim nihil sciendum sit aliquid scire nunc
est. Nam si nihil omnino scias id ipsum sciri nunc posse tollit. Itaque
qui velit scire locum promittat nihil scire tamquam preceptum proficitur
et cognitum. Ergo aliquid sciri potest. Hunc simile est illud quod in so-
lis apponit solet in assistati generis exemplum sompniasse queda-
ne sompniosus crederet. Si enim crediderit tunc sequetur ut non sit ne-
dendum si autem non crediderit tunc sequetur ut non credendum sit.
Ita si nihil sciri potest nunc est id ipsum sciri quod nihil sciri potest. Si
autem scitur non posse sciri sciri est igitur quod dicitur nihil sciri posse
sic inducit dogma sibi repugnans seque dissolvens. Sed homo
usus ceteris philosophis suam voluit eripere ut ea domi absconderet.
Nam sibi illa profecto non admittit qui aliquid affirmat ut
ceteris admittat sed nihil agit. Apparet enim ac fuit suum pro-
dit quanto faceret sapientius ac verius si exceptione sua diceret eas
rationesque duntaxat rerum celestium seu naturalium quia sunt addite ne
sciri posse quia nullus doceat nec queri oportet quia tuemini
querendo non possint qua exceptione interposita et philosophos
admonuisti ne quereret ea que modum excedunt cogitationis
humane et seipsum calumpnie turpia liberas et nobis esse de-
disset aliquid quod sequeretur. Nunc autem cum alijs sequendis nos re-
traxerit ne velimus plus scire quam possumus non minus a se quosque
ipse retraxit quis enim velit laborare ne quicquam sciat aut e-
iusmodi suspense doctrina ut etiam rationem suam perdat que si
doctrina est suam constet nunc est. Si non est quid tam stul-
tus ut discendum putet id in quo a nihil discitur a et
dediscitur quare si neque omnia sciri possunt ut philosophi putaverunt
neque nihil quod academici philosophia omnis extincta est. De
moralis philosophia et quare sicut utilior ita et ceteris philosophiis pro-
tibus sit subtilior et que fuerint omnium philosophiarum summe et de

Oranscamus nunc ad aliam philosophiam per summo bono. Caput. 1.
tem quam ipsi moralem vocant in qua totius philosophie ratio tota

tinet. **S**i quidem in illa phica sola obligat^o est in hac ena vi-
 litas. Et qm in disponendo vite statu formadisp^o morib^o pi-
 culo maiore peccat^o maiore diligentia nre est adhiberi vt in
 amq^o quo nos oporteat viuere. **N**unc pt venia gradi squia siue
 aliquid dicit^o nihil p^o snt siue delirant nihil nocet. **H**ic
 v^o nulla dissidio nulli errori locus est. **V**nu sentire omes o-
 portet ipam phiam vno quasi ore pape. quia si quid fu-
 erit erratu vita ois euitur. **I**n illa p^ore pte vt p^ouli
 ming ita pl^o difficultatis est q^o obscura reru co^o cogit diuisa
 et varia sentire. **H**ic vt plus p^ouli est ita ming difficultate
 quod ip^o vsq^o reru et cotidiana exp^ometta pnt doc^o q^o sit me-
 lus et verus. **V**ideamus q^o v^o v^o negsentiant a quid nobis
 afferant quo rectius vita degat. no nre e oia anue vnu chiga-
 rna ac potissimu qd^o est sumu ac p^oapale in quo tota sapie-
 cardo versat. **E**p^ocurus sumu bonu in voluptate ai ee c^oet
Ar^oistipus in voluptate corpis. **C**alliphon et dinomachus n-
 renaii honestate cu voluptate vixerut. **D**iodorus i pua-
 none doloris sumu bonu posuit. **H**ieromimus i no dolendo
 peripatentia aut in bonis ai et corpis et fortue. **E**rilli su-
 mu bonu est scia. **S**enonis ai na aggruet^o vnu quoru da-
 stoicoru virtute sequi. **A**ristoteles in honestate ac v^oute sa-
 mu bonu collocauit. **H**ec sut fere om^o s^one in tanta diu-
 sitate que sequi. cu credim^o par e in oib^o auitas si eli-
 gere possum^o qd^o est melis ia no est phia nob^o nra q^o
 sapientes ia sum^o qui de sapientia s^one iudicam^o. **C**u v^o
 discende sapie causa ueniam^o quid possum^o iudicare qui
 nondu sapie cepeim^o. **M**axie cu p^oeste ad sit. **A**chadem-
 nus qui nos palio retrahat ac vetet auq^o crede ne in
 ipse afferat quod sequamur. **Q**uea sapia docet sa-
 mu bonu homis no esse anmu ut corpis volup-
 tate aut aliquid eoru que a phis p^oita st. **C**a^o 8° m^o

Quid g^o supest nisi vt omissis litigatoib^o furiosis
 ac p^omanib^o ueiam^o ad iudice illu. s. datore simpli-
 tis et quiete sapie q^o no tm formae nos et iduce i via pos-
 sit. **V**eruenia de controuersis istoru ferre smam h^o nos docet
 q^o sit homis veru ac sumu bonu de quo priusq^o dice^o ma-
 pio ille omes s^one repellende sut vt appareat nemine il-
 lorū fuisse sapiente. **C**u de officio homis agat^o oportet
 sumu sum aialis bonu in eo ostitu qd^o coe ai reteris
 aialis ee no possit. **S**ed vt feris dentes armetis cornua

Vlt. h. g. p. m.

op. m. d.
de p. m. d. l. m.

ar. p. v.

volueribz peme pp'a sūt. Sic oratur aliquid suū debz affm
bi sine quo rōne sue gditionis amittat. Nā q' viuendi aut
generadi cā datū est oibz est quidē bonū nāle sūmū tñ
nō est nisi q' ē vniūqz g'm pp'riū. Sapies q' nō fuit qui
sūmū bonū cecidit animi voluptatē qm illa senūtas
sue gaudiū est cōis est oibz. Aristippo ne respēdū qdē
duco quē m corpis voluptatē rueritē mchilq' aliud q' vē
tri et veneri fūentē. Nēm dubiū ē hōiem nō fuisse.
em vixit vt mchil mter eū pericūmz distaret nisi vni
qd' loquebatur. Et si azmo ā sui aut tam facultas loque
di tribuat' queratq' ab hys quid sibi velint cū femīas
tā tabide confectant' vix diuelli queat cibos etiā potūq'
negligant cur alios mares violent' abigat aut ne viti
quidē abfistat s' a fortioribz sepe contriti eo magis. Ite
tent' mīr n' imbres n' frigura ptimescat labore suspi
pianit pīculū non recusent. Quid aliud mdebūt nisi su
mū bonū esse corpis uoluptatē cā se appet' vt afficiātū
suauissimis sensibz eosq' ēē tanti vt assequēdū cā nec
labore sibi vllū n' vlnēā n' mortē ipām recusādā pu
tent. Ab hys ne igit' pcepta viuendi petemz qui hoc
idem sentiūt qd' aīe rōis exptes. Aut Cirenaiā virtutē
ipām ex eo esse laudandā q' sit effigies voluptatis. Vex
mquit obscenus. Tams ā suis ille lutulentus. Nā ideo m
adūfario sūma vīuū gentione depugno vt virtū mea
pariat michi voluptatem cuius expe s'm mte est si vir
tus abfressero. Ab hys g' sape discemz quos a pericūbis
ac beluis nō s'mā sed lingua discernit. Prīuationē dolo
ris sūmū bonū putare non plane paripatheticorū aut
stōicorū s' cymicorū phōrū est. Quis em nō mtelligit
ad egrotis et m aliquo dolore positis ēē hoc disputatū
Quid tam ridiculū q' id h're p sūmo bono quod modicū
possit dare dolendū est g' vt fruāt' bono et quidē g'uit
ac sepe vt sit postea nō dolore iocūdia. Miserrimū ē igit'
qui mīq' doluit quia bono caret quē nos felicissimū pu
tabamz quia malo caruit. Ab hac vāitate nō longe qui
ōmo mchil dolere sūmū bonū dixit. Nā p'cter q' oīe
aīat doloris est fugiēs quis p't h'p sibi hoc sūmū bonū
prestare qd' nobis vt eueriat mchil aliud possum' q' op
tare. Sūmū aut bonū non p't effice' quēq' b'tm mī
s' fūcit m ipis p'tate. Hoc aut non virtus bonū nō
doctrīna non labor s' natura ipa rūtis aīantibz p'stat

Qui voluptate cum honestate iuxerunt communione hanc
 effugere voluerunt si effecerunt repugnans bonum quoniam quod volup-
 tati deditur est honestate careat nam est qui honestati stu-
 det voluptate Peripatheticorum bonum minus multiplex
 exceptis aut bonis que ipsa que sunt magna contentio est
 totum in velut per videri Nam corporis bona et incolumitas et
 dolentia ualutudo non minus sunt mutis quam hominibus namque ac-
 nescio an magis quia homo et medellus et ministris sub-
 leuari potest multa non potest Ita quod appellat fortune bona Nam
 sicut hominum opibus ad vitam tuendam sic illis preda et pabulis
 opus est Ita inducendo bonum quod non sit in hominis potestate to-
 tum hominem aliene ditioni subiugauerunt Audiamus etiam
 Terentium Nam id interdum virtute soporiat summum inquit
 est bonum cum nam consentanee viuere Veluam igitur nobis mo-
 re viuendum est Nam que ab eis debent ab homine in hijs omnibus
 deprendunt voluptates appetunt metunt fallunt insidiat
 occidunt et quod ad rem maxime attinet deum nesciunt Quid ergo
 me docet ut viuam secundum naturam que ipsa in detentis prona et
 quibusdam blandimentis leuoribus in vita peripatit ut si
 aliam mutorem aliam hominis dicit esse naturam Quod homo ad vir-
 tute sit genitus non nichil dicit si tamen non est diffinitio summi
 boni quia nullum est animal quod non secundum naturam suam viuat Quod
 suam summum bonum sentit aliquid homini proprium dedit Sed suam
 alterius rei gratia homines appetunt non pro ipsam Quis enim sine
 contentis non expectet aliquem fructum sue Artes id dicitur
 ut creantur Exercent autem vel ad subsidia vite vel ad volup-
 tem vel ad gloriam non est igitur summum bonum quod non pro se expetitur
 Quid ergo interest Virtutem suam summum bonum putemus an illa
 ipsa que sua ex se patitur id est virtutem gloriam voluptatem quod non
 sunt hominum propria et ideo ne summa quidem bona Nam voluptas
 et victus appetentia non hominum solum sed etiam mutis inest Quod
 cupiditas glorie nomine in equis deprehenditur cum victores
 exultent victi dolent Tantis amor laudem fate victoria-
 ture Vt merito summa poeta exponendum esse ait et quis
 cuius dolor uicto que gloria palme Et si ea que parit sua
 coram sunt cum alijs animalibus Non est ergo summum bonum sua Pre-
 terea non mediore huius diffinitionis est virtutem quod sua nuda
 ponitur Incipient enim beatiore videri qui ante aliquam
 facerint primo vero qui res etiam malas facerunt ut tam beatus
 sit qui venena didicerit temperare quam qui medici Ruero igitur ad
 quam rem sua referenda sit si ad causas rerum naturalium

que virtutudo est michi pposita si sciero **¶** Nilus oratur ul
quicq; de celo phia delirant. **¶** Quid q; caru reru no est scia
si opmatio que p ingens varia e. **¶** Restat vt scia bonoru ac
maloru sumu bonu sit. **¶** Cur q; sciam maluit q; ipam sapi
entia sumu bonu dice. **¶** cu sit utriusq; significatio et vis e
ade. **¶** Nemo tn vsq; adhuc sumu bonu dixit ee sapiam
quod melius dix potuit. **¶** Na scia pau est ad bonu sus
piendu maluq; fugiendu nisi accedat et vtus. **¶** Multi em
phoru cu de bonis malisq; differunt alit; tn q; loqb; na
cogente iuxerut quia virtute caruerut. **¶** Virg; aut cu scia co
mista sapia est. **¶** Sup est vt eos ena resellamus qui vtute ipam
sumu bonu putauerut. **¶** In qua opmione ena. **¶** N. **¶** Cuius
fuit in quo multi inconsiderati fuerut. **¶** Non em vtus ipa
sumu bonu est si effectrix et m; est sumi boni qm pueni
ad aliud sine virtute non pt. **¶** Vtut; intellu est facile. **¶** Que
ro em vtut; ne ad pclaru illud bonu facile pueni patent
an cu difficultate ac labore expediant arume suu errore
q; defendat. **¶** Si facile ad illud ac sine ullo labore pueni
pt sumu bonu non est. **¶** Quid em nos rueriem; quid co
ficiamus emendo dieb; ac noctib; qnquid tam in pmp
tu id qd; querim; iacet vt illud quilibet sine vlla con
tione cu ophendat. **¶** Si si coe quoq; ac mediore qdlibet
bonu non nisi labore assequim; qm bonoru na in ardu
o posita e. **¶** Maloru in popiti. **¶** Tumo igit; labore sumu
bonu assequi nre est. **¶** Quod si verissimu e ergo altera vr
tute opus e vt pueni ad ea vtute que d; sumu bonu
ezuod e incongrues et absurdu vt vtus pseipam pueniat
ad seipam. **¶** Si non pt ad illu bonu nisi p vtute pueni
appet vtute esse p qua puenit qm in suscipiendis ac
pferendis laborib; ius officiu; virtutis est. **¶** Ergo sumu bo
nu non pt ee id qd; nre est ad aliud pueni. **¶** Sed il
li cu ignoraret quid efficeret virt; a quo tenderet honestig
aut nichil repiret subsisterut in ipig virtutis nome
qua nullo pposito emolumento appetenda ee dixerut vt
bonu sibi qstitueret quod bono indigeret. **¶** Aristoteles ab
hys non longe recessit qui vtute cu honestate sumu bonu
putauit quasi vlla vto possit esse inhonesta ac no si qd
habueit turpitudinis virt; ee desinat. **¶** Si vidit fieri pos
se vt de vtute prauo iudicio male sentiat. **¶** Et io exis
tioni homi seruiendu putauit quod q; faciat a eto bono
q; discedit quia no est in nra ptate vt vtus p suis mris

Albo

honestetur. Nam quid est honestas nisi honor perpetuus ad aliquem
 sed populi rumore delatus. Quid ergo fiet si errore ac punitate
 hominum mala existatio subsequatur. Abiacem ne virtute quia
 flagitiosa et turpis ab iudicibus indicetur. Que quoniam uni
 dia premi ac verari potest ut sit ipsum proprium ac perpetuum bonum
 nullo extrinsecus adiumento indigens diebus qui suis per se virtutibus
 intatur et constet. Itaque non vult ei ab homine bonum sperandum
 est non vult malum recusandum. **Quid sit vere sapientis summum
 bonum et quod vinosa fuerit responsio Anaxagore et ad quid**

Umo nunc ad sapientie vere natus sit homo. Cum quoniam
 summum bonum cuius natura hoc modo determinanda est primum ut
 solius hominis sit non cadat in vult aliud animal. Deinde ut solius animi
 non commutari possit cum corpore. Postremo ut non possit cuius si
 ne finis et virtute contingat que conspectio illas omnes finis ex
 cludit ac soluit eorum enim que dixerunt nichil tale est. Dicam
 nunc quid sit ut dicam quod institui. Per hos omnes aetates atque in
 sapientes fuisse qui quod esset hominis summum bonum constitutum non
 viderent non intelligerent non suspicari aliqui potuerunt. Anaxago
 ras cum ab eo querebat cuius rei causa natus esset. Respondit celi ac solis
 videndi. Hanc vocem admirantur omnes ac per hoc dignam iudicant.
 At ego hunc puto non inueniente quid videtur effudisse hoc pas
 sim ne tacet quod quidem sciam si sapiens fuisset commutatum me
 ditatumque habere debuit quia si quis ratione sui respiciat ne hoc
 sit quidem si putamus non ex dictum illud tempore effusum videamus
 in tribus verbis quod et quanta perstrinxit. Primum quod omne hominis
 officium in solis oculis posuit nichil ad mentem referens si ad
 corpus omnia. Eundem si scire fuit officium ne hominis amitteret quod
 fieri sine occasu animo non potest. Quid ceteri corporis partes. Nam ca
 rebat suisque munibus. Quidque plus est in auribus quam in oculis
 situm quoniam doctrina et sapientia proprii auribus solis potest oculis
 solis non potest. Celi ac solis videndi causa natus est eundem te in
 hoc spectaculum induxit aut quid de celo rerumque naturae visi
 o tua confert. Nimirum ut hoc inmensum et admirabile opus
 laudes. Confiteri igitur rerum omnium constitutorem deum esse qui te
 in hunc mundum quasi teste laudatoremque tanti sui operis indu
 xit. Magnam esse credis. Vide oculum celum atque solem. Cur ergo non
 agas gratias ei qui huius beneficii auctor est. Cur non ipse virtu
 tem prudentiam pietatem metiris. Ad. Cuius opera miraris. Nunc
 est enim ut multo mirabilior sit quam mirabilia perfecerit si te quis
 priam vocasset ad cenam in eaque optime acceptus esses. Num
 sang uiderere si plures faceres ipsam voluptatem quam voluptas

quid sit honestus

quid sit honestus

f. a

f. a

quid sit honestus

quid sit honestus

aiālibz datā ēē rōnem s; mutis tñ modo ad vitā tuendam
 homi enām ad pagandā Et quia in homine cō ipā pñā est sa
 piā notat: que in hoc cōmū sunt homiez q soli datā ē in
 telligē diuina q de re ciceronis vā sñā est Ex tot inquit
 gñibz nullū est aiāl preter hoīem qd' habeat notitiā a
 liquā dei ipisq; in homibz nulla gens est neq; tā man
 sueta neq; tam fera q non enā si ignoret qualē habeat deū
 deat tñ habendū sñat Ex quo efficit: vt is agnoscat deū q
 vñ orō sit quasi recordetur Qui g^o phi voluit aīos oī me
 tu libere tollit enā religionē et orbant hoīem suo pñio
 et singulari bono qd' est a recte viuendo atq; ab oī hūmāte
 disintū quia res vt cūta vmetia subreūt homi sic ipm hoī
 nem sibi Nam quid ē cur ydem ipi disputet eo dirigendā ēē
 mente quo voluit erectū est si nobis in celū spectandū est mñ
 il vñq; aliud q ob religionē si religio tollitur nulla nobis
 rō cū celo est itaq; aut eo spectandū est a in trā pñendū
 In trā pñere nisi velims quidē nō possums quorū status
 rectus est In celū igitur spectandū est quo nā corpis pñat
 q si constat esse faciendū a ideo faciendū est vt religionem
 suamq; aut ideo vt rōne rerū celestū cognoscere nullo mō pos
 sumus quia nichil eiusmodi pē cogitādo inueniri sicut supra
 totū Religionem ergo seruendū est quā qui nō suscipit ipē
 se pñerit in terrā et vitā penidū seruā hūmāte se abdi
 cat sapientiores igit: impiti q enā si errāt in religionē de
 ligenda tñ nature sue conditiōisq; meminerūt

Quod deus fecit hoīem cupidū religionis esse et sapie quorū
 alterū sine altero constare nō pōt et q nichil corū que

Mortales appetunt sumū bonum sit. Cam. 11^m
 Onstat igit: totū hūmā genēis gñsu religionē sus
 cipi oportere si quō in ea erretur explicandū est Natura ho
 minis deū hanc ēē voluit vt duarū rerū cupidus et appetes
 esset religionē et sapie et hoīes ideo fallūt: q aut religionem
 suscipiūt omīssa sapia. aut sapie soli student omīssa religi
 one cū alterū sine altero verū ēē non possit. Cadūt g^o ad mū
 tiplices religiones si ideo falsas quia sapiam reliquerūt q
 illos dñe poterunt. deos multos ēē non posse. aut student
 sapie sed ideo false. quia religionē sumi dei omiserūt qui
 eos ad veri scām potuit erudire. Sic homines qui alteru
 trū suscipiūt vitā deuā maximisq; erroribz plenā se
 quūtur. qm in hīs duobz inseparabilē rōnexis et officiū
 homis et vēitas oīs inclusa est. Miror itaq; nullū oīd
 phorū extitisse qui sedem ac domiciliū sumi boni cōpiteret.
 potuerūt em sic querē Quodcuq; a sumū bonū nāc ē oībz

voluptas esse propositum. voluptas est appetitus a cunctis si habet et communis est in be-
 lio et honesti uim non habet et satietate affert et nimia non
 et processu minuitur etatis et multis non gignit. *Non* quod opibus
 carent quorum maior est nunc eam voluptate carere non est. Non
 est igitur summum bonum sed ne bonum quidem voluptas. Quid diui-
 tie multo magis non et paucioribus et plerumque cum et meritis
 sepe et non nunquam cele contingit et optantur ab his qui eas in-
 tenent. Quid regnum ipsum ne id quidem non autem homines regnare
 possunt et nunc est uniuersos summum boni capaces esse. Quamuis
 igitur aliquid quod propositum sit omnibus. Num virtus negari non potest quod
 et bonum sit et omnino recte bonum. Si si beata esse non potest quia in-
 et non enim in malorum perferenda posita est non est perfectio su-
 mmi boni. Quamuis aliud at nil virtute pulchrius nichil sa-
 pia dignius inueniri potest. Si enim uicia ob turpitudinem fugie-
 da sunt: alius igitur appetenda est ob decorem. Eiusdem propter ne fieri
 ut quod bonum quod honestum esse constat mercede ac premio cari-
 at sitque tam sterile ut nichil ex se commodi pareat. labor ille
 magnus et difficultas eluctatio aduersus mala quibus vita
 plena est. Aliquid magnum bonum pariat nunc est. Id uero quid ex-
 dicemus. Non voluptate. At nichil tupe turpe ex honesto nasci
 potest. Non diuitias non potestates. ac ea quidem fragilia sunt et ca-
 duca. Non gloriam non honorem. non memoriam nominis. At hec omnia
 non sunt in ipsa uirtute sed in aliorum estimatione. atque ac-
 bitio posita. nam sepe vitus et iniusta est et malo affiat.
 debet autem id bonum quod ex canasceat uia coherere ut diuelli-
 atque abstrahi nequeat. Nec aliter summum bonum uideri potest quod
 si et proprium sit uirtutis et tale ut neque adici quicquam neque de-
 hi possit. Quid quod in his omnibus contemnedis uirtutis of-
 ficia consistunt. Non voluptates opes. potentias honores eaque
 omnia que per bonos habentur. non gaupiscere non appetere non ama-
 re quod ceteri fatiunt uicti cupiditate. Id perfectio uirtutis. Aliud
 ergo sublimis atque preclaris efficitur nisi frustra his precibus bo-
 nis reluctatur nisi quod maiora et ueriora desiderat. Non despe-
 remus inueniri posse non uerset se cogitatio in omnia neque ei
 leuia aut ludicra petuntur premia. *De duplici pugna cor-
 poris et anime et hostibus utriusque et quod uirtus non est propter se appe-
 tenda sed propter uitam eternam quod summum bonum est et uirtute ne-
 cessario sequitur et in patria haberi non potest. Cuius propter
 et d querit quid sit propter quod nascimur quid efficiat uirtus
 possumus sic inuestigare. Duo sunt ex quibus homo constat anima
 et corpus. Multa sunt propter animam multa propter corpus multa utri-
 usque omnia sicut et ipsa uirtus quod quoties ad corpus refertur. discernendi*

Quid sit propter quod
 nascimur.

Non tamen

gra fortitudo noiat. **Q**m igit' utriq' subiacet fortitudo utriq'
 posita dmmicatio est et utriq' ex dmmicatione victoria. corpus quia
 solidu est et apprehensibile cu solidis ophensibilibz oflagat ne
 resse est. **A**nimo aut quia tenuis et inuisibilis cu hys aggredi
 hostibz qui videri tagq' non pnt qui sut tn hostes ai nisi
 cupiditates nisi pta. **Q**ue si vivit virtz ac fugaverit ima
 culatz est animz et purg. **V**n igit' colligi pt quid efficiat ai
 fortitudo mimeru ex guito et pari. hoc est ex corpis fortitu
 quod cu in aliqua congressione certameq' venit quid aliud
 ex victoria q' vitam petit. sue em ai homine sue cu bestia
 dmmces p salute certat. **g**o vt corpus vincendo id assequi
 tur vt non intereat. sit et animz vt pmaneat. et sicut cor
 pus ab hostibz suis virtut' morte mulitatur. ita supatis vi
 tuz animz moriat' nre est. **Q**uid interit m' ai et corpis
 dmmicatione n q' corpus tpale vitam expetit. animz sepiter
 na. **S**i g' virtz p seipam bta non est qm in pferendis vt
 dixi malis tota vis eius est. **N**ota que p boms oimpis
 tunc negligit. **S**i sumus eig gradus ad morte patz qn
 quide vita que optat' a cetis sepe respuit. morteq' qua
 ceti timet forte suscipit si nre est. vt aliquid ex se m
 in boni pariat. quia sustentati et supati vsq' ad morte. la
 bores sine pmo ee no pnt. **S**i nullu qd' ea dignu sit re
 pitur in tra qnquide mta que fragilia et caduca sut sp
 nit. quid aliud restat nisi vt celeste aliquid efficiat quia
 trena vniusa otempit et ad aluora mta. quia huili
 a despiat. **I**d vo mchil pt esse aliud q' imortalitas. **M**eitog.
 phoru no obscurz. **E**uclides q' fuit megaricoru conditor dy
 cipline dissentiens a cetis id ee bonu sumu dixit q' simile
 sit et id' sp. **I**ntellexit pfecto q' sit na sumu bonu licet id
 non explicauit quid sit. **I**d e aute imortalitas. n aliud
 omo quidq' quia sola n' immui n' augeri n' imutari
 pt. **S**eneca quoq' ipudens mridit vt fatet' nullu ee
 aliud virtutis premiu q' imortalitate. **L**audans em
 virtute in eo libro quem de in natura morte ascripsit
 vna inquit res est virtz que nos imortalitate donare
 possit et pares q' dyb facere. **S**z stou quos scrutz est ne
 gant sine vtute effici posse queq' btm. **g**o virtutis pmi
 um bta vita e si virtz vt an dictu est bta vitam fac.
 no est igit' vt aiut p seipam vtus expetendi si p vita
 bta que vtute mro sequit'. quod argumetu eos docere

Epictetus
Glos. de 2. b. m.
p. 1. r. 1.

no. 15

hac. d. m. o. l. 2.

amag. g. o. r. 1.

potuit quod esset summum bonum hoc autem vita p[er] se et corporalis beatitudo
non potest quia malis subiecta est et corpus Epicurus deum beatum
et incorruptum vocat quia sepius est beatitudo enim p[er] se esse
debet ut nichil sit quod eam uerare a minui a mutare possit
N[on] aliter quicquid extremum bonum potest nisi fuerit incorruptum In
corruptum autem nichil est nisi quod est immortale Sola ergo immor-
talitas beata est quia corrumpi ac dissolui non potest Si cadit
hominem uirtus quod negare nullus potest cadit et beatitudo non potest ei
fieri ut sit miser qui uirtute est praeditus Si cadit beatitudo ergo
et immortalitas cadit in hominem qui beatus est Summum igitur bonum
sola immortalitas inuenit quia n[on] aliud animal n[on] corpus
attingit n[on] potest cuius sine se esse uirtute et sine dei cognitione ac
iustitia puenire Cuius appetitio quod uera quod eterna sit ipsa vi-
ta huiusmodi cupiditas indicat quod lux sit temporalis et labore ple-
nissima expetit in ab omnibus et optatur. Hanc enim tam senes
quam pueri tam reges quam infirmi tam demum sapientes quam stulti cu-
piunt tam est ut Anaxagore visu ex contemplatione celi ac lucis
ipsius ut quasquam miseriae libeat sustinere Cum igitur laborio-
sa hoc et breuis vita non tamen hominem si eam ceterorum animan-
um consensu magni bonum esse dicat manifestum est eandem su-
mum ac perfectum fieri si et sine careat et omni malo Demum
nemo dum existisset qui hanc ipsam breuem contempneret aut
subiret morte nisi spe uita longioris Nam illi qui per salu-
tem animi uoluntarie se neci obtulerunt sicut theobis menecras
athemis coterus zome turtus et deus duo nunquam mortem
uite commodis perulissent nisi se immortalitate opinione ci-
uium consequi putauissent Qui tamen nescerunt immortalitatis
uiam res eos tamen non fefellit Si enim uetus diuitias et opes
ideo contempnit quia fragiles sunt voluptates id quia breues
ergo et uita fragile breuius id contempnit ut solida et pe-
tua consequatur Ipsa igitur cogitatio per ordinem gradientis et
vniu[er]sa considerans perducit nos ad eximium illud et singulare
cuius tam nascimur bonum. Quod si fecissent plures si non quod
semel apprehenderat tueri peritiam maluissent perfecto
puenissent ad uerum hoc ut ostendi modo. Si non fuit eorum qui
celestes animas non corporibus extingunt illi tamen qui de immortalitate
ante disputant intelligere debuerunt ita proposita nobis esse
uirtute ut perdomitis libidinibus rerumque terrestrium cupidi-
tate superata pure ac victrices animae ad deum id est ad originem
suam reuertantur Idcirco enim soli animantium ad aspectum celi erecti
sumus ad summum bonum nostrum in summo esse credamus
Ideo religionem soli capimus ut ex hoc faciamus humanum spiritum

16. b. m.

non ēē mortalem q̄ dū q̄ est immortalis et desiderat et agnoscat.
 Igitur ex omibz phis qui aut sapiam suam p̄ summo bono
 aut v̄tute sūt amplexi tenuerūt quide veritatis viā s̄ nō
 p̄uenerūt ad sūmū. Hec em̄ sūt duo que simul efficiant
 illud qd̄ querit̄. s̄cā id̄ prestat vt quō et quō p̄uendū sit
 nouerimz virtū vt p̄ueriamz alterū s̄me altero nichil va
 let. Ex s̄cā em̄ virtus ex v̄tute bonū nascatur. Vtā igitur
 vita quā phī quesierūt s̄p̄ et querūt sūe in cultu deorū si
 ue in phia nulla est et id̄ non potuit ab hys r̄p̄m quia
 sūmū bonū nō in sūmo q̄sierūt s̄ in p̄mo. Sūmū at̄ quid
 est n̄ celū et deus. Vn̄ aīms oritur mū quid n̄ terra. Vn̄
 corpus est. Itaqz licet quidā phī sūmū bonū nō corpi sed
 anime dederūt. tñ qm̄ ad illud hanc vitā retulerūt q̄ nū
 corpe t̄minat̄. ad corpus reuoluti sūt. cuiqz ē oīe hoc tē
 p̄ue qd̄ t̄n̄gitur in t̄ra. Quare nō t̄mito sūmū bonū nō
 cōprehenderūt quia quidqz ad corpus spectat et imōrilita
 tis est exp̄s vñ sūt n̄cē est. Non cadit q̄. in hōiēm b̄tū
 do illo modo quo phī putauerūt s̄ ita cadit nō vt tūc beato
 sit tñ vñit in corpe. qd̄ itaqz vt dissoluatur corūpi n̄cē est.
 s̄ tūc tñ aīa s̄orietate corpi libeata in solo spū vñit. Hoc
 vñ b̄tū ēē in hac vita possumz si minime b̄tū ēē videamz.
 s̄ fugientes illecebras voluptatū. soliqz v̄tuti p̄uentes. i. oī
 bz miserijs laboribzqz viuamz que sūt exercitia et corro
 boramēta virtutis. si deniqz asperā illā viā difficilēz tene
 amz que nobis ad beatitudinē patef̄a est. Sūmū igitur
 bonū quod sūt beatos nō p̄t esse nisi in ea religione atqz
 doctrina cui spes imōrilitatis adiūta est. **Q̄ aīa est**
mortalis et quare diuina traditio logica non desiderat
aut phicā sed ethicā solā in qua docenda sūm phī erra
uerūt et quāe phia non sit dux vitē et virtutū parens
expl̄rixqz et vlt̄rix viarū qd̄ tñ Cūcō et alij astruē rōna
les exige v̄tetur hoc loco vt qui **It̄ sunt. - Ca^m 13^m**
Redonūmz imōrilitatē ēē sūmū bonū idipm̄ ēē imor
 talem aīam cōp̄bema crua de re ingens int̄ phōs disc̄p
 tatio est n̄. quicqz tñ expl̄care aut p̄bare potuerūt h̄y q̄
 verū de aīa sentiebant. Exptes em̄ diuine h̄yqz eruditōis
 n̄ argumenta vera quibz vincerēt attulerūt n̄. testid
 ma quibz p̄barent. Sz oportumz hanc q̄onē t̄itabimz
 in vltimo libro n̄ de vita b̄tā nobis erit d̄st̄ diffendū su
 p̄ est pars illa phicē 3ª quā vocant logicā in qua to
 ta d̄yalectica et oīs loquendi rō continet̄. Hanc diuina
 eruditio non desiderat quia non in lingua s̄ in corde sapia

It̄ q̄ diuina eruditio
 n̄ d̄st̄ d̄st̄ p̄baret

No 1 est nec interest quali utare *smone*. Res em̄ nō ūba querūtur
et nos non de grammatice a oratore quoru sūa ē quō loqui de
beat s; de sapiente discimus quo doctrina ē quō uiuē oporteat
No 2 q; si neq; phia illa rō mīa est neq; h; logica q; bīm facē
non pnt. Restat ut in sola ethica totius phie vis contineā
tur ad quā se abiectis oība socrates contulisse dicit. In q; en
am pte qm̄ phos errasse dicit q; sūmū bonū aus capiedi
grā gūati sūt non apprehenderūt appet falsa ēē et manē
omēm phiam quia n; instruit ad iustine munera n; offina
hominis rēneq; confirmat. Naant igit; errare se q; phiam pu
tant ēē sapiām non habant; aucte cuiusq; si ueritatē ponas
et faueat et accedat. Nullū hic temeritatē locus est. Tēnū sūl
tūc pena subeūda ē. si aut psona mams a opmio falsa dea
pēt. *No 3* aut qualiscūq; est si sibi credit hoc ē si homi credit
ut nō dicā stultus qui sūi non videat erroē certe arrogans
est qui sibi audeat uindicāe qd; huāna gduo nō recipit. Ille
ipē romane lingue sūmū auctor qūtū fallat. Iure ex illa se
tentia pūde. qui cū in libris officiorū phiam nichil aliud
dixisset esse q; studiū sapie. Ipām aut sapiām rerū diuīaz
et huānarū scām. tū adient tūz studiū qui vitupat hand
sane intelligo quidnā sit qd; laudandū putet. Nā si obler
tatio queritur at requiesq; curarū que oferu cū eorū studiū
pē qui p; aliquid acquirūt qd; spectet et valeat ad benebe
ateq; uiuendū sūe rō ostantie virtutisq; ducit; aut h; est
ars a nulla omo p quā eas assequim; . Nullā dicā maxia
rū rerū arte esse cū minimarū sine arte nulla sit. hōm
est parū osiderare loquētū atq; in maxis rebus orantiū di
aut est aliqua disciplina virtutis ubi ea queratur cū abij
to discendi gne discessis. Equidē tācti opam cederē ut qn
tulātūq; dicendi assequerāt facultatē p studiū dicendi in
eloquens nūq; sūi quippe qui ferū ne attigerūt quidē si nūc
est ipā me faciat cause bonitas eloquētem ad quā diserteo
proseq; defendenda ē sūa diuinitatis et ipā ueritas sufficiat.
Velle igit; Ciceronē pūliss; ad mferis surgē. ut vir eloque
tissim; ab homūculo non diserto doceret. Pūmū quidnā
quod laudandū putet qui vitupēt id studiū quod vocat; phia
Dem; neq; illā ēē arte qua virtū et iustitia q; dīcat; n; aliā
villā sicut putauit. Postremo qm̄ est virtus disciplina v
bi querenda sit cū ab illo discendi gne discessis q; ille non
audiendi discendiq; grā querebat a quo em̄ posset audire
cū faceret id nemo. q; ut in causis facē solebat mterroganōe

voluit urge ad confessionemque pducere tam quid responderet
propterea nihil posse quo minus philosophia esset magna virtutis quod
quidem in tusculanis disputationibus apte professus est ad ea ipsa
conclusa oratione tam se de clamatorio dicendi bene iactaret. *O*
philosophia dux inquit vite o virtutis indagatrix expultrixque vin
orum quid non modo nos sed omnis vita hominum sine te esse potuisset
tu inuentrix legum tu magna morum et discipline fuisti quasi
vero aliquid per se ipsa sentiret ac non potius ille laudandus esset
qui ea tribuit potuit eodem modo quas agere cibo et potui quod
sine his rebus constare vita non possit in quibus ut sensus
ita beneficii nihil est. At qui ut illa corporis alimentum sunt sic autem
sapientia. *Quod* Lucetius et alij errauerunt opinati sapientiam

truncatam esse ab homine et non datam hominibus a creatore. Et quod Cicero
suis verbis quod quidem philosophia non verum docet non ad recte vivere.

Rectius itaque Lucetius cum cum dicit instruit. *Capitulum 16.*
laudat qui sapientiam primus inuenit. si hoc incepto quod ab
homine multa putant. quod vero illa alibi iactet. homo ille
quem laudabat inuenit. tamque tibi vas ad fontem ut poete autem
quod si recte sapientia ut deum laudant. Ita enim dicit. Nemo ut
optimus est mortali corpore actus. Nam si ut ipsa petit maiest
tas cogita rem dicendum est deus ille fuit deus in mente mem
in non erat sic laudandus deus quod sapientiam inuenit si quod homines
fuerunt qui posset capere sapientiam. Minuit enim laudem qui per lau
dat ex toto si ille ut hominem laudant qui tamen ob id ipsum debet
per deo haberi. quod sepe inuenit nam sit aut. Plone decebit hunc
hominem dignatorem esse non apparet a pythagora voluisse la
udare qui se primus ut dixi philosophum notavit aut Milesium
Thale qui de rerum natura primus tradidit disputasse. Sed dum ita ho
minem querit extolle rem ipsam repperit. Non enim magna
si ab homine potuit inueniri verum per ut poete dari vema
At ille idem perfectus orator idem summus philosophus ne grecos rephen
dam quorum lenitate se accusat. et tamen sequitur ipsam sapientiam
quam alias donum alias inuentum deorum vocat. poetice figu
ratam laudat in facie. Grauit enim quod erat aliquos
qui eam vituperarent. Quis ne inquit vituperare uile pa
rentem et hoc paradiodio se inquinare audeat et tam ipse
ignarus esse. Nos ergo in tulli paradiodio sumus et inueniendi te
iudicem in aulem qui philosophiam negamus parentem esse vite. An
tu qui aduersus deum tam ipse ingratus es non hunc tuum effigiem
veneris in capitolio sedentem si illum qui mundum fecit hominem
quod genuit sapientiam quod quoque ipsam in cetera celestia sua benefi

Cicero

Lucetius

No

Andr

largitus est ingram tu virtutis ac pariete vite vocas ad qua
si quis accessit multo sit interior nunc est q̄ p̄us fuit **Lur**
em virtutis que ip̄a ubi sita sit ad huc phi nō expedit **Lur**
vite cū ip̄i doctores an fuerint senectute ac morte effecti q̄
ḡstuerint quo vni debeat auid veritatis indagatu p̄stere
potes qui sepe testis cū tanta multitudine fuerit phorū sapi
entē in extitisse ad huc nemine **Quid** ḡ te ingra alla vite
docuit an ut potentissimū ḡsule maledictis mēsseres cū
q̄ hostem p̄rie venenatis oīombz facēs **Et** omittam illa
que possit excusari fortune nōr studuisti nepe phur et q̄de
sic ut nullū vniq̄ diligentia quippe qui omīs cognouit
disaplinas sicut ip̄e glāri soles cāq̄ ip̄am latimis tris il
lustraueis imitatoreq̄ te **platonis** oīdeis **Cedo** igit̄ quid di
diceis aut in qua secta veritate deprehendeis in achadem
a s̄q̄ quā secutus es quā pbasti **Ad** hec nichil docet nisi ut
scias te nichil scire **Tui** ḡ te libri arguunt q̄ nichil a phia
dici possit ad vita **h̄** tua v̄ba sūt **Nichi** aut nō mō ad sa
piam cū uidem? si ad ea ip̄a que aliqua ex pte cū vite
ant? ebetes et obtusi **Si** ḡ phia uite ingra est **Lur** tibi ip̄e
cecus et ebres et obtusus videbare que oportuit illa docente
et sentire et sapē et in clāissima luce v̄sari **At** quā confesso
fueis phie vitate docent ad filiū ḡposita p̄cepta quibus
moneas phie quide p̄cepta noscenda viuendū aut cū uili
ter/quid tam repugnās dia p̄ sapientē miramū ul si mū
liter **Si** noscenda sūt p̄cepta phie deo vtiq̄ noscenda sūt
ut ite sapientē miramū ul si cū uiliter viuendū est **Non**
est igit̄ phia sapia siquidē meliū est cū uiliter q̄ philoso
phe uiuē **Nam** si sapia est que dicit̄ phia stulte p̄fecto
vinit qui non sedm phiam uiuit **Si** aut nō stulte uiuit
qui cū uiliter uiuit sequit̄ ut stulte uiuat q̄ philozopheri
uat **Quo** itaq̄ iudicio phia stulticie inantatisq̄ dapna
ta est idē in consolatione i in ope non ioculari hanc
phie smiam tulisti **Sed** nescio qui nos teneat error à m̄scabi
lis ignora? **Verū** ubi est ḡ phie magisterū aut quid te docuit
illa vite patens si verū m̄scabilis ignoās **Et** si erroris igno
ratioisq̄ ḡfessio pene iūto tibi ab intimo pectore exp̄ssa ē cū
non tibi verū fatens aliqui phiam quā tu nichil docentē i
celū laudilo extulisti ingram virtutis esse nō posse **Eodē** duc
tus errore **Seneca** **Et** in eodē errore fuit **Seneca** et quid
phia f̄m ip̄m sit et q̄ sicut deo vniū est et veritas vna
ita vna ē et simplex sapia et quō phorū oīo pugnetū

No

No

Ovis em vera via tenet errate *Claro vita. Ca. 1. 1. 1.*
 ne. *phiam* inquit nichil aliud est q̄ rā rō viuēdi uel
 honeste viuēdi sōa ul' ars ite vite agenda. *No* errabim⁹
 si dixerim⁹ *phiam* ēē legē bñ honeste viuēdi et qui dixerit
 illa rēgula vite suū illi reddidit. *Hi* plane nō respexit ad
 cōmūē *phie* nomē que tū sit in plures sectas disciplinasq̄
 diffusa nichilq̄ habeat eti nichil demq̄ de quo vniūsi v
 na mēte ac voce consentiat. *Quid* p̄t esse tā sīm q̄ rēgula
 vite *phiam* notari in qua diūstas p̄ceptōū rectū iter i
 pediat et turbet a legem bñ viuēdi cui⁹ capita longe dis
 sonant aut *phiam* vite agende in qua nichil aliud efficitur
 cōtina sepe dicendo q̄ vt nemo q̄q̄ sciat. *Quero* em vtrū ne
Achedemā *phiam* putet ēē aut non negaturū nō arbi
 tri. *Et* si ē nichil gō illorū cadit in *phiam* q̄ vt oīa reddat
 incerta legē abrogat. arē nullā putat. rōnē subūtit. rēgu
 lam depriuat. sōam funditq̄ tollit. falsa igit oīa illa quia
 in rem semp mētā et adhuc nichil explicante cadē nō pnt.
Nulla itaq̄ rō ul' sōa ul' lex bñ viuēdi nisi in hac vicia
 et vicia et celestī sapia cōstituta ē que *phis* fuerat ignota. *Na*
 illa terrena qm̄ falsa est. sit varia et multiplex. *phis* tota
 contraria est. et sicut vngt hui⁹ mudi constitutor et rector
 et deus vna veritas ita vna ē ac simplia sapiam nite
 est quia quidq̄ est verū ac bonū id p̄son ēē nō p̄t n̄ fuit
 singulare. *Et* si *phiam* vita posset instrue nulli alij nisi *phi*
 essent boni et qui eā non didicissent essent om̄s sp̄ mali. *Cu*
 vō inuicabiles existant et sp̄ extiterint qui sint aut fuerint
 sine ulla doctrina boni. *Et* *phis* aut p̄ario q̄ aliquid i vita
 ferit laude dignū. *Quis* est tandē quin videat eos hoīes v
 tutis qua ipi egent nō ēē doctores. *Nam* si quis in mores
 eorū diligent inquirat inueniat iracundos cupidos libidi
 nosos arrogantes proteruos et sub obtentu sapie sua vitia
 celantes domi facientes ea q̄ in scolis arguissent. *Mentior*
 fortasse accusandi grā nōnē id ipm̄ *Tullius* et fatet. et que
 utur. *Quotq̄* quisq̄ inq̄t *phorū* inuenit. qui sit ita moratq̄
 ita aīo ac vita constituta vt rō postulat qui disciplinam
 verā non ostentationē sōe s̄ legem vite putet qui obtyet
 ip̄e sibi et decretis suis pareat. *Videre* licet alios tāta leu
 tate ac iactatione vt hys fuit non didicisse melis. *Aliospe*
 rumē cupidos alios glorie multos libidmū seruos vt ai
 eorū vita vicijs mirabilis pugnet oīo. *Nepos* quoq̄ *Corneli*
 us ad eundem *Ciceronē* ita scribit. Tantū abest vt ego ingram

q̄ sit *phiam* s̄ *phiam*

q̄

q̄

q̄

q̄

q̄

puit ee iute phiam bteq vite pfectricem vt null magis ex
istime opo esse mgtro viuendi q plerisq qui mea disputada
versant: video em magna prem eoru qui in scola de puto
re gtimenna papiant argumētissime eosde in omi libidi
ni cupiditatibz viuē. **Itē** **Seneca** in exhortationibz pleriq i
quit phoiū tales sūt disertī in dūctū suū quos si audias i
auaiaam in libidine in abitione porates in iudiciū suū
pfectos putes ideo cedūant ad ipos maledcā in publicū
missa quos non aliter intueri decet q medicos quorū tū
li remedia hnt pūides venena ciuosdā vō n pudor vino
rū tenet si pūcōma turpitudinī sue fringit vt enā honeste
peccāe videntur faciet mgt idem sapiens **Seneca** enā que
non pbabit vt enā ad maiora transitū mueriat n relm
quet mores bonos s tpori aptabit vt quibz aliq vtuntur
in glām aut voluptate vtatur rei agende causa de m pau
lo post oīa que luxuriosi faciūt queq ipiti faciet et sapiēs
si non eodē mō eodēq pūito atqui nichil interest quo aīo fa
cias qd fecisse viciōsū est quia frā cūnt aīo nō videt. **Aristip**
po cirenaicorū mgtro cū laude nobili scito fuit gsuetudo
q flagitiū grauis ille phie doctor sic defendebat vt dicit m
tū inter se et ceteros laudis amatores inter esse q ipē habet
laudē alij alaude habentur. **Opdara** et bonis mutanda sa
piā hūit vō libeds in disciplina daret vt discēt hē me
returē aliquid inter se ac pūitos interce diebat s q illi lo
na sua pūent ipē gratis luxuriaret. in quo tū sapiētior
mētrix fuit q sū phim hūit p lenone vt ad se oīs iuuentis
doctoris exemplo et aucte corrupta sine vllō pudore cōcurrēt
Quid g mterfuit quo aīo phus ad meretrice famosissimā
cōmearet cū eū populg et iuiales sui vident oībz pūitis
nequiorē. **Nec** satis fuit ita viuē s corē enā libidines rep
ac mores suos de lupanari ad scolā trāstulit dicens volu
ptate corpis esse sumū bonū que fortuna execrabilis et
pūenda non in corde phī s in smu mētriciē nata. **Nā**
quid ego de gymas loquar quibz in ppatulo corē cū con
iugibz mos fuit. **Quid** mirū si a cambz quorū vitā mi
tantur enā vocabulū nomēq traxerūt. **Nūllū** igit m hac
disciplina magisteriū virtutis est cū enā illi qui honestio
ra papiūt aut nō faciūt ipi que suadent aut si faciūt
qd raro accidit non disciplina eos ad rectū s nā pūent q
sepius enā mdoctos ipellit ad laudē. **Ex recte doctores**
et male viuētes teste **Cicōne** nō vilitatē ex phia sed
anem papiūt oblectationē cō q sapia seipam bonis
actibz sp exeret et qre nō phie sūpi sapie iugit mstendit.

Vic

d. g. m. c.

Verū em̄ cū se ppetue deside tradat nullāq **Cam 16m**
virtutē capeſſat et oēm suā vitā nihil aliud q̄ melo
quendo pagant quid aliud q̄ mheres debet pncāi **Sapia**
em̄ msi ī aliquo actu fuit quo vim suā creat tamē et falsa
ē **Pecte**q̄ **Tulio** auiles viros qui tempu gubernēt q̄ vices ā
nouas constituāt ā oſtitutās equitate tueant^r qui salute lib
tatemq̄ ciuū ul' bonis legibus ul' salubribus oſilijs uel iuditi
is grauibz oſeruet **Phie** doctoibz pſerit bonos em̄ facit q̄
potius q̄ meluſas in angulis facienda **Pape** que ne ipi q̄
dem faciūt qui loquūt^r et qm̄ se a veris actibz remouerūt
appaet exēde lingue causa ul' aduocandi grā artē istā phi
loſophie reſiſſe **Qui** aut docent tū n' faciūt ipi pceptis
ſuis detrahūt pondus **Quis** em̄ obſpet cū ipi pceptores do
coāt nō obſpet bonū ē aut rē et honeſta pcepte ſi niſi
et ſanas mendatū eſt et c' ingruēs atq̄ ineptū nō in pec
toſe ſi in labijs habere bonitātē **Non** g^o vtilitātē ex phia
ſi oblectationē petūt exuod quidē **Cicero** teſtato ē p ſetto iſt
om̄s iſtorū diſputatio quāq̄ vbrimos ſontes vtitis et
ſacē contineat tū collata cū horū actis pſectis q̄ cebus ve
reor ne nō tū videatur attuliſſe negotijs hoīm quidā ob
lectationē ori veteri quidē non debuit cū verū auſq̄ conſi
denter pnuāiare qd' fuit verū illos nō ideo diſputare vt
docerant ſed vt oblectent motio qui qm̄ auctores ſūt rerū ge
rendarū n' ipi quāq̄ geūt p loquacibz ſūt habendi ſi p
ſetto quia nihil ad vitā boni aſſerebat n' ipi decretis ſuis
obſpauerūt n' quiſq̄ p tot ſcā inuenta eſt qui corū legi
bus viuēt **Abſcienda** ē igit om̄s phia quia non ſtudentū
ſapientē q̄ fine ac mō caret ſi ſapiendū eſt et quidē mature
Non em̄ nobis alteā vita gredit^r vt cū in hac ſapiām que
ramq̄ in illa ſape poſſimo in hac vtrūq̄ ſciētiā eſt a to
tueni dieba vt nō ſuſcipi poſſet ne quid pereat ex vita
noſ ſinis mētiſt eſt **Cicero** mō hortēſis cū phiam diſſe
rens cauēnit arguta oſluſioē **Q** cū dicēt phandū nō ēē
mihilois philozophai videbatur qm̄ phi ē quid ī vitā
faciendū ul' nō faciendū ſit diſputate **Uos** ab hac calūp
nia immunes ac liberi ſumo qui phiam tollimq̄ qz hūa
ne cogitationis inuentio eſt ſophiā defendimq̄ quia diui
na traditio eſt **E**aq̄ ab oibz ſuſcipi oportet teſtam^r **Ille**
cū phiam tollēt n' melius aliquid aſſerret ſapiām tolle
putabatur eoſq̄ ſacilius de ſmā pulſus eſt quia coſtat
hoiēm non ad ſtultitiā ſi ad ſapiētiā naſci **Pretereā** illud
quoſq̄ argumētū cōn phiam ualet plimū quo idē eſt vſus
hortēſis ex eo poſſe mtelligi phiam nō ēē ſapiām quod

Vol 16

Cicero

Crudenet
tricio

principium et origo eius appareat. Rñ inquit phi cē reperit Tha-
les ut opinor pmo recens h' quidē etas vbi g' apud Antho-
latuit amor iste inuestigande v'itatis. Idem lucanus ait de
m'is natura h' nā rerū rōq' repta ē. Nup et hanc p'mū m'
p'mis ipe repta. Nūc ego sū patrias qui possim v're v'os
et venia. Nōdū sūt mille am' inquit ex quo m'ia sapie
mota sūt. Multis igit' seculis humanū gēnū sine rōne iux-
it. Quod irridens Persius postq' inquit sape urbi cū pipē et
palms venit tāq' sapia cū sapōis meritis fuit inueta.
etue si scdm homis naturā est cū homie ipō repta nāc ē est
si vero nō est n' cape quidē posset hūana nā. 43 quia rei-
pit a p'ncipio igit' fuisse sapiām nāc est. Ergo phiā quia
nō a p'ncipio fuit nō est eadē nā sapia. f' quia recipit a p'nci-
pio videlicet greci quia sacras v'itatis l'ras nō amiserāt. que
admodū deprauata esset sapia nescerūt. et iō cū vacat sapia
hūana vitā putaret phiām cōmentū sūt. Id ē latente atq' i-
notam sibi vitatē dissēdo erue voluerūt. quod studiū p' uino
tantūa veri sapiām putauerūt. **Que fuit doctrina ē
p'ncipiū et demeritū habuit auctōes erroris et fabros**

Dachomerū et assertores voluptatis. Cam. 11^m.
Ixi de phiā ipā q' breuiter potui nūc ad phos v'iam
non ut cū iisdem c'tem' qui stare nō pnt f' ut eos fugientes atq'
deictos nō capō n'scām. Epp'ari disciplina multo celebrior
sp' fuit q' ceterōrū non quia veri aliquid affert f' quia multos
populares nomē voluptatis mutat. Nemo nō iuria p'ius ē
p'eterea ut ad se multitudinē contrahat appōita singulis q'bus
q' moribz loquitur. Desidiosū vetat h'as disc' auarū pepula
rū largitione libeat. ignauū p'hibet accēdē ad tempu pigri
exteri timidū militare. irreligiosū audat deos nichil curare
i hūanū et suis cōmodis seruens iubetur nichil aug' tribu-
ere. Oīa em' sua cū fac' sapientē fugienti turbā solitudo lau-
dat' qui nimū patens est discit aqua et polenta vitā posse
tolerare qui odit vxorē. Huit onumerāt' celibatū bona ha-
benti malos libros orbitas p'dicatur adūsus mprios p'actes
nullū vinculū esse nature ipatienti ac delicato colorē esse o-
mū malorū maximū dicit' forti etiā in tormentis b'm cē
sapientē qui claritati ac potentie studet. Huit p'cipit reges
colere qui molestiā ferre non p't. Huit regia fugē. Ita hō
astutus ex varijs diūsisq' moribz circūlā cogit. Et dū studet
placē omibz maiōe discordia scū ipe pugnauit q' int' se

Epp'ari disciplina

vniuersi non aut disciplina eius tota descendat quā originē ha-
 beat explicandū est. Videbat Epicurus bonis adusa. sp. acidere
 paupertatem labores exilia. carum amissiones malos rōn blos
 ēē potentia honoribus affia. Videbat moventia ming tutam
 scelera ipse committi. Videbat sine delectu mori sine ordine
 ac discrimine annorum sentire mortē. si alios ad senectutē pue-
 mie alios infantes capi alios iā robustos interire. Alios
 t pmo adolefcentie flore. in maturis fenebris extinguī. bel-
 lis meliores potius et vici et pite. Maxie aut comouebat
 hoies in pimis religiofos grauioribus malis affia. hys aut qui
 aut deos omo negligent a nō pie valent ul' minora comodi
 euenire ul' nulla. Ipā enā sepe templa fulminibus gflagare
 quod lucretius querit. cū dicit deo Tum fulmina mittat et
 edē ipē suas disturbet et in desertā recedens. puenat exiens
 telū qd sepe nocentes preterit. Examiaty indignos nq me-
 rentes. Et si ul' exigua veritatis aurā collige potuisset. Nūq
 dicit edes illū suas disturbare cū ideo disturbet quia nō sint
 sue Capitolū qd est romane vrbis et religionis caput su-
 mū nō semel si sepius fulmine ictū gflagrauit. Hoies at
 ingeniosi quid de hoc existimauerint ex dicto Lucio apparet
 quia aut diuinity extitisse illam flāmā. non que terrestre il-
 lud domitū Iouis deleteret si que sublimius magnificenti-
 usq deponeret. Quā de re enā in libris consulatū sui cadē
 dixit lucretius. Nam p' altitonās stellanti mixus olimpo
 Ipē suas artes atq inclita templa petiuit. Et capitolinis ue-
 nt sedibus ignes. Perpetuū g' stulticia nō mō vni maiestate
 p' veri dei non intellexerūt si enā impietate sui erroris auxerūt
 qui templū celesti iudicio sepe dāpnatū rōn fas de ostenderūt
 Cū hoc igit cogitaret. Epicurus earū rerū velut iniquitate in-
 ductus sic em tam rōnemq ignorati videbat? existimauit
 nullā esse pudentiā. Quod cū sibi psuasisset suscepit etiā
 defendendū sic in errores inextinguibiles se ipē misit. Si ei
 pudentia nulla ē quō tam ordinate tā disposito mūdus ef-
 factus est. Nulla inquit dispositio est. Multa em facta sūt
 aliter q' fieri debuerūt et inuenit hō diuinū q' reprehē-
 deret que singula si vacaret refellere facile ostēderem n' sapi-
 entem hūc fuisse nec sanū. Item si nulla pudentia est quō
 aīalū corpa tam pudent' ordinata sūt vt singula q'q me-
 bra mirabili rōne disposita sua officia conseruet. Nichil
 inquit in pteandis aīalibz pudentie rō molita ē. Nā
 neq oculi ad vidēdū facti sūt neq aures ad audiendū neq

No. l. p. 24

lingua ad loquendū neq[ue] pedes ad ambulandū q[uod] p[ri]mū h[ab]e[n]t nata
sūt q[uod] eēt loqui vidēre audire ambulare Itaq[ue] nō h[ab]e[n]t ad v[er]bū nata
sunt s[ed] v[er]bū ex illis natū est **S**i nulla p[ro]videntia ē aut imbrēs
cadūt fruges oriūtur arbusta frondeſcūt Non inquit sp[irit]am
mantiū cū ista sūt q[uod] p[ro]videntia nichil p[ro]fuit **S**ed oīa sua
sponte fieri n[ost]rū est v[er]ū g[ener]at[ur] nascitur aut quō sūt oīa que ge
runt? non est inquit p[ro]videntia opus sūt em[en]t[ur] semina p[er] mane
uolitātia quib[us] inter se temere cōglobatis v[er]mīsa gignūt
atq[ue] concrescūt **C**ur igit[ur] illa nō sentim[us] d[ist]inctio[n]em quia n[on]
colorem habent inquit n[on] calore vllū n[on] odorem **S**aporis q[ue]
et humoris exp[re]ssa sūt et tam minuta ut secari ac diuidi
nequeant sic eū qui in p[ri]ncipio falsū suscepit cōsequentū
cerū necessitas ad deliramenta p[er]ducit vbi sūt aut v[er]ū ista co
puscula **C**ur nemo illa p[ro]pter vnu[m] leuissimū sop[er]mauit a quo
demonstratus eruditus hereditate stultitie reliquit **E**p[ist]o[ph]o q[ue]
si sūt corpuscula et quidē solida ut dicūt sub oculis certe venie
possūt si eadem ē n[atur]a om[n]iū q[uod] res varias efficiūt vario inquit
ordine ac positione quēmiūt sicut l[ite]rę que cū sūt pauce varie
tū collocatē t[ri]nābilia v[er]ba efficiūt **A**t l[ite]rę varias formas
h[ab]ent ita inquit et h[ab]e[n]t ip[s]a p[ro]p[ri]et[at]ia **N**am sicut asp[er]a sunt ha
mata sūt leuia secari g[ener]at[ur] ac diuidi p[oss]ūt **S**i aliquid m[er]it illis
q[uod] emineat **S**i aut[em] leuia sūt et humoris indigent obere[n]te
nō p[oss]ūt hamata igit[ur] eē oportet ut possint inuicē cōnecti
Cū v[er]o tā minuta esse dicant[ur] ut nulla ferri a[n]ie disia valeat
quō hamos aut angulos h[ab]ent quos quia extant n[ost]rū ē posse
diuelli **D**em[um] quo federe inter se qua mente quēmiūt ut ex
h[ab]e[n]t aliquid cōstituāt? **S**i sensu carent n[on] cor[de] tam dispōit
p[oss]ūt quia non p[oss]ūt q[ui]t[ur] cōnale p[er]fic[er]i nisi cō q[uod] multis coar
qui **H**ec vāitas p[oss]et si p[ro]p[ri]et[at]e o[mn]iū **H**ic est ille qui gē[n]s hūa
nū ingemo sup[er]auit et om[n]es extinxit stellas exortus ut ethe
reus sol quos equidē nūq[uam] sine usu legē possū **N**ō em[en]t[ur] d[ist]o
cratē aut p[ro]latone aut **T**haletē dicebat qui velut reges ha
bent[ur] p[ro]ph[et]ia si de hōīe quo sano ac vigente nulla eger[et] me
tius delirauit Itaq[ue] poeta manifestissim[us] leonis laudib[us] mu
rem nō ornauit si obuiit et obtinuit **A**t idē nos lib[er]at me
tu mortis de qua h[ab]e[n]t ip[s]ius v[er]ba exp[re]ssa sūt **Q**uādo nos sum[us]
mors nō est q[uod] mors ē nos nō sum[us] **M**ors g[ener]at[ur] nichil ad nos
q[uod] argute nos fessellit quasi v[er]o t[ra]nsacta mors timeat? qua
iam sensus creptus est **M**ors miseri nō est adit[us] ad mortē
ē miser **H**oc ē morbo tabescē utū p[er]petuū ferrū corpe cōripere

arde igitur dentibus bestiarum lamam heri sunt que timet non quia
 morte affertur sed quia dolore magnu. **Quoniam** potius efficit ne
 dolor malum sit. **Primum** inquit malorum maximu sit e. **Qui** g
 non possu non time si id qd morte antecedit a efficit malu
 est. **Quid** qd totu illud argumetu falsu est quia non intere
 unt aie vere inquit Nam qd cu corpe nascat cu corpe mte
 reat nre est. **Iam** supius dixit differre melius huc locu et opi
 ultimo reservare ut hanc **Epicturi** psuasionem suu illa de
 mortu fuit dicaribi fuit et argumetis et duum testimonijs
 redargua. **Veru** ille fortasse oportunitate vicis suis pponend
 fuit em turpissime voluptatis assertor. **Cuius** impiente cu nasa
 homem putavit. **Quis** cu hoc affirmari audiat vicis et celei
 bus abstineat. **Nam** si periturus sut aie appetamus divitias ut
 omis suavitates cape possim que si nobis desut ab hys q
 habent auferamus clam dolo in eo magis si humanas res nul
 lus deus curat quicunq spes ipunitatis aruseit rapiam ne
 cesse est. **Sapientis** em est male face si et utile sit et tutum
 qm huius in celo deus est non irascit q auq eque stulti et
 bnface quia sicut ira no comouet ita n gra tangit volupta
 tibus igit possumus serviamus. **Brevi** em tpe nulli erim oio
 q nullu die nullu deniq teporis punctu flue nobis sine volu
 ptate patiam. ne quia ipi qnq pituri sumus id ipm quod
 vivimus pereat. **Hoc** ille tametsi non dicit vbo re tn rpa co
 ret. **Nam** cu disputat oia sapiente sua causa facere ad v
 tilitate suam refert oia que agit ita qui audit h flagi
 tia nec bonu quidq faciendu putabit qm bnface ad v
 tilitate spectat aliena. **Nec** a secl abstinentu quia ma
 lefino preda quitta est. **Archipirata** quisq ul latronu
 ductor si suos ad grassandu cohortet quo alio pmone
 uti pt que ut eande dicat q dicit **Epicturi** **Dos** nichil
 curare non ira non gra tangi inferoru penas no esse
 metuendas q aie p mortem oridant n vlli dmo sint i
 ferri voluptatem ee maximu bonu nulla esse hua
 na societatem sibi quemq osule nemine esse q alteru
 diligit n sua cu morte non ee metuenda. **forti** viro nec
 vlla dolore quin ena si torqueat si urat nichil curare se
 dicat. **Est** plane cur quisq putet hanc morte esse viri
 sapientis q pt latronibus aptissime comodari.

Ex **Pythagora** et **Stoici** gatio **Epicturi** errore desipiant

*sic animarū immortalitate statuentes ut eas in uaria corpora transire
mentiantur et uoluntaria morte persuaserunt tamē phantibus*

Alij autē contraria hys differunt fuisse animas pto. *Ca. 18.*
morte et hys sunt maxime pitagorici ac stoici quibus et si
ignoscendum est quia vni sentiunt non possunt tamen non reprehende-
re eos qui non scia sed casu incedunt in ueritate. Itaque in corpore
quod recte sentiebant aliquid errant. Nam cum timent argu-
mentum illud quo colligitur nunc esse ut occidant animam in corpo-
ribus quia cum corporibus nascuntur. Dixerunt non nasci animas si in se
mutari possint in corpora et de alijs in alia migrare. Non puta-
uerunt aliter fieri posse ut supponit animam per corpora nisi insideant
fuisse autem corpora post igitur ac prope simul error est pariter
utriusque si hoc in preterito falsa est illa in futuro nemo vidit
quod est verissimum et nasci animas et non occidere quia cum ita fi-
eret aut que ratio esset homines nescierunt. Multi ergo ex hys qui
eternas esse animas suspicabantur tamquam in celum migraturi essent si
bicipitis manus intulerunt ut cleantes et crisippus ut zeno
et empedocles qui se in audentis ethere specus intrepide nos-
te decerit ut cum repente non apparuisse abysse ad deos crederetur.
Ut ex romanis Cato qui fuit in omni uita sua fortissime uir-
tutis imitator. Nam democritus in alia fuit persuasione sed
tamen sponte sua leto caput obuius obtulit ipse quo nichil se-
leratus fieri potest. Nam si homicidia nefaria est quia hominis
extinctor est eadem sceleris obstrictus est quia se necat quia
hominem necat primo vero magis esse id fatuus estimandum est
cuius uoluo soli deo subiacet. Nam sicut in hanc uita non nostra
sponte venimus ita rursus a hoc domicilio corporis quod tuendum
nobis assignatum est eiusdem iussu recedendum est qui nos in
hoc corpus induxit tam diu habituros donum iubeat emitti
et si vis aliquid inferat. equa mente patiendum est cum extrin-
ta innocentis animae multa esse non possit. Habemusque iudicem
magnam cui soli vindicta integra se est. Homicide igitur a
illi omnes philosophi et ipse romane sapientie princeps Cato qui an-
te se occidet prelegisse platoni librum dixit qui est scriptus de eter-
nitate animarum et ad summum nefas philosophi ante impulsus est. Et hic
tamen aliquam moriendi causam uidetur habuisse odium fructibus. Quod
Ambrachyotes ille qui cum eodem libro prelegisset propositum se
dedit nullam aliam obitum nisi quod platoni credidit exentabil
prioris ac fugienda doctrina si abigit homines a uita quod
si scisset plato atque docuisset a quo et quod et quibus et quod ob-
facta et quo ipse immortalitas tribuatur. *ut theocritus ipse*

*No ipse
creatus*

Ambrachyotes

gisset in mortem voluntaria n. Catone si eos ad vita et iusti-
tiam potius erudissi. Ma michi Cato videt? Cam quesisse
moruendi non ta vt cesare fuget q vt stoycoru decretis ob-
teparet quos sectabat suuq nome gradi aliquo facinore
daisuaret Cui quid mali potueit accide si uiuet no iue mo
Caius em cesar vt eat demes nichil al aliud effice uolebat
eoa in ipo bello auilis ardore q vt bn meret x repu uidet
duobz optimis ciuibz Cicerone et catone fuatis **z** redamz
ad eos qui morte p bono laudant de vita queris q vixis au
vnap tibi ro qstiteit. Cur omo se nats. Nome igit tibi ve-
rus ille et ois oim pr terentianu illud iure increpauit
Prius disc quid sit viuere. Si displicebit vita tuc istat utioz
Indignate malis esse subiectu quasi qd meaus bom Qui
prem qui dnm qui regem tuc nosas qui quauis clarissi-
ma luce mtueis oculis. erue ignoratia essent vt quosdam
dic non pudet idto nos ee natos vt sceleru penas lueret
mus quo quid delirius dici possit non video vbi ul q sceler
ta potuimus admittit qui omo non fuimus nisi forte nece
mepto illi sem qui se in priore vita Euphorbu fuisse me-
tity est. Hic cedo q cat ignobili gne nats familia sibi ex ho-
meri carmibz adoptauit. **O**mnia et singulare Pytagore
memoria et o misera obliuione nam nrm oim q nesci-
amus qui au fuerimus **z** fortasse ul errore aliq ul gratia
sit effectu vt ille solus letheu gurgite non attingit nec ob-
liuionis aqua gustauit. **V**idelicet senex rang sicut onose
amicule solent fabula tanq infantibz credulis finxit Qui
si bn sensisset de hys quibz h locutus est si homines eos exis-
timass nup sibi tam petulanter mentiendi licentia ve-
duasset **z** deidenda homis leuissim vaitas. **Q**uid Cice-
ro in faciemz qui cu in principio consolatiois sue dixiss luen-
doru sceleru causa nati homines itauit idipm postea q
oburgans eu qui vita non ee pena malis putet. Recte g
ptess est errore ac miseraibili veritatis ignoratia se teneri.
Et Ciceo et alij sapientissimi immortalitate animu si mis-
deliter dicunt et q mala ul bona morte ponderanda est
Ex antea vita et gratia dei. **C**am 19m m
Alli qui de mortis bono disputat quia nichil veri sci-
unt sic argumetant. **S**i nichil e post morte no est malu
mors. Aufert em sensu mali. **S**i aut supsat aie ena bom
e quia imortalitas sequit. **Q**uia smiam Ciceo de legibus su-
explauit. **G**ratulemz nobis qm mors a leuore q que

Causa in fin

no

unus

No

in vita aut certe non detiore allatura est statim. Nam sine corpore
aut vigente diuina vita est sensu carente nihil perfectum est ma-
li arguitur ut sibi videntur quasi nihil esse aliud possit. At
qui utrumque hoc falsum est. Docent enim diuine leges non extingui
animas sed aut per iustitiam premio affici a pena per scelus. Scilicet
nam non fas est cum qui sceleratus in vita feliciter fuit effugere
quod meretur. Aut cum qui ob iustitiam miserim fuit suam mer-
cedem fructuari quod adeo verum est ut idem tullius in consolatione
non easdem sedes incole iustos atque impios predicauit. Nec
enim omnibus inquit prout illi sapientes arbitrati sunt eundem
cursum in rebus patere. Nam viros et scelus contaminatosque
deprimi in tenebras atque in ceno iace docuerunt. Castos aut
alios puros integros incorruptos bonis etiam studiis atque arti-
bus expolitos. Leni quodam et facili lapsu ad eos idem ad na-
turam similem sui puellae. que sancta superiori illi argumento re-
pugnat. Illud enim sic assumptum est tamquam nunc sit omnem hominem na-
tum immortalitate donari. Quod igitur est disforme virtutis ac se-
leis si nihil interest. Vtrum ne iustitiam sit aliquis. An pha-
laris. Vtrum Cato an Catilina. Sed hanc repugnantiam rerum
sanarumque non sunt nisi qui tenet veritatem. Si quis igitur
nos roget vtrum ne hominem sit mors an malum. Considerandum
est eius ex vite ratione pendere. Nam si autem vita ipsa bonum est
si autem virtute iuuatur. Malum si autem scelus. Sic et mors ex ple-
tis vite actibus ponderanda est. Ita fit ut si vita in dei religi-
one transacta sit mors malum non sit. quia translatio est ad im-
mortalitatem. si aliter malum sit nunc est. quoniam ut dixi ad eterna
supplicia transmittit. Quod quod dicimus non errare illos qui aut
mortem appetunt tamquam bonum aut vitam fugiunt tamquam malum nisi
quod sunt iniquissimi qui pauciora mala non conspiciunt bo-
nis plurimis. Nam cum omnem vitam per excessum et varias
traducant voluptates. mori cupiunt. si quid forte hiis a
moderantibus superuenit et sic habent tamquam alio vixisse fu-
erit bene si aliquid fuerit male dampnat igitur vitam omnem bonis
plena que nihil aliud quam malis operatur. Hinc nata est me-
ta illa sancta hanc esse mortem quam nos vitam putamus. Illam
vitam quam per mortem timeamus. Ita primum bonum esse non nasci
secundum naturam mori que ut maioris sit auctoris silentio attribu-
itur. Certe in consolatione non nasci magis longe optimum non
in hos scopulos incidere. Vnde primum aut si natus sis quod primum

tam ex incendio effugit fortune credidisse illu vanissimo deo
 exinde apparet q adient de suo aliquid vt ornaret. **Quo** igit
 cui esse optimu putet non nasa cu sit nullu omo qui sen
 tnat Nam vt bonu sit aliquid aut malu sensu effiat. **Dem**
 aut omem vita cu nihil aliud esse q siopulos et mendi
 a putauit quasi aut in nra fuit ptate ne nascent aut
 vita nobis fortuna tribuat non deus aut viuendi ro qtp
 simile incendio hrc videatur. Non dissile **plato** illud e
 qd aiebat se gras agere ne pm q ho natus est. q mutu
 potis aiat deinde q mas ponis q femina q grecs q bar
 barus **postremo** q athemensis et q tepoibz **sortis** dia no
 pt qnta metis ceitate qntos pariat errores ignoatio vita
 tis **Ego** plane stenderim nuq qtp in rebz huams dcm
 esse delirius quasi ro si a barbarz a mulier a asianus
 demq natus est. **De** ipe **plato** no est ac no illud ipm q
 natus fuisse q videlicet **pytagore** credidit qui vt vetaet ho
 mines aialibz vesi dixit aias de corpobz in alioru aialiu
 corpa gmeare qd et vanu et ipossile est. Vanu quia nre no
 fuit vetes aias in noua corpa induce cu idem aiafer q pri
 mas aliqn ferent potuit pp nouas face. **Impossibile** quia
 ra roma aia tam imutare natura statz sui non pt q ig
 me aut deorsu mti aut in trnsu flumibz mo flama suam
 fide. **Existimauit** igit ho sapiens potuisse fieri vt aia q aut
 eat in **plato**ne in aliqd aial mutu includet. est q huano
 sensu predita et intelliget ac dolet in ggueti se corpe o
 nerata. **Quato** famis facit si gras age se dicit q ingeni
 osus q donis natus esset q m hys opibz vt libaliter erudi
 ret. **Nam** q athemis natus est quid in eo beneficia fuit an
 non plurimi extiterut in alijs auitatibz excellenti in
 gemo atqz doctrina viri qui meliores singuli q atheme
 ses omes fuerut. **Quanta** hoim milia fuisse credamus
 qui et athemis nati et tpibz **Socratis** indocti tn et stul
 ti fuerut. Non em parietes et loci in quo quisq est effu
 sus certis gatiat homi sapiam. **Quid** vero attinuit **So**
 cratis se tpibz natu gratula. **Nu** **sortes** ingemia dya
 tibz potuit gmodae. **Non** venit in mente **plato**ni al
 abiade quoq et critica eiusde **Socratis** assiduos audito
 res fuisse quoru alter hostis pme acerrimo fuit alter
 crudelissimus omnium tyrannorum.

quasi

Vnde pto

Idemq̃ nūc quid in doctate vō tō mōm. Ca. 20^m

Ylo

Forbes

publ. p. 175

ne illam quidem rationem poterat apprehendere que sub pedibus habebat. Cuius ergo non erravit in vobis vel simile non est si in mirum id sensit quod locutus est religionem minime puerum. Et si aperte dicit nemo pateret. Quibus enim non sentiat hunc mundum tam mirabili ratione perfectum aliqua prudentia gubernari quam quidem nichil est quod possit sine ullo moderatore consistere. Sic domus ab habitatore deserta dilabitur navis sine gubernatore abitu pessum et corpus relictum ab anima defluit. Ne dum putemur tantam ipsam molem aut construere sine artifice aut stare tam diu sine rectore potuisse. Si publicas illas religionis voluit convertere non improbo quin etiam laudabo si ipse quod est melius invenit. Perinde idem plane et auferrem deiecerat. Phocionem scitum ut ait Zeno epicyreus reprobum perditum deperitum. Si cavillari voluit religionem dementem si hoc serio sentit ut aial et pessimum quod deo habet. Cuius iam superstitiones egyptiorum audiat reprehendere quas Socrates Atheniensis auctor confirmavit sua. Illud vero nomine summe vanitatis quod ante mortem familiares suos rogavit. Et esaiapio gallum quem novit quod se facerent. Timuit vis ne apud radematum receptorem reus voti fieret ab esaiapio clementissimum hominem putare si morbo affectus perisset. Cum vero sanguis hoc fecit et ipse insanguis quem putat esse sapientem. En cuius temporibus natus est se homo sapiens gratuletur. *Quid plato didicit a Socrate quid si obli-*

neret humani generis deperiret soneta. *Cam. Am.*
Quodam in quid illud Socrates docuit qui in tota philosophia tam epudiasset eo se contulit ut de virtute atque officio quod ceret. Itaque non dubito quin auditores suos iustitie preceptis erudierit. Potente igitur. Potte non fugit platonem iustitie vim inequitatem consistere. siquidem omnes pari generatione nascuntur. Quod nihil inquit privati ac proprii habeat sed ut pares esse possint quod iustitie ratione desiderant omnia in communi possideant. Fieri hoc potest quod diu de pecunia dia videtur. Cuius ipsam quam impossibile sit et quam iniustum poteram multis rebus ostendere. Concedamus tamen ut possit fieri omnes enim sapientes erunt et pecuniam contempnent. Quod quod illud coritas illa producit matrimonia inquit queque omnia esse debent sed ut ad eandem mulierem multi viri tam canes consuevit et is utique obtimeat qui viribus fecit a si sapientes sunt ut philosophi expectent ut viribus tam lupanar habeant. Omnia plato mis equitate ubi est igitur virtus castitatis ubi fides in iugalibus que si tollas omnis iustitia sublata est. At idem dixit

*Ubi haec nupte
 qd.*

beatas ciuitates futuras fuisse si aut phi regnaret d reges
 philosopharent. Hinc ergo tam iusto ta equo viro regnu
 dares qui alijs abstulisti sua alijs condonasset aliena pstitui
 isset pudicia feminaru que nulla vna no mo rex s ne
 tyrano quide fecit qua tn intulit roem huius turpissimi co
 filij sic inquit ciuitas concors eit et amois mutui ostructa
 vinctulis si omes om fuerint et mariti et pres et viros
 et liberi que ista ofusio gms huam est quo seruari caritas
 pt vbi nichil certu est qd ametur quis aut vir muliere
 aut mulier viru diligit nisi habuerit p vna n deuota
 mens et puata inuice fides mdiuidua foreit caritate. Que
 virtus in illa pmiscua voluptate locu no habet. Itē si omes
 om liberi sut quis amare filios tamq suos poterit cu
 suos esse aut ignoret a dubitet. Quis honore taq patri
 deferret cu vn nato sit nesciat. Et quo fit vt no tm alienu
 p pre habeat s ena patre pro alieno. Quid q vxor pt a
 comuis filius non pt que conapi n ex vno nate e perit
 q illi vni coitas ipe reclamata na. Superst vt tmmodo
 concordie a viros velint esse coes. At nulla vehemētor
 discordiaru est ca q vna femine a multis maribz appeto
 qd plato si rone non potuit exēplis potuit recte admonē
 ci et multoru aialiu que ob hoc ul acerrime pugnent
 et homi qui p ob ea rem quissima inter se bella gesse
 rūt. *Et illud dogma platons non erat nisi fms
 fons et fomes et virtutu om exstinguu. Ca. 2. m*

Ne p m

Restat vt cois ista nichil aliud pter adulteria et libi
 dines habeat p quas fuditus emendas e virtus
 ul marie nra itaq non inuenit qcordia qua quebat
 q no videbat vn orat. Na iusticia in extrapostis n
 momenti habet ne m corpe quide s tota in homis me
 te versat. Qui q vlt homies adequare no mrioma no
 opes subtrahet debet s arrogātia supbia tumore vt illi
 potentes et elati pares esse se eam mediocissimis snant x
 triata em diuitibz insolentia et iniquitate miterent v
 tu ne alij diuites alij paupes snt cu ammi paupes sit
 fuerint qd efficere nulla res preter religionē dei pt pu
 tauit igit se inuenisse iusticia cu eam xpus euerterz
 quia no reru fragiliu sed mentiu debet ee comuitas ita
 si iusticia virtutu om mē est cu ille singule tollit ipa

No b

subuerat. Tulit autem plato an oia singularitate que utiq;
nulla est ubi prius nihil habeat. tulit abstinentia siq; nichil
il fuerit quod abstinere. tulit temperantia tulit castitate
que virtutes in utroq; sexu maxime sunt. Tulit uerunda pudore
modestia si honesta et legitima esse incipit que solent et
flagitiosa et turpia iudici. sic virtute cu uult oib; dare o
bus ademit. Na rem ppetas et uitioiu et virtutu matiaz
otinet. coitas aut nichil aliud q; uitioiu licentia. Na viri
qui multas mulieres habent nichil aliud dia pnt q; luxuri
osi et nepotes. Itē mulieres q; a m multis habent. nō utiq;
adulte quia certū matrimoniu nullū est si prostitute ac
meretrices sint nūc est. Redegit g; huana uita ad similitudi
nem non dicitur mutorū si perudu ac beluarū. Na uolunt
pene omes facit mrdia et paria iugū et modos suos
tāq; gemales thoros concordie mente defendūt et fety suos
quia sūt certi amant et si alienos obieciis abigūt. At hō
sapiens cont. mox hōm contraq; naturā stultiora sibi
q; imitaret. elegit et qm uidebat in ceteris animalib; offina ma
riū feminarūq; non ēē diuisa. Existauit oportere mulieres
militare et cōalys publicis interesse et magistrato gere
re peria suscipe. Itaq; hys arma et equos assignauit con
sequensq; est ut lana et telam iuris et infantiu gestatio
nes nō uidit impossibilia esse que dicit et cū ex eo q; ad
huc in orbe terre neq; tam stulta neq; tā uana uilla gēs
extaret que hoc modo uiuēt. *De minoribus phtis et
quantū in uice rōne ex rerū otēptu pfiat. Cam. 23.*

Quoniam igit in tāta uanitate ipi phorū pntes dep
hendant qd illos minores putabim; q; mūq; sibi tam
sapientes uideri solent q; nūc pecuē otēptu glāntur fort
aminq; si experto quid faciant et quo ille otēptu euadat
tradita sibi a pntib; patinomia tāq; malū faciūt ac dese
rūt et ne in tēpestate naufragiū faciant in triquillū se
vlter pāpitant non utute sed pueris metu fortes sicut illi
qui timent ne ab hoste iugulent. ipi se iugulat ut mor
tem morte deuenient sic isti vñ possent glām libalitat
acquire sine honore sine glia p dūt laudat. democritu
q; agros suos eliquit eosq; pasora publica fieri passus
sit adbarem si donasset nichil aut sapienter sit quod si
ab oib; fiat inutile ē ac malū si h; negligentia tollēabil

Mo. d. adu.

ad

Quid illi qui esse contrarios vestigijs nris antipodes putant
 Num aliquid loquuntur aut est quis tam ineptus qui nesciat
 esse homines quorum vestigia sunt superiora quam capita. Aut ibi
 que apud nos iacent vniuersa pendere fruges et arbores deorsum
 versus nescire pluuias et nubes et grandinem sursum versus cadere
 in terram. Et miratur aliquis ortos pensiles inter septem mira
 narrari cum phis et agros et vrbes et maria et montes pensiles
 faciant. Huius quoque erroris aperienda a nobis origo est. Nam
 si eodem modo falluntur. Cum enim falsum aliquid in principio sup-
 ponitur uerisimilitudine induci. nunc est eos in ea que sequuntur
 currere. Sic incidunt in multa ridicula quia nunc est falsa esse
 que rebus falsis congruunt. Cum autem primis habuerint fidem quasi
 a sint ea que sequuntur non circumspectant sed defendunt omo cum de-
 beant prima illa utrum ne vera sint an falsa ex consequentibus iu-
 dicare que igitur illos ad antipodas id perduxit. Videbat siderum
 in ortu meantium solem atque lunam in eandem partem semper
 occidere et oriri semper ab eadem. Cum autem non perspiciant que incho-
 atio cursu eorum temperet. nunc quo ortu ad orientem remeant ce-
 lum aut ipsum in omnes fere partes putarent esse deuersum quod sic
 videri per immensam latitudinem nunc est estauerunt rotundum esse
 mundum sicut pilam et ex motu siderum opinati sunt celum volui si
 astra solemque cum occiderint volubilitate ipsa mundi ad ortum re-
 ferri. Itaque et ceteros orbis fabricati sunt quasi ad figuram mundi
 eosque relatiuam portentosis quibusdam simulacris que astra esse
 dicunt. Hanc igitur celi rotunditatem illud sequebatur ut terra
 in medio sinu eius esset inclusa. Quod si ita esset etiam ipsam
 terra globo simile. Neque enim fieri posset ut non esset rotundum quod
 rotundo gestu teneretur. Si autem rotunda etiam terra esset nunc
 esse ut in omnes celi partes eandem faciem gerat idem montes erigat
 capos tendat maria g sternat. Quod si esset etiam sequebatur. Illud
 extremum ut nulla sit pars terre que non ab hominibus ceterisque ani-
 malibus incolatur sic pendulos istos antipodas celi rotunditas
 adiuuunt quod si queramus ab his qui hec portentosa defendunt quo
 non cadunt omnia in inferiorem celi partem. Hanc respondentem rem
 esse naturam ut pondera in medium ferantur et ad medium con-
 nexa sint omnia sicut radios videmus in rota. Cuius autem leuia sunt
 ut nebula fumus ignis a medio deferantur ut celum petant.
 Cuius diuina de his nescio qui cum semel ab errauerint constant
 in stulticia perseverant et vana defendunt nisi quod eos in-
 terdum puto aut iocari cum phari aut prudentes et sanos mediatia

defendenda suscipe q̄i ut ingema sua in malis rebus erant uel
oñdant. At ego multis argumētis p̄bare possū nullo mō fieri
posse ut celū tra sit infrius nisi et liber tā ocludendū esset et ad
huc aliqua restaret que magis sunt p̄ua op̄i n̄ia. Et qm̄ sin
gulari errores p̄currē non est vms libū opus satis sit pauca
enuāsse ex quibz possint qualia sunt cetera intelligi. Quot
et q̄nta p̄dicaenda sūt et alia n̄ia genaliter phantibus

Nut phiam nullo assequatur aut rarus. Cam. xxm.

Ont pauca nobis de phia in comūe dicta sūt ut cōma
ta causa potemz. Dūmz ille n̄r platōis imitator Tullius ex
istimauit phiam non uulgare esse q̄ cā nō nisi docti hōies asse
qui possent. Est m̄q̄t phia paucas contenta iudicijs multitu
dinē consulto ip̄a fugiens. Non ē gō sapiā si ab hōm̄ actu
abhorret qm̄ si sapiā hōm̄ data est sine ullo discrimine oibz
data ē ut nemo sit p̄suis qui cā capere nō possit. At illi v̄tutem
humano ḡm̄ datā sit amplexant. ut soli oīm publico bono
fieri velle videant. tam mudi q̄ si velint deligare oculos ā
effodere celis ne solem videant. Nā quid ē aliud hōm̄bz ne
gare sapiām q̄ mentibz eorū verū ac diuinū lumē aufer
re. Et si nā hōm̄bz sapiē capax est. oportuit et opifices et
rusticos et muliēs et omēs deniqz q̄ hūanā formā gerūt doc
eri. ut sapiant. populūqz ex oī lingua et condicōe et sexu et etate
constari. Maxmū itaqz argumētū ē phiam neqz ad sapiāz
tendere neqz ip̄am esse sapiām q̄ misterū eis barba tñ cele
brat. et pallio. Senserūt hoc adeo stoyn qui et seruis et mu
lieribz philosophandū esse dixerūt. Eppurū quoqz qui iudez
oīm hūm̄ ad philosophiam munit. Item plato quinquitate de sa
pientibz voluit cōponē. conati sūt illi quidem facē quod v̄i
tas exigebat si non potuit ultra v̄ba p̄cedi p̄xmū quia m̄
tis artibz opus est ut ad phiam possit accedi. discende iste co
munes h̄e p̄ vsū legendi. quia in tanta rerū valetate nei
dya audiendo possūt dia. nec memoria continēi. Grammatica
quoqz non parū ope dandū ē ut rectā loquendi rōnem fa
as id multos ānos aufeāt. n̄te est. ne oratoria quidē ignora
da ē. ut ea que deducis p̄ferre atqz eloqui possis. Geometria
quoqz ac musica et astrologia n̄ia est q̄ hec artes n̄ phia
habent aliquā societate. q̄ vniūsa p̄discē neqz ferme possunt
quibz m̄t. pubes ānos officina mox vsibz domestice p̄ futura
discenda sūt. neqz fui quibz p̄ eos ānos ul' maxie fruendū
est quibz p̄nt discē neqz paupes ā opifices aut rustici quibz

Tullius p̄tendit
miserabile fuit.

Nō

Nō

in diem victa labore querenda est ob ea tam tulus ait abhorre
a multitudine phiam At em rudes epicurus accipiet quo
ergo accipiet illa que de pnapys reru dicuntur intelligent
q pplexa et inuoluta vix ena politi homines assequunt In
rebo ipse obscuritate tpiatis et ingemoru vanetate confu
sis aut eloquentiu viroru exquisito sermone fucatis quis
iperito ac rudi loq est deniq nullas omq mulies phari
docuerut ppter vna ex omi memoria Themisen neq ser
uos pter vnu pythagora que male seruiente redemisse
ac docuisse traduntur Enumerat ena platone ac dyogenē
qui hi serui non fuerut s hys seruis eueneat sut em cap
ti platone quide redemisse amercis quida tradit sexter
tius otto Itaq mfectatq est conuicijs huc ipm redemptore
seneca q platone puo estimauit furiosus vt michi vide
tur qui homi fuerit itaq q nō multa pecunia pdidit
s aurū appendere debuit taq p mortuo hectorē aut tm
ingere mūmorū quātū venditor nō pposat Ex barbaris
vero nullū ppter vnu anacharsim silytam qui phiam
ne sopmasset quidem nisi et lingua et lras an didiciss
Q doctrina celestis sapiam sola largitur qua nām
comūis appetit et querens phiam non inuenit et q
effuax sit lex dei et ecclesie sacramenta. Cam. 26.
Quid q illi poscente nā faciendū ēē sēserūt s hi
neq ipi facē potuerūt neq a phis fieri posse uide
runt sola hec esset doctrina s celestis que sola sapia est il
li s q psuadere augē potuerūt qui nichil psuadent ena sibi
a augē cupiditates oppinat itā tēpēabūt libidinē coher
cebūt nū ipi et cedant vicijs et fateant plq valē naturā
dei aut pcepta quia et simplicia et vera sunt qntū valeat
m aīs homi cotidiana expimenta demonstrat Da michi
virū qui sit iracūdius maledictus effrenatq pauatissimis
dei vbiis tā plaadū q ouem reddā. da cupidū auarū te
narem iam tibi liberalem cū dabo et pecuniā suā ple
mīs manibz largiente. Da timidū doloris ac moris. tā
crucis et ignes et picula et taurū gēpnet. Da libid mo
sū adulteriū ganconē. tā sobriū castū videbis Da aude
lē et sanguis appetente. tā m uerā clemētiā furor ille
mutabitur. Da mūstū sapiente pāore continuo et equ
et prudens et innocens cit. Vno em lauariū malicia
hommis abolebitur. tanta diuine sapie vis est vt ihoīs

Nō p mulieribz

Nō p pūoloz

ad
no b.

pectus infusa mrem delictoru stulticia vno semel impetu
expellat ad qd efficiendu non mercede non libris no luru
banionibz opus est gratis ista fuit facile nro parat mo
aures et pectus sapiam suat nemo vereat nos aqua no
vendimus n^o sole mercede prestamus dei fons uberrimus at
qz plenissimus patz auctis et hoc celeste lume omnis oritur
quicqz oculos habet. Nu quis y^o phoru aut vniqz prestatit
aut prestat si velit pt qui cu etates suas in studio phie co
terant neqz aliu queqz neqz seipos si na paululu obstat
pnt face meliores. Itaqz sapia illoru a plurimu efficiat no
exadit vitia sed abscondit. Pauca vero dei prepta sic totu ho
mine imutat et exposito veteru nouu reddut vt ne cog
nascas eundem esse. *Qz phi sepe recte papuit et inter
dum vident veru et quae no sit eis credendu. Ca^m 1^a 1^m*

Quid ergo nichil ne illi simile papuit. Immo per
multa et ad veru frequent^r accedut si nichil ponderis
habent illa prepta quia sut huana et aucte maiore i diu
na carent. Memo igitur credit quia tam se hoiem putat
et qui audit qd est ille qui papit ptea nichil apud eos est
nichil quod a sna veiat. Sed cu oia coniecturis agant^r mt
ta ead diuisa et vala pferant^r stultissimi et homis pcep
tis coru uelle pare que vtu sint vera ul falsa dubitant.
Et id nemo paret quia nemo vlt ad mctu laborae vtu
tem esse stoyi aut que sola efficiat vitam beatam nichil pi
verig diu. *Et quid si cruciabitur aut dolore efficiet^r potea
ne quisqz inter camfires beatus esse ymo vo illatz corporu do
lor ma vntus est. Itaqz ne intormetis quidem miser e Epy
curg multo fortius sapiens inquit sp beatus e et velut indu
sus in phalaridis tauro hanc voce emittit suauis e et n
turo Quis em non irriserit. maxie qz homo voluptatuz
psona viri sibi fortis iposuit et quide sup modu. Non ei
fieri pt vt quisqz cruciatz corporis p voluptatibz ducat
cu satis sit ad officiu virtutis iplendu. Perferre ac susti
nere. Quid dicitis stoyi. Quid tu Epycur. Beatus e sapiens
etia cu torquet^r si p glam patia non suat^r. In tormen
tis em fortasse moriet^r si p memoria aut non sentiet si
omniduie apt si sentiet nichil ex ea gsequet^r. Quis qd aliud
in vntute fructus est que bntudo vite vt equo aio moriant^r.
bonu michi affertis vniqz hore aut fortasse momenti p
qd non expediat in tota vita miseris et laboribz confiri.*

No p^o p^o
lunary

Epycurg

Properius

Quantum autem temporis moris occupat que cum uenit utrum
 equo an iniquo animo eam subieris in nihil refert Ita sit
 ut nihil aliud ex virtute capiet nisi gloria si hoc a sapientia et
 breuis est a prius hominum iudicij non sequet. Nullus igitur
 ex virtute fructus est ubi virtus moralis est et caduca Ita qui
 hoc locuti sunt umbram quidam virtutis uidebant quam virtu-
 tem non videbant deseri fuerunt in terra non uirtus suos in alium
 uigebant ut eam possent intueri que sese celi regionibus ostendi-
 tabat. Hoc ita est cur preceptis eorum nullus obtemperet quoniam ad uitia
 erudunt si voluptate descendunt a si uirtute asserunt neque pro-
 pter poenam minantur nisi solius turpitudinis neque uirtuti ulli
 premium pollicentur nisi solius honestatis et laudis cum dicant
 non pro alio sed pro seipsum expectanda esse uirtute. Beatus est
 igitur sapiens in tormentis si in torquetur pro fide et iustitia pro
 deo illa pacem doloris beatissimum faciet. Est enim deus qui solus
 potest honorare uirtute eius merces immortalitas sola est qua
 qui non appetunt nisi religionem tenet cui eterna subiaceat uita
 profecto neque uirtutis premium sciunt cuius premium ignorat neque
 in celum spectant quod ipsi se facere putant cum res non investigabi-
 les querunt quia ratio in celum spectandi nulla est alia nisi re-
 ligione suscipe aut animam suam immortalem esse necesse. Quisquis
 enim aut colendum deum esse intelligit a immortalitatis spem pro-
 positam sibi habet mens eius in celo est et licet id non aspiciat
 oculis aut tamen lumine aspiciat. Qui autem religionem non suscipi-
 unt terram sunt quia religio de celo est. Et qui animam putant
 cum corpore intire eque in terram spectant quia ultra corpus
 quod est terra nihil amplius vident quod sit immortale. Nichil igitur
 prodest ita fictum esse hominem ut recto corpore spectet in celum non
 erecta mente deum cernat et cogitatio eius in spe uite perpetue
 tota versatur. *In quo solo imitatur conditio creature et
 unius nature et nomine aut fortune et quo philosophi suis iuue-*

Quia pro nihil est aliud ubi gladius perierunt. *Capitulum 28^m*
 Ita quo ratio quo ordinem nostrum imitatur non dei qui nos ge-
 nit agnoscit et religiosus et pius altus. Unde quoniam philosophi aberra-
 uerunt sapientes utique non fuerunt. Quiescerunt illi quidem sa-
 pientiam si quoniam non uite querebant prolapsum sunt longius et in ta-
 tos errores inciderunt ut etiam eorum sapientiam non tenerent.
 Non enim tamen religionem asserere noluerunt verum etiam sustu-
 lerunt dum spe false uirtutis induci conantur animos dei metu
 libere que religionis eiusio nature nomine inueniunt. Illi ei-
 rum aut ignoraret a quo esset effectus mundus a persuadere

164. 50

3 et debet
 et una et gdnw nra

alij dixerunt magis
sed

Non est ad hoc

M. sub

Democritus

uellent nihil esse diuina mente perfectum. Naturam esse dixerunt
rerum omnium mater quasi dicent omnia sua sponte esse nata quod
vobis plane imprudentia sua ostendit. Natura enim remota per
evidentia et plane diuina prorsus nihil est. Quod si deum naturam
vocant quod puritas est naturam potius quam deum notare. Si autem natura
est res vel natura vel condicio nascendi non est per se ipsa sensibilis
si natura est mensura esse diuina que sua prudentia nascendi per
cipit rebus omnibus prebeat aut si natura non est res aliquid etiam terra et omne
quod natum est non est deus natura si dei opus. Non diffusi erro
re credunt esse fortunam quasi deam quandam res humanas va
riis casibus illudentem quia nesciunt vnde sibi bona et mala
ueniant. Cum hac se compositos ad placiendam putant non vlla
in ratione reddunt a quo et quare ob eam si tamen cum fortuna se di
digladiari momentis omnibus gloriantur. Jam quicumque consolati
sunt aliquos ob idcirco amissionemque rerum fortune nomine
acererrimis amissionibus prederunt non omnino nulla eorum dispu
tatio de virtute est in qua non fortuna veretur. M. tulius in
sua consolatione pugnas se se contra fortunam loquitur. Cuius a
se esse separata cum fortiter inimicorum impetus retulisset nemo
quidem se ab ea fractum cum domo pulsus prius faceret. Cum autem
cum amiserit iustissimam filiam vidit se a fortuna turpiter
confiteri. Cedo inquit et manum tollo quid hoc hominem misere
rius qui sic iaceat. Quid ergo sibi vult assumptio nominis quid
est contemptus ille rerum qui magnificas vobis ostendit quid
dispar rerum habitus aut cur omnino precepta sapientie dat si nemo
ad hoc qui sapiat inuentus est et quisque nobis inuidiam facit
quia philosophos negamus esse sapientes cum ipsi nec scire quicquam non
scire fateantur. Nam si quoniam ita defecerint ut ne assinge qui
dam quidquam possint quod faciunt in rebus ceteris tunc vere ad
monentur ignorantie et quasi turbandi exiliunt et exclamant
reos esse se et excordes. Anaxagoras pronuntiat accusatus a
nebris esse omnia Empedocles angustas esse sensuum semitas
querit tamquam illi ad cogitandum rheda et quadrigis opus
esset Democritus quasi in puteo quodam sit alto ut fundus
nullus sit veritate iaceat immersa nimirum stultit ut cetera. Non
enim tamquam in puteo demersa veritas est quo vel descendit vel e
contra cedit illi iacebat si tamquam in summo montis excelsi venie
ret vel potius in celo quod est verissimum. Quid est enim cur ea po
tius in immo depressam dicet quam in summo leuata nisi for
te mentem quam in pedibus a in immis calceis constituit male
bat potius quam in pectore aut in capite adeo remotissimi
fuerunt ab ipsa veritate ut eos ne statim quidem sui cor

pie admonet veritate illis in summo esse querenda. Ex hac
 desperatione confessio illa potius nata est qua se nihil scire
 dixit n. h. vnu q. nichil sciat. Hinc archademe discipula
 manauit si tu discipula p. diu in qua ignoratio et dicitur
 et docetur. Sz ne illi quidem qui sciam sibi assupserunt idip
 su quo scire se putabant ostenter defendere potuerunt qui
 qm ratio illis non quadribat p. ignoratia reru diuinaru ta
 varij tam in eti fuerunt sibi q. sepe contra differentes ut quid
 sentirent quid velint satis statue ac diuiduae non posses.
 Quid igitur pugnes aduersus eos hoies qui suo sibi gladio pe
 rent ciuid laboras ut eos destruas quos sua ipos destruit at
 q. affiat oro. Aristoteles inquit. Circo vetes phos accusans
 ait eos a stultissimos a glorioisimos fuisse qui existiauis
 sent phiam suis ingenijs ee pfecta sz se videre pauas q.
 ambs magna accessio fca esset breui tpe phiam plane abso
 luta fore. Quod igit fuit id illud tempus quo in ore qm est. ut
 a quibz absolutu. Nam q. ait stultissimos fuisse qui putasset
 ingenijs suis pfecta esse sapiam ueru est si ne ipso quide sa
 tis prudent qui aut a uetibz cepta aut a nobis aucta aut
 mox a posterioribz profectu iri putauit. Illuz em pt i
 uestigari q. non p uiam sua queat. *Ex fortuna nichil
 est qua mo phi no mo dea f. deu mentiut. et quo huc
 errore demones miserat eis qui deu nesciebant et con*
Sed epetamus id qd omisimus tempnebant. *Ca. 29.*
 fortuna igit nichil p se e. n. sic habendu est tamq
 sit in aliquo sero sensu siquid fortuna est accidit nru nrm st
 itus atq. inopinati euentz. Veru phi ne aliqui no erret in
 re stulta noluit ee sapientes qui fortune sero mutant eaqz
 non dea sicut vulgo f. deu esse dicunt eude in mterdu natura
 mterdu fortuna vocat q. multa inqt idem Circo efficiat i
 opmata nobis p. obscuritate ignoationeqz causam. Cu
 igit causas ignorat p. quas fiat aliquid et ipm q. faciat
 ignoret nate est qdem in ope valde seruo in quo pcepta vite
 deprompta ex phia filio dabat. Magna inquit esse fortune
 vim in vtraz pte quis nesciat. Nam et cu ppeo eius fla
 tu vhmur ad exitus puehmi optatos et cu reslaunt affli
 gim. Pm qui negat sciri posse quitq. sic hoc dixit tagi et
 ipse et omes sciant denide qui eia que clara sut dubia co
 nat. effice. Hoc putauit esse claru q. illi debuit ut maxie
 dubiu. Nam sapienti omo falsu est. Quis inquit nescit
 Ego vo nescio doceat me si pt que sit illa vis qui statim
 ipse et q. reslam Turpe igit homine ingemo su id dice quod

q. p. p. p.

V. lo. d. p. p.

si neget phae non possit. **P**ostremo q' is qui dicit assensus e' re-
timendos q' stulti sit homis rebus incognitis temere assensu
is plane vulgi et impitoru opinioibz accedit qui fortuna pu-
tant e' que tribuit hoibz bona et mala. **N**am simulatoru eus
cu copia et gubernacula fingit tuiq' h' et opes tribuat et huius
naz reru regimine optineat cui opinio et vigilis assensit
qui fortuna oipotentia uocat et historici qui ait **H**ic p'fecto for-
tuna in di re dnatur quid g' ceteris d'is lon supe' est cur no
a ipa regnare d' si plz p't aut sola colitur si oia ul' si tm
mala trinitit aliquid cause p'ferant cur si dea sit hoibz
mudeat cosqz p'ditos cupiat cu ab hys religiose colat' cur e-
quor sit malis rebz iniquior aut bonis cur insidietur af-
fligat deapiat et ex terminet. **Q**uod illa gen' h'om' vera-
tute ppetua constituit. **C**ur demqz ta mala sortita sit p'ta-
tem ut res nictas ex libidine magis q' ex vero relectet obsu-
retqz. **H**ec inq' phos inquit oportuit potiusq' temere in-
nocente acci' sate fortuna que etia si sit aliqua nichil in
afferri ab hys p't. **C**ur oibz ta mimica sit q' putatur. **I**taqz
ille om's orones quibz iniquitate fortune lacerat se suaspz
vtutes con' fortuna supbissime iactant nichil sut aliud q'
deliramenta inconsiderate leuitatis. **E**nde no mudeant no-
bis quibz apuit veritate de' qui sicut scim'z nichil esse for-
tuna ita scim'z ita scim'z e' prauu ac subdolu spirituu qui
sit mimis bonis hostisqz iusticie qui con'ia fariat q' de'z
cuius inuidie tam in scdo libro explicauimus hic g' insidi-
atur vniuersis f' eos qui deu nesciunt errore ipedit stulticia
obruit tenebris circumsidit ne quis possit ad diuinu nomis
noticiam puenire in quo vno et sapia g'metur et vita p'e-
tua. **E**os aut qui deu sciunt dolis et astu aggreditur at cupidi-
tate et libidine irrenat aut p'tis blandientibz deprauatos
ipellat ad mortu ul' si dolo nichil p'ferat vi et violentia
deuere conatur. **I**deo em in p'mordis transgressiois no sta-
tim ad pena detruss' a deo est ut homine malicia sua ex-
erceat ad virtutem que nisi agitetur nisi vexatione aspi-
dua roboretur non p't esse p'fecta. **S**iquid' virtus e' p'e-
rendoru maloru fortis atqz inuicta p'ana ex quo fit ut vty
nulla sit si aduersus desit. **H**uius itaqz p'duse p'tatis cu vi-
sentient virtuti repugnate nome ignoraret fortune sibi
vocabulu mane finxerut quod q' longe a sapia sit remotu
declarat Iuuenalis hys v'sibz. **N**ullu nume abest si sit p'ci-
dentia nos te. **M**os facim'z fortuna dea celoqz locam'z Stul-
ticia igit' error et centas et ut Cicero ait Ignoratio reru atqz

causarum naturae ac fortune noxia induxit si ut aduersarii sui
nesciunt sic nec virtute quidem sunt cuius scia ab aduersarii no-
tione descendit quae si coniecta est in sapia ul' ut ipi dicunt
eade ipsa sapia est ignoret nunc est in quibus rebus sita sit.
Nemo enim potest veris animis instrui si hostem contemnit quae fuerit
amanda ignorat nec aduersarii vincti qui in diuinitando non
hostem verum si vmbra petat prosterneatur enim qui alio mte
to vemente vitalibus suis utitur nec previdet an nec cauerit

**Epylogus qui docet quod transiendum sit a vanitate phorū
recedentibus et ad veram sapiam aspirantibus. scilicet ad verbum
dei in quo solo veritas inuenitur et virtus et beatitudo et
ab his quae dicta sunt ad dicenda transiit facit. Ca. 30.**

Occui quantum mea mediocritas tulit longe demum
phos iter a veritate tenuisse sentio in quibus multa propter
cum quia non erat michi gratia contra phos disputatio. Et
huc ratio ducendum fuit ut ostendere tot ac tanta ingeni-
a in rebus falsis esse suspecta ne quis forte a falsis religioni-
bus exclusus ad eos se confire vellet tamquam certi aliquid re-
phus. Vna igitur spes honor vna salus in hac doctrina
qua defendimus posita est. Quis sapia hominis in hoc vno est
ut deum cognoscat et colat. hoc enim dogma haec summa est. Cui
itaque vocem possit testificari. proclamamus denuntio hoc est illud
quod philosophi omnes in tota sua vita quaesierunt. nunc vniuersi in
inuestigare comprehendere tenere valuerunt quia religionem
aut prauam retinuerunt aut totam penitus sustulerunt. facessat
igitur illi omnes homines qui humanam vitam non instruit sed
turbat. Quid enim docent aut quae instruit qui seipsum nondum
instruxerunt. Quae sanare egroti quae regem ceteri possunt. Huc
ergo nos omnes quibus est cura sapientiae queramus an expectabimus
donec scilicet aliquid fiat. Aut Anaxagoras in tenebris lu-
men inueniat. Aut democritus veritatem de puteo extrahat. Aut
Empedocles delatet animum sui semita. Aut Archesilas et
Carneades videant sentiant percipiant. Vox ecce de celo veri-
tatem docens et nobis sole ipso clarius lumen ostendens. Quid
nobis iniqui sumus et sapiam suscipe auctam. quod docti ho-
mines contritis in querendo etatibus suis nunquam repire po-
tuerunt. Qui vult sapiens ac beatus esse audiat dei vocem dis-
cat iustitiam faciat in natiuitatis suae nouit humana contem-
nat diuina suscipiat. ut summum illud bonum ad quod na-
tus est possit adipisci. Dissolutis religionibus vniuersis et
omnibus quaecumque in eorum defensione dici vel solebat vel poterat

Mo. tu. hoc
et. rem.

Mo. tu. hoc
et. rem.

Mo.

Mo.

refutatis. Deinde conuictis phie disciplinis ad verā nobis religio-
nē sapiamq; veniendū est qm̄ est vt docebo vtrūq; qm̄tū vt
cam ul' argumentis uel exemplis uel ydoneis testibz assera-
mz et stulticiā quā nobis isti deorū cultores obiectare non desi-
nūt vt nullā penes nos sit totā penes ipos eē doceamz. Et
q̄q; prioribz libris cū falsas arguerim religiones hoc nō fal-
sam sapiam tollere vbi veritas sit oñderim plamz in que
religio et que sapiā verat sit liber proximus iudicabit.

Explicit liber tertius.

Inapuit Capla quarti libri:

Quomodo vniuersi seculi et tota in oem sit trāsusus e-
tate et orbe omipauit et gretia post glām septe
sapiētū studio pquirende veritatis exarsit et studi-
osi ei; se maluerint phos q̄ sapiētes appellat. 1.
Et ibi quēda e sapiā vbi gentibz e stulticie titulg et q̄
re pitagoras et plato līarū psecutores nō accesserint ad
Iudeos. 2.
Et sapiā et religio inseparabilē coherent et q̄ mē e cose
non diuisos e secretarios sapiē et numinis sacerdotes et
quāe sit contra naturā colere plures deos et quare neces-
sitate nē optet dñm esse vnū vniūq; suū et pēm vnū.
Et sapiā spectat ad filios religio ad seruos et vtriūq; fōs
deus vng solus et verus qui ingratū abdicat filij et fugi-
tūū punit seruū. 3.
Et oracula pphāū sollicitē inspicienda sunt quos diuin-
tus esse lonitos rerū multo an pōtūū qm̄t euētz et quo
tpe ppha venit moyses quot ānis Josue rexit p̄lm q̄t
ānis p̄ pfuerūt Iudices q̄ diu regnauerūt Iudeorū re-
ges quo tempore dominatū sit Cyrus q̄ m̄ prophetis e
sapiētie fundamentū. 4.
Et deus creator oīm cōimpotentē genuit filiū et p eum
creauit vniūsa testes sūt Crimēgiz et Sibilla oracula
cōsona pphis et sapiētissimo salomoni. 5.
Et nomē filij et angelis et homibz sit ignotū licet no-
men habeat quod vtrūq; adoratur et vñ dicat Ihesus et
vñ Christus. 6.
Et filius vis natus est eternaliter de p̄re tēpōaliter de
v̄gine m̄re p̄ natiuitate tērogitabili et ineffabili et quāe
dicatur v̄bū et in quo ab alijs angelis differat et quare illi
non dicant v̄bū dei ul' v̄ba et quare homis spūs dissolubi-
lis et quid Dauid et salomon pphauerint de hoc verbo et

quantū Salomon precesseit Troianū bellū et quid Iohes
euangelista de eodem verbo. 8

¶ melius dicitur agrens logos q̄ vbu a latinis et qd
de eo senserunt phi gentiles. Reno et Trimegysti.

De secunda natiuitate filij quā p̄the multū an̄ p̄dixerat
et quō eductus sit Israhel de egipto et quibz ingratū bñ
ficijs caput bouis in memoriam ap̄is dei et egiptiorū fi
durauerit et quis ordo publicarū fuerit potestati vsq; ad
dm̄ passionem. 10

Huc fuit causa incarnationis Christi. 11
 De conceptu et partu virginis a pph'is predicto de passi-
 one et ascensione resurrectione et iudicio. 12

Et filius a pre est p m deitate et q gemme sube ce conuati
tur tu ex opibz ppijs tu ex oraculis ppharu et ena Milesij
Apolinis testimonio et quare n. ad salomone n. ad aliu
que ad eustu referri possint patinima ppharu. B

De cetero xpi sacerdotio quod pphie sicut et cetera pdixerunt su
cepimentes ihm xpm vt oracula n ad filium naue n ad fili
um ioseph valeant retorqueri et de vhs quas donauit xpus q
nuq sunt honore quesuit s pns .

De baptismo xpi et miraculis q̄ gessit in carne an passione
que nō mō a p̄p̄tis p̄nūciata sūt sed etiā vatiā mō sibillariū
sic Ciro et vārii testant̄. si oracula an aduentū xpi nō po
tuerant intelligi. 14.

De passione xpi que iudeis est scandalo et stulticie gentibus
quod summa virtutem continet et vera et singulare sapiam et
veritate sicut propheta fuerat plocuti . . . 16 .

Qui culpamati sūt eū quasi legis destructore et quid p̄
 turauit oratio et quare in illo fci iussa sit mēbro et q̄re
 inhibiti sūt suilla carne uesa.

Que tñ et quis ordo fuerit dñice passionis et quibz sit pre
muniata oraculi. 18.

De miraculis que in passione dñi contigerūt de sepultura
resurrectione et a quibz testimonijs ppharū fides roboretur

¶ Et profecto in galileā dñō post resurrectionē discipulis
scripturā reseravit archana et quare lex vetē dicat⁹ testā

mentū n̄ potueit intelligi an mortē dñi et q̄ nouū tes
tamentū vetis adimplet ē et quibz hoc añ p̄dictū sit tes
timonijs. 30.

De ascentioe dñi et diuisione discipuloru ad nascetis etne
fundamentu iaciendū et roboradū et de miracul^o et quo petry

et paulus roma venientes pphauerunt regē in bienu ven-
turū qui iherosolimā destrueret et iudeos delet eo mō quo
postea stigit. 21

Argumētis remittendi sūt qui diuinis detrahūt factis
et quibus argumentis vtant infideles vt dñice itarnac
omīs fidem euacuent. 22

Preceptoris morū vacillat auctō si nō sit ipse qd docet
sicut in phis patz qui cō sua pcepta vnebant s xpūs
pmus fecit et docuit. 23

Celestem doctōre pfectū esse oporteat et quāe pfectus
esse non possit sme corpis assumptione mōlis. 24

Xpūs licet mortalitate nrām assupseit non tñ vt alij
homines natus est s ex carne vrginea et quāe cū immūg esset
a culpa sponte subiicit penā. 25

De mystero dñice crucis et vīute et significatōe corū q xpūs
gessit aut ptulit et quō pfiguratus sit imolatione ag-
ni legalis. 26

De potentia signi crucis et qñte efficacie sit inuocatio no-
mīnis crucifixi et qñtū a demōibz tmeat. sign. crucis.

De vera et singulari religione et vñ dicatur religio ul
sm. lūcōne ul sm. alios. 27

De vīute pīs et filij vt liqueat quō vīng dei possit
ēe cultores q duos colūt alterū pīm alterū filiū pīm
imōrte filiū mortuū de q supius dictū est. 28

De heresibus quas nō modo pphē s eadē xpūs et apti pōx
erūt emerfuras ēe vitandis et q illa sola ecclesia catholica
est et vera in qua est gressio et medicina pīm et pīmam
et fidei sacra. 29

Explicat ca. 1a et libri se. ca. 1m pīmū.

Quō vnus seculi error in oēm sit tñsusq etatem
et orbem occupauit et grecia post glām septē sapi-
entiam studio pquirende veritatis exarserit et stu-
diosi eius se maluerint pphos q sapientes nominari.

Ogitanti michi et cū aīo meo sepe reputati
puorē illū gemis hūam statū et mirū et in-
dignū videri solet q vīng seculi stulticia re-
ligiones varias suspicientis deosq multos ē-
redientis in tantā subito ignoationē sui vetū-
ventum est vt ablata ex oculis veritate neq religio dei
veri neq hūanitatē rō teneret hōibz nō i celo sumū bō-
qñtibz s i tēa Quāobrem pfecto scōrū veterū mutata se-

latus est **C**eperunt em̄ relicto parente et constitutore om̄m
deo insensibilia digitorū suorū figmēta venerari **E**cce p̄ntas
quid effereit aut quid malorū attulerit res ip̄a declarat.
Nāq̄ a sūmo bono qđ deo b̄m ac sep̄ternū est quia vi
dei tangi ap̄rehendi non p̄t et aūtutib⁹ ei bono oḡuētib⁹
que sūt eque imortales ad hos corruptos et fragiles deos lap
si et studentes hys reb⁹ quib⁹ solū corp⁹ ornat⁹. **A**ut dēlāt
mortē sibi p̄etua n̄ d̄s et n̄ bonis corpib⁹ quiesierūt quia
morti corp⁹ om̄e subiectū est **I**nscuta ē igit⁹ h̄mōi religio
nes stulticia et impietas sicut fucāt n̄ce desierūt em̄ et vltus
suos in celū tollē s̄ deorsū mētes hōm̄ depresso terrenis vt
religiorib⁹ sic etiā bonis inhēbant scutū est discidiū gr̄is
hūm̄ et fraud et nephas om̄e quia sp̄itis et m̄s atq̄ in
corruptis bonis que sola debent ab hom̄e ḡcipisci tēpora
lia et breuia maluerūt maior⁹ hōib⁹ ad malū fides fi
it qui prauū recto quia p̄ntius p̄etulerūt sic hūm̄ā vi
tam priorib⁹ s̄lis in clarissima luce vsatā caligo ac tenebre
cōprehenderūt et qđ hūit prauitati oḡuens cāt p̄q̄ sub
lata sapia est tūc demū sibi hōies sapientū nomē vendi
care ceperūt **I**n aut nemo sapiēs vocabit⁹ n̄ om̄es cōtū
ptimāq̄ nomen illud aliqñ publicū q̄uis ad paucos reduc
tū tū vīm suā retinet **P**ossent em̄ fortasse pauci illi uel
ingemo ul' aucte ul' assiduis hortamētis lib̄are populū
vicijs et errorib⁹ s̄ adeo in totū sapia ceciderāt vt ex ip̄a no
minis arrogantia nullū corū qui vocarent⁹ appareat fu
isse sapientē s̄ tū priusq̄ h̄c phia que di' ēē m̄uem̄retur
septe fuisse traditū qui p̄mū om̄i qui de reb⁹ n̄alib⁹
q̄re ac disputāe sūt ausi sapientes habei appellat⁹ meruerūt
Quoniam miserū calamitosūq̄ scdm̄ quo p̄orib⁹ totū septe soli
fuerūt qui hōm̄ vocabulo fac̄ curent⁹ **N**emo em̄ p̄t iue
dia homo nisi qui sapiens s̄ si ceti om̄es p̄et ip̄os stultū
fuerūt n̄ illi quidem sapientes quia nemo sapiens ēē v̄
iudicio stultorū p̄t **A**deo ab hys absuit sapia vt ne postea
quidem m̄tescente doctrina et multis magnis ingenijs i
idipm̄ se m̄tentis non potuerūt p̄fia veritas ac ḡphendi
Nam post illozū septe sapientū glām m̄cedibile ē q̄nto stu
dio inquirēde veritatis gr̄a oīs exarscit ac p̄mū nomē
ip̄m sapie arrogans putauit seq̄ non sapientes s̄ studi
osos sapie vocauerūt / quo facto et illos qui tēme sapiam
sibi nomē asauerant erroris stulticieq̄ dapnauerūt et se
quoq̄ ip̄os ignorācie quā quidē non diffitebant⁹ **N**am v
biq̄q̄ rerū nā ingenijs eorū quasi mang opposuerūt ne

110
ionem possent aliquā reddere testificari solebant nihil scire
se nihil cernere. Vnde multo sapientiores inueniuntur qui se aliq
ex parte viderunt quod illi qui se sapere acceperunt. *Quia inquit
da est sapientia ubi gentibus est stultitia tytulz et quare
pythagoras et plato istam persecutores non accesserunt ad*

Obare si neque illi fuere sapientes quod iudeos. *Ca. 3. m.*
sunt appellati neque posteriores qui non dubitauerunt in
sapientiam confiteri quid superest nisi ut alibi sit querenda sa
pientia quia non est ubi querebatur. multa. Quid autem putemus
fuisse cause cur tot ingenys totque temporibus summo studio ac labore
questita non reperiretur nisi quod eam philosophi extra fines suos quod
perierunt qui quam paganismi et exploratis omnibus nullam illam sa
pientiam apprehenderunt et alibi esse illam nunc est appetit ubi po
tissimum esse querenda ubi stulticie tytulz appetit aug velame
to deus ne arcam suam diuinam opem in paratulo esset thesaurum
sapientie ac veritatis abscondit. *Quia* equidem solus mirari quod
pythagoras et postea plato amore indaganda veritatis in
censi ad egyptios et persas et magos usque penetrassent ut
earum gentium ritus et sacra cognoscerent suspirabant enim sa
pientiam in religione versari ad iudeos tamen non accesserunt pe
nes quos tamen solus erat et quo facilius ut potuissent si aduersos
esse arbitror diuina providentia ne scire possent veritatem
quam nondum fas erat alienigenis hominibus religionem dei ve
ri iustitiamque notescere. Statuerat enim deus appropinquare ultimo
tempore ducem magnam celitus mitti quod eam perfido ingratorum populo
ablatam ceteris nationibus reuelaret quare de re in hoc libro ag
grediar disputare si prius ostendero sapientiam cum religione sit
coherere ut diuelli vtriusque non possit. *Quia sapientia et religio
esse secretarios sapientie et quod nunc est eisdem non diuisos
naturam colere plures deos et quare nunc autem oportet de*

Dominum esse unum vnicuique sicut et patrem unum. *Ca. 3. m.*
67
Eorum cultus ut in prior libro dixi non habuisse sapientiam
non modo quia diuinum aial hominem tremis fragilibusque sub
iactat sed quia nihil ibi differit quod proficiat ad mores et
colendo vitamque formanda non habet inquisitionem aliquam
veritatis sed tamen ritum colendi qui non officio mentis sed mi
nistrio corporis constat et ideo non est illa vera religio iudican
da quia nullis iusticie virtutibus que preceptis erudit. Efficitur
meliores ita philosophia quia nullis religione potest summa pietate
tem habet non est vera sapientia Nam si diuitas que regubernet

hunc mundū incredibili bñficientia genū hominū sustentat
 et quasi indulgentia pñna fouet vlt pfecto grām sibi refri
 et honorem dari n̄ ostare homi grā pietatis p̄t si celestibz
 bñficijs exerceat in gratus qđ non est vtiq sapiens **Rm** igit
 vt dixi phia et religio deorū diuinita sut longe p̄ disiecta siqđ
 alij sut professores sapie p̄ quos vtiq ad deos non adit. **Alj** re
 ligionē antistites p̄ quos sapie non discunt appet n̄ illa esse
 verā esse sapiām nec hāc religionē **Idē** n̄ phia potuit ve
 ritatē cōprehendē nec religio deorū rōnē sui quā caret reddē
Ubi aut sapiā cū religionē inseparabili nexu coheret vtiq
 ēē verū n̄c est quia et incolendo sapie debemz **Idē** scie quid
 nobis et quō sit colendū et insapiendo colere id ē re et actu
 quod sincerimz implere **Ubi** gō sapiā cū religioe coniungitur
 vbi sz deus colitur vnus vbi vita et actus oīs ad vnā cap
 et ad vnā sūmā refert. **Demqz** idē sut doctores sapie qui
 et dei sacerdotes n̄ tñ moueat p̄p quia et sepe factū ē et
 fieri p̄t ut phus aliquis deorū suscipiat sacerdotiū quod n̄
 fit nō tñ quērit phia cū religionē s̄ et phia inter sacra
 cessabit et religio qñ phia tractabit. **Illā** em religio mu
 ta est non tñ quia mutorū est s̄ quia utus eī in manu
 et in digitis ē non in corde à lingua sicut n̄c que vera ē
Idē et insapia religio et in religioe sapia est **Ergo** quādo
 p̄t segregari quia non sapie nichil aliud est nisi deū verū
 iustis et pijs cultibz honorē **Multorū** aut deorū cultū
 non esse fidm naturā etiā hoc argū mēto colligi et cō
 prehendi p̄t **Oēm** deū qui ab hoīe colit n̄c est int̄ solep
 nes ritus et preces p̄m nūcupari non tñ hono
 ris grā verū etiā rōnis et q̄ antiquior est homīe et q̄
 vitā salutē victū prestat vt p̄ **Itaqz** et iupiter a p̄can
 tibz p̄ vocatur et saturnus et janus et liber et ceteri dei
 cepti quod lualis in deorū consilio irridet vt nemo sit
 n̄m quin à p̄ optimz diuum aut neptunz pater li
 bet saturnz pater mars janus quirinus pater sic et
 hoc dicat ad vnū cū si n̄a nō patitur vt sint vnus ho
 minis multa p̄ces ex vno em procreatur ergo etiā deos
 multos colere contra nām est cōq̄ pietatē **Onz** igit
 colendus est qui p̄t vere p̄ noīari **Idē** etiā doming
 sit n̄c est quia sicut p̄t indulgere sic et coherere p̄t ideo
 appelladus ē quia nobis multa et mīgna largit. **Dñs**
 ideo q̄ castigadi et puniēdi mariām habz p̄tatē deū

sit ut et phi et qui deos colunt similes sint aut filijs abdicatis
 aut seruis fugitiuis quia neq; illi pccm querunt neq; hydo
 minū et sicut abdicati hēditate patris non assequuntur et fu
 gitiui ipumitate Ita neq; phi imōritate accipient q̄ e reg
 m celestis hereditas. i. summū bonū qd̄ illi maxie querunt
 neq; cultores deorū pena sempitēne mortis effugiet q̄ in
 adūsus veri dñi adūsus fugitiuos sue maiestatis ac nois
 Deū vero eē pccm eadēq; dñm utiq; ignorauerūt tā multo
 res deorū q̄ ipi qui sapie p̄fessores qui a nichil omo tolē
 dū putauerūt aut religionēs falsas appbauerūt a etiam
 si vni p̄latemq; summū dei intellerent ut plato q̄ ait Om̄
 esse fabricatore mudi deū. Et A. tulius qui fatebitur hoīem
 p̄danti quadā conditione a summo deo esse gnātū. An ei de
 bitū cultū tāq; summo p̄ri non reddiderūt qd̄ cat̄ osequēs
 ac natiui Deos aut neq; p̄res neq; dños esse posse non
 tñ multitudo ut sup̄ ondi si etiā rō declāt q̄ neq; fictū
 esse a dñs hoīem tradit. neq; deos ipos antecedere originem
 homis inuenit. siquidem fuisse in trā hoīes anq̄ vul
 canus et liber et apolo et ip̄e iupiter nascent̄ apparet.
 Neq; batno p̄tio homis neq; celio patri eius assignū
 solet. Qd̄ si nulla eorū qui colūt. formasse a p̄ncipio atq;
 instituisse hoīem tradit. Nullo igit̄ ex his p̄r hoīs nū
 cupai p̄t. Ita ne deos quicq; ge fas est veniari eos a q̄bus
 nō sit hō gnātū quia neq; a multis gnau p̄t. Unus igit̄
 ac sola coli debet qui iouē qui saturnū qui telū ipm trā
 q̄ antecēssit is em̄ nccē est hoīem figurauit qui an̄ hoīem
 telū trāmq; p̄frit solus p̄r vocandus ē qui creauit solus
 dñs nūcupandus qui regit qui habz vite ac nēis p̄tate
 verā atq; p̄petuā quē qui non adorāt et insipies seruus
 est qui dñm suū aut fugiat aut nesciat et ipius filius q̄
 suū verū p̄ccm ul̄ oderit ul̄ ignoret. *De oracula pro
 phetarū sollicito inspicienda sūt quos diuinitas eē lo
 cutos aerū multo an̄ p̄dcarū cōiūat euentū et q̄ tpe
 p̄phetauit moyses quot̄ āms. rexit ioseph p̄lm quot̄
 āms p̄fuerūt iudices q̄ dñi iudeorū regnauerūt
 Reges quo tpe dñatū sit Cyrus et q̄ i p̄phis fudamētū*
Nunc qm̄ docui sapiām et eligio sapiē est. Cam̄ qm̄
 nem nō posse deduci supeest ut de ipā eligione ac sa
 pientia differam. Sentio quidē q̄ difficilis de rebz celestibz

disputatio 3; tñ audiendū est vt illustrata veritas pateat nulli
q; ab errore atq; mteitu libent. qui eā sub velamine stultitie
lateatē aspnant. ac respuūt. 3; pūsq; insipia de deo et opib;
eius dicē pauca in dēphus audienda sūt quoz testimonia nūc
vñ nūc est q; in priorib; libris ne facere tepēam. An oīa q;
qui vitate suadet cōprehendē non mō talis intelligendis pro
phatū vōnbus am debet intendē s; etiā tpa p que quisq;
lorū fuit diligentissime requirē vt sciat et que futia pōy
erūt et post quot ānos pcedā apleta sūt n. difficultas
hīs colligendis inest ulla Testati sūt em sub quo quisq; re
ge dū spūs fuit passō mstutū multiq; sēptores libros
de tpiis edidit inuicē facientes a ppha **Mose** q; **Eriam**
bellū nonngentos fere ānos antecessit 10 aut tñ p ānos xl po
pulu cecisset successorē hūit et **Iesū** qui septē et vīginti āns
tenuit pñpatū. **Ex** in sub iudicib; fuerūt p ānos trecentos
septuaginta tñ mutato statu reges habē ceperūt quib; ipe
rū tenentib; p ānos quadringentos quinquaginta usq; ad
Iedechie regnū opugnati a rege babilonis capti q; iudei di
uturnū seruiciū ptulerūt donec septuagesimo pō āno **G**
rus maior captiuos iudeos firs ac sedib; suis redderet cui
p idem tēpus in pfas suscepit impiū quo **Rome** **Terqūius**
supbus ciuile tñ omīs tporū series et ex iudais et ex grecis
romanisq; hystoriis colligat. etiā singulorū pphatū tpa col
ligi pnt quorū sane vltimū **Iacharias** fuit quē constat sub
dario rege scdō anno regni eius octauo mēse cecidisse Adoā
ti quores cōā grecis sēptōib; pphē repūit. que oīa eo pfo
vt errore suū sentiant qui scripturā sacra coarguē mltū
tamq; nouā et recens futam ignorātes ex quo fonte religio
nis sū origo manauit q; si quis collectis pphetisq; tpiis
fidamētū doctrine salubrit. ierit et veritate pemit q; phen
det et errore cogita vitate deponet. **Q** **deus** creator oī
um **omnipotentem** genuit filiū et p eū creauit vñ
ūsa **Testes** sūt **erimegisti** et **Sibyllarū** oracula cōsona
pphetis et sapientissimo **salomoni**. **Cam** **Gm**

Deus igit machinator constitutorq; rerū sū in cōli
dixim; anq; pclarū h' opus mudi adoriet. sū et
incorruptibile spm genuit quē filiū nūcupat et quis a
hos postea p ipm innumēabiles creauisset quos āgelos di
ctimus hūc tñ solū pmogetū diuini nōis appellatione
dignat; ē pñna s; virtute et maiestate pollente **Esse** aut

sum dei filius qui sit p̄tate maria predicta non t̄m ḡgūe
tes in vñū voces p̄phazū s̄ enā. **Primeris** predictio et
sybillarū vaticina demonstrat. **Hermes** in eo libro qui ser
mo p̄fectus inscribit̄ hys vsus ē verbis

Okp̄ior hai
ton itanton
itoy noec on
deon
hastin
onehomi
kimehnyon on anyoe pon
Eitotter
deon
opaton hai
ait oe ton
ait oe con
deon me
loy diato
ait oec eai
aiton
itepi sap ton top
itosenpon
aytor
ait oetai
ap̄ila on
eic aitoe
ititottan
iteiet hoy
oti oy no oy
ton etto iere
itpoeon hai
monon hai
hna hastor
an aytoy
eoahe hai
pucotoc
itaton
to asaeon
Eitacencia
itan ye
Ojete

Dñs et
om̄
creator que
deum
vocare
cense
mus q̄ scdm̄
fecit
deum
visibilem et
sensibilem
sensibilem
autem
nō ideo q̄
centit ip̄e
ipse
De h̄o em̄ nō ē
vtū ip̄e
ip̄e
sentiat
sed oti
in sensu
submittit
et mente
Quid ergo
cū fecit
p̄mū et
vñū et
solū bonū
aut ei
visus ē et
plem̄ssim̄
om̄
bonorū
sc̄ificauit
et valde
amauit

Dñs
om̄
factor que
deū
nominare
vide
mū q̄ scdm̄
deum
fecit
visibile atq̄
sensibilem
et sensibilem
autē dico
non quia
ipse
sentit
sed quid ad
sensum
mentem
tem
sugger
gerat
Quia
ign
tur
hūc fecit
p̄mū et
solū et vñū
bonū autē
ei
visus est et
plem̄ssim̄
om̄
bonorū
gausg ē
et nimis
dilexit

ηωτι	quasi	quasi
παιον	suum	suum
δοκον	filium	partum

Sibilla erithrea in carminis sui principio quod a summo deo
exorsa est filii dei ducē et ipatore om̄i hys verbis p̄dicat

παιον	om̄i	om̄i
οροον	nutritore	nutritore
ιζι τοε hoc	creatore	conditorē
τις τlaya	qui dulce	qui dulcem
την εyua	spiritum	spiritum
αταρεν	om̄ibus	om̄ibus
κατεο	apposuit	deposuit
καησε οπα	et p̄ncipem	et ducem
ονον	decorum	deum
παροον	om̄i	om̄i
εττοικη	fecit	fecit

Et rursus in fine

απλα οη	Alterā	¶ quem
η αστε	dedit	dedit
ονορ	deus	deus
τι τοοι	fidelibus	fidelibus
αηαπαυ	viris	viris
ετσα παυτεyη	honore	honore

Et alia sibilla p̄cipit hunc oportet cognosca

αyτοη	ipsum	ipsum
coy	tuum	tuum
ηοchie	cognosce	cognosce
δεον ττοy	deum qui	deū qui
yioη	dei	dei
coηta	filio est tibi	filio est tibi

Videlicet ip̄e est dei filius qui p̄ balomone sapientissimū regē di
vino sp̄u plenū locutus est ea que subiecit deus condidit me
tūcū viarū suarū in opa sua an̄ sc̄m fudavit me In p̄nc̄o
an̄q̄ tū facit an̄q̄ abyssos constituit p̄nc̄ip̄ p̄cederet solis
aquarū at̄e om̄es colles genuit me dñs fecit regiones et fi
nes inhabitabiles sub celo cū parer̄ celū aderā illi et an̄ se
cerner̄ suā sedem cū superuentos facit validas nubes et an̄
cōfirmatos ponebat montes sub celo qm̄ fortia funder̄ su
dameta t̄re erā penes illū dispones ego erā an̄ adgaude

bat condie aut iocabor an facie eius tu letaberis oibe pfecto.
 pecto aut illu Trimegistus DnMi oypoon toi deoy id e
 creator dei et sibilla pambosyon id e consiliarius ap
 pellat q tanta sapia et vltute sit instructus a deo pre vt
 consilio eius et manibz vteret in fabricande mundi.

*Et nomen filij et angelus et hoibz sit ignotum lig non
 habebat quod ab vesp adorat et vn dicat ihesq et*

Fortasse aliquis queat h^o loco vñ Custus. Ca^m Am
 quis sit iste ta potens ta deo carz et qd nome ha
 beat au pma natus no mo ancessit mudu venientiam
 prudentia disposuit vltute ostendit p^m fac nos conuert no
 me eis ne angelis quide notu esse qui morat in celo s ipi
 soli ac deo pri n^o an id publicabit vt e frus lris tradi
 tu q dispositio dei fuit impleta de m n^o enutiau posse
 homis ore sicut hermes docet her dicens

Adilie dn
 toy Dnri oy ntoy
 toy dease toy
 Asa o di
 boynt
 ytoy
 to onoma
 oy Dinatai
 aneposton
 Oreo Madoe
 appa
 non hay

Causa at
 huius cause
 diuini
 boni
 voluntas
 aus
 nomen
 non pt
 huano
 ore
 di
 a

Ca autem
 huius cause
 voluntas
 boni que
 dea puerit
 cuius
 nomen
 non
 potest
 ore
 homi
 fieri

Et paulo post ad filium

ncoiy sap
 dicor elihon
 stoppneoc
 sosoc
 coqiar
 ogyec
 ttepi
 toy monoy
 ki pioy
 ttantoy
 liai tpoen
 hoy Mahey

Est enim
 Aliqd o fili
 secretum
 vbum
 sapientie
 sanctum
 de
 solo
 dno
 omi
 et q an
 mente capi

Est enim
 filius
 secretus
 quida sermo
 sapientie
 et
 presencie
 solo oia
 deo

Deoy
Θη εἴτε in
πῶς
Αποστολῶν
ἐστίν

Deo
quē
dicē supra
hominem
est

Deo
quem
dicē supra
hominem
est

Sed quāvis nomen eius qd' ei a principio p' sumo ipso
fuit nullū alio p'ter ipm sciat h' tū et int' angelos aliud vo
cabulū et inter homines aliud. Iheso quippe int' homines
notat. Nā xp'us nō p' nōmē est s' nūcupa'. p'tatis 2 reg
m sic em' iudei reges suos appellabāt sed exponeda ē h'
nōmīs rō p' ignoratū errore qui cū in mutata lra
chrestu solent dicē. Erat iudeis an' p'receptū ut sacra cōf
cerent unguentū quo f'ngi possent hi qui vocabāt' ad
sacerdotiū ul' ad regnū et sicut Romāns in dūmētū pur
pure insigne est regie dignitatis assūptē sic illis unctio
sacri unguentū nomen ac p'tatem regia cōsebat. **P**er
qm' greci vetēs xpc'icōai dicebant uncti qd' nūc ad eis
erroai sicut indicat **H**omeriq' vsus ille quos p'iebat
vixerūt oleo τοῦ Δεῖτος οὐ οὐδ' αὖ οὐδ' αὖ οὐδ' αὖ οὐδ' αὖ
xp'icōai Δῖσιον. **O**b hanc rōnem nos cū xpm nūcupa
mus 1 unctū qui hebrayc Messia dicit'. **U**n in quibusdā
grecis scriptis que male de hebraicis interpretate sūt **U**nc
tus **E**lumenos sp'itū inueniē' ab invngēdo apotū **A**lufes
che 33 tū utolibet nōie rex significat' nō q' ille regnū h'
tēnū fuit adeptus aūq' capiendi nondū tēp' aduenit
s' quo celeste ac sēpitnū de quo differemus i ultimo libro.

Quod filius vis natus est eternaliter de p're ipalite' de v'
gine m're s' nativitate i excogitabili et ineffabili
et q'ie dicat' v'ba et in quo ab alijs angelis differat
et quāe illi non dicant' verbū dei ul' v'ba et q'ie ho
minis sp'us dissolubilis et quid dauid et salomō p'p'ha
uerūt de h' v'bo et q'ntū salomō p'cessit tioranā bel
lū et q' ioh' ewang' de eodē v'bo dixerit. **C**am g'm

Nunc vō de p'ma eis nativitate dicam. In p'mis
nem testificam' illū bonis natū p'mū in s'p'u pos
tea in carne. **U**n apud **J**eremiā ita dicit' p'ug q' te forma
rem in v'ted noui te et **I**te apud ipm beatus qui eat an
q' nascetur quod nulli ali' cōtingit p'eter xpm qui cū esset
a principio filius dei regnatus est de nūo scdm carnē que
duplex nativitas eius magnū intulit hūmāns errorē per

coribz circumfudit q̄ tenebras etiā hys q̄ vere religionis sacra re
 timebat s̄ nos id plane deludendū monstrabimz ut amatores sa
 piē facilius ac diligentius instruat̄. cui audit dei filii dīa
 nō debet tñ nephas mēte conape ut existimet ex tñubio ac
 p̄mixiōe femine alicuius deū p̄ceasse quod non facit n̄ aīat
 corpale motūq̄ subiectū. Deus aut̄ cū solus sit cū p̄misit se
 potuit aut̄ cū eet tante p̄tatis aut quidq̄ vellet efficeret vñ
 q̄ ad creandū potestate alteris non indigebat nisi forte ex
 istimabimz deū sicut orpheus putauit et mare eē et femina
 q̄ alit̄ creare non quinerit n̄ h̄iet vim sexus vtriusq̄ q̄ aut
 ip̄e seū crearet aut sine totū non potuerit p̄creare s̄ et her
 mes in eade fuit op̄mone tñ dicit cū Ayso Thaeopa et Ay
 tomētopa. Et si ita esset ut a p̄ph̄is p̄r dicit̄ sic etiā n̄r dīe
 retur. Rūd igit̄ p̄creauit p̄mū n̄ sari a quocūq̄ p̄nt n̄ narra
 ti opa diuina s̄ tñ s̄c̄ l̄e docent in quibz tantū ē illud dei fi
 liū dei esse s̄mone. Itēq̄ ceteros angelos dei spūs esse. Nā ser
 mo est spūs cū voce aliquid significare prolatus. Et tñ qm̄
 spūs et s̄mo diuisis p̄tibz p̄feruntur siquidē spūs naribz ore
 sermo p̄redit. Magna int̄ hūc dei plū ceterosq̄ angelos diffe
 rentia est. Illi em̄ ex deo tantū spūs exierūt quia non ad doc
 tinā dei tradendā s̄ ad m̄steriū creabant̄. Ille vō tñ sit et ip̄
 se spūs tñ cū voce ac sono ex dei ore p̄ressit sicut ob̄i ea s̄
 rōne quia voce eis ad plūm fuerat vsura. Idemq̄ ille m̄gr
 futurus esset doctrine dei et celestis arcam ad hōies p̄ferendi qd̄
 ip̄m p̄mo locutus est ut p̄ eū ad nos loqueret̄ et ille vocem
 dei ac volūtate nobis reuelaret. Merito igit̄. Sermo ac
 verbū dei dicitur quia deo p̄cedente de ore suo vocale spm̄
 quē nō vtero s̄ mente concepat in cogitabili quadā mentis
 sue virtute ac potentia in effigiem quē p̄pō sensu et sapia vi
 geat comprehendit. Et alios item spūs suos in angelos fi
 gurauit. Nostri spūs dissolubiles sūt quia mortales sumus
 dei aut̄ spūs et viuūt et manent et sensūt quia ip̄e imor
 talis est et sensus ac vite dator. Nostre voces licet auri mis
 ceant̄ atq̄ vatescāt tñ plē rāq̄ p̄manet. Itis q̄prehense
 q̄nto magis dei vocem credendū est et manē mētū et se
 su ac vāte comitari quā de deo p̄rē tāq̄ eūq̄ de fonte tradue
 rit. Et si quis miratur q̄ deo deū p̄latione vocis ac spūs
 potuisse ḡuari si sacris vocēs p̄ph̄am cognouit desinet p̄
 fecto mirari. Salomōne p̄cēm̄eig dauid potentissimos re
 ges fuisse et eop̄e p̄ph̄as etiā ip̄s fortasse sit notū qui diui
 nas l̄as attigerunt quorū alteri qui posteris regnauit

troyane urbis eradiū centū et q̄draginta an̄ cessit ams̄ Hu
ius p̄r diuinorū s̄ptorū hymnora in p̄s̄ xxxij su aut verbo
dei celi solidati sūt et sp̄s̄ oris eis vir̄t̄s̄ corū Itē rursus
in p̄s̄ xlviij sic aut Gratauit cor meū v̄bū bonū dico ego o
pera mea regi Contestans videlicet nulli alijs opa dei nota ēē
nisi s̄olio soli qui est v̄bū dei et quē regnāe in p̄etū nāt̄ ē
Itē salomon ipm̄ verbū dei demonstrat auḡ manibz opa
ista mūdi fabricata sūt. Ego inquit ex ore altissimi prodii an̄
omēm creaturā ego in celis feci vt oriet̄ lūmē m̄destiaens
et nebula teri oēm t̄ram. Ego in altis habitauī et t̄rōm meū
in colupna nubis. Iohānes quoq̄ ita tradidit In p̄ncipio cāt
verbū et v̄bū cāt apud deū et deus cāt v̄bū Hoc fuit i p̄ncip̄
apud deū oīa p̄ ipm̄ f̄a sūt et sine ip̄o f̄m̄ est nichil.

*Et melius dicit a grecis logos q̄ v̄bū a latinis et quid deo
senserint gentiles phi zeno et Crimegistus. Cam̄ ḡm̄.*

Sed melius greci λόγος dicit nos v̄bū siue sermonē
λόγος em̄ et sermonē significat et rōem quia ille est
et vox et sapiā dei hunc sermonē diuinū ne phi quidē igno
rauerūt. Siquidē zeno rerū natūe dispositōe atq̄ opificē
vniūsitatis λόγος predicat quē et fatū et nātūe rerū et deū
et aīm iouis nūcupat ea s̄z consuetudine quia solent iouis p̄
deo ampe si nichil obstant v̄ba cū s̄ma ogtuit v̄ritati. Est
em̄ sp̄s̄ dei quē ille aīm iouis nōiauit. Itā t̄m̄egistus q̄
v̄ritate pene vniūsa nescio quō m̄uestigauit v̄ritatē m̄as
latemq̄ verbi sepe despsit sicut dēdāt sup̄ius illud exēplū
quo fatē esse ineffabile quēdā s̄m̄q̄ sermonē auḡ enarra
modū hōis excedat. Dixi de natiuitate p̄ma breuit̄ vt pobū
nūc de s̄dā qm̄ contrariū est in ea maxia latius differēda
est vt v̄ritatem s̄ae cupiētibz lūmē intelligēcie p̄feram.

*De s̄dā natiuitate filij quā p̄ph̄e multū an̄ predixerant
Et quō eductus sit isrl̄ de egipto et quibz ingratis v̄s̄p̄a
is apud bonis in memoriam apis dei egiptiorū figurauit
et quē ordo publicatq̄ sūt p̄tātū vsq̄ ad d̄m passionem.*

Ill p̄mus igit̄ s̄ae hōies oportet su a p̄r̄. *Cam̄ iōm̄*
p̄cessisse s̄ dispōnē s̄m̄i dei vt esset nāt̄ appm̄ quātē
s̄li timino dei filiū descendē in terrā vt constitueret deo tēplū
dōctiq̄ iusticiā. Deūtm̄ nō in v̄tute angeli aut p̄tate celesti
si in figura hōis et conditiōe mortali et cū magisterio factū
fuisse traderet in manū ip̄iorū mortēq̄ suscipet vt ea quo
q̄ p̄ v̄tute dormita resurget et homi quē inducat quē gre
bat et sp̄em v̄madē mortis offerret et ad p̄ma imōilitatē
admittet. Hanc ḡ dispōem ne quis ignoret docēbim̄ p̄e

dicta esse oia que in cristo videmus esse opleta **N**emo assue-
 ratione mē fidem comodet nisi oñdero pphas an multa te-
 porū seriem predicasse fore ut aliqui filius dei nasceret? sicut
 homo et mirabilia faceret et cultū dei p totā trā seminaret et
 postremo pambulo figeret? et tñ die resurgeret **Q**ue oia tū
 pbaucō corū iporū lris qui deū sumū mortali tpe vtentem
 violauerūt **Q**uid aliud obstabit quo nūq sapiām verā da-
 cū sit in hac sola rligione vsau **V**ic a pñcipio totiq sacri-
 ougo nauada ē **M**aiores nri qui erant pñcipes hebreorū
 cū sterilitate atq mopia laboraret tñsierūt in egiptū rei-
 fumentarie grā ibiq diutius comorātes intolēabili serui-
 tutis iugo premebant? sū misertū corū deus eduxit eos ac
 libeāuit de manu regis egiptiorū p ānos. cccc. et xxx. du-
 ce moysē **P** quem postea lex ista a deo data est **I**n qua edu-
 cione oñdit virtutē maiestatis sue deus traiecit em pīm
 medio mari rubro pcedente angelo et scindente aquā ut
 populus p sicū gradi posset quē verius ut ait poeta **C**ur-
 nata in montis faae arāstetit vnda **Q**uare audita **S**yrā-
 na egiptiorū cū magna suorū manu insecuta est et mare
 adhuc patens temē ingressa cecutibq aquis cū oī exatu de-
 letis est **H**ebrei vō egressi in solitudine multa mirabilia vi-
 derūt **N**amq cū sitim patēt? ictu virge rupe pmissa p
 siluit fons aque pīm q recreauit quo rursū esuriētē celestis
 alimēti pluuia descendit **Q**uēcū coturmātes in castra eo-
 rū uenta induxit ut nō mō pane celesti s; cūā instructiōi
 b; epulis saturarent? p hīs tñ diuinis bñficijs honorē deo
 non reddiderūt s; depulsa iā seruitute iā sui fameq depoi-
 ta in luxuriā plapsi ad pphanos egiptiorū ritz ānos tñs-
 tulerūt **C**ū emm moyses corū dux ascendisset in monte
 atq ibidē xl dieb; moraret? aureū capud bouis quā vo-
 cant apīm qd? eos signo pcederet figurāue iūt **Q**uo pñto ac-
 scelere offensa deus ipiū et ingratiū pīm p mīto pēnis
 grauib; affert **E**t legi quā p moysen cederat subiungant
 Postea cū in deserto quada pte syrie confedissent amiserūt
 vetū nomē hebrei et qm pñcips exāminis corū **J**udas cāt
Judei sūt appellati et terrā quā incolue **J**udea **E**t pmo qdem
 non domūo regū regū subiecti fuerūt s; pñto ac legi nul-
 les iudices pñdebant nō tñ tāmū constituti sūt sicut ro-
 mam gñdes s; ppetua iurisdictione submxi **T**um sublato
 iudiciū nōie pñas egalis inducta est **V**erū iudicib; regimen
 corū tenentib; prauas rligiones sepe susceperant atq offensa
 ab hys deus tonens alienigenas subiungabat don? rursus

penitencia populi mitigata liberat eos servitute. Itē sub regi-
bus finitimorum bellis ob delicta uexati postremo ap̄ti obduc-
tiq; babilonē penas impietatis sue graui seruitio pependerūt
donec Syrus ueniret in regnū qui statim Iudeos restituit edi-
to. Exinde tetrarchas habuerūt vsq; ad herodē qui fuit sub im-
perio Tiberij cesaris. An̄s āno xv id ē duob; gemis q̄slibus
an̄ die x lat̄ apulie. Iudei xpm x cruci affixerūt hic uenit
textus hic ordo in arcibus sc̄arū lēatū gmetur sed p̄m̄s onda
qua de causa in t̄ra uenit xpus ut fudamentū diuine religi-
onis ac rō daretur. **Que fuit cā incarnatiōis xpi. Ca. xi.**

Qum sepe Iudei p̄ceptis salutib; repugnaret atq; ad
uina lege defasseret ab erratē ad ip̄ios culg deorū tū
deus iustos et electos viros spū s̄cō implebat p̄phas in media
plebe ostituens p̄ quos p̄cā ingrati p̄li uerbis minantib;
mārepaz et nichilōis horraēt ad p̄m̄am sc̄leis agendā qua
m̄si egissent atq; abiectis uamitatib; ad deū redissent fore ut
testamētū suū mutaret id ē hēditatē uite īmortalis ad exte-
ras conuēter nationes aliūq; sibi p̄lm̄ fideliorē ex alieno ge-
nē congregaret. Illi aut a p̄phis mārepti non mō uerba co-
rū respuerūt si q; sibi p̄cā exprobraret. offensi eosip̄os exqui
suis cruciatib; necauerūt q̄ oīa diuine lēe signata consuāt dī-
em p̄pha Ieremias. Alii ad uos seruos meos p̄phetas an̄ lu-
cem mittebam et nō obaudiebatis me neq; m̄tendebatis au-
cib; v̄s an̄ dicere uobis. Conuētat. v̄nusquisq; a uia sua ma-
la et a nequissimis affectationib; uestris et habitabitib; in
terra ista quā dedi uobis et p̄rib; v̄s a solō vsq; in s̄lm̄. No
lite ambulare post deos alienos ut seruiatis eis et ne m̄te-
tis me in opib; manū v̄rāū ad dispēdendos uos. Esdras
cā p̄phā qui fuit eiusdem Cyri ip̄ib; a quo Iudei sūt restitu-
ti sic loquit. Desauerūt a te et abiecerūt legē tuā post corp̄
suū et p̄phetas tuos interfecerūt qui obtestabāt eos ut r̄uer-
terentur ad te. Item Helias in libro basilion t̄no emulandū
emulatz sū dñō deo oīpotenti quia dereliquerūt te fili; isrl̄
et altaria tua demolierūt et p̄phas tuos m̄tfererūt gladio
et r̄māsi ego solitarius et querūt aiām meā r̄ferre a me
p̄ has illorū impietates abdicauit eos īpetuū Itaq; desit p̄-
phetas mitte ad eos si filiū suū illū p̄mogenitū illū op̄i-
cem rerū et consolatorē suū labi iussit e celo ut religione
sc̄am dei hisseret ad gentes. q̄ ad eos qui deū ignorabant
doeretur iusticiam quā p̄fidus populus abiectat. Quod iā
p̄uēdū se denūtauerat esse facturū sicut malachias p̄pha
inducat dicens. Non est michi voluptas cā uos dicit dñs

Ieremias

Esdras

Helias

Malachias

et sacrificiū non accipia de manibz vris qm a solis ortu us
 qm montu clāficabit. nomē meū apud gētes. **Ite** dauid i ps
 lviij. **Constituēs me in capite gentiū** p̄tus quē nō agnoui ser
 uauit michi. **Ysaías** quoq; sic loquit. **Vemo collige omēs gen**
tes et linguas et veniet et videbit dāitate meā et dmittam
sup̄ eos signū et mittā ex hys conseruatos i gentes volens
 igit. deus metatore templi sui mitte in trā voluit cū t̄pta
 te et dāitate celi mitte ut ingratu in deū p̄tus in errorem
 maxm inducēt. ac penas p̄ facinoribz suis luerent qui
 dñm ac deū suū non recepissent quod olim p̄he tēnerat
 sic ēē futurū. **Ysaías** quidem ita dicit. **Audi celi et auribz p**
ape terra qm dñs locutus est filios genui et exaltauit **Ipsi**
autē me sp̄cuerūt **Agnouit vos p̄fessorem suū et azimus**
p̄sepū dñi sui **Isrl** autē me non cognouit et p̄tus me nō
 intellexit. **Ihermias** quoq; s̄it ait cognouit tēp̄ suū turtur
 et hirūd et turis passerēs custodiēt t̄p̄a introitus sui po
 pulu autē meū non cognouit iudiciū dñi. **Rūo** dicitis sapi
 entēs sumz et lex dñi nobiscū est. In cassū facta est meta
 tum falsi scribe et confusi sūt sapientes tēpidauerūt et
 capti sūt quia verbū dñi rep̄bauerūt. **Ergo** ut cēp̄tā dñi
 cū statuisset deus doctore virtutis mittere ad hōiēs renasa
 cū demio in carne p̄cepit et ipi homi silem fieri au dux
 et comes et m̄str̄ essi futuri. **+** in qm demēs et pius ē ga
 suos deus ad eosipos cū misit quod misit ne illis t̄petu
 um salus viā claudet. **Sed** daret hys liberā facultatem
 sequendi deū ut et premiū vite adipiscerēt. si secuti fuisset
 qd plurim eorū faciūt atq; fecerūt et culpa sua i penā
 mortis t̄currēt si rege suū repudiasset. **Apud** illos igit
 et ex eorū semine t̄gnau cū iussit ne si fuisset aliemigena
 iustā possent exemptionē de lege pretendē qd cū non susce
 pissent simul ut nulla dñi gens esset in trā au spes i
 mortalitatis negatē. **De conceptu et partu virginis a**
ph̄is predictis de passione resurrectione ascentiōe et iudiō
Descendens itaq; de celo s̄ns ille sp̄s dei. **Cam. 13^m**
sanctā virginē auz vtrō se insinuaret elegit. **At** i
 diuino sp̄u hausto repleta gēpit et sine ullo actatu viri
 repente virginis vterū intumuit ex p̄ aīalia quedā uē
 to et aura concipe solere oībz notū est cur quisq; mirum
 putet cū sp̄u dei cui facile est quidquid velit granatā ēē
 virginē dicimz. **Qd** sane incredibile posset videri nisi hoc

Sume

Ysaías

Ysaías

Ihermias

Salomon

Isaia

Daniel

futura an secula multa pphie cecidissent **S**alomon i ps.
unde gesimo ita dicit **I**nfirmitas est uterus virginis et ac
cepit fetu et granata e et facta e in multa miscande mat
vgo **I**te ppha ysaias cuius h' verba sut ppha dabit vobis
deus ipe signu **E**cce vgo concipiet in utero et pariet filiu et
vocabitis nomen eius emanuel **Q**uid hoc manifestus p
dici legebant ista iudei qui cu negaverunt **S**i quis nos frige
arbitrat? ab hys potissimu sumat satis firmu testomiu e
ad pbanda veritate qd ab hys ipis phibet **I**nnicis ema
nuel aut nuq vocatus est s ihesus qui latine dicit saluta
ris siue saluator qui cunctis gentibz saluifer venit s ppha
dedaravit hoc nomen q deus ad hoies in carne venturus
esset **E**manuel aut significat nobiscu deus scs quia ille p
virgine nato gnti hoies oportebat deu scm esse **I**d e m tra
et in carne mortali **U**n et dauid m ps lxxvii **V**eritas i
quit de tra orta est quia deus in quo veritas e henu corpus
accepit vt terrenis via salutis aperiret **I**te ysaias ipe **I**pi
aut non crediderunt et exarbanerunt spm scm et conuersus
e eis ad immitia et ipe expugnauit et recordatus e dieru
seculi qui suscitauit de tra pastore omiu **Q**uid aut futurz
ess ille pastor dedarauit alio loco dicens **E**xultet celi desup
et nubes induat iusticia apiatur tra et pullulet saluator
Ego em dñs deus creau cu **S**aluator vo est vt sup dym
Ihesus **E**t et alio loco id ppha sic predicauit **E**cce natus
est nobis puer et datus est nobis filius cuius ipiu sup hueros
eis et vocatu e nome eis magni consilij nutius **I**deo
missus est a deo pre vt vniuersis gentibz que sub celo sut sm
gularis et veri dei scm misteriu reuelaret ablatu ppho po
pulo qui aduersus deu deliquit **D**aniel quoz filia plocutus
est **V**idebam inquit in visu noctis et ecce in nubibz celi
vt filius homis veniens et vsq ad vetustu dieru puen
et qui assistebant obtulerunt eu et datu ei regnu et honor
et ipiu et omes populi tribz lingue seruiunt ei et pfas
eius etna que nuq trāsibit et regnu eis qd no corrupet
Quid igit iudei et confitent et sperat cristu qui huc id
cto repbauerunt quia ex homine natus est **N**ā cu ita sit
a deo constitutu vt idem cristus bis adueniat i tra semel
vt vnu deu gentibz nutiat **D**em cursa vt regnet quo i
secundu eis aduentu credut qui m pmi no crediderunt **A**t
qui ppha vtrorsq aduentu eius paucas vbris pprehendit

Ecce inquit in nubibus celi ut filius hoīs veniens non
dixit ut filius dei sicut filius hominis ut ostendat quod carne indui
debet in terra ut suscepta hominis figura et conditio mor
tali doceret homines iusticiā et ad mandatis dei functus ve
ritatem gentibus reuelasset multaret etiam morte ut in se
ros quoque vinceret ac resignaret atque ita demum resurgens ad
patrem pertransiret in nube sublatus adiecit enim propheta et ait
et usque ad antiquū dierū pervenit et oblat⁹ est ei Antiquū di
erū appellavit deū sumū auct⁹ etas et origo nō potest comprehendī quia
plus a seclis fuit et est sepe in secula **Cristū autē post passionē**
et resurrectionē ascensurū ad deū patrem **David in ps. cix.**
Contestatus est hīs verbis Dicit dñs dñō meo sede a dextris
meis quoadusque ponā inimicos tuos suppedaneū pedum
tuorū Qui propheta cum rex esset quē appellare dñm suū posset
qui sederet ad dextrā dei nisi Christū filiū dei qui ē rex regnū
et dñs dñorū quod apertius ysaias ostendit dicens Sic dicit dñs
deus xpō dñō auct⁹ tenui dextera obaudire aū eū gentes
et fortitudinē regnū dirupam Aperiam aū illū portas et ci
uitates non claudentur Ego aū te ibo et montes deplana
bo et fores ereas conterā et feras feras ofringā et dabo tibi
thesauros absconditos et inuisibiles ut scias quia ego su
dñs de⁹ qui voco nomē tuū deus isrl demū ob virtutē ac fi
dem quā deo exhibuit de ita datū ē ei regnū et honor et
gloriā et omēs populi tribus lingue servient ei et p̄tas
eius eternā que nunq̄ transibit et regnū eius nō corrūpetur
Quod quidē duobus modis intelligit⁹ quia et nūc habet p
petuā p̄tatem cū omēs gentes et omēs lingue nomen
eius venerant⁹ Maiestatē ostent⁹ doctrina sequit⁹ vir
tutem imitant⁹ habet impiū habet honore cū omēs
tribus lingue t̄re p̄ceptis eius obtemperant et idē postea cum
inversus advenit in p̄tate et dāitate ut oēm aīam iudi
cet et iustos restituat ad vitam Tunc vō totus t̄re regi
men optinebit tūc sublato de rebus hūanis oī malo au
reū seculū ut poete vocat. i. iustū ac pacificū tēp⁹ oriet⁹
sicut h̄ vberius in vltimo libro disseminā cū de sado advenit loq
mur Nūc de p̄mo ut cepim⁹ explicem⁹ Quod filius a patre
est p̄m deitate et q̄ genitricis substantie conuincit⁹ cū ex o
pib⁹ p̄p̄is tū ex oraculis p̄pharū et eadē multis Apol
linis testimonio et quācūq̄ nō ad salomōnē nec ad aliū
quā ad xp̄m deferri p̄nt vaticinia p̄pharū. Ca. 13.

Allygo kasai
dinaikat ilioesin
aporoos nooeit
Choslothen filipenay
Hhaereose Neaeyten

monstris sub iudi
cibus calceis copre
hensus hiffirus
amaru finem
compleuit

Primo versu veru quidem dixit s argute ofultore fe
sellit sacramentu veritatis pempto nesciente videt em
negasse illa deu s illu fatet p^m carne fuisse mortale qd
enam nos predicamus ofequens est vt p^m spm deus fu
erit quod nos affirmamus ciuid em fueat nate carnis fac
mentionē ai satis essi die fuisse mortale 33 veritate p^{ro}
negare non potuit qucadmodu se res habet sicut illud qd
ait sapientu fuisse quid ad hoc Apollo cūdens si sapiens
est g^o doctrina eis sapia est n^o vlla alia et sapientes qui
sequunt n^o ulli alij Cur igit^r vlgio p^o stultis et vams et in
eptis habem^r qui sectam^r m^orem etiā iporu deoru ofes
sione sapiente Na q^o ait portentifica illu opa fecisse q^o
maxime diuinitatis fide meruit assentiri nobis ia videt^r
ai dicit eade quibz nos glām^r s colligit tū se et ad demoi
acas fraudos redit Cū em veru nate dixisset ia deoru ac
su p^oditu videbatur nisi q^o ab eo vitas expresseat mēda^o
fallente relasset At g^o illu fecisse quide opa mirāda veni
non diuina virtute s magica quid miru si hoc Apollo
vitae ignorantibz psuasit ai Iudei quoqz auctores vt vide
bant sum dei h^o idem putauerint ai an oculos eoru co
tidie fient illa miracula Nec tū tantaru virtutu ofepla
tione ipelli potuerut vt deu credent quem videbant p^{ro}ptia
dauid que p^{ro}ter cetos p^{ro}phas ul^r maxie legut in ps^o 1
xxvij^o sic eos dapnat Redde illis retributione eoru qm no
intellexerut opa dⁿⁱ Ex huius ipius domo Cristu gnatu
iri f^m carne et ipe dauid et alij p^{ro}phete annūciauerut apud
ysaiam ita s^optū est et est in illa die radix yesse et qui ex
urget p^{ro}ncipari in nationes in cū gentes sp^ocabut et cit
requies eis in honore et alio loco Exiet vga de radice yesse
et flos de radice eius ascendet et requiescet sup eū spūs
dei spūs sapie et intellecty spūs consilij et fortitudinis
spūs sue et pietatis et impleuit eū spūs timoris dei Ies
se aut fuit p^{ro} dauid ex nūg radice assensuru esse flore
prolocuta est cū s^oz de quo p^{ro}pheta dicit
Ahaei de florescet autem
ahoor kasapoy flos putus

Nathan

Item in basilean libro secundo propheta nathan missus est ad dauid vo-
lentem deo templum edificare et fuit verbum domini ad Nathan dicens
Vade et dic seruo meo dauid Hec dicit dominus deus omnipotens
Non tu edificabis michi domum ad inhabitandum sed cum impleti
fuerint dies tui et dormieris cum patribus tuis suscitabo seminem
tuum post te et parabo regnum eius hic edificabit michi domum in
nomine meo et erigam thronum eius usque in seculum et ego ero ei in
patre et ipse erit michi in filio et fidem consequetur domus eius et regnum
eius usque in seculum sed hec ut iudei non intelligerent Illa fu-
it causa quod salomon filius dauid templum deo edificauit et ciuitate
quam de suo nomine iherosolimam nuncupauit Itaque ad ipsum
que a propheta dicta sunt retulerunt Salomon autem ab ipso patre sui
imperij regimine accepit propheta vero deo loquebatur qui cum
nasceretur postquam dauid cum patribus suis requiesceret Propterea
Salomonis ipsum perpetuum non fuit annis enim quadraginta
regnavit Item qui nunquam filius dei dictus sit sed filius dauid et
domus quam edificauit non est fidem consequuta sicut etiam que est
vera templum dei quod non in parietibus est sed in corde ac fide hominum
qui credunt in eum ac vocantur fideles Illud vero Salomonum
templum quia manu factum est manu cecidit Item per eius
tempus cxxxvij de opibus filij sui prophetauit hoc modo Si dominus non
edificauerit domum inuani laborauerunt qui edificauerunt
eam Si dominus non custodierit ciuitatem tuam laborauerunt qui eam
custodiunt De eterno christi sacerdotio quod propheta sicut et cetera
predixerunt sic experientes ihesum christum ut oracula non ad
filium naue nec ad filium ioseph valeant retorqueri et de vitijs
quas docuit Christus qui nunquam suum honorem quesuit sed patris
Omnibus ex rebus apparet omnes prophetas **Capitulum xij**
denuntiasse de christo fore aliquem ut ex genere dauid corporali-
tatis constitueret eternum templum deo quod appellatur ecclesia et vniuersas
gentes ad religionem dei veram constitueret hoc est domus fidelis hoc
imortale templum in quo si quis non sacrificauerit imortali-
tatis premium non habebit augustinus templi et magni et eterni quoniam christus
fabricator fuit ita necesse est habeat in eo sacerdotium sepius
nisi potest nisi per eum qui constituit templum et ad aditum templi et ad con-
spiciendum dei perueniri Dauid in psalmo lxx id ipsum docet dicens ante
luciferum genui te Iurauit dominus et non penitebit cum tu es sa-
cerdos in eternum secundum ordinem melchisedech Item basileon
in libro primo Et suscitabo michi sacerdotem fidelem qui omnia que sunt
in corde meo faciet et edificabo ei domum fidelem et transibit
in conspectum meo omnibus fidelis Quis autem futurus esset cui deus

basileon

etiam sacerdotum pollicebat. Zacharias etiam nomine posito a
 ptissime docuit sic enim dixit et ostendit michi dominus deus Iesu
 sacerdote magnam stante ante faciem angeli domini et dyabolus
 stabat ad dexteram ipsius ut contradiceret ei et dixit dominus ad dya-
 bolos impet tibi dominus inter qui elegit Iherusalem et ecce Ticio
 eiecisti ab igne et Ihesus inducitur erat vestimenta sordida
 ab eo et induit eum tunica talari et imponit cydarium mu-
 dam super caput eius et cooperuerunt eum vestimento et imposuerunt
 cydarium mudam super caput eius et angelus domini stabat et testifica-
 bat ad Iesu dicens hec dicit dominus omnipotens si in vestibus meis am-
 bulaueris et precepta mea seruaueris tu iudicabis domum meam
 et dabo tibi qui gaudent in medio hominum constantium Audi itaque
 Ihesu sacerdos magne Quis non igitur aptos mentibus tuis fuisse Iu-
 deos arbitretur qui cum hoc et legent et audiret nephasias man-
 deo intulerunt Atqui ab eo tempore quo Zacharias fuit usque ad an-
 num xv ipseque Tiberij Cesaris quo Ihesus crucifixus est ipse qui
 genti anni numerantur. Si quidem Darius et Alexandri adoleuit
 etate qui fuerunt non multo postquam Tarquinius superbus exarsit
 est et illi rursus eodem modo falsi deceptique sunt putantes hunc
 Ihesu esse dicta filio nunc qui successor fuit moysi Aut de sac-
 dote Ihesu filio Iosedei in quos nichil agunt eorum quod propheta
 narrauit Non enim sordidati umquam illi fuerunt cum alii eorum
 potentissimus princeps fuerit aliter sacerdos aut precessi sunt
 aliquid aduersi Ut tamquam tunc ex igne pietatis putarent aut
 aliqui in conspectu dei et angelorum steterunt aut propheta de preteritis
 loquebatur potius quam de futuris Locutus est igitur de Ihu filio
 dei ut ostenderet eum primo in humilitate et carne venturum hunc
 est enim vestis sordida ut pararet templum deo et sinit tunc
 ignem abueret Id est ab hominibus cruciamenta proferret et
 adulterium extinguere tunc enim vulgus appellat extrac-
 tum foro torrem semmistrum extrinsecum Quod autem et cum quibus
 mandatis a deo mittebatur in terram declarauit spiritus dei per
 prophetam docens futurum ut cum voluntate summi patris fide-
 liter et constanter impleisset acciperet iudicium ac imperium se-
 piternum si in vestibus meis ambulaueris inquit et precepta
 mea seruaueris tu iudicabis domum meam que fuerint vie
 domini et que precepta eius nec abiguntur nec obscurum est deus
 enim cum videret malitiam et falsorum deorum cultus per orbem
 terre ita inualuisse ut iam nomen eius ex hominum memoria
 fuisset pene sublatum Ut siquidem Iudei quoque quibus solus
 archanum dei creditum fuerat relicto deo viuis ad colenda fig-
 menta preteriti demonum fraudibus aberrassent nec interpositi

p pphas reuerti ad dnm vellent filii sui pncipe angeloy
 legauit ad hoies vt eos conuiteret ab impijs et vanis cultibz
 ad cognoscendu et colendu deu veru Item vt eoru mentes
 a stulticia ad sapiam ab iniquitate ad iusticie opa traduceret
 Hec sunt vie dei in quibz cu ambulare pcepit Hec pcepta q
 seruanda mandauit Iuc vo exhibuit deo fidem docuit em q
 deus vns sit cuqz solu coli oportet ne vniqz seipe deu dixit q
 non seruasset fidem si missa vt deos tollet et vnu affereret
 inducet aliu preter vnu h erat no de vno deo face pcedm
 n eius qui mscat si suu ppiu negotiu gereve ac se ab eo q
 illustraturz ueneat separet ppter ea quia tam fidelis extitit
 quia sibi nichil proisus assupsit vt mandata mittentis im
 pleret et sacerdotis ppetui dignitate ac regis sumi honore
 et iudicis pstatem et dei nomen accepit **De baptismo xpi**
 et miraculis que gessit in carne an passionem que non
 modo a pphis pnuata sut s etia vaticinio sibillarum
 sic Cicerro et varro testant s oracula an adueta xpi no

Quonia de 24 natitate diximz potuerit intelligi. Ca. 14.
 qua se hoibz in carne monstraunt venia ad opa illa
 imitanda p que cu essent ea celestis iudicia vtutis magni
 dei putauerunt Cu pmiu cepit adolesce bntz e ab ioanne ppha
 i iordane flumie vt lauaret spitali pta non sua q vtiqz no
 habebat s amms qua gerebat aboleret vt queadmodu iu
 deos suscepta cossatione sic ena gentes baptismo i puiha
 rois p fisione saluaret tu vox de celo audita e filius
 meo es tu ego hodie genui te que vox apud dauid pda
 inuomit et descendit sup eu sps dei formatz in spe co
 lube candido Exinde cepit multas vtutes face non pres
 tigijs magicis que nichil veni ac solidi ostentant s vi ac
 ptate celesti que ia pridm pphis nutiantibz canebantur
 etue opa tam multa sut vt vnus libet ad oplenda oia
 sans non sit Eniabo igit illa breuit atqz gntatim sme vl
 la psonaru ac locoru designatione vt ad exponenda passi
 oms eis crucisqz ratione puenire possm quo ia dudm fel
 timat oio vtutes eis fuerunt quas apollo portentificas
 appellauit q quatuorqz iter faciebat egros ac debiles et om
 morboru gene laborantes vno verbo vnoqz monito red
 debat incolumes adeo vt mebus oibz apti receptis repe
 te viribz roborati ipi lectulos suos reportaret in quibz
 fuerant paulo an dilati Claudis vo ac pedu vitio af
 flictis no mo gradiendi s etia cirendi dabat facultatem

Tum quorum ceca lumina in altissimis tenebris erant corum om-
 los in pristinum restituebat aspersione multorum quoque linguas in
 eloquia sermonemque soluebat. Item surdorum patefactis
 auribus insinuabat auditum polutos et aspsos maculis re-
 purgabat et huiusmodi omnia non manibus aut aliqua medela sed verbo
 ac iussione faciebat. Sicut etiam Tibilla prodiret
 itaque non solum
 itaque non solum
 deorum tepatseion

Oia vbo
 agens omemq i
 firmitatem curas

Nec mirum vixit quod verbo faceret mirabilia cum ipse esset dei verbum
 celesti virtute ac potestate sub mixtum. Nec satis fuit quod res
 benignis redderet quod debilibus integritatem quod egrotis et languen-
 tibus sanitatem nisi etiam mortuos suscitaret et velut ex somno
 solutos ad vitam renouaret. Que videntes tamen Iudei demo-
 niaca potentia fieri arguebant cum omnia sunt futura ut facta
 sunt. Atque illorum littere continent legem quippe etiam cum aliorum
 prophetarum. tamen ysaie verba verba dicentes. Confortamini manus
 resolute et genua debilia consolamini qui estis pusilli animo
 nolite timere nolite metui deus enim iudicium retribuet ipse
 veniet et saluum faciet nos tamen sapienter oculi eorum et aures
 surdorum audient. Tum saliet claudus velut cervus et pla-
 na erit lingua multorum quia rupta est in deserto aqua et ri-
 uis in terra sitiienti. Et Tibilla eadem tenuit huiusmodi verba

Hebræorum ac
 Anactane
 Ectai huiusmodi
 Apomoc huiusmodi
 huiusmodi
 huiusmodi
 huiusmodi
 huiusmodi
 huiusmodi
 huiusmodi

Mortuorum aut
 resurrexerunt
 erant et claudorum
 cursus velocissimus
 et surdorum
 audiet
 et cetera
 videbunt
 loquentur non
 loquentes

Mortuorum vo
 resurrectio
 erant et claudorum
 cursus velox
 et surdorum
 audiet
 et cetera
 videbunt
 et muti
 loquentur

Ob has eius virtutes et opera divina cum magna illi multitudo
 sequeretur vel debili vel egroti vel eorum qui curandos suos
 offerre cupiebant ascendit in montem quendam desertum
 ubi adoraret ubi cum dudum moratus esset ac fame plus la-
 boraret vocavit discipulos suos querens quoniam fecerit
 vos gestaret. At illi quoniam panes et duos pisces in per-
 se habere dixerunt afferri ea iussit ac multitudinem per quinque
 genos distributa distribuere quod cum discipuli fatiunt frangebat

ipe panē minutatim carneq; piscū cōminuebat et utraq;
in manib; ei; augebat et cū appom' illa pto discipulis
passet saturata sūt qnq; milia hoīm et insup xij cophi
ny de residuis fragmentib; impleti quid aut dia aut fieri
pt mirabilius. At id futurū sibilla cernēat olim cui; vsus
tales ferunt?

hau ek apoon
thugoe omo
hau uoiet
iyashuic
Anapon
yilia dac
en upemo
thugoe
hopem
hau ta llepu
ceyon
oasabo
Meta kahaia
du oduka
tlanpoa
hooyou
tic ealti
dailon

Et de pamb;
quinq; simul
et piscibus
marinis
hoīm
milia
in heremo
quinq;
satiavit
et que sup
fuerunt
frusta
tollens
duodecim
impleuit
cophinos
in spe
ptorum

Ex pamb;
aut quinq;
et piscib;
marinis
viroium
milia
quinq;
i loco deserto
satiabit
et que sup
fuerunt
frusta
tollens
duodecim
qualos
impleuit
in spem
ptorum

Quero igit? quid hic potuit ars magica moliri nūq;
utia nichil aliud q; ad cū scribendos oculos valet. Itē scilicet
suis orandi tā sicut solebat in monte pcepit discipulis ut
nauiculā sumeret seq; pcepent atq; illi vegete iā vespe
pfecti cōnuo vento laborare ceperunt. Cūp iā mediū fie
tū tenent cū pedib; mare ingressi consecuti est eos tāq;
in solido gradieus non ut poete ouone mentiūt i pela
go incedentem qui demersa corpis pte humero supem
net nudas et rursū cū obdormiss; in nauī et ventis vsq;
ad extremū piculū sentire cepisset excitat; a sompno sile
ventū ptingit iussit et fluct; qui maxie ferebant cōquiesce
statimq; sub vbo ei; tūquillitas inseruta ē. Mēnūt fortis
se lre sic dōctes tāta fuisse in cōptatem ut ipio suo cogēt
ventos obsequi maria fuisse morbos rede inferos obedire
Quid qd cadē sibille carminibus suis an domuerūt qm v
na cui; supra ferim; mentionem sic ait
toyt Anemoye Ventos Ventos

Mayceye
 Ioso Iopon An
 O aslanan
 Menomen
 En Itateye
 teillunne
 Ituthioe
 Itacac

copefiet
 nec vō msam
 mare
 pedibz
 paasq
 fide
 calta
 tum

statuet
 vbo sternet at
 maria
 fuentia
 pedibus
 paas
 et fidei
 calcans

Et rursus Alia que dunt

hy mata
 thezeic
 phocoy
 anopollon
 attosicac
 deerei
 detunyo oar
 Allo mtaupa
 llea thopla
 nli An alic
 Itesec apoy
 hopogec
 Ettaio
 Ahayon

sup vndis
 abulabit
 infirmitate
 homin
 pluct aefurge
 faciet
 mortuos
 repellat multos
 dolores
 et de vna
 pams peruoms
 saturatio
 erit
 vitorum

fluatq
 pambulabit
 languore
 hominu
 mirabit
 viuificabit
 mortuos
 arcebit
 dolores multos
 Ex vno at
 fonte pams
 satietas
 erit
 vitoris

Hys testimonijs quida reuerti solent eo ofuge vt aiant no
 esse illa carmina sibyllina si a mris ficta atq opposita qd
 pfecto non putabit qui dicerone varroneq legent aliosq
 vetes qui Erithreā sibillā et ceteras omemorat quatu ex
 libris ista exempla pferimus qui auctores an obierut qd
 tus fm carne nasret. Verū non dubito quin illa carmina
 puoribz tempibz p deliramentis habita sint cu ea nemo
 intelliget Denūtiabant em monstruosa qda miracula q
 tu n rō n tempz n auctor designabat. Demq erithrea
 fore ait vt diceretur msana et mendax ait em.

De roya
 abiglam
 Maigo Menen
 cet spiahe
 Itan An seneta
 ia tjaqoa

Dicent
 sibillam
 insanam
 mendace
 Cu vco fa
 fuerint dia

Dicent
 sibillam
 furiosam
 mendacem
 Cu aut fa
 fuerint omnia

Eni ha
mormehameh
illectat
hai oy
he ti moy seic
maiaeha
ehoyten
de toy
mesapo
tpro dnoen

tuc demu
remmiserunt
mei
et nullu
postea
miana me
dicit
sed dei
magn
p ham

tuc mei
memoriam
facietis
et nemo
me adhuc
mianam ul fiosa
dicit
dei
magn
p ham

Iauerunt igitur multas seculis postea uo aduersa sunt q nat
uitas xpi et passio patefecit arcana sicut ena uoces ppharu
q ai p anos mille quingentos et eo aplius lecte fuissent a pto
iudeoru n in intellectu fut nisi postq illas xpūs et vbo et
opibz interpretatq est illu em pphē annūciauerat nec vilo mō
poterant que illi loquebantur intelligi n fuissent vniūsa gpleta
De passione xpi que iudeis est scandalū et stulticia ven
tibz quō sumā vītate gtimeat et verā et singulārē sa
pienciā et vītatem sicut pphē fuerat p̄locuti. Ca. 16.

Quo nūc ad ipam passionē que velut opprobriū nobis
obiectat solet q et hoīem et ab hoībz insigni supplicio
affectū et exanimatū colamus vt docet cā ipam passionē ad
cū magna et diuina ratione suscepta et in ea sola et vītute
et vītate et sapiam gtimei neq em si beatissimū mētra fuit
set et p oēm vītā in sumā felicitate regnasset quissq illi sa
pienciā a deū credididiss aut honore diuino dignū iudicasset
qd faciūt vē diuinitatis exptes qui caducas opes et fragilem
potenciā et aliam bñfij bona non tm suscipiūt verū en
am consecrāt et scientes memoriē mortuorū deseruiūt for
tunā iā extinctā colentes quā ne vniā quidē pntēq sapi
entes colendā sibi vniq putauerūt Nec em p̄t aliquid i
rebus tēris esse venerabile reloq dignū si sola ē vītū so
la iustitia que p̄t verū bonū et celeste et p̄tū iudiciū q
n dat nūq n aufert quia vītute ac iustitia qm iustia in
fructu venit in tiam Immo vero qm et ipe vītus et iustitia
est ipe Descendit vt eā doceret hoīemq formatz quo ma
gisterio ac dei legatōe p̄fectz ob eā ipam vītutē quā sunt
et dormit et fent et omibz gentibz meruit et potuit deus
credi Ergo cū magnū populū ad eū ut ob iustitia quā
docerat ut ob miracula q faciebat subinde gfluēt et p̄cepta

eius audiret et a deo ipm missu deiq filiu credet in pmo
 iudeoru ac sacerdotes ira stimulat q ab eo taq piores inciepa
 bantur Inuidia deprauati q osfluent ad eu multitudme
 ptem se ac deseru uidebant et q caput sceleris illoru fuit
 stulticia et errore terati et imemores pceptoru celestiu atq
 phetaz coierut aduersus eu impuq osiliu de eo tollendo cu
 nando q reperit qd pthe multo an desipserat **Ma** dauid in
 pncipio psalmoru suoru puidens in spu qntu facinradmis
 furi essent btm ee ait qui non abierit in galio ipionu **Et**
 salomon i libro sapie hys vobis vsus est **Circumferam** us
 tu qm in suauis e nobis et exprobat pna legis pmittit
 snam se dei hre et filiu se dei noiat facta est nob mtraductio
 nem cogitationu nraru grauis e nobis ena ad uicendu qm
 dissimilis est alijs uita illis taq nugares estimati sumus ab
 eo **Contmet** se a uiris nris vjs quasi ab imudicijs et pfert
 nouissima iustoz et glatur prem se hre deu **Quidam** ergo
 si sermones illi veri sunt et tptem que euentura sut illi
Contumelia et tormetis mrogem cu vt sciamus reuenna
 illius et pbem sapiam illius **Morte** turpissima gadpnemus
 eu h cogitauerut et errauerut **Exerant** illos iusticia ipou
 et nefecerut fura dei **None** ita desipit nephariu illud qulu
 ab ipis mntu cont deu vt plane mterfuisse videat **Atqui**
 a salomone qui h tenit usq ad h d tepus que gesta res e
 mille ac de am fuerut nichil nos affmgim nichil addi
 mg habebat h qui fecerut legebat in quos h dia sut **sed**
 et nuc heredes nomis ac sceleris illoru **Habent** et dapnati
 one sua ppharu voce predicta et cotidianis lnomibz psonat
 her aliqui in cor sui que ps est et ipa dapnationis adnntut
Interpiti ergo sepe a tristo iudei exbrante illis pta et iust
 ticias et a pto pene deserti conntati sut ad eu necandu co
 rei audaciam dedit illis huilitas eius **Ma** cu legent cu qn
 ta vntate et clauitate filis dei ventury esset e celo **Ihesu** aut
 nerent huilem quietu sordidu informi non recebat filiu
 dei esse ignorates duos eis aducts a pphetis esse pdictos p
 mu in huilitate carnis obscuru scdm in fortitudine ma
 iestatis manifestu de pmo dauid in ps. lxxi su ait **Desen**
 dit sicut pluuia in uellg et oriet in diebz eis iusticia et
 habudantia pangs con extollatur luna **Picut** em pluuia
 q descendat in uellg aiaduti non pt quia strepitu non
 faat **Ita** xpm i tra sme villa suspitide vturru ee dixit

ut iustitia doceat et pax. **I**saías quoque ita tradidit. **D**ñe quis au-
dit auditui mro et brachium dei mi reuelatu est. **A**nimam hora
ipso sicut pueri et sicut radix in terra siccanti. **N**on est figura eius
neque altitas et vidimus illum et non habuit figuram neque decorem
sed figura eius sine honore et deficiens propter reos homines. **H**oc
plaga posita et sciens propter benignitatem quia ad istos et non est in
putata hic peccata nostra portat et pro nobis dolet et putauimus nos
ipsum esse in dolore et in plaga et vexatione. **I**pse autem vincatus est
propter facinora nostra doctrina pacis nostre super illum lumine eius nos sa-
nati sumus. **O**mnes nos sicut oues erramus et deus tradidit illum
propter peccata nostra. **E**t sibilla eodem modo locuta est.

Orkopor	miserabilis	Vilis
Amopoe	in honestus	ignominiosus
Amopoi	informis	informis
Epitida	ut miseris	vilibus
Awier	spem prebeat	spem dabit

propter hanc humilitatem deum suum non agnoscetes merentur goli-
um detestandum ut periret cum vita qui iudeos vniuersales adue-
nerat. **E**t calumpniati sunt eum quasi legis destructorem et qui
prefigurauit circensio et quod in illo iussa sit fieri membris.

Et que prohibuit suilla carne uesti. **Ca. 11.**

Ed ire ad iudice sue quam in cordibus suis gerebant mto
inclusa alias causas prebatur quod legem dei per moysen traditam
solueret id est quod sabbatis non vacaret operans in salute hominum
quod circumfusione vacue faceret quod abstinentiam suille carnis auferret.
In quibus rebus iudee religionis sacra consistunt. **O**b hac itaque tam
recta per populi quam nondum a christo secesserat a sacerdotibus mota
bat ut impium iudicaret eum quod legem dei solueret cum ipse ille non
suo iudicio sed ex dei voluntate et secundum predicta faceret prophetam.
Michias enim nouam legem datam iri denuntiavit huiusmodi lex de
syon perficeret et sermo domini ex iherusalem et iudicabit inter plu-
mos populos et eruet et religet validas nationes. **I**lla autem
prior que per moysen data est non in monte syon sed in monte
 Choreb data est quod sibilla fore ut a filio solueretur ostendit.

Alho stantayta	sed cum hec	sed cum hec
Uahoa	omnia	omnia
Deley Woean	fuerunt perfecta	perueniunt
Uepeytone	que dixi	que dixi
Eyc Ayoon	in ipsum	in ipsum

solle
attracta
homoc

omnis
resoluetur
lex

tota
desmet
lex

sed et ipse moyses p que sibi data lege dā ptinane tuent
xanderut a deo et deū nō agnouerunt p dixerat fore ut ppha
magis mittet a deo qui sit sup lege qui voluntate dei ad hor
nes p fiat In deutronomio ita scriptū reliquit Et dixit dñs
ad me ppheta exorabo eis de filiis corū sicut te et dabo vbu
meū in os eī et loquetur ad eos ea que pcepo ei et quisq
non audiet ea que loquet ppha ille in nōre meo ego vñ
dicabo in eū Denūciat s deus p ipm legiferū q filiū suū
id ē vñā pntēq legem missurū est et illā veterē p mortā
le datā soluturū ut denūo p eū qui est etnū legō sanare et
nā Itē de tñsione solueda ysaiās uā pphauit Met dicit dñs
vñās iuda qui habitant iherlm Renouate mē vos nouitate
et ne seminauētis in spmīs Erādite uos dñō deo vñō et
audite pputū cordis vñi nō exeat ira mea sicut ignis et nō
sit qui extinguat Itē moyses ipe in nouissimis diebꝫ tñ
ridet coruū ad dñm deū amandū Itē Ihesu naue successoe
eī et dixit dñs ad ihm fac tibi oculos petrinōs mīmō
autos et sede et tñā de scādo filios isrl scādam tñsione
futurā esse dixit nō carnis sicut fuit pma qua etiā nūc iu
dei vñtur s cordis ac spūs quā tradidit xpūs qui verus
fuit Ihesu Nō em ppha sit aut et dixit dñs ad me s ad Ihesu
ut onderet q nō de se loquet s de xpo ad que tūc dēg loqba
tur Crisi em figurā gerebat ille ihus qui tū pma dñs
vocaret Moyses futura pntens iussit eū Ihesu vocari ut
qm dux matine milie dilectꝫ est adūsq Amalech q oppug
nabat filios isrl et adūsariū debellaret p nomis figurā et
populū in tñam pmissionis inducēt Et idēo etiā moysi
cessurā que data p moysen fuit Nam illa carnis circūsi
o caret vñq ratione q si deo id velle sit a pñpīo formasset ho
mīnē ut pcepit nō haberet s huiꝫ sādē circūsiōis figurā
eāt sufficiens nudandū esse pectꝫ id ē apto et simpli corde
oportē nos vñē qm pars illa corpis que circūdit habet
quidā similitudinē cordis et est pudenda Ob hāc tām deus nu
dari eā iussit ut hoc argumēto nos admonēt ne inuolu
tū pectꝫ habeamus id ē ne quod pudendū intra famig mē
osne serreta uelemus h ē cordis circūsiō de q pphē loquū
tur quā dēg a carne mōrī ad aiām tñstulit que sola māsua

est volens em vite ac saluti nre p etna sua pietate q sule
penitentiā nobis in illa cūctioe pposuit vt si cor nudaueri
m9 id ē si pā mū ofessi satis deo fecim9 vema ofeqm q
otumant9 et admissa sua celantib9 denegat. ab eo qui nō fa
ciē sicut hō s mīma et arcana pectoīs intuet. Eodē spectat
etiā carnis fuisse interdictio a qua ai eos abstine nssu de9
id potissimū voluit intelligi vt se a pīs atq imūdijs ab
stinent est enī lūulentū hoc aīal et imūda n vniq celū
aspirat s m trā toto et corpe et ore pietū ventri sp et pabu
lo seruit n vllū alū ai vuit pstate vsu pē sicut cetē aīan
tes que ul sedendi uehiculū pbent ul m altib9 agrozū iū
uant ul plaustra collo trahūt ul onēa tergo gestat ul m
dumentū ex uuis suis exhibent ul copia lactis exuberat
ul custodiendis domib9 inuigilant. Indixit q ne porcum
carne vtēt. i ne vitā porcorū imitarent. qui ad solam
mortē nutriūt. ne ventri ac voluptatib9 deseruiētes ad
faciendā iusticiā nūtiles essent ac mortē afficiēt. Itē ne
se fedis libidib9 immergent sicut suis que se impurgit ce
no ul ne tēmō fūant simulacris ac se luto inqnet lu
to em se obliuūt qui deos i lutū trāp venerāt. Sic vni
ūsa pcepta iudaice legis ad exhibendā iusticiā spectant qm
p ambagem data sūt vt p carnaliū figurā spitalia nosce
rent. *Que cū et quis ordo fuit dīne passionis et quib9*

Quit prenūciata oraculis. *Capitlm. 18^m*
Vni igit ea que fieri voluit queq pphas suos mltis
seculis an̄ predixit xpūs iplēt ob ea inritati et diuinas lras
nescientes tolerūt vt dñi suū cōdēpnaret quod ai sāt futu
rū ac subm ai dicit optē se pati atq mētia p salute mul
torū fecisset tñ cū discipulis suis nō vitaret qd nāc eāt p
peti ac sustine s vt oñdet q ita fieri oportet in dī p seculū
ne sua quis culpa mādissē videt. ac denūciauit fore vt ab v
no eorū pderet. Itaq iudas pmo elect9 tradidit eū iudeis
At illū qphensū ac pontio pylato qui tūc legat9 syriā ee
rebat oblatū cruci affigi postulauerūt obicīentes ei nichil
aliud n q dicit se filiū dei ee regē iudeorū. Itē quia dixerat
si solueritis hoc templū qd edificatū ē ānis xlvī. ego illud
in triduo sine manib9 resuscitabo significās futurū breui
passionē suā et se a iudeis mēfctū tñā die resurrecturū
Ipe em eāt dei verū templū has ei9 voces tāq mfaustas et
impias mēfctabant. Que cū pylat9 audiss et ille in dēfen
sionē suī nichil dicit p nūciauit nichil m eo dāpnationē

digna uideri. **A**t illi inuisissimī accusatores in p̄p̄o quē in
 citauerāt damāe ceperūt et crucē eis uiolentis uocibz fla
 gitare. **T**um pontius et illorū clamoribz et herodis tetra
 che instigatione metuentis ne regno pelleretur victus est
 nec in ipse s̄mā p̄tulit s̄ tradidit eū iudeis ut ipi de illo
 s̄dm legem suā iudicaret. **D**uxerūt igit̄ tū flagellis v̄
 beratū et priusq̄ crucē affigēt alluserūt. **I**ndutū em̄ colo
 ris punice vestē ac spinis coronatū q̄ rege salutarerūt
 et dederūt ei abū fellis et misauerūt ei acetū porione post
 hec ossuerūt in fanē eis et palmas tenderūt. **C**ūq̄ ipi in
 infices de vestimentis eis ostenderet sortiti sūt m̄ se de tu
 nica et pallio et tū hec oīa fierent nullā uocē ex ore suo tā
 q̄ si mutus esset emisit tūc suspenderūt eū in duos noxios
 medū qui ob latrocinia dāpnati erāt cuiq̄ affixiūt
 crūd ego h̄ in tanto facinōe deplōre aut quibz v̄bis tantū
 nephas conquerar. **N**on em̄ cauandā crucē describim̄ qm̄
 in tulius vniūsis eloquentie sue nerius ac viribz velut
 effusis totiq̄ ingem̄ fontibz p̄sentat̄ est facin̄ indignū p̄
 clamās esse crucē cont̄ omēs leges in crucē esse sublatū.
Qui q̄uis mortens fuit et illo supplūio indignū mortis in
 et ab homie scelesto qui iusticiā ignoraret affectū ē crūd
 de huius crucis indigmate dicem̄ in qua deus a cultoribz
 dei suspensū est atq̄ suffixus crūis tā facidū et tanta rerū
 et vborū copia instructū existet que oīo tāte affluētie vber
 tate deueniens ut illā crucē deploret m̄to quā mūdū ip̄e et
 tota elemēta luxerūt. **H**ec aut̄ sic futūra fuisse et p̄phāiū vo
 n̄bz et sibillis carminibus denūtiatū est. **A**pud ysaiā ita sp̄
 tū nō sū cōtumax neq̄ cont̄ dico dorsi meū pono ad fla
 gella et maxillas meas ad palmas facē aut̄ meā nō a
 uerti a feditate sputorū. **S**utr dauid i p̄s̄ 22°. **C**ongregata
 sūt sup̄ me flagella et ignorauerūt dissoluti sūt n̄ ḡpuc
 ti sūt tentauerūt me et deriserūt me et striderūt sup̄ me
 dentibz suis. **S**ibilla quoq̄ cado futura monstrauit
 hic anomoic. **E**t in manus **I**n manus
 reipac kai. **I**pietas **I**niquas
 m̄don. **I**nfidelū **I**nfidelū
 ecepon. **P**ostea **P**ostea
 h̄zei. **V**emet **V**emet
 doian. **D**abunt **D**abunt
 an deo. **A**ut deo **A**ut deo
 patric maoa. **A**lapas **P**almas

xepanaha
 shou kai
 coomatin
 Miapoucen
 thimada
 Oap makehoa
 dorei An eu
 Macoisatoc
 alshawc
 a shon
 th tomhoson

mamba mcestis
 et i purato
 ore
 expuent
 venenatos
 sputy
 Dabit vo ad
 vbera
 simplicit
 schu
 dorsum

mamba mcestis
 et oribz
 pdignosis
 expuent
 saluas
 venenatos
 Dabit aut tunc
 m verbera
 innocens
 dorsum

Item de silentio eius quod usq; ad mortem pmanet tenuit
 ysayas iteru sic locutus est sicut ovis ad imolandu sic ad
 ductus est et sicut agnus coram tondentibz sine voce su
 non aperuit os suu **Et** Sibilla supradicta.

hai holaqirw
 Menotrey
 fere Metu nlli
 shouc sosoc
 Ettoce qesloen
 inaderi Menon
 came rey hai
 cooqoanoh
 Oo peeri
 ton Alkantiyon

Et calaphos
 ampiens
 ne quis agnos
 cat quod vbu
 vel vn uenit
 ut feris
 loquat
 et corona
 spinea
 coronabit

De cibo vero et potu quem anq; figent ei obtulerunt dauid
 t ps. lxxv. sic ait **Et** dederunt in esca mea fel et in siti me
 a potu michi dederunt acetu **Idem** hoc futurum etia Sibilla
 rationata est

Et de tos
 itoma xoslen
 hai eu dicanoro
 ce Awkante
 aqislozen
 Hcdasen
 Anzoia
 tpasthcan

In esca
 fel et
 in siti ace
 tum dederunt
 inhuamitatis
 hanc
 mensam
 ostendunt

Ad abu
 aut fel
 et ad sumi
 acetu dederunt
 inhospitalitatis
 hanc
 monstrabit
 mensam

Et alia silla iudeam tram hys mcepat versibus
 Ayte sap

Ipsa em

Tu enim

пнорон
тон деон
оу кенонтат
тсронта
деи ндоис
нон апра
пнапра
аканос
етонрас
итифано
Доверичное
уолни
нехиракас

insipiens
tuum deu
non intelleristi
ludentem
mortalium
mentibus
¶ sed
spino
coronasti
et
honoratum
feli
cissimum

stulta
 deum tuum
 non cognouisti
 illudentem
 humanis
 mentibus
 sed spiritibus
 coronasti
 corone
 horrende
 et fel
 misausti

Sic aut ut iudei manus inferret deo suo cuius interficiant testi-
 monia probatur **H**anc essent apud epistolam ita scriptum est et dix-
 it **E**stis ad populum **H**oc pascha saluator noster est et resu-
 rixit noster rogitare et ascendat in celum vtrum quoniam habemus hu-
 miliare cum in signo et post hoc sperabimus in eum ne desera-
 tur hic locus in celum tempus dicit dominus deus virtutum **S**i non
 credideritis ei neque exaudieritis annuntiationem eius citis deu-
 sis in gentibus **N**on appet iudeos nullam aliam spem habere
 se nisi abluerint a sanguine ac sperauerint in eum ipsum qui
 nesciuerunt **I**saia quoque faciens corum designat et dicit **I**n
 humilitatem iudicium eius sublatum est **N**ativitate eius quibus
 enauabit **Q**uoniam auferet a terra vitam eius a facinorosis populi
 mei abducto eam ad mortem et dabo malos pro sepultura eius quia
 faciens non fecit neque inuentus est dolus in ore eius propterea ipse heri-
 ditabit multos et fortiter diuidet spolia propterea quod traditus
 est ad mortem et inter facinorosos deputatus est et ipse propter
 multorum protulit et pro facinorosa morum traditus est **D**avid
 qui in psalmo xlii. **C**aptus est in animam iusti et sanguinem in
 nocente odernabit et factus est in dominus in refugium **I**tem
Ieremias **D**ominus significat in et cognoscit **T**unc vidi cogitatio-
 nes corum ego sicut agnus sine macula adductus sum ad uicti-
 mam in me cogitauerunt cogitationes dicentes **V**enite mittite
 mus lignum in panem eius et exadamus a terra vitam eius et
 nomen eius non erit in memoria apostolus **L**ignum autem crucis
 significat et panem corpus eius quia ipse est nobis ac vita ho-
 minum qui cecidit in carne quam portauit et in cruce qua
 pependit **D**e qua tunc apostolus ipse **M**oyses in deuteronomio ita

predicauit et est pendens vita tua in oculis tuis et timebis
 die ac nocte et non cedes vite tue. **Ite** rursus in manus nro qsi
 homo dñs suspendit neq qñ filius hominis minas patit. **Ca**
 thalas etiā sic tradidit et intuebūt in me que trāserunt
Ite dauid i ps. xxi. Effoderūt manus meas et pedes meos di
 mmeauerūt oīa ossa mea. **Ipi** autē gteplati sūt et viderūt
 me et diuiserūt vestimenta mea sibi et sup veste mea forā
 miserūt. **Que** vtrūq ppha nō de se locutū est sūt em rex et
 nūq illa pphē est si spūs dei p eū loquebat qui fuerat illa
 passurū post annos mille et quinquaginta. **Tot** em colligu
 tur ām a regno dauid vsq ad cruce xpi dñi. **Pz** et salomō
 filius eius qui ierosolimā condidit cā ipam pitura esse i
 vltione sūt cūctis pphauit. **Et** si autemini a me dicit
 dñs et non oñderitis veritate mea. reitā isrel a tra quā
 cedi illis a domū hanc quā edificauit illi in noie meo pñ
 am illa ex oibz et cit isrl in pñatione et in obpñū pñ a
 domū heret cēt deserta et oīs qui trāset p illā admābit et di
 cet. **Qp** qñ rem dñs fecit tñe hūit. **Et** domū hūit h. mala
 Et dicent quia reliquerūt dñm deū suū et pseruti sūt regi
 suū dilectissimū deo et cruciauerūt eū in hūilitate mīgna
 p heret importauit illis dñs mala heret. **De miraculis que**
in passione dñi gigerūt de sepultura resurrexioe et aq.

O testimonij ppharū fides roboret. **istorū. Ca. 10. m.**
 Vid amplius iā de farinore iudeorū dñi pñ qñ exca
 tos cum fuisse atqz insanabili furore correptos qui heret
 tidie legentes neqz intellexerūt neqz quā facē iauē vo
 luerūt. **Suspensus** igit. et affixus exclamauit ad dñm
 voce magna et ultro spm posuit et eade hora tremoty fac
 tus est et velū tēpli quod sepabat duo tabernacula fassū
 est in duas ptes et sol repente subductū est et ab hora sexta
 vsq ad horā nonā tenebre fuerūt. **Qua** de re amos pro
 pheta testat. et cit in illa die dicit dñs. **O**ndit sol me
 ridie et tenebrabit. dies lucis et cūta dies fessos vros
 in luctū et cantica vīa in lamentatione. **Ite** **Ihēmiās**
 Extrita est que parit et tedijt aīa et occidit sol ei tū ad
 huc mediū dies essē cōfusa ē et amaledicta reliquos cōu
 in gladio dabo in gñtū mimicorū eorū. **Et** **Libilla**
Nay An
crutero
Uetacma
haie mati
Templi vero
velum
frondetur
et medio

Mecto h13
 Ercat
 ho do era
 Nepopior
 f11 tpic
 in wpauc

die nox
 erit
 tenebrosa
 animis
 in tribus
 horis

Cū hī frā essent ne p̄dixiss quidē celestibz facingsim in
 telligere quiverūt s̄ qm̄ predixāt se t̄na die ab inferis
 resurrecturū metuentes ne a discipulis subrepto et ama
 to corpe resurrexisse eū crederet et fiet in plebe multo
 maior cōfusio detraxerūt eū cruci et celsū finter i mo
 numēto militai custodia cūcederūt **P**erū t̄na die an
 lucē tremotu repente patefactū est sepulcrū et custodibz
 quos attomitos obstupescereāt pauor nichil videntibz in
 teget ex sepulcro ac vius egressz in galileā p̄fectus est
 ut discipulos suos quereat **I**n sepulcro v̄dō nichil repteū est
 nisi exuvie quibz inuolutū corpus incluserat **I**llud aut
 apud inferos nō remasurū s̄ die t̄na resurrecturū p̄phe
 tennierāt **D**avid in ps̄o xvi° **N**on derelinques aīam meā
 apud inferos neqz sanctū tuū dabis v̄dē interitū **I**tem
 in 3° **E**go dormivi et sopnū accepi et exurrexi qm̄ dñs
 auxiliat̄ est m̄ **O**zee quoqz p̄mus xij p̄pharū de resurrex
 tione testificat̄ est **I**h̄c filius meqz sapiens p̄ quod nūc
 non resistet in cōtribulatione filiorū suorū et de manu
 inferorū eruat̄ eū ubi est iudiciū tuū moris aut ubi est a
 culens tuqz **I**tē alio loco v̄nificabit nos post bidnū die
 t̄na **E**t iō **S**ibilla ipositurū esse mortū timnū dixit p̄p
 tudm̄ sompnum

h̄ai d̄an̄atoy
 Mip̄ay
 t̄sleeri
 Ep̄uoye
 Map̄t̄teocac
 h̄ai tot
 attoy iōem̄ehon
 āh̄alucac
 f̄ic q̄oac
 Ezei
 t̄p̄osoc
 āh̄ar̄ac̄eoc
 h̄an̄t̄ou

Et morte
 monetur
 tribus diebus
 sompno
 suscepto
 et tunc
 ab inferis
 regressus
 ad lucem
 veniet
 p̄mus
 resurrections
 principio

Aprenhito
Aey:at

Vocatio
ostenso

Vitam em nobis acquisuit morte supata. Nulla igitur spes
alia q sequende immortalitatis hoi dat. nisi crediderit in
eu et illa cruce portanda paucendaq suscepit. **Q**u pro
fecto in galilea duo post resurrectione discipuli reserant
archana et quae lex vetis dicitur testametu ac potuit intel
ligi an morte dmi et q nouu testametu petris adiple
no est et quibz hoc an predon sit testomus. **Ca. 1. 20.**

Profectus ergo in galilea noluit iudeis em se osten
dere ne adduceret eos ad pnam atq ipios resanatz
discipulis iteru aggregatis sp tue sic tras. **I**de pphar
thana patefuit que anq patet. pspu nullo mo pote
runt quia ipm passioneq eis indicabat idcirco Moyses
et ydem ipi pphie legem que iudeis data e testametu
vocant quia testator n mortuus fuit qsm testametu no
pt n. fari quid in eo scriptu sit quia clausu et obsigatu est.
Itaqz nisi xpus morte suscepisset apiri testametu. reue
lari et intelligi miseru dei no potuisset. Veru scriptura
ois in duo testameta diuisa est. Illud qd aductu passio
neq xpi antessit id e lex et pphie vetis dicit. Ea vero que
post resurrectione eis suscepta sut nouu testametu noua
tur. Iudei pete vtut. nos nouo s tn diuisa no sut quia
nouu vetis adimpletio est. et introq idem. Testator est
xpus qui p nobis morte suscepta nos hedes regni eterm
facit abduato et exheredato pto iudeoru sicut. **I**hermas
ppha testatur cu loquit. talia. **E**cce dies veniut dicit dñs
et consumabo domui isrl et domui iuda testametu nouu
Non serudu testametu qd disposui pibz eoru indie qua
apprehendi manu eoru. vt educere eos de tra egipti quia
ipi no pserauerunt in testameto meo et ego neglexi eos
dicit dñs. **I**de alio loco snt ait. Dereliqui domu mea di
misi hereditate mea in manu inimicoru eis facta e here
ditas mea michi sicut leo in silua dedit ipa sup me voca
sua ideo odui eam cu sit heditas eius celeste regnu no
vtiq ipam hereditate se dicit odisse s heredes qui ad
usus eu ingrati et impij extiterut. facta e inquit hedi
tas mea in sicut leo. **E**t preda et deuotio factus su he
redib meis q me imolauerut sicut pecu dedit sup me

hocem sua id e[st] s[an]ctas adu[er]sus me mortis cruce[m] dixert
 Na[m] quod sup[er]ius ait g[ra]sumaturu[m] se domui Iuda testame[n]tu[m]
 nouu[m] ondit vetus illud testame[n]tu[m] q[uo]d p[er] moysen da[tu]m
 no[n] fuisse p[er]fectu[m] q[uo]d aut[em] q[uo]d p[er] xpm dari h[ab]et g[ra]suma[tu]m
 fore domui aut[em] Iuda et i[st]e i[st]rl[em] no[n] utiq[ue] iudeos sig[n]i[fi]cat
 quos abdicauit s[ed] nos qui ab eo co[n]uocati ex gentib[us]
 in illoru[m] locu[m] adoptione successim[us] et appellam[ur] filij Iude
 orum quod Sibilla declarat cu[m] dicit

loy dailon
 Mikapion
 Eeyon
 Jehor
 Oypa[n]ionon

Iudeorum
 beatum
 diuinum
 genus
 celestium

Quod aut[em] factur[u]m esset id g[ra]ng ysaia[s] dicit apud que[m]
 p[er] sum[u]s ad filiu[m] loquit[ur] dicens Ego d[omi]n[u]s de[us] vocaui te
 ad iusticia[m] et tenebo manu[m] tua[m] et co[n]firmabo te et dedi te
 in testame[n]tu[m] gen[er]is mei in luce g[ra]t[ia]m ap[er]ire oculos eoru[m]
 p[er]duc[er]e ex vinctulis alligatos et de domo tenebrar[um] sedentes i[n]
 tenebris Cu[m] igit[ur] nos a[li]a ta[m]q[ua]m tenebrar[um] et ta[m]q[ua]m tenebrar[um] stulticie in
 clusi fide[re]ma in tenebris ignorantes deu[m] et v[er]itate illu[m]i[n]a
 ti ab eo sum[us] qui nos testame[n]to suo adoptauit et lib[er]atos
 malis vinctulis atq[ue] in luce sapie[n]t[ie] p[er]ducos in h[er]editatem
 regni celestis as[er]uit. *De ascensione d[omi]ni et diuisione*
discipuloru[m] ad nascentis eccl[esi]e fudametu[m] iaciendu[m] et
robora[n]du[m] et de miraculis eoru[m] Et quod petrus et pau
lus romam venientes p[ro]phau[er]u[n]t. Regem in breui esse
uenturu[m] qui i[st]e i[st]rl[em] destruet et iudeos del[et] como

Quod m[en]ta vero dis[ci]p[ul]o[rum] quo postea g[ra]ngit. *Cam 21^m*
 ap[er]ulis suis euangelica ac no[m]i[n]is sui p[re]dicatio[n]e t[em]p[or]e
 dit se repente nubes cu[m]q[ue] in celu[m] sustulit q[ua]dragesimo p[ri]mo
 passionis die sicut daniel fore o[n]derat dices Et ecce i[n] nubi
 bus celi ut filius ho[m]i[n]is veniens vsq[ue] ad vetusta dieru[m]
 puenit Discipuli v[er]o p[er] p[ro]phetas dis[ci]p[ul]i fudameta eccl[esi]e v[er]i
 bias posueru[n]t facientes et ip[s]i in no[m]i[n]e mag[ist]ri dei magna
 et p[er]ne incredibilia miracula q[ui] discedens i[n]struxerat
 eos v[er]itate ac p[er]tate qua poss[et] noue a[n]n[un]tiationis co[n]fida[n]ti
 ac g[ra]fari s[ed] et futura illis ap[er]uit o[mn]ia que petrus et pau
 lus rome predicaue[er]u[n]t et ea p[re]dicatio in memoria s[er]ipta
 p[er]ma[n]sit in qua t[ame]n multa alia mira tu etia[m] hoc futuru[m]
 esse dixeru[n]t ut p[er] breue t[em]p[us] i[m]mittet de[us] regem q[ui] expugnet

Iudeos et ciuitates eorum solo adequaret ipos aut fame sitigi
ofectos obsidet in fore ut corporibus suorum rescerent et assumeret
seminum postremo ut capti veniret in mano hostium et in co
spectu suo uerati acerbissime gresses suas cernerent violari ac
pistatu vigines diripi pueros allidi puulos oia demas uim
ferroq; vastari captiuos in perpetuum tris suis extirpant eo q
exultauerunt sup amantissimu et pbatissimu dei filiu Itaq;
post illoru obitu cu eos nero interemisset Iudeoru nomen
et gente vespasianus extiruit fenitq; oia q illi futa pdixeret
*Ex argumentis reuincendi sunt qui diuis detrahunt sacris
et quibus argumentis utantur infideles ut dñice incarnand
me fidem euacuent. Capitulum 22 m*

Confirmata sunt et opus que falsa et incredibilia pu
tantur ab his quos vera celestium litterarum doctrina non indu
it si tamen non refellatur a nobis etiam illi qui nimium non sine malo
suo sapienter rebusque diuinis fide detrahunt argumentis quod illo
rum coarguamus errore ut tandem aliquando cedat ita fieri oportu
isse sicut nos ostendimus factum et quicquid apud bonos iudices sa
tis habeat firmitatis uel testimonii sine argumentis uel argu
menta sine testimoniis nos tamen non ostendi alterutro summa cum
suspectat nobis utrumque ne cui puerse ingemioso ad intellige
di aut contra dissendi locum relinquamus. Vilegant fieri potius
se ut nature immortalis quicquid decederet et legat demas deo dig
num ut homo fieri vellet seque vellet infinitate carnis onera
re ut passionibus ut doloris ut mortis seipsum subiaceret qui non
facile illi esset ut cum corpore ibealitate se hominibus ostenderet colq;
iustitiam doceret siquidem id volebat maiore auctoritate ut professi de
tunc enim auctores fuisse preceptis celestibus pariter si ad ea uerba
ac precepta dei sapientis accederet. Cur igitur autem ad docendos ho
mines non ut deus uenit. Cur se tam humilem ibeale quod co
stituit ut ab hominibus et contemptum et pena affici possit. Cur enim ab
ibealis et mortalibus passa est. Cur non magis hominum ad ueritatem
repulit aut diuinitate uitauit. Cur non maiestate sua se
ipsum saltem morte pateficeret si ut inualidus in iudicium du
tus est ut notans dampnatus ut mortalis ostendat. Refutabo h
diligenter ne quicquid patiar ardeat. Illa enim magna et mira
bili ratione sunt facta quia quicquid precepit non tamen mirari desim
deum ab hominibus esse reuerentem. Verum etiam facile prouidebit ne de
um quidem potuisse se credi si ea ipsa que arguit facta non essent.
*Ex preceptoris morum uacillat auctoritas si non facit ipse quod
docet sicut in phis patet qui contra sua precepta uiuebat*

Quippe xpus primus fecit et docuit. *Cam 23^m*

Quiaque precepta dat hominibus ad vitam moresque figit ali-
um quod debeat ne ipse faciat quod precepit an non debeat. Si non
fecit soluta precepta sunt si enim bona sunt que preceptum si vitam
hominum in optimo statu collocant. Non se debet ipse preceptor a
numero ceterorum hominum segregare inter quos habitet ipse et ipsi
eodem modo vivendum est quo docet ipse esse vivendum. Ne si aliter
vixerit ipse preceptis suis fidem detrahat lenioreque doctrina su-
am faciat si reipsum resoluat quod verbis nitatur astringere. Unde
quisque enim audit preceptum non vult ipsum sibi nuntium paren-
di tamquam vis sibi libertatis adimat. Respondet itaque doctori hoc
modo. Non possum facere quod iubet quoniam sunt impossibilia uetas
me irasci uetas cupere uetas libidine commoveri uetas dolore
ul mortem timere. Sed hoc adeo contra naturam est ut hijs affecti-
bus animalia omnia subiecta sunt. Vel si adeo putas impugni
posse naturam cuiusque qui preceptis facit ut sua fieri posse cum ait
ipse non facias que insolentia est ut hominem libero im-
ponere velis leges quibus ipse non pareas. Prius discere quod doces
et antequam mores aliorum corrigas tuos corrige. Quis neget ius-
tam esse hanc reprehensionem quin etiam in contemptum veni et
hominum doctor et deludatur vicissim quia videbitur et ipse deludetur.
Quid ergo faciet ille preceptor si hec enim fuerint opposita quod
admet excusationem contumaciaque non ut preceptis factis doceat
se impossibilia facere. Unde evenit ut phororum preceptis nullus ob-
temperet. Homines enim malant exempla quam verba quia loqui fa-
cile est prestare difficile. Utinam quidam tam multi bene facerent
quod multi loquuntur bene. Sed qui preceptum nec faciunt ab-
est ab eis fides et si homines fuerint contempnentur ut lenes si
deus opponetur ei excusatio fragilitatis. Humane superest ut
factis verba firmentur quod philosophi facere nequeunt. Itaque cum ipsi pre-
ceptores videntur affectibus quos vincunt predicant oportere ne
nunc preceptum ad virtutem quam falso predicant erudire. Ob easque causas
putat neminem ad hunc perfectum esse sapientem in quo summe
doctrinae ac sanctae summa virtus et perfecta iustitia consensit eisdem
quidem verum fuit. Nemo enim post mundum conditum talis exi-
tit nisi Christus qui et verbo sapiam tradidit et doctrinam
prout virtute firmavit. Celestem doctorem perfectum esse
oportuit et quare perfectus esse non possit sine corporis assumptione.

Hec nunc consideremus an doctor et mortalis. *Cam 24^m*
Alomissus possit non esse perfectus. Rationem de hoc loquor
quem venisse a deo negant fingamus aliquem de celo esse misse

De
De
dū qui vitam hominū rudimentis virtutis instituat et ad ius-
titiam formet. Nemo dubiū potest esse quin is doctor qui celsus
mittitur tā sūa sit rerū omniū virtute perfectus ne nihil in
celeste tremens differat. Nam in hōie mētia et p̄a continua
esse nullo pacto potest. Nec enim mens tremis visceribus inclusa
et tabe corporis impedita aut apprehensū p se potest aut capere ve-
ritate nisi aliunde doceat? et si maxime possit summa in virtute
capere nequeat et omnibus vitiis resistere quorum materia visceri-
bus continetur? Et fit ut tremens doctor perfectus esse non possit. At
vero celestis cui diuinitas suam virtute immortalitas tribuit
in docendo quoque sicut in ceteris perfectis et consumatis sit nō
est. At id fieri omni nō potest nisi mortale corpus sibi assumat. Cur
autem fieri nō potuit ratio clara est. Nam si veniat ad homines
ut deus ut omittat quod mortales oculi claritate maiestatis eo
aspici ac sustinere non possunt. Ipse quoque deus virtute docere non po-
terit quia ex corpore nō faciet que docebit ac per hoc doctrina eius
perfecta non erit. Alioquin si summa virtus est dolore patientis pus-
tula officioque preferre si virtus est morte ipsam et intentatā non
metuere et illatā fortiter sustinere. Debet ergo doctor ille perfectus
et docere ista precipiendo et confirmare sciendo quia qui dat pre-
cepta viuendi aputare debet omnem excusationū vias ut ipo-
nant hominibus parendi nōtā non vi aliqua sed pudore et in-
libertate relinquat ut et primum sit institutus parentibus quia
poterant non parere si vellent eundem ius potest excusare apu-
tari nō ut qui docet faciat que docet et sit quas prius et ma-
nus pertrahat secundo. Quocumque autem potest facere quod docet si nō
sit filius ei que docet. Nam si nulli subiectus sit passioni potest ei
docenti homo sit rēdere. Volo equidem non peccare sed omni. In-
duty suū enim carne fragili et imbecili. Hec est quod compescit quod ius-
titur que dolet que mori timet. Itaque duos muros et peto nō
quia volo sed quia cogor sentio me ipse peccare sed necessitas fra-
gilitatis impellit cui repugnare non possū. Quid ad hoc res-
pondebit preceptor ille iusticie eius confutabit et redarguet
hominem qui delictis suis excusatione carnis obtendit et
ipse carnes fuit indutus et ondat etiam carnem posse capere vir-
tem. Contumacia enim redargui nō potest nisi exemplo. Nam si huius
non possunt que doceas finitatem nisi ea potest fecisse quia nā hōi-
nū prius in vicia videtur vult non modo cum venia si etiam
cū ratione peccare. Oportet magis doctorem virtutis hominū fili-
um fieri ut viuendo primum doceat hominem vici ab eo patrum

posse si vō sit immortalis exemplū pponē homi nullo mō p̄
 exister em̄ ostans aliquis et dicit tu quidē non peccas q̄
 liber es ab hoc corpore non ḡcupisat quia immortalī nihil
 est nātū michi vero multis rebus opus ē vt tueat hanc
 vitā mortē non times quia in te valē nō p̄t dolere ḡtempus
 quid nullā vni pati potes At ego mortalis vtiq; timeo q̄
 cunctis michi grauissimos inferūt quos tollere carnis
 infirmitas non p̄t doctor itaq; v̄tutis etiā hanc excusatio
 nē debuit hominibus aufere ne quis q̄ peccat necessitati po
 tius ascribat q̄ culpe sue Ergo vt p̄fectū esset possit Nich
 il ei debet opponi ab eo qui docendus est vt si forte dixerit
 impossibilia p̄cipis respondat ecce ip̄e fano Ego carne indu
 tus sū cuius est peccare p̄pū Et ego tandē carne gero et tñ
 p̄cā in me nō dñatur Michi opes ḡtēpnē difficile est q̄
 vni aliis non p̄t in hoc corpore Ecce et michi corpus est et tñ
 pugno cōi oēm cupiditatē Non possū p̄ iustitia n̄ dolo
 re ferre n̄ mortē quia fragilis sū Ecce et in me dolor ac
 mors h̄z p̄tate et culpā que times v̄mco victore te fatiā
 dolois ac mortis p̄uor vade p̄ ea que sustineri posse p̄ten
 dis si p̄cipiente sequi non potes sequē antecedente **Subla**
ta oīs h̄c mō excusatio est et fateri hōiēm nātē est sua cul
pa iniūstū esse qui doctore v̄tutis et eūde dūem nō se
quat Vides ergo quāto p̄fior sit mortalis doctor qui
 dux esse mortali p̄t q̄ immortalis quia panēnā dūe nō
 potest qui subiectus passionib; non ē Nec hoc tñ eo p̄tinet
 vt hōiēm deo p̄ferā si enā ondā Neq; hōiēm p̄fē doctrine
 esse posse nisi sit idem deq; vt aucte celesti nātē parendi
 hominib; imponat neq; deū nisi mortali corpore induat vt
 p̄cepta sua factis adimplendo retēos parendi nātē cō
 stringat. **Liquido igitur apparet eū qui vite dux et iustine sit**
 mōi corpale esse oportere n̄ aliter fieri posse vt sit illius
 plena et p̄fecta doctrina nisi heat iudice et fūdamētū sta
 biliss; apud hōies ac fixa p̄maneat Ip̄m aut subire
 carnis iberalitatē et corpis v̄tutē in se recipere cuius doc
 tor est vt cā sil et v̄bis doceat et factis Itē subiectū ē
 morti et passionib; ructis qm̄ et in passione tollerāda
 et in morte subēda v̄tutis officia versant; que oīa vt
 dixi ḡsumatq; doctor p̄ferre debet vt doceat posse p̄feri
Quod xp̄us licet mortalitate m̄m̄ assupserit nō tñ
vt alij hōies nat; est si ex carne v̄ginea et quare cum

Omnis est a culpa sponte subierit penā. *Ca. 24.*
stant igitur homines et intelligat quāde deo sumus nō
legatū ac nūtiū suū mittet ad erudiendā p̄ceptis iustitiae
e sue mortalitatem mortali voluit eū carne indui et tunc
atu afflicti et morte militari. Nam cū iustitia nulla esset in
tra doctore misit quasi viuā legē ut nomē ac tēplū nouū
conderet ut verū ac pūi cultū p̄ oēm trā et uerbis et exē
plo seminaret s̄ tñ ut etū esset a deo missū nō ita illū nā
n oportuit sicut homo nascat̄ ex mortali utiq; contrariis
s̄ ut appaeret etiā i hoīe illud esse celeste creatū est sine
opa genitoris habent em̄ spūale p̄m deū et sicut p̄
spūs ei⁹ deus sine m̄re ita n̄r corp⁹ ei⁹ v̄go sine patre
fuit igit̄ et deus et homo int̄ deū hoīemq; medi⁹ consti
tut⁹ vñ illū greci Messitem vocant ut hoīem pducere
ad deū posset idē ad imortalitatem quia si de⁹ tm̄ fuis̄ ut
sup̄dictū est exēpla v̄tutis hominū prebere non posset si
hō tm̄ non possit hōis ad iusticiā cogere n̄ auctoritas et
virtutis hoīe maior accedet. Et em̄ cū esset homo ex carne ac
spū et oporteat iusticie opib⁹ em̄eri ut fiat eternus caro
qm̄ terrena ē ideoq; mortalis copulatū spm̄ sibi trahit
seru et ab imortalitate ducit ad mortē. Ergo spūs ex̄ps car
nis dux ē hōi ad imortalitatem nullo pacto potest qā
caro ipedit spm̄ quo m̄m⁹ deū sequat̄. Est em̄ fragilis
et subiecta p̄tō p̄tām aut pabulū mortis est. Itaq; id
fido mediator aduenit idē deus in carne ut caro eū sequi pos
set et eriperet hoīem morti cui⁹ est dñatio in carne. Ideo
carne induit se ut desideris carnis edomitis docet non
necit̄ esse penae s̄ p̄positi ac voluntatis. Una em̄ nob̄
et magna et p̄cipua cū carne luctatio est cui⁹ infmitē
cupiditates premunt aīam n̄ deū retinē patiūt̄ s̄ etiā
voluptatib⁹ et illecebris suauib⁹ māpata morte affi
cūt sempiterna. Quib⁹ ut repugnare possum⁹ de⁹ nob̄ viā
sup̄ande carnis et aperuit et oñdit que v̄t⁹ p̄f̄a et oib⁹
numeīs absoluta coronā vincentib⁹ et mercedē imor
talitatis ipartit. *De misterio dñice Crucis et virtute
et significandē eorū que xpūs gessit a p̄tulit et quō p̄*
Ofigurat⁹ sit in imolatione agni paschalis. *Ca. 25.*
Ixi de hūilitate et fragilitate et passiōe n̄r h̄ deus
subire maluerit. Nūc ip̄us crucis rō accedenda ē et v̄s
enarranda quid sum⁹ p̄ a p̄ncipio disposuerit et quēad

modū cuncta que gesta sūt ordinauit nō tñ diuinitio ppha
rū que in crīstū vera pcessit s̄ etiā rō ipius passio m̄s do
cet **R**uerūq; em̄ passa est non fuerūt m̄ma s̄ h̄uerūt
figurā et significantiā magnā sicut etiā diuina illa o
pa que fecit quorū vis et potentia valebat quidē i p
sens s̄ dēdābat aliquid in futurū **A**peruit cōrū lumina
celestis virtus et lucē non videntibz reddidit **E**t hoc s̄
significabat fore ut q̄ cōsūs ad gentes que dēū nesciebāt
insipientiū pectora illuaret luce sapie et ad v̄ritatē gr̄
plandā oculos cordis apiret **V**ere em̄ cōi sūt qui celestia
non videntes et tenebris ignoratiē cūcūsi tēna et fragi
lia venerunt patefent aures surdōrū nō utiq; hactenq;
vis illa celestis opata est s̄ dēclābat breuē fore ut qui erat
vitatis exptes et audirent et intelligēt diuinas dei voces
Vere em̄ surdos dixeris qui celestia et vera et faciēda nō
audiūt **M**utorū linguas in eloquiū soluit admirabilis
etiā cū fiet potentia s̄ meruit huius v̄tuti alia significatio
q̄ondēt mox futurū ut rerū celestīū nup̄ ignari p̄cepta
sapie disciplinā de deo et v̄ritatē differēt **N**ā qui cōnem
diuinitatis ignorat is vero elinguis et mutus est h̄at om̄
disertissimū sit **I**ngua em̄ cū verū cū verū loqui cepit
id ē v̄tutē maiestatisq; dei singulis interpretari tū demū
offitio nature sue fungitur **Q**uā aut falsa loquit̄ in
vsu suo non est et ideo infans sit n̄tē est quia diuina
p̄loqui non p̄t **P**edes quippe claudorū ad officiū gradi
endi reformauit laudabilis diuinū op̄is fortitudo s̄ fi
gura id ḡtinebat q̄ cōhibitis erroribz v̄ite sc̄laris ac de
uic iter v̄itatis apiret **P** qd' gradēnt̄ hōies ad dei gr̄az
gsequendā **I**s em̄ vere claudq; existimādū est qui cali
gine ac tenebris insipientie t̄plicat̄ et quo tendat igna
rus offensibilibus et caducis gressibz p̄ viā mortis ince
dit **I**tē labe et maculas inq̄natorū corp̄m repurgauit
Nō exigua immortalis potentie opa verū id p̄tendebat
h̄ vis q̄ p̄corū labibz ac vitiorū maculis inq̄natos dē
trima eis inq̄natura p̄uiscatūā ess̄ eruditioē iustitie
Lepsi em̄ v̄e atq; elephantia dēnt haberi quos ul' infim
te cupiditates ad scelē ul' insatiabiles voluptes ad fla
gitia p̄pellūt et dēcorū macul' iustos labe afficiūt se
pitina **I**acencia mortuorū corpa cecit corq; nōibz suis
tēlamatos a morte r̄uorauit **Q**uid cōgruetius deo ciuid
māculodignū om̄i sc̄lorū q̄ dēcurā vitā resignasse cō

plenaq; hominū temporibus adieciſſe typa perpetua archana mortis re-
uelasse. **H**ec in enarrabilis pietas ymago virtutis maioris
fuit que demonstrabat tantū vim habiturā esse doctrinā suā
ut gentes in toto orbe que aliene a deo subiecte morti fuerūt
cognitionē veri luminis aīate ad immortalitatis primā pueri-
rent. **E**os em̄ recte mortuos existimauis qui datore vite deu
nescientes atq; aīas suas a celo in terrā depūctes in laqueos
eterne mortis incurrūt. **H**uc igit. tūc sauebat in pñti y-
magines erat futurū q̄ in leſis affectisq; corpib; exhi-
bebat ea spūaliū figurā gerebat ut et in pñti virtutis no-
bis nō trena opa monstraret et in futurū pñte celeſt-
sue maiestatis onderet. **E**rgo sicut opa ei; significāna quo-
q; maioris pietatis habuerūt ita etiā passio nō simplex
nē supuacua nē fortuita pcessit s; ut illa que fecit magna
virtute ac pietate doctrine eius significabant sic ea q̄ passus
est odio futurā esse sapiam nūtiabant. **A**cti em̄ potus ac
fellis abus acerbitates et amaritudines in hac vita secta-
torib; pollicebant. et quāq; passio ipa p se acerbata et a-
marata specimē nobis futurū tormētū dabat que morā-
tib; in v̄ sūlo virtus ipa pponit. **T**amē illiusmodi abus et
potus in os doctoris nri veniens pressurātū nobis et la-
borū et miseriāū pbebat exēplū que oīa tollere ac peti-
nūte est eos qui vitatē sequuntur qm̄ veritas acerbata est
et iniusta oīb; qui virtutis exptes vitā suā mortificis volup-
tatib; dēdunt. **N**am corona spm̄ca capiti ei; iposita id de-
clarabat fore ut diuinā sibi plebe de nocentib; aggregaret.
Corona em̄ dicit. circūstans in orbe populus. **N**os aut qui
an cognitionē dei fuim; iusti spm̄e id ē mali ac nocētes
eram; ignorātes quid esset bonū et a iustitie notione atq;
opib; alieni. **O**īa scelere ac libidine polluebam; plecti
vero ex dumis et sentib; sūm dei caput cingim; quia
uocati ab ipō cūfusi vndiq; ad eū mēro et doctore deo as-
sistim; **T**egem; illū mūdi et om̄ vūentū dñm corona-
m; quod v̄ ad crucē spectat magna in eo vis ac rō est
quā nūc conabor onde. **D**eus nāq; sicut supius exposui
nūc q̄stituiſſi hōiem liberare mērm virtutis legauit i terrā qui
et pceptis salutib; formaret hōies ad inocētiā et opibus
factisq; pñtib; iustitie uia paret qua gradiens hō docto-
rem suū sequens ad vitā etnā pueniret. **I**s igit. corpis
est et veste carnis indutus ut hominē ad quē docendū veneat
virtutis exēpla et incitamenta pberet. **H**ic tūc iomib; vite

officijs iusticie specamen p̄buiſſi ut dolois quoq; paucitiam
 mortisq; gtemp̄tū quibz p̄fecta et gsumata fuit v̄tute tradet
 homi. **V**enit in manus ip̄ie nationis tū et vitare potuisset
 ſua futuri quā gerebat et eade v̄tute r̄pelle qua mirabili
 a faciebat. **I**nſinuit g^o cruciatz et v̄bea ac ſpmas poſt
 mo etiā morte ſuſpice nō reſuſcit ut homo illo dūce ſi
 acta et catenata morte tū ſuis erroibz triumpharet. **C**ur
 aut ſūmz p̄ id potiffimū genz mortis elegerit quo affi
 ci eū ſmēt h̄. tō eſt. **D**icat em fortasse aliquis. **C**ur ſi deus
 fuit et mori voluit non ſalutē honeſto aliquo mortis ḡne
 affectz eſt. **C**ur potiffimū crucē. **C**ur infamī ḡne ſupplicij
 qd^o etiā homi libeo q̄uis nocenti videat^r indignū. **P**rimū
 qd^o is qui hūilis aduenēat ut hūilibz et infirmis opē fer
 ret et omibz ſpem ſalutis oñderet eo ḡne afficiendz fuit
 quo hūiles et infirmi ſolent ne quis eſſe om̄io qui eū nō
 poſſet imitari. **D**em ut integrū corpz eius conſuadet^r que
 die t̄na reſurgē ab inferis oportebat. **N**ec hoc em cuiq; igno
 randū eſt qd^o ip̄e an de ſua paſſione p̄dicens etiā id notū
 fecit. **H**abē ſe p̄tatem tū vellet deponedi ſpm̄ et r̄ſumē
 di. **I**nſignis itaq; tū ſpm̄ depoſueat n̄m carnifices non
 putauerūt oſſa eius ſuffringere ſicut mos corū ferebat
 ſi t̄mmodū latz eis p̄forauerūt. **S**ic integrū corpz patibu
 lo deditū eſt et ſepulch^o diligēt^r incluſū que oīa idē
 facta ſūt ne leſū ac dñm nutū corpz ad reſurgēdū tha
 bile redderet. **I**lla quoq; p̄pua fuit tū cur deq; crucē ma
 lucit qd^o illa exaltari eū fuit n̄m omibz gentibz paſ
 ſione dei noteſcē. **N**am qm̄ is qui patibulo ſuſpēditur
 et oſpiciū e oibz et cētis altior. **C**uius potius electa ē qd^o ſign
 ficaret illū tū oſpiciū tāq; ſublimē futurū ut ad eū cog
 noſcēdū p̄it et colēdū tūte nationes ex oī orbe ḡfretet.
Deniq; nulla gens tū m̄huana eſt nulla religio tā remo
 ta tū aut paſſio eis ā ſublimitas maiestatis ignota ſit.
Extendit g^o in paſſione manus ſuas orbēz dñm̄q; ē ut iam
 tūc oñdet ab ortu ſolis vſq; ad occaſū. **M**agnū p̄p̄m ex oī
 bus linguibz et tribubz cōgregatū eſſe ſub alas ſuas ven
 turū ſignūq; illud maxm̄ atq; ſublime frontibz ſuis ſuſ
 cepturū. **C**uius rei ſignū iudei etiā nūc exhibent tū limi
 na ſua de t̄fuore agm̄ notant. **D**eus em p̄cuſſurās egip
 tiōs ut ab ea plaga imunes facēt iudeos p̄cepit h̄ys
 ut agm̄ candidū ſine macula imolaret ac ſignū limi
 nibz ſuis de ſanguine eis ip̄onēt. **I**taq; tū egyp̄tiorum

primogenita vna nocte interissent Hebrei solo signo san-
guis tui fuerunt non quia tuos penitus tui in se vni ge-
rebat ut hominibus saluti esset si ymago fuerat aeris futurorum
Agnus enim candidus sine macula castus fuit id est innocens et
iustus et sanctus et qui ab ipso iudeis immolatus saluti est omnibus
qui signum sanguinis id est crucis quia sanguine fudit in sua
fronte aspexitur scilicet aut summum lumen est hominis et lignum
sanguine delibutum crucis significatio Denique immolatio peni-
dis ab hys ipsis qui faciunt pascha notat. Aliterque illa exequi
quia passionis figura est quam deus prius futurorum tradidit
per moysen populo suo celebranda si tamen figura valuit in presenti ad
repellendum periculum ut appareat quantum veritas ipsa valitura sit
ad plebem dei protegendam in extrema totius orbis nocte. Quod
autem in qua plaga tui omnes sint futuri qui signum hoc
veri et diuini sanguinis in summo corporis sui notauerunt in no-
uissimo libro docebo. *De potentia huius signi et quare ef-*
ficacie sit inuocatio nominis crucifixi et quantum a demonibus

Nunc satis est huiusmodi signum *signum Crucis. Cap. 11.*
signum potentiam quantum valeat exponere quanto tironi sit
demonibus hoc signum sciet qui videt quatenus admirati per ipsum
de corporibus que obsederunt fugiunt. Nam sicut ipse cum me homines
agere vniuersos demones ubi fugabat homines mentes emotos
et malis incursibus furias insensas pristinos reponerebat
ita nunc sectatores eius eisdem spiritibus inquinatos de hominibus et no-
magis sui et signo passionis excludit. Cuius rei non diffici-
le est probatio nam cum deus suis immolant si assistat aliquis sig-
nata fronte gerens sacra nullo modo litant nisi responsa per
consulas reddere vates. Et hoc sepe in papua iustitia persequendi
malis regibus fuit. Cum enim quidam mistorum nostri sacrificia
bus dominis assisterent ipso frontibus signo deos illorum
fugauerunt ne possent in visceribus hostiarum futura depin-
gere quod cum intelligerent Aruspices instigantibus ipse de
monibus quibus perstruatur querentes prophanos homines sa-
tris interesse adegerunt principes ipsos in furore ut expug-
naret dei templum seque vero sacrilegio contaminaret quod quibus
simis persequendum penis expiaret. Nec tamen ex hoc ipso ceteri
homines intelligere possunt aut hanc esse veram religionem cui ad
vincendum tanta vis inest a illa falsam que subsiste aut
congregari non potest. Quia autem hoc deos non metu. Verum odio facit
qui quisque possit odisse non cum qui aut nocet a possit nocere ymo

vero congruens maiestatis fuit ut eos quos oderat pntibus
 penitus afficeret. Potius q̄ fugarent. **S**i qm̄ neq̄ accedat ad
 eos possit in quibz celeste nota uiderint nec hys nocere
 quos signū imōrle munerit tāq̄ inexpugnabilis mūn
 lacerat eos p̄ hoīes et māibz psequit̄. alienis q̄s pfecto
 si cē ḡfient̄. uiciniū. **U**ter est em̄ uerū esse. **H**ac religio
 nē que et cōne demonū nouit et astutia intelligit et vim
 retundit et eos spūalibz armis domitos ac subactos cede si
 bi cogit si negant testimonijs poetarū ac phorū refellitur
 q̄ si cē et malos esse inficias nō eūt. quid superest nisi ne ali
 os esse dicāt deos alios demonas. **E**xponat igit̄. nobis dif
 fentiā ḡnis utriusq̄ ut sciamz quid colendū quid exortan
 dū sit. **H**abeant ne int̄ se aliquod ḡsortiū an uerū imia sit
Si sūt aliqua nātū copulati quatinz eos discernemz aut
 quō utriusq̄ ḡnis honore cultūq̄ mscibimz. **S**i aut sūt i
 mia cur aut demones deos nō timēt a dī demones fugare
 non pnt. **E**cce aliquis institutu demonis patz demet effert̄
 insant ducamz hūc in Iouis optimi maximī tēplū uel
 quia sanāc hoīes Iupiter nescit in Esculapij ul' Apollinis sa
 nū. **I**ubeat utriuslibet sacerdos dei sui nōie ut nocens ille
 spūs excedat ex homīe nullo id pacto fieri p̄t que igit̄ vis
 deorū est si subiectos sibi demonas nō hnt. **A**t uero ydē demo
 nes adiurati p̄ nomē dei uerū protinus fugiūt. **C**uius est rō
 ut ipm̄ timeat Ioue aut nō timeat nisi q̄ ydem sūt demones
 quos uigues deos esse opinatur. **D**emqz ḡstuant̄ in medio
 et is quē ḡstat in cursū demōis peti et delphica Apollinis
 uates eodem mō nomē dei horrebūt et tā celestē exadet de va
 te suo Apollo q̄ ex hoīe spūs ille demomz et adiuato fuga
 toz deo suo uates in p̄stuo cōfessat. **E**rgo ydē sūt demones
 quos fatent̄. exortandos esse ydē dī quibz supplicat si nobis
 credendū esse non putant. **C**redat Homero qui sumū illū
 Ioue demomz aggregauit s̄ et alijs poetis ac phis qui e
 osdem mō demonas mō deos nūcupant quorū alterū uerū
 alterū fīm est. **I**lli em̄ nequissimī spūs ubi aduīrāt ubi
 se demonas esse ḡfient̄. ubi colūt. ubi se deos mentiūtur
 ut errores hoībus imittāt et auocent a uerū dei religione
 notione p̄ quā sola p̄t mors etna uitari. **I**dem sūt qui de
 inendi hoīs tā uarios sibi nūctus p̄ diuisa regionū con
 diderūt mentitis tñ assuptisq̄ nōibz ut fallēt. **C**lam
 quia diuinitatē p̄ seipos assertare nō poterant ascriuerūt
 sibi nōia potentū regū sub quorū tytilis honores
 sibi deorū uendicauēt qm̄ error discuti p̄t et in lucem

veritas pertrahi Nam si quis studet altius inquirere aggreget eos
quibus pueria est scire ab inferis animas euocet Ioue Neptunū
Vulcanū Marciū Apollinē priuēq omni Saturnū ac
pondebūt ab inferis omnes et interrogati loquēt et de se ac
deo faterentur post hoc vocent xpm non aderit nō apparet
quia nō amplius q̄ biduo apud inferos fuit Quid hac pba
tione certius pferri p̄t Ego vero nō dubito quin aduentu
tem Timēgisti hac aliqua rōne puenit qui de deo p̄re o
ma et de filio locutus est multa que diuinitas cōtinet ar
tamis . De vera et singulari religione et vñ dicatur re
ligio ul' scdm Cicerone uel scdm alios. Cam 28m

O Ne tu ita se habeant ut ostendimus apparet nullam
aliā spem vite hominū esse ppositā nisi ut abiectis
vanitatibus et errore miserabili deū cognoscat et deo ser
uiat nisi hūc tpali renūtiēt vite ac se iudicet iusti
tie ad cultū vere religionis instituit Hac em yditione
gignimur ut gnati nos deo iusta et debita obsequia pbe
amus Hūc solū nouēim⁹ hūc sequamur hoc vinctulo pi
etatis obstricti deo relictati sum⁹ Vñ ipa religio nō
accepit Non ut Cicerō interpretat⁹ ē relegendū q̄ in libro
de natura deorū scdm ita dixit Non em pbi solū verūca
am maiores nri supstitionē ac r̄ligionē sepauerūt
Nam qui totos dies precabāt et imolabāt ut sui libi
supstites essent supstinosi sūt appellati Qui aut oīa q̄
ad culturā deorū p̄tinet retractaret et tāq̄ relegendū hy
sūt diti religiosi ex religendo tāq̄ ex eligendo eligentes
et diligendo diligentes et intelligendo intelligentes. Hys
em vbi omib⁹ inest vis legendi eadēq̄ in religioso ita
factū est in supstioso et religioso alterū vitij nome
alterū laudis h̄ interpretat⁹ q̄ inepta sit ex re ipa licet
nosce Nā si in iisdē dieb⁹ colendis et supstio et r̄ligio v̄
satur exigua ul' potius nulla distantia est Quid em
michi affert cause Cur p̄cau p salute filiorū semel re
ligiosi et idē deies face supstiosi ēē hoīs arbitret Si
em sel face optim⁹ est q̄nto magis sepius si boā pma
g⁹ et tota die si vna hostia placabilis placabiliores vñ
q̄ hostie plūime quia multiplicata obsequia deū mere
tur potius q̄ offendit Non em nob odiosi vident hy
famuli qui assidui et frequētes ad obsequiū fuerit sed
magis cari Cur igit sit culpe et nō rephensibile suscipiat

Ne ad p̄m
p̄m

qui aut filios suos magis diligit a deos satis honorat
 laudet aut qui minus **Quid** argumētū etiā ex g^o valet
 si em totos dies p^{ri}ari et imolari cōmō est g^o et set si su
 p^{er}stites filios sub mōe obtare inuoluū est **Supstitiosus** igit
 ē et ille qui etiā rito id optauit aut **Cur** vniū nomē sit ex
 eo trāitū quo nichil honestū nichil iustū optari p^{ot} nā q
 ait religiosus a f^{ide} legendo appellatos qui retitaret ea di
 ligenter que ad cultū deorū p^{er}meat **Cur** g^o et illi qui sepe
 hoc in die faciāt religiosorū nomē amittat **Cū** multo
 utiq^{ue} diligentius ex assiduitate ipa relegat ea quibus
 dii colūtur **Quid** g^o est nimirū religio ueri cultus sup
 stitio falsi et omō quid colas inter est nō p^{er} admodū co
 las aut quid p^{re}is quia cultores deorū religiosos se pu
 tant cū sint supstitiosi hic religione possunt a supstinōe
 discernē nec significantiā nomē exp^{re}mē dixim^{us} dicim^{us}
 nomē religionis a vinculo pietatis esse deductū q^{ui} hōi^{es}
 sibi deus religauit et pietate ostrmxit quia nos fuisse
 ei ut d^{omi}no et obsequi ut p^{ro} n^{ost}re est **Eo** melis ergo v^{er}o no
 men lucetius interpretat^{ur} est q^{ui} ait religionū se nodos sol
 uere **Supstitiosi** aut vocant^{ur} non qui filios supstitites op
 tant omēs em optamus s^{ed} aut h^{ic} qui supstitū memori
 am defūctorū colūt aut qui p^{ro}ntib^{us} suis supstitites colebat
 ymagines eorū domi tāq^{ue} deos penates nā qui nouos si
 bi ritus assumebat ut in deorū vices mortuos honoraret
 quos ex homib^{us} in celū receptos putabat hos supstitiosos
 p^{ro} vocabant eos v^{er}o qui publicos et antiquos deos colēt re
 ligiosos notābat **Vn** v^{er}gilius Vana supstitio veterūq^{ue} ig
 nara deorū **Et** nū vetēs quoq^{ue} deos inueniam^{us} eodē mō cō
 secratos esse p^{ro} obitū supstitiosi g^o qui multos ac falsos de
 os colūt nos aut religiosi qui v^{er}o et vero deo supplicam^{us}
De virtute p^{re}is et fili^{um} ut liqueat quō vni^{us} dei possint es
 se cultores qui duos colūt alterū p^{re}m alterū filiū pa
 trēq^{ue} imortale filiū mortuū de quo d^{omi}nū est. **Ca^m. 19^m**

Hortasse q^{ui}rat aliquis quō tū deū vniū colē dicim^{us}
 nos duos tū asseuerem^{us} deū p^{re}m et deū filiū q^{ui}as
 seueratio p^{er}iosq^{ue} iⁿ max^{im}ū inuēgit errore **Quid** nū pro
 babilia videant^{ur} esse q^{ui} dicim^{us} in h^{oc} vno labore nos arbi
 trant^{ur} q^{ui} et alterū et mortale deū fateant^{ur}. **De** mōritate
 nū dixim^{us} nūc de unitate doceam^{us} **Cū** dicim^{us} deū p^{re}m
 et deū filiū nō diuisū dicim^{us} n^{on} vtrūq^{ue} secūm^{us} q^{ui}ā n^{on} p^{ot}

*Vlt ag. p^{ro} d^{omi}nū
 nam religio*

et sine filio nec filius potest sine patre generari. Cum igitur et pater filium
faciat et filius patrem una utique mens una spiritus una substantia
est; ille quasi exuberans fons est hic tamquam defluens ex co-
ruius. Ille tamquam sol hic tamquam radius a sole porrectus. Qui quoniam sum-
mo patri et fidelis et carus est non separatur sicut nec riuus a fonte
nec radius a sole quia et aqua fontis in riuo est et solis lumen
in radio eque nec vox ab ore ipse iungi non videtur a manu a cor-
pore diuelli potest. Cum igitur a patre magis dei pater et verus et sermo
dicatur. Utique nulla discretio est quia et lingua sermonis mimis-
tra est et magis in qua verus est indiuidue sunt corporis personae
proprie uti exemplo libet in quibus habet filium quem vnicuique diligit
qui tamen sit in domo et in manu patris licet ei nomen domus patris
quod concedat aui tamen iure et domus una et dominus unus notatur.
Sic hic mundus una dei domus est et filius ac pater qui vnamini
incolunt mundum deus unus quia unus est tamquam duo et duo tamquam v-
nus. Neque id mirum est et filius sit in patre quia pater diligit filium
et pater in filio quia voluntati patris fideliter pareat non vnicuique fa-
tiant aut fecerit nisi quod pater a voluntate a iussu de magis unum deum esse
tam patrem quam filium. Isaia ubi alio exemplo quod superius posui ostendit
dicit tamen diceret. Adorabunt te et in te precabuntur. quoniam in te deus est
et non est alius deus propter te. Et alio loco sic ait. Iudicat deus
rex israel et qui eruit eum deus eius ego pater et ego nouissi-
mus et pater me non est deus. Cum duas personas profuisse dei
regis pater tristi et dei pater qui eum pro passione ab inferis era-
tauit sicut ostendisse diximus osce prophetam qui ait. Et de manu
inferorum eruit eum tamen ad utramque personam referens intulit et pater
me non est deus. Cum posset dicere. pater nos si fas non erat
pluuium nunc separatione tante multitudinis fieri. Unus enim solus
liber deus sumus carens origine quia ipse est origo rerum et
in eo pater et filius et omnia continentur. Quia propter tamen mens
alterius et voluntas in altero sit vel potius una tamen utroque me-
rito unus deus utique appellatur quia quicquid est in patre ad filium
transiit et quicquid est in filio a patre descendit. Non potest igitur
sumus ille ac singularis deus in super filium colit qui solus se patrem
colere putat sicut filium non colit ita non patrem quidem colit. Quod
autem filium suscipit et nomen eius habet is vero tamen filio simul
et patrem colit quoniam legatus et nuntius et sacerdos summus pater est
filius hic templi mater ianua est hic lucis via hic dux salu-
tis hic hostium vite. **De heresibus quas non modo prophete
sed Christus et Apostoli predixerunt emer suras esse vitandis**

Et q̄ illa sola cōm̄ catholica est et vera in qua est confessio
et medicina p̄torū p̄ p̄m̄am et fidei sacramētū. Ca. 30.

Sed qm̄ multe hereses exierūt et instinctibz demonū
populū dei sasso est detrimēda ē nobis vitas breui
et in suo p̄p̄o domilio collocanda ut si quis aquā vite in
p̄iet haurire nō ad detritos lacūs deferat. qui nō habent
venā s̄ vberemū dei nouit fontē quo irrigatū phen
in luce potiat. An oīa scē nos quēit et ipm̄ et legatū
aū p̄dixisse q̄ plūme secte et hēses hērent exstē q̄ gaudi
am s̄a corp̄is rūpent ac nouissime ut sūma prudentia
tancerem̄ ne qm̄ in laqueos et fraudes aliū adūsarij
m̄i in quo nos deo luctari voluit incidere. Quorū
pleriq̄ imemores deserto itine celestī vias sibi diuinas p̄
austratis et p̄cipia condiderūt p̄ quā p̄te plebis incau
tā et simplice ad tenebras mortēq̄ deducēt quos q̄teq̄
amēit exponā fuerūt quidā nōrū ul' m̄m̄g stabilita
f̄ fide ul' m̄m̄g docti ul' m̄m̄g auti qui disidiū faciēt
vinitatis et cōm̄ dissiparet s̄ h̄y quorū fides fuit lubrica
cū deū nosse se et colē simularet augendis opibz et
honorū studentes affectabūt maximū sacerdotū et a po
tionibz seced' cū suffragatoribz suis maluerāt q̄ eos f̄cē
p̄positos quibz concupiscat ipi an p̄p̄m. Quidā vero nō
satis celestibz l̄ris eruditi cū vilitatis amīatoribz cōde
non possent obiectibz ul' ipossibile ul' ingruēs esse
ut deū in utrū mulieris se includēt n̄ celestē illā ma
iestate ad tantā infirmitate potuisse deducā ut hōibz con
tēptui derisui contuēlie ludibrio esset postremo cū a rati
amenta p̄fret atq̄ execrabili patibulo figeret. Ruc oīa
cū neq̄ ingenio neq̄ doct̄na defendē ac refutāe possent
n̄ em̄ vim rōnēq̄ penitus p̄uidebat. De prauati sūt ab
itine r̄cto et celestes l̄ras corruerūt ut nouā sibi doct̄nā
sine vlla radice ac stabilitate opponēt. Nōnulli aut̄ fal
sorū p̄pharū vānismo illecti de quibz et veri p̄phe et ipe
p̄dixerat exiderūt a doct̄na dei et traditiōne verā relq̄
rūt s̄ ali omēs demoniacis fraudibz m̄rehti quas p̄p̄ri
et et cauē debuerāt diuinū nomē et cultū p̄ ip̄uēn
am p̄diderūt. Cū e m̄ phryges aut nouatiam ā Aniam

seu quilibet alij noiant. **C**ristiani ee desinerunt q xpi nome
amisso humana et eterna vocabula induerunt. **S**ola igit ca
tholica ecclia est q veru cultu retinet hic est fons vitatis ho
domicalu fidei hoc teplu dei quod si quis ul no intravit
ul a quo si quis exierit a spe vite ul salutis etne aliene est
Nemine sibi oz pmaia conitacione blandiu. **A**git em de vi
ta ac salute cui nisi caute ac diligent consulat amissa et
extincta oit si in quia singuli quoqz itoz heticoru se poss
simu xpianos et sua ee catholica eccliam putant. **S**ciendu
est ee illa vera in qua e gressio et pma que pma et vl
nera quibz sticta est tbealitas carnis salubriter curat. **H**e
interim paucis admonendi gra retuli ne quis errore
fuge cupiens maiore implicet. errore du penetrabile veritat
ignorat postea plenius et verius con omes medationu
sectas ppo sepatoz ope pugnabimus. **S**equit. ut qm satis
de religione veru et sapia locuti sumo. **I**n pmo libro de
Iusticia differam. **4.**

Explicit liber quartus

Incipit capla qnti libri

Quod iniquu et ipu est an dapnae ul psona ul
causa q de merito eio agnosce et qe sapia iugeda
sit cu religioe et quae sapia huius mundi lras snt
contempserit et q eloquentia slo seruit et plerup ut aplius
elucescat ex indulta ipugnat vitate que fere p psonis as
sectoribz indiget. **1.**
Qu ex defectu doctoru data e temerarijs hoibz audacia i
pugnadi vitate ignorata et h pbat exeplo duoru phoru
quos in bithyma uiderat. **2.**
Qu a discipul xpi volutas metiendi affuit qui vita exre
bant gra vicijs et quid mendum fuit blasphemie eoru q
xpm magu fuisse meti fuit et sibup gna douert. **3.**
Quare h opus iceptu sit et con qb et ad qd prosit. **4.**
De iusticia qua no mo phi sed etia poete qui eos pesserut
tantis quesierut viribz et quo p vero hu debeat no hgne
to poetico q iusticia tras molebat regnate. **S**at no et au
rea fuisse sla si Ioue regnate iusticia fugata esse. **5.**
Cupiditas fons maloru om expulsa iusticias suas i
tiquissimas pmulgaunt leges et quo sub Ioue nature co
sortes feruituti subiecit. **A**udax auara abinosa supba et

crudelis impietas hominum et aureum expulit scilicet quod sola sancta
puritas vere religionis et seruat. 6

De aduentu christi aureum scilicet restituentis in electis id est vera
reformatis religionem et quod virtutes innotescunt et probatur exatio vi
tiorum et liquidum sit quare deus mala esse permittit. 7

¶ Iustitia que in patulo est non videatur ab hominibus et quod homo
templum dei est non aureum vel lapideum et deus virtutibus cole
dus est non corruptibilibus donis et quod omnia mala ex eo pueni
unt quod plures dei coluntur quia si unus solus vere coleretur omnes
iura firmitatis agnoscerent et exercent officia caritatis. 8

¶ Iniqui iustitiam quam sibi abesse sentiunt omnibus abesse putant
et in eos qui iustiores et innocentissimi sunt sentiunt seuiunt id
est in furores christi mensura primum impletes qui caput omnium ius
torum omiserunt eo quod difficultas vite adimminosc sicut sangui
nem innocentem. 9

De impia iniquorum qui deum nesciunt pietate et quid et ubi
sit vera pietas quam deorum cultores assequi nequeunt prop
ter subiectas causas. 10

¶ Persecutores christianorum non modo bestie fuerunt sed ipsi bes
tiis brutiores et tructiores quibus et quare tormentis martires
afficiantur. 11

¶ Ipsi carnisfici grati sunt facti qui diligunt inimicos
et quod expensabilis est esse bonum et malum putari quod malum esse
et videri bonum. 12

¶ Ex eo patet patet iustitia christiane religionis et virtus fidei quod
de deorum cultoribus aestimant eam sed de causa non minus non tormen
tis compelli possunt ad cultum deorum licet quidam sacrificasse et in
firmitate legantur multi qui in postea per penam in qua gloriosa
tiam confutatur surrexerunt fortiores et quod parati martiri
plurimum christiane religionis fundamentum est. 13

De vera virtute christianorum qui in nimia patientie consistunt
philosophos laudatores patientie antecedit virtute patienti et quod vanum et
stultum est imaginata fira ut deum colere. 14

¶ Sapientes habentur per stultis et quod in duabus paupere vir
tutibus pietate scilicet et equitate iustitia constet et quod pietas
secundum Trimetistum et quid equitas secundum Ciceronem quarum neu
tiam assequi potuerunt romani vel greci vel aliqui nisi
christiani. 15

De equitate christianorum quam philosophi non habentes nec
invenire nec defendere potuerunt. 16

Quo carneades et iura p utilitate sancta et vera m hoib
iusticia msi forte stultis collegerit iue mri no posse et au
lis iusticia sapiam quida habeat si iniusta nalis aut iusta
sit utq licet sapiam omo non habeat. **17**

Cont. Carneadem q n stultis pt ee iustis n sapiens iustis
et q innocentibz et iustis deus semp optime consulit et nec
sapia puidet que patent ex diffinitione iusticie et sapie et
que sit ggnitio homis et dei. **18**

Qu ignotio immortalitatis et veri dei pdicatoru ta erroru
est et morte met. etna et q ho no sit hois gemitos sed
mister gnationis et quae deus vera sapiam voluit s
spe stulticie occultari. **19**

De infamia eoru qui deos colut et non audet rone con
tende cu fidelibz et quae sacroru suis silentiu indicat
et q religio p paciam defendenda est et rone potius q
seuicia fro ul' igne et qntid et m quibz differunt religiois
vere cultz et false. **20**

Qu hostes suos adorant stulta gentilitas quoru cultz no
mo xpiam si es phi et domestica deoru cultz destruit.

Quare maligni spūs instigēt cultores suos ipsecutione
fidelium et quare vera religio iudeat. manis. **21**

Quare deus electos suos tradita ipis pte vici parat.

Qu bonoz tortores torquebūt. et malas bestias de terra
auferet deus. **22**

Explicit Capla qnti libri.

Qu iniquū et impiū est an dāpnare psonā ul' cām
q dearrito eius cognosce et quae sapia iugenda sit cu
religione et quae sapia huius mundi lias sacis gteple
rit et q eloquentia seculo seruit et plerūqz ut am
plius elucescat et ex industria ipugnat veritate que
fore sup ydoneis assertoribz indiget. **Ca m p m**

Non est apud me dubiū Constantine ipeator
maxime qui hoc opus nrm quo singularis
ille reru conditor et huius imensor rector as
serit. si quis attigerit ex hys inepte religio
nis vt fut nimia superstitione ipatientes
infectet. etia maledictis et vix lecto fortasse pnapio af
fligat piciat exeretut seq inexplabili scelere cōsa
mmat atqz astrigi putet si her aut legat patient aut
audiat **O**u hoc tū si fieri pt hūanitatibz iure postulas

ut non prius dāpnēt q̄ vniūsa cognouit. **N**ā si sacri
 legis et p̄dicatoribz et beneficiis p̄tas defendendi sui dūt
 n̄ p̄dāpnari q̄q̄ incoginta tā licet non iuste pote
 uidem. ut si quis eīt ille qui mādēt in hoc si leget p
 legat si audiat sm̄am diffēat in extremū sed noui ho
 minū p̄tinatā nūq̄ impetrabimz. **T**imet em̄ ne a no
 bis reuerti manz dare aliquē clamante ipā vltate co
 gant. **O**bstrepūt igit̄ et mtercedūt ne audiat et oculos suos
 ne oppmūt ne lumē videat quod offerimz quo plane ip
 si diffimūt n̄ diffidentia sue p̄dite rōis ondūt cū ne
 q̄ cognosce neq̄ congrēdi audent quia sciūt se facile supā
 u. **E**t idcirco disceptione sublata pellit̄ emedio sapia
 ut ait **S**eneca. **E**t quia student dāpnāe tāp̄ notētes q̄
 vtiq̄ sūt innotētes ostare de ipā innocentia nolūt q̄ si
 vero maior iniquitas sit p̄batā innocentia dāpnasse q̄
 inaudita. **P**z ut dixi verent̄ ne si audierūt dāpnāe nō
 possint. **E**t ideo auctores sumi dei hoc est iustos hoīes
 torquent m̄f̄iūt exēminat n̄ causas odiorū reddere
 ipi possūt qui tam vehemēt̄ oderūt. **R**ui ipi errāt i
 iustis. **I**is qui verā viā sequūt̄ et cū corrigē possint er
 rores suos insup̄ crudelibus factis coarctuat̄. **I**nnocentiū
 cruore maculant̄ et dicatas deo mētes eufueratis corpi
 bus extorquent. **C**ū talibz nūc congrēdi aut disputare
 gendimz. **H**os ad ueritatē ad inepta p̄suasione traducē
 qui sāguine facilius hauserūt q̄ vba iustorū quid ergo
Opera ne p̄demz. **M**inime. **N**am et si lucrari hos a mor
 te ad quā conatitissime tendūt ne poteimz. **P**i ab iō
 itine deuo ad vitam lucūq̄ reuocare qm̄ ipi saluti sue
 spugnit n̄os tñ cōfinabimz qm̄ nō est stabilis n̄ solidis
 radicibz fūdāta et fixa sm̄a. **M**utat em̄ pluim̄ et maxie
 qui l̄arū aliquid attigerūt. **N**ā et in hoc phi et orato
 res et poete p̄mtiosi sūt q̄ incautos aīos facile irretit
 p̄nt suauitate sm̄onis et carminū dula modulatione
 curētū. **O**b eamq̄ cām volui sapiam cū religionē q̄
 iūge ne quid studiosis manū illa doct̄na possit effice ut
 tā sūa l̄arū non mō nichil noteat religioni atq̄ ius
 tiae si etiā p̄sit q̄ plūmā si is qui eas didicē sit v̄tut
 bus instructor in veritate sapientior. **P**terea etiā si n̄
 li alij nob̄ cte p̄derūt delectabit se q̄sna gaudebit mēis

in veritatis se luce versari quod e aut pabulum incredibile q
 da munditate pfusu Veru no est deppandu fortasse no tam
 muu surdis Nec em tam in malo statu res est vt desint sa
 ne mentes quibz et vitas placeat et monstratu sibi rectu et
 et videant et sequantur. Cur autem iustitiam stratu sibi res mo ptm
 poculu celestis melle sapie vt possint ab imprudentibz ama
 ra remedia sine offensione potari du illiciens pma dulce
 do acerbitate saporis asperi sub pteriti suauitatis occultat
 Non h in pms ca est Cur apud sapientes et doctos et pi
 apes huius scli septima sca fide scireat q pthe di ac sim
 plicia sermone vt ad ptm sut locuti Contempnit itaqz ab
 hys qui nichil audire al lege n expolitum ac disertu vo
 lunt Nec quidqz heret ams eoru pt n q aure blandiore so
 no mulcet Illa vero que sordida vident annilia inepta
 vulgaria existimat Adeo nichil veru putat n qd auditu
 suauis est nichil credibile nisi qd pt maute voluptatem
 Nemo rem veritate ponderat si ornatu Non credit qdum
 mo quia suo tarent bz nec ill quide qui ea interpretat
 quia sut et ipi a omo rudes aut ete paru docti Na vt
 plene sint eloquentes q raro gtingit Cuius rei ta in apto est
 Eloquentia em sdo seruit pto se iactare et in rebz mal
 place negat si quide veritate sepius expugne conatur
 vt vim sua monstret opes expetit honores gampisat
 qd hec quasi humilia despicit arcana taqz conia sibi
 fugit erumpere q pubo gaudeat et multitudine alebita
 temqz desideret Eo fit vt sapia et veritas ydoneis pre
 conibus indigeat et si qui forte latoru se ad ea contu
 lerut defensionem eis non suffecerut ex hys qui michi
 noti sut Minutus rex no ignobilis int confidit lo
 ci fuit huius liber cu octauo tybulo e dehat q ydoneus
 veritatis assertor ee potuisset si se totu ad id studiu co
 tulisset Septimo quoqz Teruliano fuit or gne lraz
 pita p in eloquendo paru facilis et mma opetq et
 multu obscurus fuit Ergo ne hic quidem celebritatis
 tuemnt Vng isti papius et dars extitit Cyprianu qm et
 machia sibi glam exactis oratorie possessione qheut et ad mo
 du multa qspit in suo gne mianila Erat em ingenio fa
 cil copioso suauis et que sermone maxia e vey apto vt dis
 cerne non queas vtru ne ornatioz in eloquendo an facilioz

in expliando an potentior in psuadendo fuit hic in placē
vltia vbi sacm ignoratibz nō pē qm mshia sūt que lo
cuta est et ad id pata vt a solis fidelibz audiat. Demqz a
dortis huius scti quibz forte spta eis innotuerūt dū dēi solet
Audiui ego quēdā hōiem sanc discretū qui cū in mutata
vna hā copiam vocaret quasi q elegans ingemū et
melioribz rebus aptū ad amiles fabulas stuliss. Quod
si accidit her ei cuius her eloquentia non insuauis est qd
tandē puenit accidē quorū sermo ieiunū est et migratū
qui neqz vim psuadendi neqz subtilitatē argumētandi ne
que villā prozā acribitatē ad reuincendū hūc potuerūt

**Et ex defectu doctorū data est temerarijs hōibz au
dacia ipugnādi vitatē ignetā et hō pbat exēplo**

Sduora phōrū quos i bythymia uideat. Ca. 2.
Ego quia dixerūt apud nos ydonei pētiqz doctores
qui vehemet q acrit errores publicos redarguerēt qui m
sū omēm vitatis ornate copioseqz defenderēt puocauit q
dā hē penuria ipā vt auderet scribē cōn ignetā sibi vita
tem. Omitto eos qui puoribz cā tētibz ne quāqz lacerasset
Ego cū in bythymia oratorias lras acritus docere stigisset
vt eodē tpe dei tēplū cūter. Duo exaterūt ibidē qui iaceti
ut abierte uelitati nescio vtrū supius an iportunūqz insulta
rent quorū alter antipite se phie ptebat. Verū ita vitio
sū vt continentie migr non mīng auaricia q libidimbz
ardēt in vutu tā sūptuosqz vt in scola stultis assertor pū
monie paupertatisqz laudator in palatio peius tenaret
q domi. In vitia sua capillis et pallio et qd ē maxmū
velamentū diuicijs pretegebat quas vt augēt ad ami
nias iudiciū mīto ambitu penetrabat cosqz sibi repēte
aucte falsi noīs obligabat nō mō vt eorū smiam vēdet
verūenā vt confines suos quos sedibz agrisqz pellebat a
suo repetendo hac pō retardat. Hic vō qui suas dispu
tationes moribz destruebat ut mores suos disputacōibz
arguebat Ipē adūsu se grauis tensor et accusator acri
mā eodē ipo tpe quo iustqz populū nepharie lacerabit.
Ives libros euomunt cōn religionē nomē xpianū pfeſſ
an oīa offitū phie esse hōm erroribz subuenire atqz illos
ad verā viam reuocare id ē ad cultū deorū quorū maiest
tate vt ille dicebat mūdus gubernet. n. pati homines

Ylo 53
sequitur

offendit phie

ipitos quorūda fraudibz illia ne simplicitas eorū p̄de ac pa-
bulo sit hominibz astutis Itaq; se suscepisse hoc munus phia-
dignū ut p̄ferret nō videntibz lūmē sapie nō mō ut suscep-
tis deorū cultibz celsantescant sēnā ut p̄tman obstinatione
deposita corpis cultiamēta deuitent n̄. seuas mēbroz late-
rationes fust. p̄eti uelint ut aut appetet aug rei grā op-
illud elaborasset effusq; est in p̄ncipū laudes quorū pietas
et p̄uidentia ut quidē ip̄e dicebat tū in retis rebz tū p̄n-
pue in defendendis deorū p̄ligioribz clauisset consultū esse
tandē rebz hūmāis cōhibita impia et mali sup̄stitione
niūsi hominēs legitimis sacris vacarē ac p̄cios sibi de-
os experirent. Vbi autē religionis eius cont. quā porabat
firmāc voluit rōne tēpta vāq; ridinū apparuit q̄ ip̄is
ille cōsultor vtilitatis aliene nō mō quid oppugnarz sēnā
quid loquēt. nesciebat Nam si quis nōrū affuerūt quibz
ip̄is grā conticeret aīo tū derisere utpote cū vident ho-
minē p̄fuerūt se illuātūrū alios cū ip̄e scius esset aduc-
turū alios ab errore cū ip̄e ignoraret vbi pedes suos po-
nēt eruditurū alios ad v̄ritatē aug ille n̄. simillā quidē
vna iudisset aliqñ quippe cū sapie p̄fessor p̄fligac sapi-
entiam mitet. Omēs tū id arguebat quod illo potissim
tpe id opis esset aggressus quo furebat odiosa mēdelitas. o-
p̄m adulterū et tpi seruiente v̄cū hū p̄ sua iāmita-
te p̄ceptū est qui et glām quā spernit non adeptus ē et glām
quā captauit in culpā reprehēsiōne gūsa est Alius eadē
mām mordacius sp̄st qui cāt in mūo iudicū et q̄ audet
in p̄mis faciendē p̄secutiōis fuit quo fiele nō contentus
etā sp̄tis eos quos affliccat m̄secutus est Cōposuit em
libellos duos non cōn xp̄ianos ne immitte sectari uidet.
s̄ ad xp̄ianos ut humane ac benignē cōsule putaret. in
quibz ita falsitate sp̄ture sacre arguē conatus est tāq; si
bi esset tota cōtrā r̄lā quedā capita que repugnāc sibi
videbāt. exposuit adeo multa adeo mitima emittus ut
aliqñ ex eadē disciplina fuisse videat. Et si fuit cū dē
mostenes potuit ab ip̄ietate defendē q̄ religionis cuius
fuerat accensū et fidei aug nomē induent et sacri quod
accepat p̄ditor factū est nisi forte cū in manu eiū di-
uine lre maderūt eūc igit. temeritas cāt id audire
dissolue quod illi nemo interpretatū est. Bene q̄ ante

nihil intelligit tñ abest em a diuinis lris repugnancia
qñtu ille abfuit a fide et veritate **P**recipue tñ paulu petru
q laceauit **S**icofq discipulos taq fallacie fermatores q
eode tñ rudes et indotos fuisse testato est nam quosda pisa
torio offine fecisse questu egre fiet q illa rem no austofa
nes aliquis a austofez comentato sit. **Q** a discipulis
xpi voluntas mentiendi abfuit qui vita exercebat quam
vicijs et qui cñdenda fuit blasphemie eoru qui xpm ma

Agu fuisse mentiti sut et fibripi **G**ia docuert. **Ca. 3. m.**
Abfuit q ab hys mentiendi voluntas et astutia qm en
des fuerut Aut quis possit indoctus apta int et coherencia
finge et phoru doctissimi **P**lato et aristotiles et **E**pycur et
Zeno ipi sibi repugnancia et cōtra dixerint **N**ec est em me
dandū nā vt cohere non possint **I**lloru aut traditio quia
vera est quadra vndiq et sibi tota gsentit **E**t id psuadet q
ostanti rōne sustulta est **N**on igit questu et cōmodi grā reli
gione ista gmentati sut quippe qui et pceptis et ipa re cā
vita secuti sut que et voluptatibz caret et oia que habet
in bonis spernit et qui non tñ q fide morte subierit sed
etiā morituros esse se et scierint et pdixerint et postea v
mūso qui eoru disciplina senti essent acerbā et nephada
passuros **I**pm aut xpm affirmavit a **J**udeis fugatu tol
lecta nongentoru hōm manu latrocinia fecisse **Q**uis tate
autē audeat repugnare **C**redams hoc plane nā fortasse illi
h m sōpms **A**pollo aliquis nūciauit **T**ot sē latrones pe
uerut vtiq et multos ipē dapnasti **Q**uis eoru p9 autem
suā nō dicā deus si homo appellat9 est **D**eū tu forsitan ex
eo credidisti quia vos homicidā martē consecrastis vt de
um q tu non fecissetis si illū Anopagite in caue sustulit
sent **I**tē cū facta eis mirabilis destruet nē tñ negaret vo
luit onde **A**polmē ul paria ul eā maiora fecisse nūcū
q **A**puleū pte misit cui9 solent et multa et mira memo
ria **C**ur igit o delirū caput nemo **A**polloneū q deo colit n
forte tu sola illo s9 deo dign9 cū quo te i sempitnū verus
deus pūmet **S**i magis xpus quia mirabilia fecit pec
tior vtiq **A**pollo magis qui vt describis cū dominans cū pu
mire vellet repente in iudicio non gparuit q ille q et cō
phens9 est et cruci affixus **A**t em ex hoc ipo fortasse mfo
lentia xpi voluit argue q deū se constituet vt illi vex
tūdiōr fuisse videat qui cū maiora facit vt hic putat

cū id sibi non arrogauit. **O**mitto nūc ip̄a opa quia i fido
et supiore libro de fraude ac prestigijs artis magicę dixi. **N**e
go em̄ quāq̄ qui non optet in p̄mis sed sibi p̄ mortē con
fingē q̄ etiā reges maximi gaupiscūt. **C**ur em̄ sibi homines
sepultra magnifica. **A**ur statuas. **A**ur p̄magines cōparat. **A**ur
aliquibz factis claris aut etiā morte q̄ cuibz suscepta stu
dent opiniones hominū p̄mereri. **C**ur deniq̄ ip̄e ingenij sui
monumentū hoc detestabili stulticia tāq̄ ceno edificatū cō
statue. **V**oluit nisi q̄ immortalitātē de memoria nōis speras
stultū igit̄ id putare Apolloniū nouisse qd̄ optat vtiq̄ si
posset quia nemo est qui immortalitātē recusēt et maxime
cū eū dicat et adoratū esse a quibusdā sicut deū et simula
crā eū sub fr̄ herculis Alerian nomine ḡstitutū ab ephysijs
etiā nūc honorari. **N**on potuit ergo p̄ mortē deū credi quia
hōiem et magnū fuisse ḡstabat. **E**t id̄ alieni nomis titulo
affectauit diuinitatē q̄ suo n̄ poterāt n̄ audebat. **N**oster vō
et potuit deū credi quia magnus non fuit et credit̄ ē quia
vere fuit. **N**on inquit h̄c dico id̄cō Apolloniū non haberi
deū quia noluerint si vt apparet nos sapiētiores esse qui
mirabilibz factis non statim fidem diuinitatis admittim̄
q̄ vos qui exigua portenta deū credidistis. **N**on em̄ mirū
si tu qui a dei sapia longe remotus es nichil prius intelligis
eorū que legisti cū. **I**udei qui a p̄ncipio p̄phas locitauerāt
quibusq̄ sac̄mentū dei fuerat assignatū. **E**n̄ quid legerint
ignorauerint disse igit̄ si quid tibi cordis ē nō id̄cō a nobis
deū creditū xpm̄ quia mirabilia fecit s̄ quia vidim̄ in eo
fca esse oīa q̄ nobis annūciata sūt. **V**animo p̄pharū fecit mi
rabilia. **M**agū putassem̄ vt et vos nūcupatis et iudei cō
putauerūt si non illa ip̄a fctū xpm̄ p̄phē omēs vno spū
predicaret. **I**taq̄ deū credim̄ non magis eo factis opibzq̄
mirandis qui ex illa ip̄a cruce quā vos sicut canes labitis
qm̄ simul et illa p̄dā est non igit̄ suo testimo cū cū se diuini
p̄t credi s̄ p̄pharū testimo qui oīa que fecit ac pass̄ ē int̄
to an̄ canerūt fidē diuinitatis accepit q̄ neq̄ apollo mo
Neq̄ Apulio neq̄ cuiq̄ magorū potuit aut p̄t aliq̄n ḡtūte.
Cū igit̄ talia ignorācie sue deliramenta fudisti cū veltate po
tius excede. **C**onxus est aus̄ est libros suos nepharios ac dei
hostes. **D**isla h̄oie a notare. **Q**uē p̄cta. **O** mētē cūmerij
vt aut̄ tenebris attridē discipulis h̄c fortasse Anaxagore
fueit cū mices atramentū fuerūt. **A**t qui eadem tentis
est. **E**t verū falsitatis et mendatio veritatis nomē impone

Videlicet hō subdoluſ voluit lupū ſub ovis pelle celari vt ſal
 laa titulo poſſet irretire lectore Verū eſto Inſcia hec nō ma
 licia ſed eſt quā tandē nobis attuliſti veritatē niſi q̄ aſſer
 tor deorū eoſ ipſoſ ad vltimū p̄didisti Proſecutus em̄ ſūm
 dei laudeſ quē rege q̄ maximū quē opificē rerū quē fonte
 bonorū quē parente om̄ quē factore aliorūq̄ vultū cō
 feſſo Ademiſti ſoui tuo regnū eūq̄ ſūma p̄tate depulſū im
 miſtorū nim̄ redigisti Ep̄yloguſ itaq̄ te tuiſ arguit ſul
 tate vanitatis erroris aſſeruat em̄ deoſ ee et illoſ in ſciat et
 mānpat ei deo auq̄ religionē conariſ enervare • **Quare**
hoc opus inceptum ſit et cont. qd̄ et ad quid p̄ſit. Ca. m. l. m.

Sed ego de quibz dixi tū p̄ſte me ac dolente ſacrilegias
 ſuas lras explicaffent et illoz ſupba ipietate ſtimula
 tus et vitatis ipius gſna et vt ego arbitror ſuſcepi hoc op̄
 vt oibz ingem̄ mei vibus refutare non vt cōn hoſ ſcribe
 rem qui paucis verbis obiteri poterat ſi vt om̄s qui vbiq̄
 idem op̄is efficiūt aut effecerūt vno ſemel ipetu p̄ſtigarem
 Non dubito em̄ qm̄ et alij plurimi et multis in locis et nō
 mō grecis ſi etiā latinis lris monumētū iuſtitię ſue ſtux
 erūt Quibz ſingulis qm̄ videre non poterā ſic agēdā mihi
 i hac tam putavi vt et p̄uores in oibz ſuis ſcriptis p̄tere
 et futuris om̄em facultate ſcribendi aut reſpondendi apu
 tare p̄bebat mō aures a efficiā p̄ſecto vt quicūq̄ iſta cogno
 uerit aut ſuſcipiat qd̄ an dāpnauit a qd̄ eſt p̄ximū deinde
 aliqui deſiſtat Quāq̄ taraulianq̄ cādē tam plene porauit
 in eo libro Cui Apologeticon nomē eſt tū qm̄ aliud ē accuſa
 tibus inde qd̄ in deſenſionē a negatione ſola poſitū ē aliud
 inſtitue qd̄ nos ſanm̄ in quo nō eſt doctrine totiq̄ ſtam cō
 tineri nō deſugi hūc labore vt implere mat̄ia quā Cyprianus
 non eſt exegit in ea orōne que demetriū ſicut ip̄e ait
 oblatrātem atq̄ obſtrepente veritati redargue conat̄ qua
 mat̄ia nō eſt vſo vt debuit Non em̄ ſcripture teſtimōijs quā ē
 vtiq̄ vanā fictam cōmenticiā putabat ſi arguētis et doc
 fuerat reſellendz Nā cū agēt cōn hōiem veritatis ignaz
 dilatis pauliſſe diuſ in om̄ibz formare hūc hōiem a p̄n
 apio tāq̄ eūdem debuit ei q̄ paulatī lucis p̄ncipia mon
 ſtrare ne toto lumine obiecto caligat Nam ſicut iſans
 ſolidi ac fortis albi cape um̄ nō p̄t ob ſtomac̄i t̄neritudi
 nē ſi liquore lactis ac molitudine algit̄ eōn̄ ſi mat̄is vi
 ribus poſſit itaq̄ et hūc hūc optebat quia nondū pot̄at
 rapē diuina paus huana teſtimonia aſſerri id ē phorū
 et hystorū vt ſuis pot̄iſſimū refutaret auctoribz Quodq̄

ille non fecit raptus eximia eruditione librari ut hys solis co-
tentus esset quibus fides constat accessi deo inspirante ut ego fac-
rem et simul ut via cetis ad imitandum parui At sihorta-
tu meo docti homines ac disertis huc se offerre sepe et ingem-
a sua vixit dicendi in hoc vitatis campo iactare maluerit
euamtuas breui religiones falsas et omnia esse oem phi-
am nemo dubitauit si fuit oibus persuasum tu hac sola religio-
ne tu eam et sola vera esse sapiam. Sed euagata sunt longius
quod volebam. De iustitia quam non modo philosophi sed etiam poete
quod praeserunt tantis quesierunt viribus et quod per verum habere
debeat non figmento poetico quod iustitia terras intolebas
regnante saturno et aurea fuisse sola sed ioue regnante iusti-
tiam fugatam esse. Capitulum quintum. 7

Neque enim poete fuerunt
aut philosophi

Nunc reddenda est de iustitia proposita disputa que aut
ipsa summa est virtus aut fons est ipsa virtutis. Quam non modo phi-
losophi quesierunt sed poete quoque qui priores multo fuerunt et ante na-
tam philosophiae nomen quam sapientibus habebant. Hic plane intellex-
erunt ab eis hanc a rebus humanis causam finemque vixit homi-
num cessasse et terra reliqua migrasse atque ut doceret quid sit ius-
te vivere scirent enim precepta per ambages dare a Platone ip-
sius quo statu fuit vita humana dum illa in terra moraretur. Quod
quidem non per poetarum fictionem sed per verum habendum est. Platone
enim regnante mundum deorum cultibus institutis nec adhuc
illa gente ad diuinitatis opinionem consecrata deus utique co-
lebat. et ideo non erat neque dissensiones neque imminutione
neque bella nondum vesanos rabies mundaueat enses ut ger-
manicus cesar loquitur in archano carmine. Nec consanguineis
fuerunt discordia nota. Immo neque alienigenis quidem neque illi
omni gladii qui mudarent. fuerunt. Quibus enim prout ac in
gente iustitia de tutela sui cum nemo insidiaret. Aut de p-
initie altius cogitaret. Cum nemo quicquam concupisceret. Male-
bant tenui gemitu vivere cultu ut ceteris in suo narrat quod
est proprium nostre religionis. Ne signa quidem aut periri limite
caput fas erat in medium querebat quippe cum deo oem coem
omnibus terra dedisset ut coem degeret vitam non ut rabida et
furiens avaritia sibi omnia vindicaret neque vili de esset quod oibus
nasceretur. Quod poete dicunt sic accipi oportet non ut estime-
mus nihil omnino tunc fuisse privati si more poetico figura-
tum ut intelligamus tam liberales fuisse homines ut natus
fruges non includerent nec soli absconditis malarerent sed

rūt **¶** Itaq; summiter gelusa seruae ut bñficia celestia facient su
a non **¶** huānitatē que nulla in hys eāt s; ut oīa cupidi
tatis et auaritię instrumēta corradere leges etiā sibi ius
titię sibi nomie munitas iniquissimas iustissimasq; fac
erūt quib; rapinā et auaritiā suā cont' vni multitudi
nis tueret. **¶** Tm igit' aucte qñtū virib; a opib; a auar
tia puaiebant **¶** Et qm nullū in hys vestigiū iustitię fu
it cui; officia sūt huānitatis equitas misericordiā sup
ba aut tūmida meqlitate gaudebat altiores cetis hoib;us
satellitū comitatu et fū et insigni veste faciebāt hinc ho
nores sibi et purpuras et fasces inuenereūt ut securūq;
gladiū tūre subirei quasi iure dñorū prussis ac pau
cib; iperaret. **¶** In hac oditione huānā vitā rex ille gñi
tuit qui debellato ac fugato paretē non aegm sed ipiā
tyrānidē in et homib; armatis occupauit et autē aliud
iustūq; silm substulit coegitq; hoies malos et ipios fieri
ut ex h' pō q; eos eūtit adeo ad se adorandū q; tēp mso
lentissime pñtis expresseāt. **¶** Quis nō metueret eū que
arma cingebat que ferri et gladiū fulgor insuetus
circūdabat aut qui pñt alieno qui nec pñi suo q; pñat
¶ Ruc vō metueret qui tyrān robusta et eccellente iurib;
gentē bello interat occisione deleueāt. **¶** Quid mū s; oīs
multitudo insolito metu pressa imms adulationē gñ
serat hūc venerabat. **¶** Huic honore maximū desebant
¶ Et qm mores et vitia egis imitari gens obsequi vide
atur. Abiecerat omis pietatē ne exprobat regi scelus vi
derent. si pie viueret sic assidua imitatione corrupti
diuinū fas reliquerūt et paulatim male viuendi cōsue
tudo mos fact; est. **¶** Nec lā quitq; ex antecedentis sili pio at
q; optimo statu mansit s; explosa iusticia et veritate scñ
trahens reliquit homib; errore ignoratiā cecitate. **¶** Im
prudentes igit' poete qui eā ad celū ofugisse cecinerūt ad
ionis regnū. **¶** si em sād qd vocant aureū silm cōmutauit
¶ sili aut gmutatio et expulsio iustitię nichil aliud vñ dixi
q; desertio dñe religionis putanda est que sola efficit ut
homo hoīem carū habeat cūq; sibi fratnitatis vinculo
sciat esse ostrictū. **¶** siquidē pñ idem deus oib; ē ut dixi
pñs omis bñficia cū hys qui non habent pariat
nulli noceat nullū pñat non fores claudat hospitū nō

No. 60

non autē precant si sit largus bñficijs libealis Quas
regias esse laudes tulio existimauit **H**oc est pfecto iustit
et hoc aureū scdm quod Ioue rogante primū corruptū
mox et ipso et oī eis p̄peme consecrata deozūq; multozū cul
tu suscepto fuerat omē sublatū. **D**e aduentu xpi aureū
seculū restituentis in electis id ē verā reformatis reli
gione et q̄ virtū mōtesat qd̄ pbat̄ exercitio vinorū ut
liquidū sit quare deus mala esse p̄miserit. **Cam Am**

Sed deus ut parū indulgentissimū appropinquante ultimo
tpe vniū misit qui veta illud scdm fugatūq; iustitiā
reducet ne hūanū gens maximis et p̄petuis agitaret. er
roribus **R**edit ḡ spenes illis aurei t̄pis et reddita quidē ē
re si paucis assignata iustitia est que nichil aliud ē q̄ dei
vniū pia et religiosa cultura **S**ed moneat aliquē fortis
se aut si her sit iustitia nō oī hūano ḡm sit data n̄ in
eā multitudo vniūsa consensit **M**agne hos disputatiois
est aut a deo n̄ iustitiā terre daret sit retenta diūsitās **Q**uod
et alio loco declarauit et vbiūq; oportune maderit explicabi
tur **N**ūc designāe id breuissimē satis est virtutē a ierri nō
posse nisi habeat vitiā contrā a non esse pfectā nisi exeat
adiūso **H**anc em̄ deus b̄torū ac malorū voluit esse distan
tiam ut qualitatē boni ac malo suamq; ite mali ex bono
n̄ alterū cō intelligi sublato altero p̄t **D**eus ḡ non excludit
malū ut iō virtutis ḡstare posset **Q**uō ḡ non excludit ma
lū em̄ posset vitiā suā nomēq; retinē si nichil esset qd̄ pan co
derem. **Q**uō laudē mereret̄ deuota deo suo fides nisi esset
aliquis qui a deo vellet eūte **N**am et ideo potiores esse in
iustos p̄miserit ut cogē ad malū possent **I**deo plures ut vti
esset p̄iosa qd̄ rara est erud quidē apm̄ c̄ntiliang egregie
ac breuē ondīt in capite obuoluto **N**am que vti inquit es
set innocentia nisi laudē caritas dedisset **P**erū quia nā su
gpatū est ut odiū cupiditas ira in id quod incubuerint a
gant ceos sup̄ hōiem vide culpa vacare **A**lioquin si nā par
tus omnibus affectis cedisset pietas nihil eāt **H**oc q̄ verū
sit docet n̄mitas ipā rōnis **S**i em̄ vtiū est malis ac vitijs
fortior repugnare apparz sine malo ac vitiū nullā esse vir
tute **Q**uā deus ut absolutā p̄fām̄q; reddet retinuit id qd̄
erat ei contrā n̄ quo depugnare posset **A**gitata ei malis
quantentibus stabilitate capit et q̄nto frequēt̄ impellit̄ tā
to firmiter roborat̄ **H**oc nimis causa essent ut q̄uis sit

hominibus missa iustitia tui aurei sculū nō esse dicat quia ma-
lū non sustulit ut retinet diuinitate que sacramētū diuine celigi
omnis continet sola. Quare iustitia que in pbatōne non
videat ab hoībz et q homo tēplū dei ē nō aurū ul' lapidē
et deas virtutibz colendz ē non corruptibilibz domis et q
oīa ex eo puenierint q plūes dy colūt quia si vng solus
verē coleret. Ecce iuxta firmitatis agnosceret et exeret offi-

O Vi ergo iustū putat ēē nemi. // *na caritatis. Cam 8m*
nē an oculos hnt iustitiā s ea volut ēne. Quid ē em q
illam ul' in carminibz ul' i omi sermone describat qdentes eis
absentia cū sit facillimū bonos ēē si velint. Quid vobis tāne ius-
titia depingitis et optatis adē de celo tāq in aliquo simulac-
figuratū esse in oīpāi verū est suscipue si potestis eas in dōialio
vri pectoris constituite n' difficile ā alienū a tēpibz existimet.
Estote equi ac boni et sequetur vos sponte sua iustitia quam
quēitis. Depomite oēm malitiā cogitationē de cordibz vris et
statū vobis illud tēp aureū reūter. qd alit' osequi nō potestis
q si deū verū colē repitis. Vos aut manēte cultu deorū iusti-
tiā desideratis in tēa qd fieri nullo pacto pōt sed ne tū quidē po-
tuit cū putatis quia nondū natis dijs istis quos ipse colitis
nūc ē vngs dei cultū fuisse p tēa eis s qui exerat. malitiā
exigitq bonitatem cuius tēplū est non lapides ā lutū s hō ipse
qui figurā dei gestat qd tēplū non aurū et gemarū domis cor-
ruptibilibz s etims virtutū muneribz ornat. Distite igit si q
vobis relique mētis est. Hoīes ideo malos et iniustos esse q
dy colūt et ideo mala oīa rebz hūanis condie ingrauescūt
quia deo huius mūdi effector et gubernator relictz est quis
suscepte sūt cōi q fas est impie religiones postremo quia ne
celi quidē ul' a paucis deū simitis. Quod si solz deo colēt non
essent dissensioēs et bella tū faret hoīes se vngs dei filios ēē
ideoq diuine necessitudinis sacro et inuolabili vinctulo copu-
latis mille fierent mēdie cū facerent eiusmodi penas deo aīam
interfectoibz ppararet claudesma scēla et ipas etiā cogitan-
ones puidet. Non essent fraudes n' rapine si deo papiēte
didicisset et suo paruo ēē contenti lutragulibz et caduac so-
lida et etna pffrent non cent adulteria stupra et mulierū
pstitutiōes si est oībz notū dāpnari a deo quicqd appeti' vlt'
ignādi cupiditate n' femina nūcas cogēt pudore suū
pphanare ut virtū sibi obstemm qrat cū et mares libidine
otinent et habētū pia et religiosā colatiōsa colatio nō habētū

facie nesciunt et nulli nocentiores habent. **q**ui sunt ex oibz
inocentes. **I**udent igitur homines improbiissimi iusticie facie me-
tione qui feras inamitate uincunt qui placidissimu dei gre-
gem vastant lupi seu captiores atra in nebula quos ipba
ventris excipit cetos rabies veru hos no uentus sed cordis
rabies efferauit nec atra in nebula si apta pdicatione ul p-
dicatione grassantur. **N** Vm qd gna sceleru rudoat ne scim
ac pui nome iusticie ore illo violent quod aurore inoren-
tiu tati ritus thestiaru madet. **H**uius tanti ac ptinacis o-
dy qd potissimu dicamus esse. **V**eru ne veritas odiu parit vt
ait poeta quasi diuino spu instructs an erubescat cora iust
et bonis esse neq. **A**n potius utruncq. **N**a et vitas ideo se tui
sa est qd is qui peccat vlt liberi peccandi locu nec aliter se
putat malefactoru voluptate securu pui posse qd si nemo
sit cui delicta non placeant. **E**rgo tati sceleru et malicie sue
testes extirpare fuidit mite et tolle grauesq sibi putat
tamq vita coru coarguatur. **C**u em sint aliqui itempesti-
ue boni q corrupti moribz publicis quicu bnuuendo fa-
ciat. **C**ur no oms sint eque mali rapaces impuditi adul-
teri pui cupidi fraudolenti quin potius auferant quibz
cora male viuere pudet qui pui fronte et si non vobis qa
tacent tn ipo vite gne dissili ferunt et verberat. **C**astiga-
re em videt quicuq dissentit n est magnopere miradu si
adusu hoies ista fiat fuit cu adusu ipm deu. **P** eade cam
insurrexerit ena ptius in spe gntutis nec di nescius.
Sequit qd iustos eade nentis que ipm iusticie violant
auctorem. **V**erant g et exquisitis penaz gmbus excruciat
parus hent infie quod oderut nisi ena crudelitas cor-
poribz illudat. **S**i qui aut dolens ul mortis metu uel
suapte pfidia teleste sacramentu dex destruxerut et ad fu-
nesta sacficia gferferunt eos laudat et honoribz mactant
vt eoz exeplo cetos illiciant. **C**ui aut magni extimaue-
runt fidem cultoresq se di non abnegauerut in eos vo-
totis carnisficine sue vitibz veluti sanguine suat in-
but et despatos vocat quia corpi suo minime percut quasi
quitq despatius esse possit qd torquere et dilamare eum
quem sacis morente. **A**deo vero pudet nullu apud eos
supest a quibz est ois huamitas et retorquent i hoies
iustos gntia sibi ggruentia. **I**mpios em vocant ipi sz

impij et ab humano sanguine abhorrentes tū si et actū su-
 os aspiciant et illos quos tāq̃ impios dāpnat iā intelli-
 gant q̃ mendaces sint et hys oibz que adūq̃ bonos ā-
 dicunt aut faciūt digniores. Non em̃ de m̃s s̃ de illorū nu-
 mero s̃p̃ existit qui nos obpideat armati maria p̃cedent.
 uel si palā grassari non licuit venena clam tēpent q̃ vxo-
 res necent vt dotes earū lucrent. aut m̃ltos ul̃ adultēis
 nudant qui natos ex se pueros aut strāgulat ā si m̃m̃m̃
 p̃ij fuerint exponat qui libidines incestat ñ a filia nec
 a sorores ñ a m̃re ñ a sacerdote contineat q̃ adūq̃ m̃es
 suos p̃riamq̃ g̃uient qui nec cultū metuat q̃ dēniq̃ sa-
 crilegia g̃mittat et deorū quos colūt tēpla despolient et vt
 que leuia sūt atq̃ vsitata diuina qui hereditates capiet
 testamenta supponat iustos heredes ul̃ auferat ul̃ exclu-
 dat qui corpora sua libidinibz p̃stiatuat qui dēniq̃ d̃m̃e
 mores q̃ nati sūt tū semis p̃aia tēnt qui sūssimā quap̃
 corpis parce sui cor̃ fas ē polluat ac p̃phanet qui virili
 a sua s̃ro metat et qd̃ est sceleratius et sit religiosi alis
 tites qui ne quidē vite sue p̃cat sed extinguendas publicae
 aias suas vendat qui si iudices sēdeat aut imeritos p̃dat
 mercede corrupti aut noxios ip̃ane dimittat qui telū q̃
 ip̃m veneficijs appatant tamq̃ illorū malicia t̃ra nō
 capiat. **V**erū in quā et hys plura ex ṽnq̃ ab hys fuit q̃ de
 os colūt eius int̃ hec tot et tanta iusticie locus est et ego
 de multis pauca collegi non vt arguere s̃ vt ostēdere qui
 vōlet scē oīa. **T**enere libros in manu sumat qui morū
 ṽniorūq̃ publicorū et desptor ṽssimū et accusator actimū
 fuit s̃ et lucalis tenebrosam istam vitā circūsp̃ctā bre-
 uiterq̃ dep̃m̃it hys ṽbis. **N**unc vero a mane ad noctē sel-
 to atq̃ p̃festo. **T**otū itē p̃alterq̃ dies p̃plusq̃ p̃arētesq̃ iacta-
 re m̃de foro se omēs derede nūq̃. **V**ni se atq̃ idē studio dēs
 dedere et arti verba dare vt caute possint pugnāe dolose blā-
 dia t̃tāe bonū s̃tare m̃rū se. **I**nsidias facē vt si hostes
 sint oibz omēs. **P**ro aut̃ p̃to quid horū p̃t obui cō omīs
 religio est sine scēle ā sine macula cōiū. **C**ū igit̃ videant
 esse ac suos ea que dixim̃s gerē m̃os aut̃ nichil aliud o-
 pari nisi equū et bonū poterat. **Q**uid sapient ex hoc
 intelligē et illos qui bonū faciūt p̃ios esse et se ip̃ios
 qui nephanda g̃mittūt. **N**eq̃ em̃ fieri p̃t vt qui t̃ oibz
 iute sue actibz non errant in ip̃a sūma errant hoc est in

religione qui rerū om̄ caput ē. Impietas em̄ suscepta ī eo
quod est sūmū p̄ cet̄a v̄m̄sa sequēt̄ eoq̄ fieri nō p̄t ut ip̄i
qui errant in dī vita non et in religione fallant̄ qm̄ pie
tas in sūmo regulā tenēs tenore p̄uaret in cet̄is Ita sit ut
in vitāq̄ p̄te de gōdione rerū que gerūt̄ qualis sit ip̄a su
ma noscat̄. *De impia iniquorum qui deū nesciūt pie
tate et quid et vbi sit vera pietas quā deorū cultores as
sequi nequeunt propter subiectas causas. Ca. 10.*

Opere p̄uū est cognoscere illorū impietate ut ex hys q̄ de
meter ac pie faciūt possit intelligi qualia sūt que
ab hys rōn̄ iura pietatis gerūt̄ ac ne q̄ videat̄ inclemen
ter m̄cessare aliquā michi poetā sūmā q̄ sit al̄ maximū
pietatis exemplū Apud mazonē rex ille quo iustior alter n̄
pietate fuit nec bella maior et armis q̄ nobis docimēta ius
titiē p̄tulit Om̄red̄ et post terga manus quos mittit vmb
ris Infernas cōsp̄ sparsuros sanguine flāmas Quid p̄t ēē hac
pietate dementis q̄ mortuis humanas victimas imola
re et ignē truoire hōm̄ tāq̄ oleo pascē si fortasse non ip̄ius
viciū fuit si poete qui insignē pietate virū insigni scelere
fedaueat Vbi ē igit̄ poeta pietas illa quā s̄p̄issime laudis
Ere pius Eneas sūlmone reatos quatuor hū iuuenes to
tidem quos educat uscus. vinctos rapit infernas quos in
molet vmbas Captiuosq̄ regi p̄fundat sanguine flāmas.
Cur gō dicebat eodem ip̄o t̄pe quo luctos hoies ad imolandos
mittebat equidē et viuis gēde velle cū viuos quoq̄ habebat
in p̄late vice penidū iubēt occidi. *h̄ hoc ut dixi culpa nō
illig fuit qui lūis forte non didicēat s̄ tua qui n̄ esset c
auditis ignorasti tū quid esset pietas et illud ip̄m qd̄ nesa
cie quod detestabiliter fecit pietatis esse officiū credidisti
videlicet ob hoc vnu p̄is vocat̄ q̄ patrem dilexit Quid
q̄ bonis eneas haud asp̄nada p̄cantes t̄rucidauit Ad iū
ratq̄ em̄ p̄ eādē p̄m̄ et sp̄em surgētis Iulij nequaq̄ pe
p̄it furis accensis et ira exuisc̄ ne igit̄ putet hūc aliq̄
in se virtutis habuisse qui et furore tamq̄ stipula erat
serit et manu p̄ris p̄ quā rogabat̄ oblitq̄ p̄ra fienare
nequieit nullo igit̄ nō p̄ius qui nō tū non repugnēs
s̄ enā p̄cantes interemit Dicit hūc aliquis Quid gō aut
vbi aut qualis est pietas m̄imū apud eos qui bella nes
ciūt qui gērdia cū om̄ibz inferuat Amia sūt enā imi
cis qui omēs homines p̄ fr̄ibz diligūt qui cōhibere iram*

sicut omnesq; ai furiores iniquilla moderatioe lenire Quid
 igitur taligo quia tenebrarum et errorum nubes hominum pectora ob
 duxit qui cum se maxime pios putant in maxime sunt impij quanto
 enim religiosi terrenis istis simulacris inseruiunt tanto magis
 scelerati aduersus nomen vere diuinitatis existunt Itaque p'mito i
 pietatis sue grauioribus malis sepe vexantur quorum tam quia
 nesciunt fortune culpa ois ascribitur et locum inuenit expiari
 phia nichil ad deos pertineat consentis nisi gratia eos tangi non uera
 moueri quia et contemptores eorum sepe videantur bonos et cultores
 sepe miseros Quod eo fit qui cum religiosi videantur et non homines
 tale credunt mereri quale sepe patiuntur Consolantur se in accusa
 tione fortune non sentiant quod si ille esset ulla cultoribus suis minus
 noceret merito igitur hominum pietate pena consequitur et offensa di
 uinitatis scelere hominum sue religiosorum graui eos infortuno
 martat cui licet sanctis moribus uiuat in sancta fide atque inno
 tia in quia deos colunt quorum ritus impios ac phanos deo vera
 odio habet a iusticia et a nomine vere pietatis alieni sunt Nec est
 difficile dicere Cur deorum cultores boni et iusti esse non possunt Quod
 enim sanguine abstinebant qui colunt cientes deos morte atque
 bellona Quod autem parentibus precantur qui expulsores patris sui Io
 uem a natis ex se infantibus qui saturantur Quod pudicitia
 tuebuntur qui colunt dea nuda et adultera et qui apud deum pro
 situta cum se rapinis et fraudibus abstinebant qui mercurij
 furta nouerunt dolentis non fraudis esse deprepe fraudulencie
 Quod libidines cohercebant qui Iouem hercule Liberum Apo
 linc ceterosque venerant quorum adulteria et stuprum et mares et se
 minas non tamen doctis nota sunt per exp'muntur etiam in theatris
 atque cantantur ut sunt omnibus notiora Possunt ne iter hoc ius
 ti esse homines qui etiam si non sunt boni ab his in diebus eui
 diuntur ad iniusticia Ad placandum enim deum que colas his
 crebas opus est quibus illum gaudere ac delatari facias Sic fit
 ut vita colentium deos per qualitate nominis sui formet quoniam
 religiosissimus est cultus imitari. Quod persecutores christiano
 rum non modo bestie fuerunt sed ipsi bestiis brutiores et tri
 tiores quibus et quare tormentis martires efficiantur. Cap. xi. m.

His igitur hominibus qui deorum suorum moribus agnunt
 quia impius est et a rebus iusticia eandem impietate esse sua
 qua in ceteris rebus utuntur aduersus iustos violenti exierunt
 Nec immerito a prophetis bestie notantur predare itaque in tu
 luis etiam si nemo est inquit qui non mori malit quam cedere
 in figura bestie quibus hominum mente habiturus sit quanto est

misericors in homine figura aīo esse effectus. **M**ichi quidē tāto
videt̃ qūto p̃stabilior est aīg corpi. **A**spnāt itaq; corpa bellu
arū quibz sūt ipi seniores sibiq; adeo placet q̃ hoīes nati sūt
quorū nichil nisi linamēta et sumā figurā gerūt. **N**ā quis
caucasq; que india que hyrcania tam imanes q̃ sagui
narios vniq; belluas aluit. **R**uomā ferarū om̃ rabies us
q; ad ventris satietatē fuit fameq; sedata p̃ tūg q̃ quiescit.
Illa em̃ vca bestia q; vna iussione fudit̃ ater vbiq; ruor
crudelis vbiq; luctu vbiq; pavor et plima mortis ymago.
Nemo huius tāte bellue immitate p̃t p̃ meito describē q̃ v
no loco recubās tū p̃ totū orbe ferreis dentibz sent et non
tū artus hōm dissipat s; et ossa ip̃a cōminuit et in cinēs
fudit̃ ne quis extet sepulchre locq; q̃ vō id effectū qui
deū confitent̃ ut ad eorū sepulturā veniat ad nō ut ipi ad
deū pueniat. **R**uena illa feritas que rabies q̃ infama est
lucē viuis frā mortuis denegasse. **D**ico igit̃ nichil esse im
serius hīs hoīb; quos ministros furoris aliem quos sa
cellites impie iussione necessitas ā mūcū aut fent. **N**ō
em̃ honor ille aut puctio dignitatis fuit s; hoīs dāpnā.
ad carnisicinā dēi vero ad penā sepithā. **R**ue at p̃ totū
orbem singuli gesserint enarrare impossibile est cuius cī
voluminū nūs capiet tā infmita tā varia gna crudelita
tis. **A**cepta em̃ p̃tate p̃ suis moribz quibz seuit. **A**ly pre
mima timiditate plā ausi sūt q̃ videbant. **A**ly suo p̃rio
adūsu iustos odio quidā nālis mentis ferite nō nulli ut
placēt et hoc offusio viā sibi ad aliozā tuemiet. **A**liqui
ad occidendū papites exiterūt sicut vng in fugia qui d
mūsu populū at ip̃os piter conuenticulo concemant.
Sz hic qūto senior tanto dementior inuenit̃. **I**llud vero
pessimū gens est cui elemētie spēs falsa blandit̃ ille g
uior ille senior est carnisex qui nemine statuit occidē. **I**ta
q; dīa nō p̃t h̃mōi iudices qūta et q̃ grama tormentorū
etnā excostrauerūt ut ad effectū p̃positi sui puerent. **H**
aut non tū ideo faciūt ut glārī possint nullū se inor
tiū p̃misse. **N**am et ip̃e audui aliquos glāntes q̃ ad
mistratio sua in hac p̃te fuit m̃cūta s; et iudicē causa
ne aut ipi vīcant̃ aut illi ṽtutis sue glām gsequat̃.
Itaq; in excostrandis penaz grābz nichil aliud q̃ vito
riā cogitant scūt em̃ etamē esse illud et pugna. **V**idi
ego in bithyma p̃sudem gaudio mirabilē electū tāq;
barbarorū gente aliquā subersisset q̃ vng q̃ p̃ biennū

magna virtute resisterat postremo cedere iussu esset **Conten-**
 dunt igitur ut vincat et exquisitos dolores corporibus immitteret
 et nichil aliud euntant ut ne torti moriantur quasi vero
 mors timore bios faciat ac non etiam tormenta quanto fue-
 rint graviora tanto maiore virtutis gloriam pariat. Illi at
 p[ro]p[ri]am iustitiam iubent curam tortis diligenter adhiberi ut
 ad alios cruciatis membra renouent et reparetur nouus
 sanguis ad penam. Quid tam pium tam beneficum fieri potest tam
 humanum fieri potest non curassent tam solliciti quos amaret
 Hec est domini disciplina ad hec opera cultores suos erudiunt
 hec sacra desiderat. Qui etiam sceleratissimi hominibus con-
 pios ipia iura condiderunt Nam et constitutiones sacre lege
 et disputaciones iurisperitorum leguntur iniuste Dominus
 de officio p[ro] consulibus libro vii. rescripta principum neptia colle-
 git ut docet quibus penis affici oportet eos qui se dei culto-
 res profiterentur. **Ex ip[s]is carminibus gratifunt fr[at]res**
qui diligunt inimicos et q[uod] expectabilis est esse bo-
num et malum putari q[uod] malum esse et videri bonum

Quid his facias qui ius vocat carminibus. **Cam p[ro]m-**
 nas veterum tyrannorum aduerso innocentes rabide seu-
 entur et cum sint iniusticie crudelitatisq[ue] doctores iustos esse
 se fieri ac prudentes voluit res et hebetes ac rerum ac vitatis
 ignari adeo ne vobis p[ro]dite mentes iusta iustitia et ut ca-
 sumus sceleribus adequetis. Adeo ne apud vos perit innoti-
 a ut ne morte quidem simplicia digna iudicetis si sup[er] o[mn]ia fa-
 timora habeat nullum facinus admittit pectusq[ue] purum ab o[mn]i
 scelere contagione prestare et q[uam] ceteris cum deorum cultoribus
 loquimur licet p[ro] uos benefacere uobiscum. Hec est enim lex nostra
 hoc opus h[uius] religio si nobis sapientes si videmus in tantum
 si stulti ostendunt aut etiam videte si libet. Vobis enim stulti-
 tia vestra p[ro]dest quid laceratis quid affligitis an stultitiam
 malumq[ue] hanc amplectimur non inuicemq[ue] sapientie vestre hec
 nobis credimus expedire ut nos diligamus et in uosipos q[uod]
 odistis o[mn]ia offeramus. Est apud **Licerone** non abhorres si du-
 o sint quorum alius optimus vir equissimus summa iustitia si-
 gulari fide alius insignis scelere et audacia et si in eo siter-
 rore ciuitas ut bonum illi virum sceleratum facinorosum nefa-
 rum putet contra aut qui sit impiissimus esse existimet summa
 probitate ac fide p[ro]pter hac opinionem o[mn]i ciuium bonum iur-
 ille vexet rapiat manq[ue] ei deniq[ue] auferat. Effodiant
 oculi dapiuntur vincat urat exterminet egeat postmo

uue etiā optimo oibus miserrimis esse videat. **C**ont aut
ille impbus laudet colatur ab oibz diligit omēs ad eū
honores oīa imperia omēs opes omēs demqz copie cōseu
tur vir demqz optimus oīm existimatioe et dignissimus
oīm fortuna iudicat quis tandē eū tam demēs q̄ dubi
tet vtrū se esse malit profecto q̄ diuinat q̄ nobis mala
et quō euentura esset p̄ iusticiā hoc posuit exēplū h̄ em
populū n̄r patit oīa ex ratiō p̄uitate **E**re in eo ē errore
ciuitas p̄sequat extruciet dāpnet occidet **N**am q̄ ait ne
minē esse tam demētē qui dubitet vtrū se ē malit ille
quidē vt is qui cō iusticiā diserebat hoc sensu malle sa
pientē malū esse cū bona existimatione q̄ bonū cū ma
la **A** nobis aut absit h̄ amentia vt falsū vero anponas
An boni n̄r qualitas ex p̄p̄i pendeat erroribz q̄ ex ḡna
m̄a et iudicio dei aut aliqua nos felicitas illuciet vniqz vt
non potius verā bonitate cū oī malo q̄ falsā cū oī p̄spe
ritate malimū **D**ua sibi habeat regna reges suas diui
nas diuites vt loquit **P**lantus suā vō prudentiā prude
tes relinquat nobis stulticiā quā vel ex hoc apparet esse sa
pientiam quia cā nobis inuident **Q**uid em stulto iude
at nisi qui ip̄e sit stultissimus **I**lli aut nō sūt adeo stulti vt
stultis inuideat **P**ed ex eo q̄ acurate q̄ solite p̄sequuntur
stultos non esse concedit **C**ur em tam crudeliter semant
nisi quia metunt ne in dies mualescente iusticia n̄r dys
suis quos variosos appellauit q̄ odoribz thuris colant
variosos relinquant **S**i ḡ cultores deorū sapientes sūt et
uos stulti quid metunt n̄ sapientes illuciat a stultis
Ex eo p̄ iusticia xpiane eligiōis et v̄tus fidei et
q̄ de deorū cultoribz crescat etiā s̄ de emā n̄r nimis
n̄ tormentis compelli p̄nt **A**d cultū deorū lūz quidā
sacrificasse ex infirmitate legant iūti qui tū post
a p̄ p̄miam in qua nouatiam cōsulant **S**urseret
fortiores et q̄ patia martiū solidissimū xpiane reli
Ogionis fundamentum est **C**am 13^m
Quoniam aut n̄r n̄r s̄ de deorū cultoribz auget n̄r
vero ne i ip̄a quidē p̄sentioe minuat quin penāe hoīs
et iniquitū sacrificio possit aut aut a deo nō p̄nt valet
em vi sua veritas quis ē tā exors tāq̄ ceus q̄ videt
in vtra sit p̄te sapia **S**i illi malitia et furore cetant ne
videat stultosqz arbitrant ēē qui cū habeat in sua p̄tate

supplina uitare cruciari tñ emori maluit cū possint ex eo
 ipso pūde non esse stultitia in qua tāta hōm milia p orbe
 totū vna et pari mēte osentūnt si em femine sexus infirmi
 tate labūt nā interdū isti muliebres et amle supstitione vocāt
 uirū certe sapiūt si pueri si adolescentes ipūdi sūt p etate
 maturi certe ac senes hēnt stabile iudiciū si vna mutas desi
 pit cete vtiqz inuabiles stulte esse nō pnt **I** vna pūna vna
 natio prudentia caret ceteras cōmē habē intelligentia cōti
 nūte est **C**ur vero ab ortu solis vsqz ad occasū lex diuina suscep
 ta sit et oīs sexus oīs etas et gens et regio imis ac paubus
 aū deo fūiat **E**adē sit vbiqz patia idē gtemptū mortis itelli
 ge debuerat aliqz in ea re esse ratiois quod nō sine iā vsqz ad
 mortē defendat aliquid fūdamēnti ac soliditatis q eā religi
 onē nō tñ iūris et vexatione nō soluat si augeat se et faciat
 firmiter Nam et in hoc quoqz illoī malitia corūnat qui
 euertisse se funditis religionē dei opinat si hoies iūina
 uerint tū et deū satisfactū liceat **E**t nullū sit tam malū dei cul
 tor quin data familitate ad placandū deū reūtat et quidē de
 uotione maiore pā em cōsua et meto pene religiosiore
 facit et se multo firmiter est fides quā reponit pma **I** g
 ipi cū deos arbitrant sibi matos tū domo et sacrificijs et odo
 ribz placari eos credūt quidē tandē q deū nrm cā imite
 tam iplacabile putet ut videat is iā xpianis esse nō posse
 qui dijs corū coactz inuitusqz libauit nisi forte cōtamina
 tos semel putant am trāslaturos ut sua sponte iā facē m
 apiant qd p tormenta fecerūt **Q**uod id officiū libens sub
 eat quod ob iniuria cepit **Q**uod cū videat laterū suū cya
 tuces non magis oderit deos p quos etna penam insigma
 et ipressa visceribz suis natus gestet **I**ta sit vt data diuinitz
 pacē et qui fecerūt vniūsi redeat et alijs p miraculū vi
 tutis nouis plus accedat **N**am cū videat vltz dilacerari
 homines varijs tormentorū gimbz et int fatigatos carmitices
 tūcta tene patiā existimant id quod res est nō osensa
 tam multorū nō pseueraciā morientū vana esse nō ipaz
 patiā sine deo cruciatz tantos posse supare latrones et ro
 busti corpis uiri hmoi lacerationes pferre nequent excla
 mat et gemitz edut **V**meūt em dolore quia deest illis in
 spiratio patientie **N**ri aut de uis tacea pueri et mulier
 aile tortores suos tanti vinct et expmē illis gemitū n ignis

pt. Eant romani e nuno gloriēt. aut Regulo quoru alter
necandū se ab hostibz tradidit q captiuū puduit vire. Alter
ab hostibz deprehensū ai videret mortē se vitāe nō posse ma
nū fore mient vt p facinē suo satisfaret hosti quē voluit om
dere. Ea pēna veniam quā non meruerat accepit. Eae sexus
femineq et fragilis etas dilacerari se toto corpe vmp ppetē
nō nūte quia licet vitare si velint si voluntate quia gfidut in
deo. De vera virtute xpianoru qui in calumnie pane gstatu
ti phos laudatores pāte amardut vtiue paciendi et q va
nū et stultū est ymaginata terram vt dēu colē. Ca^m 1^m.

Hec est vera vtiue quā phi quoq glābudi nō re si verbis
miamibz iactat differentes nichil ē tā ggrues viri sapi
entis grauitati atq gstantie quā nullis terroribz de sūa et
pposito posse depelli si tanti ē cūnati et mori ne fidē pdat ne
metu mortis aut dolore acerbo subacty aliquid faciat mūstū
n forte delirare illis videt. flammus est in lyris ai dicit Iustū et
tenacē ppositū virū non cūnū ardor ptraua iuventū nō vltz
instantis tyrām mentet quatit solida. Quo nichil verus dia
pt si hoc ad eos referatur qui nullū cruciaty nullā mortem
recusant ne a fidē iustiniāq dedinet qui nō tyāmicis iussioes
non pfidū gladios tremūt. Quo mūq verā et solida libēali
tate gstanti mente defendat que in hoc sola tuenda sapia est
quis em tam insolens tā elata est qui me vetet oculos in celū
tollē qui iponat michi nūte al colendi qd nolim ul qd ve
lim nō colendi. Quid nobis iā veteris relinquet. si etiā hoc
qd volūate fieri oportet libido extorquet aliena. Nemo istud
efficiet si quid nobis ad gtempnendā mortē dolorēq uirtu
tis est. Quā gstantiā si tenu tenemus aut stulti iudicamur
faciētes ea que phi laudant recte igit. Seneca in ggruetiam
hoibz obiectas ait. Sūma vity illis videt. magnū aū et i
dem cū qui gtepmū mortē p furioso habent qd est vtiq
sūme pueritatis. Hū banarū religionū cultores eadem
stulticiā id obiciūt quia verū dēu non intelligūt quos libi
la Erithrea

Et vocat surdos s; exordes qui nec
audiant diuina n sentiant si certā dignitatis suae ymagi
natā metuāt et adorent. V sapientes habent. pro stul
tis et quomō in duabz pncipue virtutibus pietata sci
et equitate iusticia constet et quid pietas p^m crime
gsum et quid equitas p^m Cicerone quārū neutriā asseq
potuerūt Romani ul grea n aliqui nisi xpiani. Ca^m 1^m.

Que vero tā sit ut eos q̄ sapientes sūt stultos putet magna
 rō est nec em̄ frustra fallūt que nobis diligētē ē expli-
 canda ut errores suos tandē si fieri p̄t agnoscat iusticia suapte
 natura spēm quādā stulticie habet quod ego diuina et hūana
 testimonijs confirmāe possū. Et nichil fortasse apud istos agn-
 ing nisi eos de suis doctrinis auctoribz non posse iustū quēq̄ esse
 quod est quidē cū vera sapia nisi idē stultus esse uideat. Carne-
 ades achademice secte phis cuius indiscernēdo que vis fuit que
 eloquentia quod acumen qui nescit ipm ex p̄dicatōe ciceronis
 intelliget aut lucili apud quē discēs. Neptunus de re diffialia
 orōit nō posse id explicare n̄. Carneadem si ipm orare imitat
 Is cū legat ab athemēsibz romam missis cū disputauit de ius-
 ticia copiose audiente Gallia et Catone sensoribz magis tūc o-
 ratōibz si idē disputatōne suā postridie gratia disputatōe
 subūit et iusticiā quā pridie laudauit substituit. Nō quidem
 phi gūitate cuius prudentie fīna et stabilis d̄z esse fīna si q̄si
 oratorio eximij tūc in utrāq̄ ptem differendi quod ille facē so-
 lebat ut alios quid libet asserentes possit refutare. Cū disputa-
 tione qua iusticia subūit apud Ciceronē lucilius furig reor
 datur. Credo qm̄ de rep differamz ut defensione laudationeq̄
 eis inducēt sine qua putabat regi non posse temp. Carneades
 aut ut Austotelem refellēt ac platonē iusticie p̄onos p̄ma
 illa disputatōe collegit ea oīa que p iusticia dicebat. ut posset
 illa sicut fent cūtere. Erat em̄ facillimū iusticiā radices nō
 habentē labefactae ut dicēt anhelantē laborāe quia cū nlla
 in tūa fuit ut quid esset aut qualis a phis cernēt. Atq̄ utma
 tot et tales viri q̄ntū eloquentie q̄ntū aī tantū enā facē ad
 iplendā defensione sūme v̄tutis hūissent. Cuius origo in reli-
 gione ratio iequitate est. Et hī qui p̄ma illā pte nesciēt
 nec sōdām quidē tēne potuerūt. holo aut p̄mz i cūscripte ac
 breuē quid sit ondē ut intelligat. phos ignorasse iusticiā nec
 id qd̄ mīme nouerāt potuisse defendē iusticia q̄uis om̄s sūnt
 v̄tutes aplectat. tū due sūt om̄ p̄ncipales que ab illa diuelli
 separarariq̄ nō pnt pietas et equitas. Nam fides tpantia
 pbitas inocētia integritas cū. hūg. ul' nā ul' statz pareti
 pnt cū in hīscem hoībz qui iusticiā nesciūt sicut sp fuerūt
 Nam romani vetēs qui iusticia glāri solebant hīs vtiq̄ vī-
 tutibz glābant. que ut dixi p̄fassa a v̄tutibz pnt et ab ipo
 fōr fonte fecerūt pietas vō et equitas q̄i vene sūt eis et oī
 go in illo p̄mo est in sōdā vis dīs et ratio sicut. Tumegista

verissime diffiniunt ut alio loco diximus **Si** ergo pietas est cog-
noscere deum autem cognitionis huius summa est ut colas ignorat **ut**
Notandum iustitia qui relictione dei non tenet. **Quod** enim per eam ipse nos-
cit qui unde oriatur ignorat. **Plato** quidem multa de uno deo
locutus est a quo ait constitutum esse mundum si nichil de religione
comprehenderat enim deum non cognoverat. **Et** si iusticie defensor
nem ul' ipse ul' quilibet alias imple voluisset in primis deorum
religionis cultere debuit quia totum sunt pietati. **Quod** quidem
socrates quia facere temptavit in carcere astrictus est ut iam tunc appa-
reret quid esset futurum. **Hys** omnibus qui iustitiam veram defendere deorum
singulorum pueri cepissent. **Altera** est igitur iusticie pars equitas equi-
tatem dico non utique bene iudicandi quod et ipsum laudabile est in ho-
mine iusto si se cum ceteris coequandi quam **Cicero** equitate vocat.
Deo enim qui hominem generat et inspirat omnes equos id est pares
esse voluit eandem ordinationem vivendi omnibus posuit. **Quia** ad sapi-
entiam genuit omnibus immortalitatem preponit. **Nemo** ab infir-
mis eis celestibus segregat. **Nam** sicut omnibus unum suum lumen
equaliter dundit emittit omnibus fontes virtutis subministrat que-
te summi dulcissima tribuit sic omnibus equitate virtutem largi-
tur. **Nemo** apud eum **perus** est nemo dominus. **Et** enim cunctis idem
pater est equo utique omnes liberi sumus. **Nemo** deo pauper nisi qui
iustitia indiget. **Nemo** dives nisi qui virtutibus plenus est. **Nemo**
denique egregius nisi qui bonus et innoxius fuerit. **Nemo** clarissimus
nisi qui opera meritis largitus fuerit. **Nemo** prestantissimus nisi omnes gra-
dus virtutis impleverit. **Quare** neque romani neque greci iustitia
am tenere potuerunt quia dispares multis gradibus homines ha-
buerunt a pauperibus ad divites ab humilibus ad potentes ubi
enim non sunt omnes pares equitas non est et excludit ine-
quitas ipsa iustitia cuius vis omnis in eo est ut pares faciat
eos qui ad huius vite ordinationem pari sorte venerunt. **De equi-
tate christianorum quam philosophi non habentes nec invenire**

et defendere potuerunt. sequitur. Cap. 16.
Dobus igitur illis iusticie fontibus imutatis omnis virtus et
omnis vitas tollit et ipsa iustitia remittat in celum. **Idcirco** non
est verum illud bonum a philosophis expectatum quia ignorabat ul' videri
ret. ul' quid esset quod nullis aliis preter nostrum populum revelatum
est. **Dicit** aliquis. **Nonne** sunt apud nos alii pauperes alii di-
vites alii servi alii domini. **Nonne** aliquid inter singulos in-
terest. **Nichil** nec alia causa est cur nobis invicem scimus non
christianis nisi quia pares esse non credimus. **Nam** cum omnis
humana non corpore sed spiritu metiamur tametsi corpus sit diversa

conditio nobis tñ serui non sūt si eos et habemus et diamus
 spū sēs religione gseruos diuine quoq; nō faciūt insignes
 nisi q; pnt bonis opib; facē dariores diuites sūt em non
 quia diuitias hēnt s; quia vtiunt; illis ad opa iusticie et
 qui paupes vident; eo tñ diuites sūt quia et eget et nihil
 occipiscit. Cū igit; et libei seruis et diuites paupib; hūili-
 tate ai pares simus apud deū tñ virtute discernim; Tan-
 to quisq; sublimior est qñto iustior. Si em iusticia ē pare
 se etiā miorib; facit qñ hoc ipo pcellat q; se inferibus
 coequauit tñ si non tñ quasi pare s; etiā quasi miorē
 se gessit vtiq; multo alioie dignitatis gradu deo iudi-
 ce sequet; Nam pfecto in hac vita pccati qm breuia et
 caduca sūt oia et pferūt se alteris hoib; et de dignitate
 ostendūt quo nichil sedius nichil arrogatq; nichil a sa-
 pientis rōne semotius. Rebus em celestib; cōiūta sūt ista
 vniūsa trena. Sicut em sapia hōm summa stulticia est
 apud deū stulticia vt doctū summa sapia est sicut deo hūi-
 lis et abiectus est qui fuit gspicius et sublimis in tra.
 Nam vt taceam q; h; pñcia tñ bona quib; magn; hōi
 tubuit; virtuti cōiūta sūt et vitorē mētis enaruat que
 tandē pē esse firma nobilitas que opes que potentia ai
 possit deus regē quoq; ipos inferiores etiā infimos facē
 Et id gfulens nobis deus inter diuina pcepta illud popu-
 e posuit s; qui se exollit hūiliabit; et qui se hūiliat exal-
 tabit; Cui; pcepti salubritas docet q; qui se apud hoies
 planū fecit hūilemq; pbucit hic apud deū pcelles et in-
 signis habeat; Neq; em falsa ē illa smā que apud furi-
 pedem fertē fertur in hūc modū. Que hic mala putā-
 tur hec sūt in celo bona. **Quō Carneades et iura**
p utilitate sancta et verā in hoibus iusticiā nisi forte
stultis collegerit inuenire non posse et ciuilib; iusticiā
a sapiām quidē habeat s; iniūstā. Nālis aut iusta sūt
vtiq; hec sapiām omnino non habeat. Cam. 11^m
Exposui tam cur phi nō tuerē iusticiā nō defendē
 potuerūt. Nūc redeo ad id qd' intenderā. Carneades
 ergo qm erat infina que a phiis asserēbāt; supsit audi-
 tiā resellendi quia reselli posse intellexit. Cuius dispu-
 tationis summa hec fuit. Iura sibi hoies p utilitate sane-
 isse s; vaia p morib; et apud cosce p tpiib; sepe mutata

Tus aut nāle esse nullū. omēs et hōies et aīantes alios ad
 utilitates suas nā ducente ferri p̄m aut nullā esse iustitiā
 qm̄ sibi noceret alienis cōmodis gfulens et inferebat hec
 argumēta. Oībus populis qui florēt m̄pio et romāis
 quoq; populis qui totis orbis patirent si iusti uelint esse.
 hoc est si aliena cōstituāt ad causas esse redendū et nō ite ac
 miserijs iacendū. tū obmissis cōibus ad p̄pā vēiebat.
Bonus vir inquit si habeat serū fugitiū ut domū i
 salubrem ac pestilentē que vicia sola soat et ideo p̄scribat
 ut vendat utū ne p̄stebit? fugitiū se ut pestilentē do
 mū vendē ut celabit emptorē. Si p̄stebit? emptori fugi
 tiū esse bonū quidē quia nō fallit si tū stultū iudicabit.
 quia uel paruo vendet uel oīo nō vendet. Si scelerit
 erit quidē sapiens quia rei gfulet. p̄ idē malū quia fallit.
 Kurfis si reperiet aliquē qui auriculā se putet vendē cū
 sit illū aurū ā plūbū cū sit argentū tacebit. ne ut id par
 uo emat an iudicabit ut magno. Stultū plane videtur
 male magno. Vn̄ intelligi volebat et eū qui ut sit iustū
 ac bonū stultū esse. et eū qui sit sapiēs malū et tū sme
 p̄m̄ie fieri posse ut sint hōies paup̄tate contenti. Tū
 p̄bat g° ad maiora in quib; nemo sme p̄iculo uite iustū
 esse dicebat em̄. Nempe iustitiā ē hōiem nō oīdē alie
 nū p̄orsū non attingē. Quid g° iustū faciet si forte nau
 fragiū fecit et aliquis t̄benior virib; tabulā reperit
 nōne illū tabulā deturbabit ut ip̄e cōscendat ea; m̄y
 euadat maxime cū nullū sit medio mari testis. Si sa
 piens est faciet ip̄i em̄ p̄eūdū est n̄ fecit. Si aut mon
 malucit q̄ mang m̄ferre alteri iā nō iustū ille sed
 stultū est. qui vite sue non p̄cat dū parat aliene. Itē
 si acie suoz fusa hostes m̄sequi cepit. et iustū ille nactū
 fuerit aliquē sauciū equo insidente ei ne p̄cat ut ip̄e om̄
 dat. Andinet ex equo ut ip̄e hostem possit effugē quod
 si fecit sapiens. p̄ idē malū. si nō fecit iustū p̄ idē stultū
 sit m̄ce est. Ita g° iustitiā cū in duas p̄tes diuisiss̄ alte
 rā r̄mle esse dicens alterā nāle. Vtāq; subūit q̄ i
 mulis sapiā sit quidē. p̄ iustitiā nō sit. Nāle aut i
 iustitiā sit quidē p̄ non sit sapiā. Arguta h̄ plane ac
 venenata sūt et que. Marci fuliū non potuerit reselle
 Nā cū faciat leliū furio r̄ndente irrefutata h̄. tūq; foue
 a p̄etigressō ē ut videat. idē leliū nō nāle q̄ m̄ n̄m̄e

stulticie venerat si illa auile defendisse iusticia qua furius
sapiam quid e esse consenserat si iniustam. *Contra Car-*
neadem q n^r stultus pt esse iustq nec sapiens iniustq
et q innocentibz et iustis deq sp optime consulit et omnia
quidet que patent ex diffinitione iusticie et sapie et que

st agmtio dei et hominis. Capitlm .18^m.

Quod ad pntē disputacionē ptinebat ondi quō iusticia
similitudine stulticie gerat ut appareat nō sine tā dēpi
eos qui putant nre religionis hoies stultos esse q talia
vident facē qualia ipe pposuit. *U*lt^r manus a me exigi
sentio ut onda quā iusticiam deus stulticie spē quoluta
ex oculis hōm voluit auferre si pūb fūno respondero quia
parū plene rēdit. *I*elūus qui pfecto licet sapiens fuit ut
vombat pōtinai tū vere iusticie nullo mō potēat quia
caput ipm fontēq iusticie non tenebat. *V*obis aut facili
or est ista defensio quibz celesti bñficio familiaris ē ac
pemtā nota iusticia quāq illū non noie si re nouing.
Nam plato et Aristoteles honesta qdā volūate iusticiā de
fendere cupierūt effecissentq aliquid si conatq eoz bonos
si eloquētiā si virtutem ingenij diuinaz quoqz reū doct
na iuuisi. Itaq opus illoz mane atq mutile iacuit nec
cuq hōm pūade potuerūt ut eoz pscptio vīuet quia
fundamētū a celo disciplina illa non hūit. *V*ostrū opus cer
tus sit nūc est qd deus docuit. *I*lli em dēpīgebat vbi
et imaginabant iusticiā que in oīpū non eāt n. pnti
bus exēplis confinare poterant que afferebat. *R*esponderi
em posset ab audientibz non posse ita vīui sicut illi sua
disputacōe prescribent. *A*dco ut nulli ad huc exiterint q
id gēns vite sequēt. *V*los aut non vbi mō si enā ex
plis ex vero petitis vera esse que a nob dicūt ostendim.
Sensit igit Carneades quid sit nā iusticie nisi q pay alie
pserit stulticiā non esse quāq intelligē michi videtur
quia mēte id esset. *N*ō em vere existimauit eū stultū esse q
iustq est si nī facit nō esse et rōem tū cur ita videret nō
cōprehenderet voluit latere in abdito veritate ut decretū
discipline sue tueret. *C*uius summa smā est nichil papi pos
se. *V*ideamz qd vtrū ne iusticia fēdus aliquod hēc cum
stulticia possit. *I*ustq inquit si d equū sanctio aut tabula
naustragio nō ademerit ut ipe aiām suā liberet stultus
est. *P*rimū om nego villo mō fieri posse ut homini
qui quidē vere iustq sit cuiusmodi casq euemet q iustus

neq; omo appetit quitq; alienū Cur em nauiget aut quid
petat ex aliena tra cui sufficiat sua Cur aut belliget ac se a
lienis furorib; misceat in q; aio pax n; hoib; petua verse
tur s; peregrinis merib; a hūano sanguine delābit; qui n;
lucru faciat appetē cui sufficiat vitz et nō mō ipe redem facere
s; interesse facientib; ac spēare ducat nephas **P**romitto ista
qm fieri p; ut ul' inuit; ad hec subeūda cogat; **A**deo ne eigo
iusticiā o furi ul' potius o carneades aus est illa ois oio
tā manē tā supuantiā tamq; oteptā deo putas vt nihil
possit nichilq; hāeat in se se qd' ad sui custodiā valeat sed
videlicet qui sacm ignorat **I**deoq; ad hāc vitā tpale refe
rūt oia qnta sit ius iusticie facie non pnt; a lā et cū de vir
tute disputat qm intelligant cūpmis ac miseris esse ple
nissimā tū expectandā esse aiūt sua tū **E**ius em pnia q
sūt etha et imortalia nullo mō vident **S**ic reb; oib; ad
hanc pntē vitā relatis vtute plane redigūt ad stulticiā
am **S**iquide tantos huius vite labores frustra et mani
suscepit s; h' alio loco interi de iusticia vt cepim; tūus
tanta vis est vt cū oculos in celū sustulerit a deo mereat oia
Recte igit; **Fl**achus tantā esse dixit moentie vni vt ad tu
telam sua non egeat n; armis n; virib; **Q**uamq; iter sent
integer vite celerisq; purus non eget maunis iaculis nec
arai nec venenantis grauda sagittis fuisse faretra siue
p; ptes iter estuofas siue factura p; inhospitalē caufu
uel q; loca fabulosā ambit hydaspes **N**on p; q; fieri quin
hoiēm iustū inter discrimina tempestati atq; bellou c
lestis tutela custodiat ac nō enā si cū pauidis et nocib;
nauiget aut malis quoq; pcat; vt vna iusta et inoēs aia
liberet; aut certe pētib; ceteis sola sequeatur s; credamus
posse fieri qd' p;omē **P**hius quid q; iusto faciet si nactus
fuit a in equo sanctū aut in tabula naufragū **N**on vic
tus confiteor moriet; potius q; occidet **N**ec ideo tm iust;
que in singulare homis bonū stulticie nomē accipiet
Quid est melius quid durius esse homi deb; q; moentia
q; vtiq; tanto p;ior sit nūc est qnto illā p;duxis ad ex
mū moriq; malueis ne quid de rōne moentie minuat;
Stulticia est inquit aliene aie p;e cū sua p;icie **N**ū enā
p; aia p;ie stultū iudicabit **Q**uid q; familiares illi p;
tagorei laudat; a nob; quorū alē se tyrāno uadem mortis
p; altero dedit alter ad p;stitutū tempus cū iā sponsor eiq;

duceret pñiam sui fecit eūq; interuētū suo libeāuit **R.**
 rū virtū in tanta glā nō haberet cū alī p amico alterea
 am p fide mori voluit si stulti putaret. **Demq;** ob hāc ipam
 vātem tyrannū hys grām retulit utrūq; seruādo et hoīs
 crudelissimū nā mutata est crūenā deprecātū cē dī vt se rei
 cū in aīanā reāpent nō vñq; tāq; stultos sed tāq; sapie
 tes et bñs viros. **Itaq;** non video qī eū p aīanā et fide mori
 sūma glā oputer non et p innocētia pīre sit homī glorio
 sū. **Ergo** stultissimī sūt qui nobis cūm dant mori velle pro
 deo cū ipī eū qui p hoīe voluit mori in celū sūmis laudib; q
 tollat. **Demq;** vt gēludā disputatiōe nō posse eūde iustu
 esse ac stultū eūdem sapientē et iustu. **Doret** ipa rō. **Qui** ei
 stultū est quid sit bonū ac iustu nescit et idē pētat. **Dua**
 em quasi captiūs a vicijs nē resistē vllō mō pē quia caret
 virtute quā nescit. **Iustu** aut ab oī pēto se abstinet quod
 aliter facē nō pē qī si habeat prauū rectiq; noticiā. **Pētū**
 aut discernē a prauo quis pē nisi sapiens. **Ita** fit vt vñq;
 possit iustū esse qui stultū est sū neq; sapiēs qui fūit iniustu
 cū si esset verissimū manifestū est eū qui aut naufragio tabu
 lā aut equū sautio non ademerit stultū nō esse quia her
 facē pētū est a quo se sapiens abstinet. **Videri** tñ et ipē con
 fitor p hōm errore ignorātiū cuiq; qī rei pētate. **Itaq;** oīs
 hī questio non tam argumētis qī diffinitio ne dissoluit. **Stul**
 tia igit est in factis dūctisq; p ignorātiā recti ac boni erra
 tio. **Ergo** stultus nō est qui ne quidē sibi pnt dūmō nō no
 creat alteri qd est malū quod quidē nob et rō et vītas ipā
 pscibit. **In** oīs em videm; aīalib; quia sapiā carent
 conciliatiue sui esse nām. **Locent** igit alij vt sibi psmnt. **Nq**
 rūt em quia malū est nocē. **Nō** vō quia scām boni ac ma
 li habet abstinet se a nocendo et cū cōmodo suo quod ai
 mal irōnale facē nō pē. **Et** idē int sūmas hoīs vītes
 innocētia nūatur quib; reb; appet sapientissimū esse qui
 manūit pīre qī noceat vt id officiū quo a mutis discm
 tur seruet. **Nām** qui vendentis errore nō redarguit vt au
 rū pūo emat ā qui non pfitet fugitiuū seruū ul pestile
 tem domū se vendere lucro et cōmodo suo qulens nō ē
 ille sapiens vt **Carnēades** vide uolebat sed callidus et as
 tutus. **Calliditas** aut et astutia in mutis quoq; aīalibus
 sūt ul cū mīdeant alye et dolo capiūt vt deuoret ul cū
 mīdiās aliorū uario generū deludūt. **Sapia** vō in hoīez
 solū tadit. **Sapia** est enim intelligētia ul ad bonū rectū

Diffin. Stult.

q̄ faciendū ul' abstinentia delictorū factorūq; ip̄borū lūas at
nūq̄ sapiens studet quia bona h̄ terrena q̄tepm̄t. Nec que
q̄ falli patit' quia boni viri officiū est errores hom̄i corrige
cosq; in viam reducere. Siquide sonalis est hom̄is ac bñfī
nā que solo cogitatione aī deo habet. **Q**uod igitur ignoratio īmor
talitatis et veri dei predictorū tā errorū est et mortē me
tur etnā et q̄ hō non sit hom̄is genitor si mister gñatio
m̄s et q̄ie deo verā sapiam voluit sub spe stulticie occultari

Sed nimis her cā efficit ut stultus esse videat' **Ca. 19.**
at' qui egere a mori malit q̄ noceat uel eripiat ali
quid alteri q̄ hom̄em morte deleri putat. Ex qua p̄suasione
om̄es tā vlti tū etiā p̄horū nascūt' errores. Si em p̄a mor
tem nichil sumus p̄fecto stultissimi est hōis nō hūit vite
q̄ulere ut sit q̄ diutina et cōmodis oibz plena. Quod qui
faciet a iusticie rectula distēdat nāc est. Si aut' supest hōi
vita melior et longior qd' et p̄horū magnorū argumētis
et vatu rñsis. Et p̄harū diuinis voabz distīng hām p̄
fente aī suis bonis q̄tepm̄t sapientis est. Aug oīs iactura ī
mortalitate pensat. Apud Ciceronē idē ip̄e defensor iusticie
Lelius vlt' inquit plane vltus honorem n̄ est vltus vl
la alia merces. Est plane et quide virtute dignissima qm̄
tu Lely nūq̄ potuās suspicari. Nichil em noueris diuinū
līcētū quā tū illa inquit accipit facile exigit nō acerbe. Et
ras vehemēt' si putas ab hōie p̄mū solui posse vltute aī
ip̄e alio loco verissime dixeris. Huic tu vltus quas diuicias
obvies que m̄pia que regna. Quis ista putat huāna sua
bona diuina iudicat. Quis q̄ sapientē te Leli putat aī
ip̄e tibi loqueis. Quia et paulopost vltuti adimas q̄ dedisti.
Si videlicet Ignorātia veri sūt m̄cta labātemq; fāmā
Qem quid aduigis si si aut' migrati vniūsi a m̄uidi mlti
ā īm̄in potentes suis vltute p̄m̄is spoliānt. Q̄ q̄ fagi
lem q̄ manē virtute induxisti si spoliari suo p̄m̄io p̄t
Que si bona sua dīna iudicat ut aiebas qui p̄nt exisē tā
migrati tam m̄uidi tam potentes qui vltutes spoliare va
leant. Hys bonis que fuerint in eam collata diuinitq;
ne illa se inquit multis p̄m̄is oblectat. Maximoq; suo
deore se ip̄a sustentat. Cuius solam quo deore aī in tū
mine sepe veniat et in pena deor' ille vertat. Quid em
sit ut fueris dicebat rapia tur. Veretur exterm̄netur
egeat auferat' ei mang' effodiant' oculi dāpnet' vmaat'
vriatur' miseris etiā modis necetur p̄det ne suū p̄m̄ium

virtus an potius pibit ipa. Minime si et mercede sua deo
 iudice accipiet et viget ac sp. vigeat. Ruc si tollas nihil
 pl. inuita hoim. ta. mutile ta. stultu. uideri esse q. virtus
 cuius nalis bonitas et honestas docet no. pt. aiām. no. ee. mor-
 tale. Diuiniq. illi a deo pmiu. g. stutu. *Et idcirco virtute ip-
 sam deo sub psona iusticie voluit esse relatu. ut misteriu. de-
 ritatis ac religionis sue off. archanu. ut has religioes sa-
 piam q. trena. extollente se altius sibiq. multu. placete
 vamtatis erroris q. dap. naret. ut pposita demq. difficul-
 tate angustissimos tramites ad imortalit. pmiu. publi-
 me pducet. Donu. ut opinor. Cur populu. n. apud stultos
 stultu. haberet. Na. trunari atq. mtfia. male q. tura. tribu.
 digitis gphensa. in fo. iactare. tn. ineptu. videt. q. in pe-
 riculo vite alteris aiām magis curare q. sua. Nesciunt e-
 nim qntu. sit nephas addere aliqd. preter q. deu. qui co-
 didit celu. atq. terra. qui huānu. gēg. finxit. mspiauit
 lucē. donauit. Et si seruoru. nequissimu. habet. qui deu. su-
 um fuga. deserit. *Itq. vberibz et vinctulis et argastulo et
 cruce et or. malo dignissimu. videat. et si filiu. eodemō. p-
 ditu. atq. ipius existimat. qui prem. suu. dereliquit. ne il-
 li obsequatur. Qb. camp. iam. dignu. putat. qui se exheres
 et aug. nome. ipeituu. de familia. debeat. qnto magis qui
 deu. deserit. in quem duo. vocabula. dm. et pūs. eq. veneti-
 da. conueniunt. Nam. ille qui seruū. pno. opat. quid. in. eu.
 bnficiu. conferet. preter. alimēta. que. illi. utilitatis. sue. gra.
 submstrat. et qui filiu. gnat. non. h. in. pstate. ut. conpia-
 tur. ut. nascat. ut. uiuat. On. no. appet. esse. illu. prem. sed
 tātūmō. gnandi. mstru. Quibz. g. supplicis. dignu. est.
 desertor. eig. qui. dñs. veru. et. pr. est. msi. que. deo. ipe. costi-
 tuit. qui. spūibz. mūstis. eternu. parauit. igne. q. ipe. p-
 uates. suos. ipis. ac. rebellibz. gminat. *De. m. samae
 ou. qui. deos. colut. et. non. audent. rōne. gtende. cū. fidei-
 bus. et. quāc. sacrdū. suis. silentiu. indicat. Et. q. religio
 p. paciam. defendenda. est. et. rōe. potius. q. sua. ffo. uel
 igne. et. quātū. et. in. quibz. differut. religionis. v. cultu.
Oscant. igit. et. suaz. et. alienaz. mter. et. false. Ca. rō.
 fectores. aiāz. q. inexplabile. fatig. admittat. pmiu.
 q. seipos. uigulat. pditissimis. demombz. fruendo. quos
 deus. in. etna. suppli. dapnavit. Dem. q. n. ab. alijs. deu.
 coli. patiūt. si. adūte. hoies. ad. mortifca. sac. gtenut. mit-***

mittuntur q̄ summa diligencia ne q̄ sit aīa iolumis mētra q̄
saluo statu suo sp̄oret in celū **Q**uid aliud dūā q̄ mīseros qui
predonū suorū mīstigationibz parent quos deos esse opīnat̄
quorū neq̄ odiationē neq̄ origīne neq̄ nōia neq̄ cōne sūt
p̄ inhēntē p̄suasione vlgari libent̄ errat et stulticie sue fa
uent **A** quibz si p̄suasiones eīz cōne rēgras nulla pnt red
dere si ad maiorū iudicia ofugiūt q̄ illi sapientes fuerūt illi
p̄bauēnt illi scierūt quid esset optīm seq̄ ip̄os sensibz spo
liant cōne abdicat dū aliens erroribz cedūt **T**ū iplūca
ti rerū om̄ ignorātia n̄ se n̄ deos suos norūt atq̄ vīna
soli erratē soli desipere vellent **A**lios enā in q̄sōm sui
mali capūt q̄si habituri solatiū de p̄dicatione multorū
¶ **H**ī ip̄a ignorātia effiat ut in p̄sequēdis sapientibz tā
mali sūt **F**ingūt se illis consule illos ad bonā mente
velle reuocare **N**ū igit̄ h̄ sermōe ā aliqua ratione reddi
ta facē mītūt̄ minime si vi atq̄ tormentis **O**mīa et
tota clementia in hīs putat̄ mala mēs esse q̄ fidē ser
uare conant̄ in carīstibz at̄ bona in hīs em̄ mala mēs
est qui cont̄ vis hūmilitatis cōn fas om̄e laterat̄ **I**npo
tius in hīs qui ea faciūt in corporibz inotentū q̄ nec
seuissimū latrones n̄ iratissimū hostes n̄ inamissimū
barbari aliquādo fecerūt **A**deo **N**e enā sibi mētūt̄ ut
viciissimū boni ac mali nōia trāsserāt et imutent cū
ergo nō die nocte vocat solem tenebras **A**lioquin eadē
prudētia ē bonis malorū nomē ip̄onē sapientibz stul
torū iustis ip̄iorū **Q**uāmo si qua illis fiducia ē ul̄ in
prophētia ul̄ in eloquētia armēt se ac resellant h̄ m̄a si
possūt congregiant̄ communis et singula queq̄ disūnt
docet eos suscipe defensione deorū suorū ne si m̄a iualu
erūt ut cotidie mīualescūt cū delubris suis ac ludibz
differant̄ et qm̄ vi nichil pnt **A**ugēt̄ em̄ religio dei q̄nto
magis p̄mit̄ cōne potius et hortamētis agant **P**ro
cedant in mediū pontifices seu minores seu maximū fla
mines augures **I**te reges sacrificoli quīq̄ sūt sacerdotes
et antistites religionū quocent nos ad cōmūne hortē
tur nos ad suspiciēdos cultus deorū p̄suadent̄ multos
esse quorū numine ac prudētia regant̄ **O**ndat origi
nē et initia sacrorū ac deorū quō sūt mōribz tradita q̄
fons q̄ cō sit explicent **P**ferat q̄ merces in cultu q̄ pena
in cōtemptu maneat quare ab hominibz colir se velint
quid illis si vti sūt humana pietas oferat **Q**ue omīa

non assuectione ppa. Nec em valet quicq moris hois auc-
toritas s diuina aliquibz testimonijs qfirmet sicuti nos sa-
cimus. Non e opus vi et iniuria qui religio cogi no pt ver-
bis potius q vberibz res agenda e vt sit voluntas dis-
tingat ane ingemoru suoru si ro eoru vera e asserat.
Pati sumus audire si doceat tacentibz certe nichil cedunt
sunt n seuentibz quide cedunt. Imtent nos vt rone
totius rei exponat. Nos em no vlassim vt ipi obiectat
s docemz pbamz ondinz. Itaq nemo a nobis cetmetur
tutis. Inutilis est em deo qui fide ac deuotione caret et in
nemo discedit ipa veritate cetmete. Doceat isti hoc modo
si q illis fiducia est veritatis loquat. discat audeat inq
disputare nobis aliquid eiusmoi. Ia pfecto ab amicu-
lis quos gtempnuit et a pueis nostratibz error illoz
ac stulticia ridebi. Cu em sint patissim deozq pgem
em et res gestas et ipia et interitus et sepultura de libz
nouerint iposq citus quibz sui micia ul ex rebus gest
hoim ul ex cambz ul etia moribz natos sciunt
incredibilis dementia est deos putare quos fuisse moles
negare no audeat ul si tam iprudentes fuerint vt neget
sue illos ac suoru lre coarguet. Ipa demz illos sacroz m-
cia quicent. fiant igit ex hoc ipo qntu interit int veru
et fin qn ipi qui sut eloquentes psuade no pnt ipi ac
rudes pnt qz res ipa et veritas loquit. Cuius g seunt vt
stulticia sua au minue voluit augeat longe diuisa sut car-
nificina et pietas n pt a vitas cu vi a iusticia cu aude-
litate quicent. Sed mto no audent de rebo quicq docē diui-
nis ne et a nris deudeant et a suis deserantur. Ila fere
volgus cui fere simplex itorruptusq iudiciu est si misteria
illa cognoscat in memoria mortuoz gstituta dapnabit
aliudq verus qd relat queat queret. Hinc fida sylenia
sacris instituta sut ab hoibz callidis ne sciat pplus quid
colat cu aut nos in eozu doctrinis vsem. nunc nob aut
non credut qui vtruzq nouimz aut muidem qz falsis
vera pretulimz sz defendenda sut inquit publice sus-
apta sacra. Qd inhonesta voluntate miseri errat sen-
tiut em nichil esse in rebo huams religione pstant
ea suma vi oportet defendi. sz vt in ipa religione su-
in defensionis gne fallut. Defendenda em religio e no
omdendo s moriendo nro seuitia s patria no scle s fide

No

fide

Illa em̄ maloru sunt. hec bonoru et nūc ē bonū i religioe
versari non malū. **N**ā si sanguis si tormētis si malo reli
gione defende velis iā nō defendet illa si polluet atq; vi
olabit. **N**ihil em̄ est tā volūtariū q̄ religio in qua si a
nima sacrificiis adūso est iā sublata iā nulla ē. **P**erita
Nō ratio est vt religione paria ul' morte defendas i quo
fides conseruata et ip̄i deo gr̄a ē et religioni addit aut
touteat illa si is q̄ in hac trestri militia regi suo fidem
seruat in aliquo egregio fauore si postea vixit acceptor
fit et ceterior si perierit summa gsequit glām q̄ p̄ dūce suo
morte obtulit q̄nto magis ip̄ator om̄i deo fides suan
da est qui non em̄ viuētibz s̄ etiā mortuis p̄mū p̄t vi
tutis exsolue. **I**gn̄ dei cultu qm̄ miline celestis est deuoti
onē maximā fidemq; desidēat. **Q**uō em̄ deus aut ama
bit colente si ip̄e non amet. ab eo ā p̄stabit oranti quic
quid p̄cabit. at ad p̄candū neq; ex aīo neq; obseruat ac
cedat. **I**sti aut tū ad sacrificandū veniūt nihil intinu
michil p̄pū dīs suis offerūt nō integritate mētis non
reuentiā nō timore. **P**actisq; sacrificijs manibz oem re
ligione in templo et tū templo suū tuenerat reliquit
michilq; seā ex ea neq; afferūt neq; referūt. **I**n ē geuis
modi religioes neq; bonos facē p̄nt neq; firmit neq; imu
tabiles esse. **T**raducūt itaq; ab hys hōibz facile quānt
ibi ad vitā michil ad sapiam michil ad fidem disat. **Q**ue
ē em̄ sup̄sticio illorū deorū que ius q̄ disciplina q̄ origo
q̄ cō. qd' fundamētū q̄ substantia quo tendit aut q̄ pollinet.
vt ab hōie possit fidelit' seruari fortiterq; defendi. in q̄ mich
il aliud video q̄ eū ad solos dignos p̄tmetē. **N**ā vō religi
o eo firma est et solida et imutabilis quia iusticiā docet
quia nobiscū s̄ est quia tota i aīo colentis ē quia mētē ip
sam p̄ sac̄p̄io habz. **I**lluc michil erigi. aliud q̄ sanguis pe
cudū et fumus et mepta libano. **H**uc bona mens purū
p̄catus innocēs vita. **I**lluc veniūt sine dilectu adultē im
pudice. lenēq; tales obscene meretrices veniūt gladiato
res latrones fures beneficia et p̄cāt. michil aliud q̄ vt sa
lera impune omittant. **Q**uid em̄ latro sacrificans aut
gladiator roget nisi vt occidant. **Q**uid venēariis nisi vt
fallat. **Q**uid meretrice nisi vt plimū peccet. **Q**uid adulle
ra nisi vt mortē viri a oīa i pudica celet. **Q**uid leno ni
si vt multos bonis exuat. **Q**uid fur nisi vt multa cōpilet.
Hic vero etiā leui comui q̄ p̄to locus nullus ē. **E**t si quis

Nā digne

no

ad sacrificiū non integra oſa venit audit q̄ illi deo cōmi-
netur ille qui latebras cordis videt quia peccatis ſp̄ mſel-
tus eſt q̄ erigit iuſticiā qui fidem poſuit Quis hic male
menti aut male p̄a locutus eſt At illi mſelices n̄ ex ſe-
leribz ſuis intelligūt q̄ malū ſit qd̄ colūt q̄ndōquidem
omibz flagitijs inquinati veniūt ad p̄candū et ſe pie
ſacrificare opinant ſi autem lauerint tāq̄ libidines m̄
pectus inclufas illi amnes abluant ā vlla manū puri-
ficent Quāto ſanctius eſt mente potius cluē q̄ malis in-
puditatibz ſordidat et virtū ac fidei lauano vniūſa viti-
a depelle Quod qui ſent quēlibet m̄q̄natū ac ſordidū cor-
pus terat ſatis purus eſt.

*Hostes ſuos adorat ſtulta
gentilitas quorū cultū non mō xp̄iam ſi et p̄bi et domes-*

Iſti ſūt qui neſcūt ut cultōes deoz deſtrunt. *Ca. 25.*
Quid ul' quō ſit colendū cedi et imprudentes iſtū ca-
dunt Adorat itaq̄ hoſtes ſuos latrones et interfectores ſuos
victimis placat et aīas ſuas in thure ſuo tremādas aris
deſteſtabilibus ponit traſcūt. eā miferi q̄ nō ſites aliq̄
pereant m̄credibili mētū cecitate Quidē videat qui ſo-
lem non vident q̄ ſi vō ſidē eſſent indigēt hōm auxilio
adūſi ḡteptores ſuos deſtrunt de quorū p̄tate diffidūt ma-
gis viri religioſi q̄ qui ōmō non colūt Cicero in ſuis le-
gibus cū caſte ad ſacrificia p̄cipet accede pietatē m̄q̄t
adhibeto opes amoueto Qui ſens faxit deus ip̄e vni-
dex eū recte hoc quidem Vleq̄ cū fas ē deſpere de deo quē
ideo colas quia potente p̄tate Nam quō vindicare volen-
tis ſe m̄iuriā p̄t qui ſuā non p̄t libet igit̄ ex hys q̄rē
cū potiffimū p̄ſtare ſe putent cogendo multos ad ſacri-
ficiū Ip̄is ne quos cogūt At nō eſt vniſiciū qd̄ m̄gerit
recuſanti Bz cōſulendū ē eā nolentibz q̄n quid ſit bo-
nū neſcūt Cur ḡ tam crudelit̄ verant Cruiat debilitat
ſi ſaluos volūt aut vñ pietas tā ip̄a vt eos miferis mo-
dis ā p̄dant ā mutiles faciāt quibz velint eſſe cōſul-
tū An vero d̄s p̄ſtant At non eſt ſacrificiū qd̄ exp̄mit
multo niſi cū ſponte atq̄ ex aīo fiat exccratio eſt cum
hōes p̄ſp̄tōe m̄iurijs rare tormētis adacti faciūt Si
d̄ ſūt iſti qui ſic colūt ul' p̄ hoc ſolū colendi nō ſūt q̄
ſic coli volūt digni ſz deſteſtatione hōm quibz cū laci-
mis cū gemitu cū ſanguine de membris oībus fluēt
libat At nos cōn nō expetim̄ vt deū nr̄m q̄ ē ōm̄ ve-

hinc nolunt colant multique nec si non coluerit irascent. Con-
fidimus in maiestate eius qui tam acceptum sui posuit ulasam
quod etiam servorum suorum labores et munias et idcirco tam nephanda
petimus ne vobis quidem reluctamur. si ideo remittimus ultionem
non ut hi faciant qui defensores se esse deorum suorum volunt et se
munt efferrate aduerso non colentes. Ex quo intelligi dat quod non
sit bonum deos colere quoniam bono adducendi potius homines ad bo-
num fuerat non malo. Quia illud malum est etiam offensum
eius bono carum. At enim puniendi sunt qui destrunt religiones.
Nam peris nos destruimus quod natio egyptiorum qui turpissimas
bestiarum ac pecudum figuras colunt. Quod etiam pudenda dic-
tu tamquam deos adorant. Nam perius tam indecipi qui cum deos se co-
lere dicant tamen eos publice turpiter derident de quibus etiam num-
mos agi cum usu et voluptate patiuntur. Qualis huius religio aut
quanta maiestas putanda est que adoratur in templis illud in
theatris. Et qui hec non fecerit penas violati nummis non
pendunt si honorati etiam atque laudati discedunt. Nam peris nos
destruimus quod quidam philosophi qui omnino nullos deos esse aut
omnia sua sponte nata omnia fortuitu fieri que gerunt. Nam peris
quod Epicuri qui esse quidem deos si curare quicquam negant neque
irasci eos neque gratia commoueri. Quibus dictis utique persuadent
colendos utique omnino non esse. Siquidem non colentes respin-
unt neque non colentibus irascuntur. Propterea cum contra metus dy-
cerunt nichil aliud effugere conantur quod nemo deos timeat. Et hi
tamen ab hominibus et audiunt libenter et discuntur impune. *Quare maligni spiritus instigant cultores suos ipse au-
tem fidelium et quare vera religio videatur manifestum. Caput 27.*

Non ergo ideo aduersum nos irascuntur quia deum non colunt
tur a nobis a multis enim non coluntur. si quia vitas penes nos
est que ut est verissime dictum odium parit. Quid igitur existi-
mabimus nisi nescire illos qui patiuntur. Pergit enim cetero et
irrationabili furore quo nos videmus illi nesciunt. Vnde et ipsi ho-
mines persequuntur qui cum tunc irascantur innocentibus non habent
sed illi spiritus contaminati ac perditii quibus vitas et nota est
et iniuria insinuat se metibus eorum et instigant nefas in
furore. Hi enim quod dum pax est in populo dei fugitant iustos ac
pauent et cum corpora hominum occupant animasque dum vexant adiungunt
ab his et nomen dei veri fugantur quo audito tremunt et ex-
clamant et vix se liberarique testantur et interrogati qui sint
qui venerint quo vi hominem confitentur. Sic extorri et extor-

nati virtute diuini nominis excolantur per hanc verba et minas sanctos
et iustos viros spiritus oderunt. Et quia per se notum hys nihil potest
publicis eos odys persequuntur quos sibi graues sentiunt ex-
ercentur semina quod uolentissime potest ut aut eorum fide minu-
ant per dolorem aut si id efficitur non quinerint auferat omnino
de terra ne sint qui possint eorum nequitiam coherere. Non
me fugit quid responderi eorum ratio possit. Cur ergo deus ille singu-
lari ille magna qui rerum potente quem dominum omnium conspice-
ris hanc fieri patitur? non cultores suos aut vindicat a tunc?
Curdemque qui cum non colunt et opulenti et potentes et beati sunt
et honoribus regnantes potius eosque ipsos diuini sue ac potestatis
subiectos habent. Reddenda et huius rei ratio est. Ne quid rema-
neat erroris. Nam in primis hec causa est cur existimetur ac-
ligio dei vim non habere quod inducit homines per spiritus tremorum
ac potestatem bonorum que ad curam mentis nullo modo pertinet quibus
carere iustos vident et affluere iniustos et dei cultum manentem
arbitrantur in quo inter illa non tenent et eorum ratio extimat
veros quam cultores eorum et diuinis et honoribus in regnis fru-
antur. Verum hi qui sunt in hac estimatione non perspicunt
altius vim rationemque hominis que tota non in corpore sed in me-
te est. Nichil enim vident apertius quam videtur corpus sed quod quia
oculis manuumque tractabile est ibi ille fragile mortale est
cuius sunt omnia illa bona que cupiditati ac miraculo sunt opes
honores imperia quam corpori afferunt voluptates et id tam ca-
duta sunt quam corpus ipsum. Anima vero in quo solo est homo quam
subiecta oculis non est non bona eius aspicit non potest quam in sola
virtute sunt posita et ideo tam stabilis et constantis et perpetuus
sit inter est sicut ipsa virtus in qua est aut bonum. **Quare**
deus electos suos tradita ipsis potestate verari patitur. Cap. 23.

Ingenuum est multisque virtutum speciebus premere ut de singulis
doctrina quam inter sit sapienter ac iustum virum longe ab illis bo-
nis abhorreant quibusque fruuntur iniusti deorum cultus vere et effi-
caces esse credunt quod ad potestatem pertinet questione satis est si ex
vna virtute id probemus quod intendimus. Nempe magna et pri-
ma virtus est patientia quam perit et vulgi publice voces et phi-
losophi et oratores summis laudibus celebrant. Quod si negari non
potest quin summa sit virtus inter est iustum et sapientem virum
potestate esse hominem iniustum ut capiat patientiam. Patientia est enim
malorum que aut inferuntur a cunctis cum eorum committitur pro-
latio. Ergo iustus et sapiens quia virtute capit habet in se
patientiam qua carebit omnis si nichil patietur aduersi. Cont.

No

No

effo

qui in rebus prosperis agit impatiens est et virtute maxima car;
Impatiens dico quia nihil patitur. **I**mmotens quoque servare
non potest que et ipsa iusto et sapienti vix propria virtus est si et
nocet sepe et concupiscit aliena et rapit que cupiebat per in
iuria quia virtutis ex parte vitio patitur quod subiectus est et fragili
tatis oblitus animo insolenter elato tumet. **I**nde iniusti ac de
um nescientes et divites et potentia et honoribus florent. **H**
ec autem cuncta iniustissime prima sunt quia et perpetua esse non
possunt et per cupiditatem violentiam querunt. **I**usto vero ac sapiens
quia illa omnia humana sunt ut est a leho dictum sua bona divi
na iudicat non alienum quicquam concupiscit neque conatus hu
manitatis ledat omnino nec ullam potentiam honorem vel desiderat
neque aut faciat iniuriam. **S**unt enim iustos ab eodem deo et eadem
conditione generatos iure fraternitatis esse quicquid sedet suo
contento et pro quo quia fragilitatis sue memor non amplius querit
quod vix vitam sustentaret et ex corpore quod habuerit ipse sit. **E**rgo
non habent quia pius est. **P**ictas autem summa virtus est et at
redit ex eo quod voluptates caducas vitiosasque contemnit quarum
cum opes appetunt. **Q**uoniam generis est ac libidinem victor quia in
tumoris atque insolentie gerens non extollit se aliud non cre
git superbum caput si placidus et comis et plangit et comis est
quia additione sua voluit. **C**um ergo iniuria nulli faciat non aliena
cupiat non sua quoque si vi auferat defendat cum faciat enim il
latam iniuriam moderate ferre quia virtuti perditur. **I**tem est ius
tum hominem subiectum esse iusto et humiliter affinis ab inspicere
sapientem ut et ille pernet quia iustus est. **E**t hic in se virtutem ha
beat quia iustus est. **S**iquis autem velit facere plenus cum malis
et iniustos deos potentes viros divites fieri faciat pius con
tinentes miseros mopes patiatur. **S**umat cum tenere librum
Non est tytilus est quare bonus viris multa mala accidant cum
sit prudentia in quo ille multa non plane imperitia scilicet
ut si sapienter ac pene divinitus bonus est deus inquit homines
per liberos habet si corruptos et vitiosos luxuriosos ac delictos
patitur. **V**ine quia non putat emendatione sua dignos bonos
aut quos diligit castigat et assidue laboribus ad usum vir
tutis exerceat nec eos caducis ac mortalibus bonis corrum
pi ac depravari sinit. **V**ix nemini debet iniuriam videri si pro
nostris sepe delictis castigamur a deo. **P**rimo vero cum veram
ac primam tum maximam gratiam agimus indulgentissimo pro
pter corruptela nostram non patitur longius procedere sed plagis ac vi
beribus emendat. **E**x quo intelligimus nos deo esse curae quibus

qm̄ ai peccam⁹ irascit. **N**ā nō possi p̄lo suo et opes et regna
 largiri sicut dederat an̄ iudeis quorū nos successores et pos-
 teri sum⁹. **I**deo cū voluit sub aliena ditione et ipso degere
 ne rerū prosperitate felicitate corruptus in luxuria labetur
 ac dei p̄cepta ḡtēpnet sicut illi maiores n̄ri qui sepe tremis
 ac fragilib⁹ h̄is hominib⁹ enaruant ab errauerūt a disciplina
 legis vnicuiq⁹ superuit. **P**reuidit g⁹ quaten⁹ auctorib⁹ suis
 prestaret quiete si mādata seruasset et in eos emēdaet si p̄-
 ceptis nō obtpassent. **I**taq⁹ ne tā corūperet? onō q̄ pares eoz
 licentia p̄mi eos uoluit ab h̄is in quorū manib⁹ eos collo-
 cauit ut et labantes ofīmet et corruptos ad fortitudinē re-
 parēt et fides experiat⁹ et tēptet. **Q**uō p̄ ipator militū su-
 orū p̄bare virtutē n̄ habuerūt hostē et illi t̄p̄ adūsari⁹ exu-
 gēt multo quia mortalis est et viciā p̄t. **I**p̄e adūsarios nōi
 suo exorat. **N**on qui cōi ip̄m deū pugnent s̄ cōi milites
 eig ut deuotionē ac fidē suorū ul' p̄bet ul' corroboret donec
 pressurē vberib⁹ difflicite corrigat disciplinā. **E**t cū alia tā-
 lū adūsū nos p̄secutiones fieri smat ut p̄plus dei augeat.
Nec est difficile monstrare cur aut quō id fiat p̄mū iuga-
 tur a auctorib⁹ deorū plurimū odio crudelitatis. **C**ui em̄ tā-
 lia sacrificia nō horreat. **D**em̄ placet quib⁹dā v̄tus ac
 fides ip̄a. **N**on nulli suspiciant? deorū cultū nō sine tā-
 malū putari a tam multis hominib⁹ ut emou maluit
 qui id facit qd' alij faciūt ut viuant. **A**liquis cupit scire
 quidnā sit illud bonū qd' ad mortē vsq⁹ defendit qd' oib⁹
 q̄ in hac vita mūda et t̄p̄a s̄nt p̄fertur a quo n̄ bonoz
 n̄ lucis amissio n̄ dolor corpis n̄ v̄suerū runamēta de-
 terrent valent n̄ plurimū s̄ ille maxime cause mōrū
 munerū s̄p̄ aucterūt. **A**udit aruistans p̄plus int' ip̄ator
 mēta dicentes nō sacrificare se lapidib⁹ hūana māu-
 factis s̄ deo v̄uo qui sit in celo. **M**ulti vō hoc esse intel-
 ligūt et in p̄ctis ad mittūt deū ut fieri solet in rebus i-
 certis dū inter se v̄mē querūt que sit hūm⁹ p̄seueratū
 causa. **M**ulta que ad religionē p̄tinent diuulgata ac p̄-
 timore v̄uissim aucupata disrūtū que quia bona s̄t
 placeant nūc est p̄terea v̄lto senita sicut s̄p̄ accidit
 ad cedendū vehement' impellit. **N**e h̄ quidē leuis tāc
 q̄ immūdi demonū spūs accepta licentia multorū se
 corpib⁹ imergūt quibus postea eictis omēs qui resa-
 nati fuerint adhereant religioni aut potentia sense-
 rūt. **N**ec tot cause i v̄nū collate magnā deo multitudinē

midagud n^o adusu mas mali amanca mal...

Explicit liber quintus firmitatis lactantis de Iustitia

Quod innocentia verissima dei cultus est quam car-
nalis homo corporis deditus nescit. 1

na et quare hec offerat^r dñs gētū q̄ fide recta et vera
Innocentia offere nesciūt in quibz q̄sistit dei cultz et q̄i

De duabz vijs qm̄ alia virtutū alia vitiōrū ē q̄ i lra pū
tationis figurat^r et fidelius tractat^r a xpianis q̄ phis

De via virtutis q̄ ad milesios cāpos ducē dī. et vīnoꝝ
q̄ ad ipia tartara ducit et duabꝫ vtriusqꝫ. ℞

Q phi nesciunt quid bonū a malū quia fonte boni lūi
dā nesciunt nec intellexerūt quis debeat rem ac opem
fines esse et quō oset lūaliū falso diffinisse vñt ossē. **6**

Et in via erroris ē spēs sapiē et vītutis et q̄ vītutis a sapiē est
simplex et angusta et ardua et deū h̄ dūcē. **7**

Quare a phis vītutis inueniri nō possit n̄ ab hīs q̄ tēris
dediti sūt s̄ ab electis inueniē p̄ legem dei cui p̄ lue
roms diffinitio adaptā. **8**

Et apud et via vītutis est deū fūclit nōre et duluter
role et q̄e diuise leges sūt a gētibz institute et q̄ sensu vi
deat integritate q̄ grā lūgu potiq̄ q̄ nā. **9**

Et religio deo misericordia debetur hōi et q̄s rās edificadi
auitatis et conueniēdi socialit̄ et inueniēdis vītutū flo
rementi sūt. **10**

In quos p̄cipue sūt vītutis hūanitatē exēnda et in q̄bus
liberalitatibz ymaginarijs p̄cat opa et ip̄ensa p̄stantis. **11**

Aquo sūt speranda et exsp̄anda et q̄ et q̄nta sūt vā libe
ralitatis merces q̄ mams et nulla false et quid sit gra
dus hūanitatē. **12**

De p̄mo et q̄ i m̄te et p̄abz pauperū quibz sp̄at̄ a
deo et tribz gradibz vītutis. **13**

Et phi vera cauerūt hūanitate qui cū stoyis cam
iter modis aīe posuerūt. **14**

Quō paripatetici vīnant stoyos et cōtāt affectuū
nālū stimulos euelli nō posse s̄ mitigari et ea q̄ q̄ bīu
tis aīalibz data sūt singula hōmī m̄p̄ta sūt vīnūsa et
quō stoyā mētis affectiones diffināt. **15**

Quō paripatetici errauerūt et q̄ bonz vsz affūm vītus
ē malz vītū et q̄ vsz ip̄e ex tā pensandz est. **16**

Et ea q̄ phi vītūa putāt vītutes sūt si tñ referūt ad fīne
debitū id ē ad deū et q̄ m̄p̄am sūt q̄ hūanā naturā iget
affectibz spoliare. **17**

Quō p̄cepta dei quibz m̄stendū est a p̄phetis dūstet
institūtis et q̄ntz sūt p̄mē tytulz. **18**

Et p̄cipatetici stoyas obuiant i d̄schioē affectuū et q̄ sūt
tēs furie q̄s p̄ote fīnē et quis eoz vsz sūt ul̄ abuz. **19**

De q̄q̄ sensu voluptatibz et q̄e plz voluptis sūt datū hōi
a nā q̄ cōtis aīantibz et p̄m de volupte vsz et de specta
cul et de ludori et spectaculo in auctoribz. **20**

De voluptate aurium et quid sibi velit diuinorum eloquiorum simplicitas que omnibus uicibus et floribus pomposius uerborum preferenda est. 21

De voluptate olfactus et gustus quam uix prudens euitare debet ut laqueos et tendinas mortis. 22

De voluptate tactus et quare in homine sit uolentior quam in ceteris animalibus et quantas per eum dyabolus inuidias ingerat et pericula gehenne et de huiusmodi coitu et illinito et quare ista continentie uel continentie fructus. 23

De prima et fructu eius et gratie stimulus et de strato iudicio dei ex quibus sacrificijs et in qua ara possit placari. 24

De diuina domi et sacrificijs diuinis et forma laudandi dei et orationis forma et fructu. 25

Explicit capitulum sexti libri firmiani de uero cultu

De innocentia uerissima dei cultus est quam carnalis homini corpori deditus nescit. Capitulum primum:

Quod erat officium suscepti muneris diuino spiritu fruente ac suffragante ipsa ueritate opteumus cuius assensu atque illustra tam michi et suam et fide ipse dominus noster imposuit

me quo nec sari quicquam potest nec explicari. Vemo nunc ad id quod est summum opus huius et maxime ut doceam quo actu quo ue sacrificio deum coli opteat. Id enim est hominis officium in eoque solo summa rerum et omnis uite ratio consistit quicquid per te facti et inspirati ab eo sumus non ut celum uideamus et sole quod Anaxagoras putauit sed ut artificem solis et ceteri deum pura et integra mente coleremus. Quauis autem praecedentibus libris per ingenij mediocritate defenderim ueritatem tamen ex ritu quoque ipso et luce uel maxime potest. Nichil enim sancta et singularis illa maiestas aliud ab homine desiderat quam sola innocentia quam si quis obtulit deo satis pie satis deuote litauit. Homines autem neglecta iustitia cum sint omnibus flagitijs a ceteris iniquitati religiosi reputant si templa et aras hostiarum sanguine uiuentauerint si foros odorati ac uetis uini perfusione maderuerint. Quinctia factas dapes apparatus et exquisitas epulas quasi aliquid inde libaturum offerunt quicquid aspectu rerum quicquid ope aut odore periosum et hoc gratia esse dijs suis non ex

e)

aliqua diuinitatis ratione quam nesciunt sed ex suis cupiditatibus
iudicant non intelligunt terrenis operibus deum non indigere
Nihil enim sapiunt nisi tria bonaque et mala solius corporis sen
su ac voluptate pendunt. Huius arbitrio ut religione po
derat sic totius vite sue acta disponunt. Et quoniam se semel a ce
lesti contemplatione auerterunt sensusque alium celestem corpori man
cipauerunt libidinis frenum permittunt tamquam sensum ablaturi
voluptate quam momentis oculis capere festinat ac animam
ministerium corporis non corpus misterio ac uti debet. Videm
maximum bonum iudicant opes quas si bonis artibus asse
qui non possunt malis assequuntur fraudant rapiunt spoli
ant insidiantur abiciunt. Nihil de magis moderati aut pe
si hinc diuino auro consentient argento gemmis vestibus
fulgeant. Auidissimo ventris opes suggerat stipati sui
liarum gregibus per dimotum populum se mcedant. Sic ad dicti et
seruientes voluptatibus vni vigoremque mentis extinguunt
et cum viuere se maxime putant ad mortem conatissime per
perant. Nam sicut in secundo libro de ciuitate dei in animo
traunt in corpore est qui bona negligit animi corporis ap
petit in tenebris ac morte versantur que sunt tre atque cor
poris quia vita et lumen de celo est. Cuius quoniam exptes sunt
corpori fruendo longe absunt ab intellectu rerum diuinarum
eade miseris ubique tentas premit dicit enim sit qui verum
deum ita qui sit verum cultum ignorant. Quod deus non esurit
nec sitit non in tenebris est ut ei oporteat hostias immo
lari aut viua offerri vel luna et que hec offerantur
dijs gentium que fidem rationem et veram innocentiam offerre
nesciunt in quibus consistit dei cultus et quod in omnia que ad
cultum dei pertinet prestantissimum est homines ad veritatem et
iustitiam erudire et que voluit ab elementis capere. Cap. 2m

Mstant igitur optimas ac pingues bestias deo qui esuriet
perfundit vna tamquam si cuncti accendunt lumina velut
in tenebris agent. Quod si suspicari a principe non posset
que sint bona illa celestia quorum magnitudinem tre
no ad huc corpore obvoluti sensu capere non possunt. Nam se
cum hys officijs tamibus stultissimos esse cognoscant vel si
celeste lumen quod diuinus solem contemplari velint iam
sentient quod non indigeat lucernis eorum deus qui ipse in
usu hominis tam clarum tam candidam lucem dedit. Et
cum in tam puro circulo qui per longinquitatem non am

plus q̄ humani capitis videri videt? h̄c mēsurā h̄m sit ful-
goris ut eū mortaliū luminū aces nō queat cōtueri et
si pauliss̄ intendis hebetatos oculos caligo ac tenebrę
q̄sequit̄ quid tandē lūmis quid claritatis apud ip̄m de-
ū penes quē nulla nox ē esse arbitrem? qui h̄c lūcē si
moderat̄ ē ut neq; nimio fulgore ne calore vehemēti no-
reret animātibz tamq̄ istarū rerū dedit q̄ntū ā mōrta-
corpa pati possent ā fugū maturitas postularet. **Nū-**
q̄ igit̄ mentis sue compos putanda est qui et auctori et da-
tori lūmis candelarū ā terrarū lūmē offert p̄ munē.
Aliud vō illud a nobis erigit lūmē et quidē nō sumdū
s̄ ut ait poeta liquidū ac clarū mentis s̄z p̄ qd̄ a po-
ctis fetos nūcupat? qd̄ exhibē non p̄t nisi q̄ deū agno-
ueit. **Ilorū** aut̄ d̄y qui t̄rem sūt egent lūibus q̄ in
tenebris s̄t sūt. **Quorū** cultores quia celeste nichil
sapunt et religiones quibz deseruiūt ad t̄rā reuocāt. **In**
ea em̄ lūmine opus est quia cō eis et nā tenebrosa ē
Itaq; d̄ys non celestem sensū s̄ hūanū potius attribu-
unt. **Deoq;** illis n̄taria et grata credūt esse que nob̄ q̄bz
aut esurientibz opus est cibo aut sitientibz potu ā
veste argentibz aut cū sol decessit lūmē ut vidē possi-
nullis igit̄ ex rebus tā p̄bari et intelligi p̄t deos istos
cū aliqui vixerint mortuos esse q̄ ex ip̄o ritu q̄ ē totie
ē t̄rā. **Quid** em̄ celestis in se boni p̄t habē? peridū san-
guis effusus quo aras inquinant nisi forte deos existi-
māt eo uesti quod hōies affnant? attingē. **Et** quisq̄
illis hanc sagmā p̄stiterit quāuis ille grassator adul-
ter veneficus p̄riada sit beatus ac felix erit. **Hūc** di-
ligūt hūc tuent? hūc oīa que optauit prestant.
Plerito ḡo p̄fuso h̄mōi suo mōre sup̄stitiones deudet.
Qua tu inquit mercede deorū emeris auriculas pul-
mone et lacribz vinctis. **Sentiebat** videlicet nō carne
opus esse ad placandā celestū maiestātē s̄ mētē s̄ā
et iusto aīo et pectore ut ip̄e ait qd̄ nālī sit honestate
gēnēdsū. **Hec** ē religio celestis nō que constat ex r̄bz
corruptis s̄ q̄ v̄tutibz animi qui oritur e celo. **Hic** ve-
rus est cultus in quo mēs colentis seipam deo ima-
culatam victimā sistit. **Ad** aut̄ ip̄m quō q̄sequendū
quō prestandū sit docebit hūus libri disputatio. **Nichil**
em̄ tam p̄clarū hōiqz quēmētus p̄t ēē q̄ erudire hōies

ad iustitiam Apud Ciceronem Catuli in hortensio phiaz rebus
omnibus presens malle se dicit ul' vnu quu de officio libel
lu q' longam orone p seditione homie conchlo. Que sma
no vtiq' Catuli qui illud fortasse non dixit si Ciceronis e
putanda qui sepsit. Credo vt libios quos de offiis erat
scripturis commendaret in qba ipis nichil esse testat' i omi
phia et fructuosiq' q' pcepta vite dare. Et si h' illi facit
quibz non e vitas cognita qnto magis nos fac' debem'
qui adeo eruditi et illuati possumus vera precepe. Nec
tu sic docebm' vt quasi pma vtutis elementa tradam'
qd' est infimu si taq' docendu suscepimus eu qui apud
illos ia pfectz ee videat'. Manentibz em pceptis coru
que solent ad pbilitate recte dare ignota illis supstuen'
ad pfienda consumendaq' iustitia qua no tenet ea vo
q' possunt cu illis esse coia ptermittam ne quid ab
hijs videat' mutuari quoru errores corrigere at atq' a
perire detreuerim. *De duabus vijs quaru altera vi
tutu altera vitioru est que in tra ptagorica figu
rant' et fidelis tractat' a cristianis q' phis et de duob'*
De sut vie p quas huana vita duabz viaru. Ca. 2.
p gredi nate e vna q' in colu ferat altera ad mfe
ros deprimat quas et poete in carmibz et phi idipu
tanomibz suis induxerut. Et qde phi altera vtutu esse
uoluerut. Altera vitioru eaq' que sit assignata vtutibz
pmo aditu esse ardua et cofragosa in q' si quis difficul
tate supata in sumu eis euasit habet cu de cetero pla
nu iter lucidu amenuq' apu et omes laboru suoru
cape fructu vberes atq' muidos. Quos aut pmi aditu
difficultas deterruit eos in illa vitioru viam labi at
q' deplect' q' pmo ingressu sit q' amena multoq' tu
rior. Dem cu in ea paulo vltieriq' pesserint amenitat'
eis spem repente subdua exoriri aut via papite ne
saris affam nuc obducta scutibz nuc gurtibz interasa ut
torrentibz rabida vt laborie heret labi cade sit nate. Que oia
eo pfrut' vt appareat in vtutibz capienendis labores ee max
imos. In pceptis aut maxios fructus et solidos atq' incorup
tas voluptates vitia vera quib' deliniametis nalib' illis
aios homi et manu muiditatu spe captos ad acerbis
amantudines miserasq' pduat. Papus prsus disputatio
si vtutu iparu formas atq' timnos farent. Non em didi

cerant uel qui sint uel qui eas mercedis a deo maneat q
nos hys duobz libris doceamus **H**y vò quia ignorabat a
dubitabant aias homi mortales esse et vltres et viciat
remis honoribz a pems extimauerunt **O**mnis g^o h^o de dua
bus vns disputatio ad fugalitatem ad luxuriã spectat **D**i
cunt em humane vite cursu y lre ptem q vnusquisq ho
minu cu pme adoleſcentie lme attigerit et in eu loni ve
nerit vbi se via ſondit in ambas hereat mutabũds ac
nesciat in qua se pte potius indmãt si duce nactũ fuerit q
dirigat ad meliora titubante hoc est si a phiam diducit a
eloquentiã aut aliquid honeste artis quo euadat ad bonã ſu
gem quod fieri sine labore maxio non pt honestã et cop
osam vitã disputat pacturũ **S**i em doctore fugalitatis
non inuenit in sinistra viam q melioris spem mentiat
nude idē deſidie meritis luxurie se tradẽ que suauia qd
vident ad tẽpus veri bona ignorati post aut amissa oĩ
dignitate ac re familiari in oĩbz miserijs ignominiaq
victurũ **A**d corpus g^o et ad hac vitã quã in tĩa dũmĩq
ſines earũ viam retulerũ poete fortasse meliũ qui hoc
bunũ apud inferos esse voluerũ si in eo fallũt q eas
vias mortuis pposuerũ vtiqz g^o vere si tĩ vtiqz non
recte q oportuit vias ipas ad vitã ſines earũ ad morte
referri **N**os igit meliũ et verig quia duas istas vias reli
et inferorũ esse dicimz quia iustis immortalitas iustis
pena etĩna pposita est **Q**uò aut hec vie ul in relũ tollat
ul ad inferna p̄p̄itent explicabo et apiam q sint vir
tutes quas phi nescierũ tĩ earũ q sint p̄mia sũ autē
que sint vicia que ne corũ supplina mōstrabo **I**am
fortasse aliquis expectet vt ſepati vicijs ac v̄tutibz dicam
ũ de bono a de malo dissentibz nobis etiã quod ē corũ
poſſit intelligi ſiue em v̄tutes inferas vicia ſua ſponte
decident ſiue vicia criminas v̄tutes vltio pubibũt Sic bo
norũ ac malorũ conſtituta nã est vt ſemine p̄p̄ oppugnet
p̄ expellant ita ſit vt neqz vicia retrahi ſine v̄tutibz poſ
ſint n̄ v̄tutes inferi ſine detractione v̄tutũ **N**as i
git vicias longe alt mduamz q mdua a phis ſolent
Primũq vtiqz p̄p̄oſitũ eſt dicimz dua v̄tutũ imortale
ſi alterũ honoratũ qui v̄tutibz ac bonis preſt alterũ
dãpnatũ qui vicijs ac malis **I**lli aut inexteriore tĩ
via duce ponũt neqz v̄m neqz p̄petuũ **S**iquide quilibz

doctorū bone artis inducūt qui ad desidia reuocet homines
et fugi esse doceat. Neq; ingredi faciūt in eā viā pueros
et adolescentes videlicet q; artes discant in hys etatibz. Nos
autē oīs sexus et generis et etatis in hoc celeste iter induci
mō quia deū qui eis vie dux est immortalitate nulli homī na
to negat forma quoq; iparū viarū nō ita ē vt illi putauerit
Quid em opus ē y lūis in rebz rōn rīs atq; diuisis. Sed
altē illa melior gūsa ē ad solis ortū altē illa ad occasū
qm̄ qui vitatē et iusticiā sequit. Is accepto imōritatis p
no pphēni luce ponet. Qui autē ab illo malo dūe illatq;
prehūit vicia virtutibz mendatū vītati nāc est ad oca
sū et tenebras deferat. Describā igit viciāq; et eaz ppetates
habita monstrabo. *De via virtutis que ad milesios tā
pos ducit et viciōrū q; ad ipia tartara ducit et dualy*

Uia ē itaq; virtutis ac bonorū via virtutisq; *Ca. 1^a*
q; fert nō in elysios campos vt poete loquūt sed
ad ipam mūdi arē. At leua malorū exercet penas et ad
ipia tartara mittit. Est em īmnatoris illig qui pnis reli
giombz institutis auit hoīes ab itine celesti et iūā p dīn
omē induat. Cuius vie spēs et figura sic est opposita i aspē
vt plana et patens dī gñe florū atq; fructū delcabilis ē
videat. In ea em posuit deū oīa q; p bonis habet. ita opu
lenāa dīo honore quēte voluptates illecebras omēs s; cū
hys pūter iusticiā crudelitātē supbia pfidia libidine in
piditate discordiā ignorātiā mēdantiū stultū cotāq; vicia. Ex
itus aut huius uite talis est cū ventū fuerit ad extremū vī
iam regredi nō licet nī oī sua pulcritudine tam subito
psadit. vt non an quis pante pspicā possit q; pāpitātq;
in altitudine pfundā cadat. Quisquis em pntiū bonorū
spē captus et in gsequediis ac fruendis occupatq; nō pre
uidet ea que p morte secutura sūt seq; a deo auerit. Is
vero ad inferos deietq; in etiā dāpnabit. pena. Via g
illa celestis difficilis et diuosa pposita est ul' spmīs hor
rentibz aspēa ul' fūris extantibz ipedita vt etiā dāpn
abit. pena. sūmo cū labore ac pedū tutū atq; mag
na cadenti solitudine sit atq; gradiendū. In hac posuit
iusticiā repantiā paciā fide castitate abstinentiam
concordiam sciām vitatē sapiām ceterasq; virtutes sed
simul cū hys omēs paupertate ignominia labore dolore
amāntudines omēs. Quisquis em spem suā porregerit

Uia hac vna

Uia

longius et meliora maluerit carebit hys tre bonis et expe-
ditus ac leuis difficultate vie superet. **N**ec em̄ p̄i qui se ap-
paratu regio irruerent aut diuini ornamēt angustias il-
las ul' ingredi ul' tenē. **N**ō intelligit ad dō malis et mu-
tis faalis puenire que cupiat quia p̄na et deducit ē eorū
via bonis aut que optinet difficile p̄cedē quia difficili et ar-
duo itinē graduat. **I**usto gō qm̄ durū asperūq̄ iter ingre-
sus ē contemptui derisui odio sit n̄rē est. **O**m̄es em̄ quos cupi-
ditas aut voluptas p̄cipites trahit mudent ei qui v̄tutem
cape poterit et inique ferui id h̄re aliq̄ qd̄ ip̄i nō habent.
Erit itaq̄ paup̄ hūilis ignobilis subiects tūtur et h̄i oīa
que amara sūt p̄sens. **E**t si patiām iugem ad sumū illū
graduū p̄ducit ac finē dabit ei corona v̄tutis et adeo pro
sui vie quas deo hūane vita assignauit. **I**n quibz singit
et bona ondit et mala si ordine preposteris atq̄ gūis. **I**n
vna monstrauit sp̄alia prius mala cū et̄nis bonis que
ordo melior in altera sp̄alia prius bona cū et̄nis malis q̄
est ordo detior ut quicūq̄ p̄ntia mala cū iusticia delegit ma-
iora et tiora bona gsequat q̄ fuerat illa q̄ sp̄reuit. **C**uius
quis aut bona p̄ntia iusticie p̄posucit i maiora et longi-
ora mactet mala que fuerūt illa q̄ fugit. **I**st̄ em̄ vita cor-
pulis quia breuis est id dō et mala eis et bona breuia sit
n̄rē est. **I**lla v̄ sp̄ualis que hūit trene cōt̄ria est qm̄ sepi-
tina ē id dō et bona eis et mala sempit̄na sūt. **I**ta sit ut et
bonis breuibz mala et̄na et malis breuibz bona et̄na
succedat. **I**taq̄ cū semel p̄posita sūt homi bona et mala
considerare vnūquēq̄ sem̄ decet quāto satius sit p̄petuis bo-
nis mala breuia pensare q̄ pro breuibz et caducis bonis
mala p̄petua sustine. **C**am̄ sicut in hoc s̄do cū ē p̄posi-
tū cū hoste certamē prius laborandū est ut sis postmodū i
otio esuriendū s̄tiendū estq̄ fragura p̄ferenda humi q̄
escendū vigilandū p̄ditandū est ut saluis pignoribz et
domo et re familiari et oibz paas ac victorie bonis per-
sui possis. **C**ū aut p̄sens onū malueris q̄ labore malū
tibi maximū facias n̄rē est. **P**recorubabit em̄ adūsarsis
non resistente nastubūt agri diripiet domus i predam
v̄xor ac liberi vement ip̄e interficere aut capiere. **Q**ue
oīa ne accadat p̄ns cōmodū diffendū est ut maig lon-
guisq̄ pariat. **S**ic in om̄i hac vita quia nob̄ adūsariū
deo c̄seruauit ut possemz cape v̄tute obmittēdū ē p̄sens

voluptas ne hostis opprimat vigilandū stationes agende
 militares expeditiones obeunde fundendū ad ultimū cūc
 Oīa demq; amara et grauiā patient' ferenda eo quidem
 promptius q' nob' ipator n'r deq' premia p' laboribz et
 na g'stuit Et tū in hac trena militia tm homines la
 boris exhauriat vt ea sibi pariat que pnt eodē mō p're
 quo pata sūt certe nob' nullū labor recusandū ē quibz id
 acquirit' qd' nullo mō p't amitti Voluit em deq' q' hōiem
 ad hāc austriā gemut expeditos in atie stare et intentus
 arriter armis ad vniū uel multis hōis insidias ul'
 apertos ipetū vigilāe qui nos sicuti piti et exātati duces
 solent varijs artibz captant p' cuiusq; nā et moribz seuiēs
 Alijs em cupiditate īfaciabilē imittit vt opibz suis tāq; cō
 pedibz illigatos a uia vitāis excuriat Alios inflammat
 ire stimulis vt ad nocendū potius intentos a dēi g'teplan
 one detorqueat Alios imoderātis libidimbz imergit vt vo
 luptati et corpori fuentes ad vītate respiciē nō possint
 Alijs vō inspirat inuidiā vt suis ipi tormentis occupati
 nichil cogitent aliād nisi eorū quos oderint felicitatem
 Alios inflat ambitioibz hī sūt qui ad gerendū magis
 trates oēm vie sue opam curāq; conūtat et fastos signet
 et animū nomē iponat Quorūda cupiditas tendit altis
 non vt pūciās ītali gaudio regat s' vt infmita et ppetu
 a p'tate dñs se dia velint Pmūsi g'ms huām cruos aut
 pios uideit vāis iplicat religioibz vt ipios fariat hī
 vero qui sapiām querūt p'ham in oculos ipingit vt
 spē lucis exeret ne quis oprehendat ā teneat vītate hū
 homibz obstruxit aditū omēs q' et obsessit vias public'
 larens erroribz quos vt disautē possemz ipmāz auctore
 malorū vniūc illuāuit nos deq' et armauit v'ca celestiq;
 vītute de qua nūc michi differendū est **De falsa diffini**
tiōe p'hi quā auctore Lucilio posuerit p'hi et vera dīna
Ed p'iusp' singulas vir' suē et virtutis. Ca^m v^m
 tutes exponē mapiā dēfiniāda ē ipa vītus quā
 non rā p'hi diffiniērat quid esset aut in quibz rebz quid
 operis aut heat officij Nōmē itaq; solū retinuerūt vī
 verū et affectū et rōnē pdiderūt cruecūq; aut in diffini
 tiōe virtutis solent dicere paucis v'sibz collegit et
 narrat Luciliū quos malo equidē pone' ne dū mul
 torū smās refello sm longior q' nō ē est Virtū all me

N° 7° p^o 1°

est p^ocau^o p^osolue^o veru^o ciuis m^oisam^o quis vnu^oq^oq^o rebus ad
esse. Virtus est homi^o scie^o id q^od queq^o heat res. Virtus facit
homi^o actu^o vtile quid sit honestu^o que bona q^o mala. Ite^o
quid inbile turpe inhonestu^o virtus querende^o fine^o rei scie^o
nomenq^o virtus diuicis p^otiu^o p^osolue^o posse. Virtus id dare q^od
reipa^o debet^o honori. Hoste^o esse atq^o inimicu^o homi^o moru^oq^o
maloru^o. Cont^o defensore^o homi^o moru^oq^o bonoru^o. Magni
tare hos hys b^on^o uelle hys vnu^oq^oq^o amicu^o. Comoda^o p^oterea pa
tore^o sibi prima putare. Deinde parentu^o tra^o ia^o postrema
q^o ma^o. Ab hys diffinitioib^o quas poeta breuit^o ophendit.
N^o culis traxit officia iuucendi pauetu^o storiu^o scitu^o e^o eoz^o
trib^o volu^omb^o indusit. Hec aut^o q^o gla^o sint mox videbim^o
vt appareat q^ontu^o in nos dignatio diuina contulit que
nobis aperuit veritate^o virtute^o esse dixit scie^o quid sit bon
et malu^o quid turpe quid honestu^o quid vtile. Quod ming
breuit^o facere potuit si t^on^o bonu^o ac malu^o diceret quia n^o
p^ot^o esse vtile ul^o honestu^o q^od n^o id^o bonu^o sit nichil inutile
ac turpe q^o non id^o malu^o quod et p^ohis videt^o. Et id^o Luc
to in 3° supradicti op^ois libro ondit veru^o scia^o n^o p^ot^o esse
virtus quia n^o est in nob^o s^o ad nos ext^oisec^o uenit. Quod at
t^onsire ab alio ad alteru^o p^ot^o virtus n^o est quia v^ota sua cu
q^o est scia^o igit^o alie^om b^on^oficiu^o est quia posita e^o in audiendo
virtus tota ma^o est quia posita est in volutate^o faciendi b^on^o
h^oic^o g^o in lib^o celebrando nichil p^odest via^o nosse n^o co
nato ac vices suppetant ambulandi ita vero scia^o nichil
p^odest si virtus p^oia^o definat. Nam fere eoz^o h^o qui peccant
et si n^o p^ofecte in quid sit bonu^o et malu^o sentit et quo
ciens aliquid m^op^obe aliqui faciut^o peccare se s^ont et io
relare m^otut^o. Sed cu^o eos bon^o et mali ma^o non fallat cu
p^oiditate mala vnu^oq^oq^o vt peccent quia deest illis virtus
p^o e^o cupiditas recta et honesta faciendi. Ex hoc igit^o appet
aliud esse sciam^o boni maliq^o aliud v^otutem q^o p^ot^o esse
scia^o sine v^otute sicut in plu^oim^ois p^oho^o fuit. In quo qm
eoz^o ad culpa^o p^omet non scisse que facis eoz^o volutas
praua et vitiosa a^omo que ignoratio excusae n^o p^ot^o pu
nietur. Ergo sicut v^otus n^o h^o e^o bonu^o ac malu^o scie^o ita
v^otus est bonu^o facie^o malu^o n^o facie^o. Et t^on^o scia^o p^ocu^o v^otu
te conuicta est vt scia^o p^ocedat v^otute v^otus sequat^o sciam^o
quia nichil p^odest cognitio nisi et actio subsequat^o. Orati
uit^o paulo melius. Virtus e^o v^otu fuge^o et sapia^o p^oma. Sed i^ote

N° 7° p^o 1°

per contraio tinnant ut si dicit bonū est qd malū nō est
 Cū em quid sit virtus nescio ne vitium quidē quid sit nescio
 Vtūq; igitur indiget diffinitione quia nā rei talis est ut v
 trūq; a intelligi a non intelligi sit mte Verū nos facia
 qd ille debuit Virtus ē mra cohibē cupiditate opesce libidine
 cefrenac Id ē em vitium fugē Na fere oia que sunt iniuste
 atq; mpybe ab hys oriūt affectibz Si em cōmotiois huius
 qira dicit ipety reludat omēs hoīes cōtentiones hoīi ma
 le sopient nemo insidiabit nemo pūliet ad nocendū Itē
 si cupiditas teperet nemo tra mariq; grassabit nemo ex
 eratu daret ut rapiet et vasiet aliena Itē si ardor libidmū
 opprimat oīs etas et sexus retinebit suā fatate Nemo qd
 qd pudendū aut patet aut faciet Ergo vniūsa sda et fla
 gicia hys cōmōtioniū vtute sedatis ex hoīi vitam o
 iūbz tollent Que sedatio cōmōtioniū et affectuū hāc hēt
 rōne ut oia rē faciamz Omē igitur vtutis officiū ē non
 peccare Quo pfecto fungi nō pē qui deū nescit qm igno
 ratio eis a quo bona oriūt ipudentē ipingit i vna mte
 est Itaq; ut breuius et significatiū vtutis rei summa officia
 detimine hūa ē deū nosce mty colē In illo sapia i hō iusti
 tia continet Et p hī nescierūt quid bonū a malū qā
 fonte boni luadu nesciebat nō intellexerūt quis debeat
 reū et opes finis ē et quō ostet luculū flo diffiniuisse
Dixi quod erat pmiū sciam vtutis officia Ca^m 6^m
 boni nō ē vtute dem quid sit vty et i q sit sequit
 ut id quoq; ipm quid sit bonū et malū nescuisse phos b
 uiter onda qd pene dedatū est in libro 3° cū de sumo
 bono disputare Qui aut quid cet sumū nescierūt et m
 reteis bonis malisue que summa nō sūt errauerūt ne
 cesse est q non pē vō iudicio exammare qui fonte ipm nō
 tenet vñ illa descendit fons aut bonoru deū ē maloru
 vero ille s; diuini noīs sp mmitiq; de quo sepe dixim
 ab hys duobz principibz bona malaq; oriūt; etue ve
 niūt a deo hanc hnt rōne ut immortalitate parent qd
 ē sumū bonū Que aut ab illo altero id habet officiū
 vt a celestibz aduocatu terremsq; demersū ad penā mē
 ficiat sepiternā qd est sumū malū Non igitur dum
 est quim illi omēs quid esset bonū et malū ignorauē
 rint qui nō deū nec adūfarū dei scierint Itaq; fine

Nō illa bā q ager dū

Nō bā

bonorum ad corpus et ad hanc vitam breuiter reuertuntur quia si solui
et omdere nunc est Non sunt pergressi ulterius si omnia eorum precepta
et omnia que inducunt bona terre inherant et humi iacent quam
simul cum corpore quod est terra moriuntur. Pertinent enim non ad vitam
hominis operanda sed ad querendas vel augendas opes hono-
res gloriam potentiam que sunt vniuersa et mortalia tam si quis ille qui
ut ea sibi continent laborant. Hinc est illud versus querere si
ne rei scire modum perperit cum quibus modis et quibus
res familiaris querenda sit quia videtur male queri solere.
¶ Hinc versus non est proposita sapienti ne enim versus est opes quere-
re quarum neque inuentio neque possessio in nostra potestate est. Itaque et
questu et obtentu faciliores sunt malis quam bonis. Non potest
tamen esse in his rebus querendis in quarum contemptu vis
ac ratio virtutis apparet nisi ad ea ipsa frustretur que magno et
excelso animo calcare ac preterege debet. Neque fas est animam celesti-
bus intentam bonis ut huiusmodi fragilia sibi appareant ab immortali-
tatis suis opibus aduocari si potissimum in rebus operandis o-
mnino ratio consistit quas nobis nec homo ullus nec mors ipsa pos-
sit auferre. Cum huiusmodi se habeant illud quod sequitur verum est
virtutis diuitijs prout persolvere posse. Qui versus fere idem signifi-
cat quod primi duo si neque ipse neque quisque perhorum scire potuit
et precium ipsum vel quale vel quod sit. Ad enim poeta et illi o-
mnes quos secutus est putauerunt recte opibus uti hoc est scire
quod esse non instruit quumia superuacuo nec largiri temere
non effundere in res superuacuas a turpes rem familiarem
Dicit aliquis fortasse quid tu. Negas ne hanc virtutem Non
equidem nego contra enim videar probare si neque si vera ne-
go quia non sit illa celestis si tota terrena quicquid nichil
efficiat nisi quod remanet in terra. Quid autem sit recte opibus uti
et quis sit ex diuitijs fructus petenda declarabo aptius
cum de pietatis officio cepero loqui. Nam cetera que sequuntur
nullo modo vera sunt. Nam impijs immortales idcirco aut bo-
norum defensione suscipere potest cum malis esse commune eruida
enim probitate futa via sibi ad potentiam munivit facit
quod multa que boni solent cogere quidem promptius quam fallendi
terra facit. Utinam quod tam facile esset prestare quam facile est si-
milare bonitate. **¶** Huiusmodi cum esse ceperint tunc vero filandem
deposita mores suos detegunt rapiunt omnia et violant et
verant eosque ipsos bonos quorum tam susceperant isequuntur.

et gradus per quos ascenderunt amputat ne quis illos contra
 ipsos possit imitari verum in putamus hoc officium non nisi
 boni esse ut bonos defendat. Et id suscipe facile est imple
 difficile quia cum te certaminum congressionibus gesseris
 arbitrio dei non tuo posita victoria est. Et plerumque ipsi
 et multo et aspersione sunt potentiores quam boni ut ad eos
 superandos non tam virtus sit quam felicitas nostra. An aliquis
 ignorat quod ueniens melior iustiorque per uicta sit. Hinc se
 dominationes acerbæ in aures extiterunt plena et exemplis omnis
 historia si nos attenti erimus uno. Gneus popæus bono
 cum uoluit esse defensor siquidem per rem per senatum per liber
 tatem animam suscepit. Idem tamen uictus cum ipsa libertate occidit
 et a spaciombus ægyptiis detruncatus sepultus abiectus est. *Ulo*
 est igitur uirtus aut hostis malorum esse aut defensorum bonorum
 quia uirtus in certis casibus non potest esse subiecta. Comoda
 præterea præter prima putare sublata hominum concordia nihil
 est omnino. Quæ sunt præter modum nisi alterius ciuitatis aut
 gentis incommoda. Idcirco fines præpagare alijs violenti exceptum au
 gere imperium vertigalia facere maiora. Quæ omnia non uirtus
 uirtutes si uirtutum sunt eisiones. In primis enim tollit huius
 ne societatis coniunctio tollit innocentia tollit aliam absti
 nentia tollit denique ipsa iustitia que dissidium generis huius
 inferre non potest et ubique arma fulserint hinc ea fu
 gau et extirpata nunc est. Verum et Ciceronis illud. Qui
 autem animi ratione dicunt habenda externorum negant di
 rimunt. Quod enim huiusmodi generis societate qua sublata. Insi
 centia liberalitas bonitas iustitia funditus tollit. Nam
 quod potest esse iustus qui nocet qui odit qui spoliatur qui occidit
 Quæ omnia faciunt qui potestesse præter intuent. Idem ipsum potest
 se quid sit ignorant qui nihil putat utile nihil gmo
 dum nisi quod tenet manu potest. Hec itaque ut ipsi appellat bo
 na quisquis præter adquisierit. Hec est qui eiusdem ciuitatibus
 gentibusque deletis eorum pecunia referret agros cepit
 aues suos locupletiores fecit. hic laudibus fertur in celum
 in hoc putat summa et perfecta esse uirtus. Qui error non modo
 populi et imperitorum sed etiam phorum est qui præcepta quoque
 dant ad iniustitiam ne stulticie ac malicie disciplina quam
 auctoritas desit. Itaque cum de officiis ad rem militare parti
 nentibus disputat neque ad iustitiam neque ad ueram uirtutem
 accomodat. Illa omnis ordo si ad hanc uitam moreque uilem

quā non esse iustitia res indicat. Et ipse Cicerō testatq̃. **¶** Nos
inquit veri iurus germaneq̃ iusticie solida et expressa effigi
em nullā tenemus vmbria et magnibz vitiis casq̃ ipas
vitiā sequeremur ferūt em ab optimis nre et veritatis ex
emplis vmbria est igit et imago iusticie quā illi iusticiam
putauerūt eīud sapiam nōne idē q̃stet. in phis ee nulla
Aut cū fabrianus inquit aut Aristides iustq̃ nōiat a ab illis
fortitudinis a ab hoc iusticie tāq̃ a sapie petis. exēplū. Ne
mo em horū sic sapit ut sapiete nolimus intelligi. Nec q̃
qui sapientes habiti et nōiati. **¶** M. Cicerō et Catulq̃ letius sa
pientes fuerūt ne illi quidē septe s̃ ex mēdiōrū officiōrū
frequentia similitudinē q̃ndā gerebant spēmz sapiētū. **¶** Si q̃
ex phis ipōrū q̃fessione adempta iusticia est. Omēs igit ille
virtutis despectiones false sūt nre est quia q̃ sit vā virtū
sire non p̃t n̄ iustq̃ ac sapiens. Iustq̃ aut ac sapiēs nemo
est nisi quēdā p̃ceptis celestibz erudiuit. **¶** *Q̃ in via erro
ris est spēs sapie et virtutis et q̃ via veritatis et sapie
est simplex et angusta et ardua et deu h̄z duā. Ca. m. Am.*

Nam illi omēs qui p̃ aliorū q̃fessa stulticiā sapiētes
existimāt spē virtutis inducti vmbrie et magnēs
apprehendūt nichil verū quod ea sit rōne qm̄ via illa mē
dax que fert ad omniū multos tramites habet p̃ studiū
et disciplinaz veritate que sūt in vita homīs diffiles at
q̃ diuerse. Nam sūt via illa sapie h̄z aliquid site stulti
ciē h̄z aliquid site sapie qd̄ arripiat i. qui stulticiā pub
licā intelligūt. Et ut habz vitia manifesta sic habz aliqd̄
qd̄ simile videat. esse virtuti ut h̄z aptū scelus sic p̃ma
gine q̃ndā spēm q̃ iusticie. Quō em p̃cursor eig uē aug
vis et p̃tas oīs in fallendō d̄mūsoz in fraudem posset i
duā nisi v̄silia hoībz ostentaret. Deus em ut timōre
illud archanū eig in apto ess̄ posuit in via sua q̃ hōes
p̃ malis et turpibz assuānt. ut aūsi a sapia et v̄tate
quā sine ullo dūce requirebat in idipm̄ mēderet qd̄ vi
tute ac fugē cupiebat. Itaq̃ illā p̃diciōis ac mortis viā
multiplicē ondit ut q̃ multa sūt g̃ia vite ut q̃ d̄y mē
ti qui colūt. Huius dūe p̃uator ac subdōlq̃ ut videat
esse aliqd̄ d̄scrimen falsi et veri mali et boni. Alia duat
luxuriosos alia eos qui frugi appellant. Alia ipeutos Alia
doctos alia m̄heures alia p̄tēnuos alia stultos alia phos
et eos quidē nō vno tramite. Illos em qui aut voluptes a
diuicias nō refugūt ab hac pub. et celebri via modice

segregat eos at qui a virtute sequi voluit a gregu reru con
stent p fragosa quedā precipina trahit & in illa oīa itinera
que spem bonorum ontant nō sūt alie vie s̄ diuerticula et se
mitte q̄ vident quidē ab illa cō dextera usū separi ad eadē
in et ad vnu omēs exitū sub vno fine referūt. Ibi em̄ dux
ille coniūgit omēs ubi opus fuerat bonos a malis fortes
ab inertibz sapientes a stultis separi iudeorū s̄ cultu i
quo ille vniūso quia sine ullo discrimine stulti fuerūt
vno nutrone iugulat et precipitat in morte. Hec autē via
q̄ est vitatus et sapie et virtutis et iusticie quorū om̄i fons
vna est vna vis vna sedes et simplex est q̄ paribz animis
summa concordia vna seqm̄ ardua qm̄ ad id bonū quod
sumū atq̄ sublimē est nisi cū summa difficultate ac labore
nō p̄t pueniri. *Quare a phis vitas inueniri nō possit n̄
ab hys q̄ tremis dediti sūt s̄ ab electis inuenit̄ p̄ legem
dei cui p̄t Ciceronis diffinitio adoptari. Cam̄ 8m̄.*

Hec est via quā phi querūt s̄ id nō inueniunt quia in
terris potius & vbi appare nō p̄t querūt. Erat ergo
velut in mari magno n̄ quo ferat̄ intelligit quia n̄ via
cernit n̄ ducē sequūt̄ vllū. Eadē nāq̄ rōne hāc autē vi
am queri oportet quia in alto iter nauibz queridū q̄
nisi aliqd̄ celi lumē obseruet in cōs cursibz vagat̄. Quis
q̄ autē rectū iter vite tenē nitit̄ nō debz trā aspiciē s̄ celū
et vt apertū loquar nō hōiem sequi debz s̄ deū nō hys
fresribz simulacris s̄ deo seruire celesti. Non ad corpus
referre oīa s̄ ad mentē. Non huius vite dare opam s̄ etne
Itaq̄ si oculos in celū sp̄z intendas et solem q̄ orit̄ ob
serues eūq̄ habeas vite quasi nauigij ducē sua sponte
in viam pedes dirigent̄ et illud celeste lumē qd̄ sanis
mentibz multo danior sol est q̄ hic quē carne mortali ui
demz sic reget sic gubnabit vt ad sumū sapie vtiūq̄
portū sine vllō errore pducatur. *Insapienda igit̄ dei lex
est q̄ nos ad hoc iter erugat illa s̄ illa celestis quam
M. tulig in libro de repu t̄no pena diuina voce depm̄it
Luig ego ne plura dicem vba subiciē est quidē vera lex
recta id nō ogrues diffusa in omēs ḡstans sempit̄na q̄
vocat ad officiū iubendo vetando a fraude deterreat eue
tū neq̄ p̄bos frustra iubet aut vetat n̄ m̄p̄bos iuben
do aut vetando mouet huius legi net p̄pagari fas est
neq̄ derogari ex hac aliquid licet neq̄ tota abrogari p̄t
Nec vero aut p̄ senatū aut p̄ populū solui hac lege*

possumus neque querenda explanator & interpretis eius her
 eit alia lex rome alia athens alia nunc alia per hanc sed
 et omnes gentes et omni tempore una lex et sempiterna et immuta
 bilis continebit unusquisque eorum quod iustum et impium omni
 deus ille legis huius inventor discipulator sator cuius non
 parebit ipse se fugiet ac nam hominibus apponatur hoc ipso licet
 maximas penas et si cetera supplicia que putantur effuge
 rit Quis sacramentum dei sciens tam significanter enarrare le
 gem dei posset quam ille homo longe a veritate notitia remotus
 existit Ego vero eos qui verum imprudentes loquuntur sic habere
 puto tamquam diuinitatem spiritu aliquo instructi Quod si ut legis
 sic vim rationemque peruenit ita illud quoque scisset & explicasset
 in quibus preceptis lex ipsa consistet non prohi functus fuisset of
 fusio si propter eundem quia facit ille non poterat nobis sane
 dum est quibus ipsa lex tradita est ab illo uno magistro et ipatore
 omnino deo **Caput et via veritatis est deum fideliter nosse et
 dulciter colere et quare diuine leges sunt agentibus instituite
 et quid sensum vigeat integritate quam gratia largiri possit**

Huius legis caput primum est ipsum quod natura. Cum quod
 deum nosse soli obtemperare solum colere Non potest enim ratione ho
 mines obtinere qui penitus anime sue deum nescit quod est summa ne
 phas eius ignorantia fit ut diis alienis seruiat quo nihil
 sceleratius committi potest Hinc iam peruenimus est ad malicia
 gradum per ignorantiam veri ac singularem bonum quia deique quem
 nosse refugit sensus est ipse bonitatis uel si iustitia sequi uolet
 dei diuini in uicis ignorantia gentis sue legis tamquam verum ius
 amplectitur quas non vniuersa iustitia & utilitas recepit Cur enim per
 omnes populos diuisa et varia iura sunt condita non quod una
 queque gens id sibi sanxit quod putauit rebus suis utile esse
 in aut a iustitia recedat utilitas ipsius ipse romanus docet
 qui perfidiales bella inducendo et legitime iniurias faciendo
 spiritus aliena rapiendo atque rapiendo possessione sibi totius
 orbis operauit Verum non iustos se putat si contra leges suas
 nihil faciat eundem etiam timori ascribi potest si pernitentia peccata
 in metu sceleribus abstinere debet quod credamus sane ut id non
 uel ut aut prius sua sponte faciat per legibus facere cogitur
 Illa ideo iusti erunt quia pariter institutis hominum qui ipsi
 aut errare a iniusti esse potuerunt sicut illi xii tabula
 rum conditores a certe a publice utilitati per adiunctionem temporum
 seruierunt Aliud est igitur civile ius quod per moribus ubique vari

Non ipse potest
 ferre per leges

at. Aliud est vā iustitia quā vniūformē ac simplice prosuit
 oībz deus quā qui ignorat et ipām iustitiā ignoret nūc est
 et putamq̃ fieri posse vt aliquis nali et ingenio bono veras
 vītes capiat quale fuisse Thymone athenis accepim⁹ qui
 et ceteribz stupem dedit et paupes mutauit et nudos in-
 duit. Tame in illud vnu qd' est maxim' deest agnitio dei iā
 bona illa oīa supuana sūt et mania vt frustra i hys asse-
 quendis laborauit. Omnis em iustitia eis simul ē hūano cor-
 poris caput nō habenti in quo tamenq̃ mēbra oīa et lōs su-
 is oīent et figura et habitudine in quomā deest id qd' est
 om pīapale et vīa et oī sensu caret. Itaqz mēbra illa for-
 mā tantūm membrorū habent vsū nō hnt tā s; q' ca-
 put sine corpore nū similes est qui cū deū non ignoret vi-
 ut mīusse. Is em solū habet qd' est sumū s; frustra qm
 vītibz tamq̃ mēbris caret. Itaqz vt sit vīuū ac sensibile
 corpus et agnitio dei nūc est q' caput et vītes omēs q'
 corpus. Ita fiet hō pfecty ac vīuū. Et in summa oīs i capite
 est qd' pūis constare non possit sine oībz sine quibusdā
 in pī et cū quidē aut vīuū sū ac debile s; in vīuet sicut is
 qui et deū nouit et in aliq̃ re peccat dat em veniā pīus de'
 itaqz sine mēbris aliquibz vīuū pī sine capite nullo modo
 hī res effiat vt pī et cū si nā sūt boni in nichil sciāt nī
 sapiāt. Omnis doctrina et vīus eorū sine capite est quia deū
 nesciūt qui est vītus ac doctrīe caput quē qui nō agnos-
 cit licet videat cecū est hīs audiat surdū hīs loquat' elin-
 gūis est. Cū vō conditorē deū parētrqz cognouit fuit et
 videbit et audiet et loquet' hīc em caput cepit i quo sūt
 sensy omēs collocati hōc est oculi aures et lingua. Itā pro-
 fecty is videt qui vītate in qua deū ē uel deū in quo veri-
 tas est oculis iordis aspēcit. Is audit qui diuinas voces
 ac pīpta vītalia pectori suo effigit. Is loquit' qui celestia
 dissens vītute ac maiestate dei singulāis enarrat. Cū
 re non est dubiū quū ipius sit quisquis deū nō agno-
 uerit omēs vītes eis quas hīc aut tenē se putat in
 illa mortifera vīa reperit' que est tota tenebrarū.
 Quapp' nichil ē q' sibi aliquis gratulet' si has rānes
 vītes adepty est quia non tm miser qui bonis parē-
 tibz careat s; enā stultus sū nūc est qui labores i vīta
 sua maxīos suscipiat incassū. Itā derupta spe tmōli-
 tatis quā deus pollicet' in sua rīgione versantibz cuiqz

qui dirupit nepharius et paranda existimādo ē. **N**ā hab
 vno homine quē deus finxit omēs orim' certe q sanguinei
 sumus et iō maximū scelus putandū ē odisse hominem uel
 nocente ppterica deo precepit immittas p nos nūq' fac
 endas s; vt eos qui sint nobis inimici necessitudinis ad
 monitos mitigemus. **I**tem si ab vno deo inspirati omēs
 et aīati sumus quid aliud q' fecer sumus et quidē gūctio
 res aīis q' qui corporibz. **I**taq; nō errat Lucretius cū dicit
 Temq; celesti sumus omēs semine oriūdi sibus ille idem
 p' est q' p bellus īmanibz sit habendi qui cōn ius
 hūanitatē et fas omē spoliāt tūat omidut ex tūnat
 ob hāc necessitudinē germanitatis docet nos deo malū nū
 q' facē s; bonū. **I**d aut ipm hūanitatē quid sit. **I**dē ipē pre
 scribit prestare auxiliū depressis et laboratibz ipartia vir
 tū nō habentibz. **D**eus em qm pius est aīa nos voluit ce
 sonales. **I**taq; in alijs homibz nos ipos cogitare debemus
 non mēm' in pīculo liberari si nō securi'm'. **N**ō mere
 m' auxiliū si negamus. **A**d hanc pte phōrū nulla p'p
 ta sūt quippe qui sūt vītutis spē capti mīam de homine
 sustulerūt et dū volūt sanare iūtauerūt. **E**t cū i'de ple
 rūq; fateant' societatis humane cōmūne esse retine
 dā ab ea plane seipos non humane vītutis sue rigore
 dissociat. **C**onueniendus q' etiā hic error illorū qui nihil
 aliq' iparandū putat vrbis condende originē atq; cām
 nō vna intulerūt s; alijs eos hōies qui sint ex t'ra pri
 miti nati cū pīluas et capos erraticā degerēt vītā
 nec villo mē se sermonis ā uicis vīculo coherēt s; fion
 des et herbas p' cubilibz spelūcas et antra p' domibz hēnt
 bestijs et fornicubz aīalibz prede fuisse cōmemorat. **T**um
 eos qui aut lamiati effugiant a lamiati p'rimos vide
 rant admonitos pīculi sui ad alios hōies decurrisse pre
 sidū implorasse et p'mo nutibz uolūtate suā significasse
 demē sermonis vitia tēptasse ac singulis quibzq; rebz
 notā iprimendo pal paulatim loquendi pferisse rōnem
 cū aut multitudinē ipām viderent cōn bestias ēē tūta
 opida etiā cepisse mūmē ul' vt quietē noctis vītā sibi
 facerēt vt vt incursiones atq; impetū bestiarū nō pugnā
 do s; obiectis a gregibz arceret. **I**ngemā homibz in
 digna que hāc ineptas ptulerūt miseros atq; misēabi
 les qui stulticiā suā tris memoriēq; mādauerūt qui cū

vident mutis quoque animalibus ingemita esse ratione ul' conue-
niendi ul' invicem appetendi ul' periculi fugiendi ul' mali
cauendi ul' cubilia sibi ul' latibula parandi. **H**omines autem
ipsos existimaverunt non nisi exemplis admoneri ac discere po-
tuisse quid metuerent quid cavere quid facere debent a magis quen-
turos inter se fuisse non loquendi ratione recepturos non eos ves-
tie quidem essent. **H**ec alijs delira visa sunt ut fuerunt dixerunt
quod non ferarum laniatorum tam fuisse cecidi sed ipsam potius
humanitatem itaque inter se congregatos quod non hominum solitudinis
fugiens et communione ac societatis appetens esset non mag-
na inter eos disputatio est. **S**iquidem cause dispares sunt res
eade est. **P**otuit igitur utrumque quia non repugnat si in vultu
quod nullo modo verum est quia non per omnem terram nati sunt homines
extra tamquam ex draconibus alijs dentibus perfermati ut poete fert
si unus homo a deo factus est ab eoque una terra omnis humano genere
impleta est eadem salus ratione qua rursus post diluvium quod esse
negare non possunt. **N**ulla igitur in principio facta est eiusmodi
congregatio non omnique fuisse homines in terra qui per infantiam non
loquerentur intelligit aut eodem non deest. **I**maginamur tamen illa verum
esse que otiosi et inepti senes fabulantur ut eos potissimum
sensibus et suis rationibus refellamus. **S**i haec de terra sunt homines
congregati ut mutuis auxilijs liberalitate sua tueren-
tur succurrendum est igitur hominum qui egeat auxilio. **C**um enim
perfidij causa homines societate cum hominibus inierint et sanxerint
illud fedus a principio sui ortus inter homines tutum aut violare
aut non conservare summum nequias putandum est. **N**am quod se
a prestando auxilio remouet etiam ab accipiendo remoue-
at nunc est quia nullus opera indiget se putat qui alteri
sua denegat. **H**inc videtur qui se ipse dissotiat ac secermit a
corpe non citu hominis sed ferarum more viuendum. **Q**uod si fieri
non potest retinendum est igitur omni modo vinculum societatis
humane quia homo sine homine nullo modo vivere potest. **P**erfe-
ctio autem societatis est caritas id est auxilium prestare ut pos-
simus amice. **I**n vobis ut illi alij disputat humanitatis ip-
sius causa facta est hominum congregatio homo certe hominem debet
agnoscere eundem si fecerunt illi rudes et ad huc fieri homines
et fecerunt nondum constituta loquendi ratione quid pute-
mus hominibus ex politis et sermonis rerumque omni commercio
inter se copulatis esse faciendum quod assueti hominibus solitudinem

ferre non pnt In quos pncipue sit veritas humanitatis exer-
cenda et in quibz liberalitatibz imaginarijs pereat opa et i-

Conservanda e igitur huam^{is} pensa prestantis. ^{Ca^m xi^m}
tas si hoies recte dia velint id aut ipm aservare hu-
manitate quid aliud est q diligere hoem quia ho sit et id qd
nos sumus discordia igit atqz dissencio no est scdm hominis
reem Veru quia e illud Lucem^{is} qd aut hoem ne obedi-
tem hoⁱ not^e no posse/ergo si not^e homi cont^a nam est pro-
desse igit homi scdm natura sit nate e Quod qui no sunt
homis se appellatione dispoliat quia humanitatis officiu e
muti homis ac pualo subuere. Ervero igit ab hys q flet-
ti ac misereri non putat esse sapientis si ho ab aliqua bes-
tia oprehens^{is} auxiliu sibi armati homis imploret utz
ne succurrendu putent an minime Non sunt tam iprude-
tes ut ne gent fieri oportet qd flagitat quod exposat hua-
nitas. It^e si aliquis intruemat igit ruina opprimat^r
mergat^r mari flumine rapiat. Ku putent hoies esse
non auxiliari Non sint ipi homines si putent Nemo
em pt eusmoi pualis non esse subiectus Immo v^o
et homis et fortis viri esse dicent servare pituru. Si
ergo in eusmoi casibz qui pualu vite homi afferunt suc-
currere humanitatis esse concedit quid cause e cur si ho esu-
nat suat algeat succurrendu esse no putet Que tu sint
paria na cu illis casibus fortuitis et vna eadeqz hua mita-
te desideret In illa discernit quia no re ipa na si utili-
tate pnti oia metuit. Illos em quos pualo subripuit
spectant sibi gram relatuos egentes aut quia no sperat
petire arbitrant^r quicquid eusmoi homibus iparti-
ant Hinc est illa plauti detestanda sma Male metur
qui menduo dat quod edit na et illud qd dat perit et
pdiut vita ad miseria At em poeta fortasse p psona
lontu e Erud me tullius in suis officialibz libris no
ne hoc idem suadet non esse omo largiendu Sic em
dixit largino que fit ex re familiari fonte ipm largi-
tatis exhaurit Ita bonitate benignitatis tollit Quia
quo in plures usus sis eo min^{us} in multos vi possis Et
id paulo post Quid aut et stultius q quid libent^r san-
as curare ut id diutius fac^r no possis videlicet p fessor

Sapienter refrenat homines ab humanitate monetque ut re familiari
diligenter custodiat malitiam quam iustitiam conservare
cuius in intelligeret inhumanam esse ac nephariam ex alio
capite quam acutius prima sit aut **Alonni** tamen est largiendum non
hoc benignitatis genus omnino repudiandum et sepe ydoneis
hominibus egentibus de re familiari ipsarum largiendum **Quid** est ydo-
neis nempe hijs qui restitue ac referre gratiam possunt **Si** nunc
Cicero vult exclamare profecto **Hic** hic nunc tulli **Aber** rasha
vera iustitia eamque vno verbo sustulisti cum pietatis et humani-
tatis officia utilitate metaris **Non** ydoneis enim hominibus lar-
giendum est si quantum potest non ydoneis **Id** enim iuste id pie id
humane sit quod sine spe recipiendi facias **Hec** est vera illa
et germana iustitia cuius solida et expressa effugit nulla te-
ne nos dias ipse pluribus locis clamas mercenariam non esse
virtute faterisque in libris legum tuarum liberalitate constituta esse
hijs verbis **Hec** est dubium quin is qui liberalis benignusque dicitur
officium non suctu sequatur **Cum** ergo ydoneis potius largiatur nisi
ut postea mercedem recipias **Et** igitur auctore ac preceptore iusti-
tie quisquis ydoneis non est nuditate siti ac fame gfiacet
non homines copiosi non usque ad delicias habundantes subiciunt ut
tunc nati **Si** virtus mercedem non exigit si per se ut dicitur ex-
petenda est ergo iustitia matrem principemque virtutum suo proprio non suo
comodo extrema et potissimum tribue a quo nichil speres quam
personas eligis quid mercedi inspicis per hominem tibi habendum
est quisquis precatur **Id** eo quia te hominem putet **Ab** hac umbra
illas magnasque iusticie atque ipsam veram et expressam tene
largire reas debilibus claudis destitutis quibus nisi largiatur
moriendum est **In** viles sunt homines si viles deo qui eos armet
in vita qui spiritu donat qui luce dignat **f**ove quantum in te
est et animas hominum ne extinguat **h**umanitate sustentata **Et**
succurre pituro prope si non succurret omdit **Verum** isti quia
neque nam retinet neque premium in eo quod sit scilicet dum perdere
timent perdit et id quod maxime cavet maduit ut quicquid lar-
gitur aut pereat omnino aut ad tempus brevissimum perit **Nam**
qui exigua stipe misericordis negat qui conservare humanitate
sine dampno noluit patrimonium suum effundit ut a pitura
et fragilia sibi oparetur a te maxime suis dampnis nichil
consequantur **Quid** enim discendum est de hijs qui populam
levitate ducti vel magnis verbis suscepturas opes exhi-
bendis muneibus impediunt nisi eos dementes atque furiosos

sos qui prestat id populo qd et ipsi pdant Et nemo eorum quibz
 prestat ampiat Itaqz ut est ois voluptas caduca et brevis
 oculorum maxie et aurium aut obliuiscuntur homines et alteru
 dapna p ingratia habent a ena offendunt si no malo co
 paucioruqz dieru fabulas assequat. Sic cotidie leuissio
 in homi puoma in res supuacuas pdigunt. Nu g' illi sa
 pientis qui ultra vltiora et diutiora amba suis exhi
 bent munda hys sz qui publicis opibz extractis memo
 ria nomi suo querut Ne isti quide recte bona sua in terra
 sepeliunt quia n' memoria quicqz mortuis confert n' opca
 eoru sepelita sut. Siquidem aut vno temore tre dissipant
 aut inut aut fortuito consumunt incendio a hostili aliquo
 ipetu dirunt. a ete vetustate ipa dissoluta labunt. Nichil e
 em ut ait orator ope et manu factu qd no cofinat vetus
 tas. Ad h' iusticia et leuitas florescat cotidie magis. Illi g'
 melis qui tributa suis a clientibz largiunt. Aliquid em
 prestant homibz et profut sz no est illa vca et iusta largi
 tio Beneficentia em nulla e vbiqz necessitas no e pe
 rit g' quicquid g're in tubuit non indigentibz a cu se
 noze redit et bnficentia non erit. Quod et si gratia e hys
 quibz datur iustu tame no est quia si no fiat nichil ma
 li sequitur. Vni igit certu et veru liberalitatis officiu e
 egentibz atqz inutiles alere. A quo sit speranda et expecta
 da et que et quia sit vca liberalitatis merces q' manis
 et nulla fuisse et quid sit gradus huamitatis. Cam p'm
Hic e illa pfecta iusticia q custodit de q pbi loquuntur
 sonetate. Hic diuiciaru maris ac verissimu fructus
 est non vti opibz adppia vniqz voluptate sz ad multoru
 salute no ad pnte suu fructu sz ad iusticia q sola no mte
 rit. Tenendu est igit omo ut ab officio mte spes recipiedi
 absit omo. Huius em opis et officij merces a deo expstan
 da est solo. Nam si ab homine expectes ia no huamitatis
 eit illa si bnficij feneatio. Nec pe videri bn meruisse q qd
 faat non alteri sz sibi prestat et tu no redit ut qd alteri
 quisqz pstitit nichil ab eo qmodi speras ve sibi pstat qa
 mercede capit a deo. Itc deo pcepit ut si qn cenā paraue
 rimz eos in conuictu adhibeamz qui renouari no possunt
 et vte reddere ut omis acta vnt mte no careat mte mu
 nere. Nec tu quisqz interdictu sibi putet a commuonem
 in amia aut caritatem cu pximis sz notu nobis deus

No

exilio

no in

gelu

flor

No

ed

 l'ayr & f'ing
 yb al g'huo

feat qd sit verū et iustū opus Ita nos oportet in p̄rio vivere
dūmo sciamus illud ad hōiem hoc ad deū p̄tinē p̄cipua igit̄
virtus hospitalitas qd p̄hi quoq; aut̄ s̄ cā detorquet a vā
iustitia et ad comodū caput̄ Recte inquit Cicerō a Theofias
tō ē laudata hospitalitas qd p̄hi quoq; aut̄ s̄ cā detorquet
a vera iustitia^{int} Est em̄ vt michi quidē videt̄ valde deorū pa
tere domos hōm̄ illustriū hospitibz illustribz Eodē mō rursz
errant quo tū cū p̄doneis esse dicēt largiendū Non em̄ iusti
et sapientis viri domus illustribz dz patere s̄ humilibz et abiet
tis Nam illustres illi ac potentes nulla re p̄nt indigē quos
opulencia sua et munit et honorat nichil aut̄ a viro iusto
faciendū est nisi qd sit v̄ficiū V̄ficiū aut̄ si referē mē
atq; f̄mit̄ Nec em̄ possumz id h̄re integz aug p̄ci
nobis p̄solutū est In hys itaq; v̄ficiis iusticie rō vsat̄ que
salua et incorrupta p̄manserit Permanet aut̄ nō aliter
quā si p̄stent̄ hys hominibz qui p̄desse nullo mō p̄nt At
ille in recipiendis illustribz nichil spectauit aliud nisi
utilitate n̄ dissimulat homo ingemiosz quid ex eo gmodi
sp̄aret Aut em̄ quid faciat p̄late apud exteros futū p̄
gram p̄cipū quos sibi hospitibz et amicis iure gstr̄xit
Qd q̄ multas argumētis argumētis Ciceronis inostantia
si id agem̄ coargui posset n̄ tam nris q̄ suis v̄bis reuel
leret̄ Idē quippe ait vt quisquis maxim̄ ad suū gmodū
refeāt quicūq; agit ita ne minē esse virū bonū Idē enā
negat simplici et apti hominis esse ambue simulare a
liquid et p̄tende aliquid agē videri tū aliud agat p̄stare
se alteri fingē qd si p̄stet s̄ maliciosi potius et astuti et
fallacis et subdoli Quō gō defendēt quom̄q; abinosa illa
hospitalitas malicia esset Tu in p̄omnes portas cōcur
ses vt aduementes p̄lorū atq; v̄biū p̄ncipes comū tua
iutes vt p̄cos apud n̄ces cōm̄ potētia gsequare velis te
iustū et huānū et hospitale videri n̄ studeas utilitati tue
Pecū hoc ille non ponis m̄ante Quid em̄ minz i Cicerō
nē cōuenit dz ignorātia veri iuris prudens p̄ ac sciens illos
se laqueos induxit cūod vt ei possit ignosci testificat̄ est
nō ad verū iustitiā quā nō t̄neat p̄cepta se dare s̄ ad v̄m
brā imaginēq; iusticie Ignoscendū est Igit̄ v̄mbatio
et magnificatio p̄ceptorū n̄ ab eo vitas exigenda qui se nes
cite fateat Captiuorū redēptio magnū atq; p̄clarū ius
ticie mun⁹ ē Ad idē ip̄e tulliz app̄buit Atq; h̄ benignitas

No 4

in de
mag v̄bi

inquit etiam reip. est utilis reddim. e. servitute captos
 complectare tenuiores. Hanc g. consuetudine benignitatis
 largitioni munera longe antepone. hec e. gravior atq. magno
 ra proprium igit. iustorum opus est alere pauperes ac reddim.
 captivos at apud iustos si qui hoc faciunt graues et
 magni appellant. Hys em. maxie laudib. e. bn. fac. quos
 nemo spernit esse facturos. Nam qui bonu. facit ul. o. s.
 grueo uel amico aut nullu. a. no. e. magna laudem
 metuit quia fac. debet. s. q. m. p. q. ac detestabilis nisi fe
 ceit id qd. ab eo et na. ipa. et necessitudo exigit et si facit
 non fa. gl. assequende q. reprehensiois vitande gra. fa
 cit. Qui aut. facit alieno et ignoto is v. dignu. e. laude
 qm. vt facit sola ductu. est. h. u. m. t. e. Ibi g. iusticia est
 vbi ad bn. faciendu. n. m. t. s. v. m. t. u. l. u. m. n. u. l. l. u. e. Hoc igit.
 officiu. benignitatis n. an. p. o. n. e. quide. largitioni munera
 debuit quod est op. a. n. o. m. s. et e. duobus bonis id qd. sit
 melius eligentis. Illa em. largitio hom. p. r. i. o. m. a. sua i.
 mare abientiu. m. a. m. s. et leuis et ab o. i. iusticia. n. e. m. o.
 t. i. s. s. i. m. a. Itaq. ne dic. quide. munera oportet in quib. ne
 mo accipit nisi qui accipe. no. meret. Non nisi magnu.
 iusticie opus est pupillos et viduas et desitutos et auri
 lio indigentes tueri atq. defende. quod adeo v. m. u. s. o. s. di
 uina lex ipa. p. s. c. r. i. b. i. t. q. n. quide. boni quicq. iudices ad
 officiu. sui iudicant p. t. m. e. r. e. vt eos n. a. l. i. h. u. a. m. t. a. t. e.
 foueat ac ipse m. p. d. e. s. s. e. m. t. a. n. t. v. e. r. u. h. e. c. o. p. e. a. p. p. r. i. e.
 m. a. s. u. t. q. u. i. l. e. g. e. m. q. u. i. v. b. a. i. p. i. q. d. e. i. p. r. o. p. i. e. n. t. i. s. a. c. c. e. p. i.
 m. u. s. Nam illi sentiu. quide. na. esse iustu. tueri eos
 qui tutela carent s. au. i. t. a. s. i. t. n. o. p. s. s. i. c. i. u. t. D. e. u. s. e. m. i. q.
 p. p. e. t. u. a. c. l. e. m. e. n. t. i. a. e. s. t. i. d. e. o. v. i. d. u. a. s. p. u. p. i. l. l. o. s. q. d. e. f. e. n.
 d. i. a. c. t. u. e. r. i. i. u. b. e. t. n. e. q. u. i. s. r. e. s. p. i. c. i. t. a. c. m. i. s. e. r. a. t. i. o. n. e. p. i. s.
 t. n. o. m. s. u. o. r. u. r. e. t. a. r. d. e. t. q. u. o. m. m. o. m. o. r. t. e. p. i. u. s. t. i. t. i. a. f. i. d. e. q.
 s. u. s. c. i. p. i. a. t. s. i. m. c. o. n. s. t. a. n. t. ac fortit. subeat cu. s. n. a. t. s. e. c. a. r. o. s.
 s. u. o. s. d. e. o. r. e. l. i. n. q. u. e. N. e. c. h. y. s. v. m. q. i. p. s. i. d. i. u. d. e. f. u. t. u. r. u. e. **E.**
 g. r. o. s. q. u. o. q. q. u. i. b. a. d. e. f. u. e. r. i. t. q. u. i. a. s. s. i. s. t. a. n. t. c. u. r. a. n. d. o. s. f. o. u. e.
 d. o. s. s. u. s. c. i. p. e. s. u. m. e. h. u. a. m. t. a. t. i. s. e. t. m. a. g. n. e. o. p. a. t. i. o. n. i. s. e.
 q. u. o. d. q. u. i. f. e. c. e. r. i. t. h. i. c. v. i. u. a. h. o. s. t. i. a. d. e. o. a. c. q. u. i. r. e. t. e. t. q. d. a. l. t. e.
 r. i. d. e. d. e. i. t. a. d. t. e. p. s. i. p. e. a. d. d. e. o. a. c. c. i. p. i. e. t. i. n. e. t. e. r. n. u. **U.** l. t. m. u.
 i. l. l. u. d. e. t. m. a. x. i. m. u. p. i. e. t. a. t. i. s. o. f. f. i. c. i. u. e. p. e. g. a. n. o. r. u. e. t. p. a. u.
 p. e. i. u. s. e. p. u. l. t. u. r. a. q. d. i. l. l. i. v. t. u. t. i. s. i. u. s. t. i. c. i. e. q. d. o. c. t. o. r. e. s. q. u. i. s. u. e.
 n. o. n. a. t. t. i. g. e. r. u. t. N. e. c. e. m. p. o. t. e. r. a. t. i. d. v. i. d. e. r. e. q. u. i. v. a. l. i. t. a. t. e.
 o. i. a. o. f. f. i. t. i. a. s. u. a. m. e. t. r. o. b. a. n. t. **I.** n. r. e. t. e. i. s. e. m. q. s. u. p. d. e. a. s. u. t.

quis verū limite nō tenuerunt tū qm̄ cōmodi aliquid m
hys deprehenderūt quasi odore quodā vitatis retenti pmas
obertarūt hoc aut quia nihil vidē in eo cōmodi poterat re
liquerūt cū uenā nō deherūt qui sup̄uacanea faceret se
pultura nihil q̄ esse dicēt mali iacē i hūmatū atq̄ ab
iectū Quorū impiam sapiam tū omē hūa^m gens res
puit tū diuine voces que id fieri iubent verū illi non
audent dūc id nō esse faciendū s̄ si forte nō fiat nihil cē
tōmodi Itaq̄ in ea re nō tam precipientū q̄ consola
tū fungūt offitio vt si forte id sapienti euenire n̄ se ob
hoc miserū pulet Nos aut nūquid sapienti ferendū
sit dicim̄ s̄ quid facē ip̄e debeat Itaq̄ non querim̄ nūc
utū ne tota sepeliendi ratio sit vtilis nec ne s̄ heret
si sit inanis vt illi existimat tū faciendū ē ul' ob h^o so
lū qd' apud homines bñ et hūane fieri videt' Ammā cū
querit et ppositū ponderat nō g^o patiēti figurā uet
figmentū dei feris ac volucibz in predā iacere s̄ redda
mā id ēre vñ oīu est Et quis in homīe ignoto nescit
saniorū sepultura nulli negādā mūnq̄ implebim̄ i quo
iū locū quia desūt succedet hūanitas et vbiq̄q̄ homo
desiderabit ibi erigi offitū m̄m̄ putabim̄ In quo aut
magis iustitie rō ḡsistit q̄ in eo q̄ vt prestamus m̄is p
affectū prestemus alijs alijs p humanitate q̄ est multo
certior iustitiaz cū iā nō homī prestat qui nihil sen
tit s̄ deo soli cui carissimū sacrificiū est opus iustu Dicit
aliquis fortasse si her oīa fecerō nihil habebō Quid cū
si magnū homī mūnery egebit algebit capiet moriet'
vt hoc faciente ul' vno die pūmo exui sit nūc pda
vt eem familiare in eo d' maiora labore quesitū vt iā ip̄i
michi aliena mīa viuendū sit Quid tu tā pusillo aīo
paupertate times quā etiā m̄i phi laudat nichilq̄
hac tutus nichil q̄ tūquillū esse testant' hoc qd' time
o solitudinū portū est An ignoras qd' quot pūulis q̄
casibus cū hys malis opibz subiaceas que tenē bene
agent si sine tuo cūore triserunt Tu vero predā omīssā
incedās et spolia gregis que uident aīos etiā tuorū
cūid g^o dubitas bñ collo cāe id qd' tibi forsitan eripiet
ā vñū latiorimū aut existens repente p̄scriptio aut hos
tilis aliqua direptio cūid verē fluxū et fragile bonū
facē sempiternū aut thāuros tuos custodi deo recte vbi
non furē predonēq̄ timeas nō rubigine nō tyrannū

Qui apud deū dices ē paup nūq̄ esse p̄t. **S**i iusticia tantū
esse putas sequē abiectionis oneribz qui te premū libera te ipe
cōpedibz et cathenis ut expeditz ad deū curas. **M**agnū et ex
celsum animi et despicit et calcāt mortalia. **S**i si hac v̄tute nō
capis et diuitias tuas in archam dei conferas ut fragilibz
tibi opares firmiora libēabo te metu. **O**ia ista p̄cepta non
tibi soli dant. **S**i oī p̄to qui tibi quātus est et cohercet sibi
vng homo. **S**i solus magnis opibz nō suffinis p̄ virili
p̄te opare iusticiā sic tū ut quātū diuitijs mē ceteros tātū
ope p̄cellas. **N**eq̄ nūc suaderi sibi putes ut rem familia
remittā minuas ul' exhaustas. **S**i q̄ in sup̄uacua fueras
ip̄ensuū ad meliora gūtas. **V**n bestias emis. **H**inc capti
uos redime. **V**n feras pascis. **M**ec paupes ale. **V**n hoies
ad gladiū oparas. **H**inc moerentes mortuos sepeli. **Q**uid
p̄dest p̄dite nequie bestias fac. **L**ompletes et instruere
ad flagitia. **T**ransfer ad magnū sacrificiū male p̄itura ut
p̄ hys veis muneribz habeas a deo munus etnū. **M**agna
ē mē merces cui deus pollicet. **P**itā se oīa remissū si
audieris inquit p̄ces supplicis tui. et ego in tuo labore
audiā tuas. **S**i misertz laboratū fueris et ego in tuo la
bore miserabor. **T**uasq̄ te legibz iudicabo. **D**e premio et
p̄ m̄te et p̄rebus paupm quisq̄ temptat. **A** deo

Tribus gradibus virtutis. **C**apitū 13^m.
Volens igit cogitare septari te a deo cede angis dignū
audiri. **C**ircūspice q̄stān tuā et quātū p̄t medere v̄lneri
bne. **N**ec tū quia p̄tā largiā tione tollit. **D**are tibi licet
petendi putes. **A**bolent. em si deo largiā quia petā
ueris. **N**an si fiducia largiendi petes nō aboleret. **D**eus
em p̄gare hoem a p̄tis maxie cupit. **I**deoq̄ agi p̄mā
iubet. **A**gē aut p̄mā nichil aliud est q̄ p̄fiteri et affir
mare se v̄lterz nō petaturū. **I**gnosce itaq̄ hys qui ad p̄
tātū ip̄udent. **M**itantesq̄ labūtur v̄tiam nō hz qui si
ens petat. **N**ec tū si aliquis fuerit p̄uifictz ab oī labe
p̄ti t̄pandū sibi ab ope largitionis existimet quia nō
habeat p̄tā que debeat. **P**mo vero tū magis iusticiā dz
opari tū factz est iustz ut qd̄ an in medela v̄lnerū fecit
postmodū faciat in glām laudēq̄ v̄tutis. **E**o accedit q̄ ne
mo esse sine debito p̄t q̄ diu indumēto carnis oneratz
est. **C**uius infinitas triplia mō subiacer dno p̄m fac
tis ditis cogitacōibz p̄ hos gradz ad sumū culmē ius
tina p̄redit. **P**rimz est virtutis gradus malis operibus

abstine. Secūdo enā malis verbis. Tercius enā cogitatione
rerū malā. Qui p̄mū gradu ascendit satis iustū et qui
secūdu iā p̄fecte virtutis est. Siquide n̄ factis neq; sermōe
delinquat qui tūc is vero similitudine dei assecutus videt. Est
enā pene sup̄ hūanū modū ne in cogitacōe quidē admittet
quod sit uel factū malū uel improbū dūtu et itaq; enā
iusti hōies qui sciētiā se p̄nt ab oī ope iniusto nōnūq; in
ipā fragilitate vniūt. ut ul' in iū malū dicant uel mas
pectu rerū delatiliū cogitacōe tanta nō gūpiscat. Et si
mortalis gōitio non patit. et hōiem ab oī macula purū
debent gō largitione p̄tūa p̄tā carnis aboleri. Vnū ē enā
sapientis et iusti et vitalis iuri opus diuitias suas i sola
iustitia collocāe quo p̄fecto qui eget licet ille. Crassus aut
crassu diuitis superet. Hic paup̄ hic mēdici hic nudus pu
tandū est. Danda igit op̄a ut indumēto iusticie pietatisq;
velem. quo nos exuat nemo q; nob̄ sempiternū p̄bet or
natū. Nam si deorū cultores simulacra insensibilia excolut
et quidquid p̄ciosi hēnt in ea conferut quibz n̄ vti p̄nt n̄
grās agē q; acceperint q̄nto iustiq; et verū iūctia dei si
mulacra excolere ut p̄mcare muerire iūctē. Que sicut
vsiū habent quicquid acceperint et grās agut ita deus i aug
sp̄m bonū fecerit et p̄babit et nēcē pietatis exoluet.

*Et phi vera cauerūt hūanitate qui cū stoyas cā mē
moribos anime posuerunt. Cā. m. sem. in*

Sed ergo in hōie est preclarū et excellens bonū m̄a id
q; diuinis testimonijs et bonorū malorūq; ḡsensu opti
mū indicat. appet p̄hos longe abfuisse ab humano bono
q; neq; p̄perūt euisimōi quicq; neq; fecerūt si v̄tute que
in homine p̄e modū singularis est p̄ vicio p̄ hūerunt.
Licet hic interponē vñ de phiā loat ut illorū plēm̄ co
ariguamq; errores qui m̄iam cupiditate metū moribos a
nimū appellant. Conāt illi quidē virtutes a vicijs distm
tue quod est sane sanlimū. Quis enā nō possit liberale
a p̄digo separe ut illi sanū aut parū a sordido. a quie
tū ab inerti a cautū a timido q; hec que sūt bona fines
suos habeant quos si excesserint in vicia labūt. Ita ut co
stantia nisi p̄ v̄tute suscepta sit fit ip̄udentia. Item
fortitudo si nulla n̄tēte cogente a non p̄ causa hones
ta. certū p̄iculū subieit in temeritate conūtit. Liber
tas quoq; si alios m̄sectetur potiusq; m̄sectantibz re
sistat q; tumatia ē. Scucitas enā n̄ se m̄tra congruentes

tuac affectus in splene est ire in felle libidine in icore timo-
ris in corde sanis est interfectio animi ipm qd ex corpore aliq
euellit quod est animantis natura velle mutare **S**ed homines
prudentes non intelligunt in vitia ex homine tollit etiam
virtute se tollit cui locum solum faciunt Nam si virtus est in me-
dio ire impetu se ipsum cohibere ac recipere qd negare non
potest Caret ergo virtute quisque irascitur **S**i virtus est libidine
corpi continet virtute carcat nam est qui libidine quam se
peret non habet **S**ed virtus est inuidia ab alieni appeti-
tione frenare nulla est virtute potest habere qui caret eo ad
qd cohibendum virtutis usus adhibet **V**bi ergo vitia
non sunt ne virtuti quidem locus est sicut in victoria quidem
ubi aduersarii nullus est ita fit ut bonum sine malo esse in
hac vita non possit **A**ffectus igitur quasi veritas est naturalis a-
nimorum Nam sicut insanus ager qui est non ferendus
exuberat si aliquis incultis vineis sua sponte inualescenti-
bus velut spinis obduatur **S**ed cum veris cultor accesserit
statim cedentibus vineis fruges virtutis oriuntur **D**ec
itaque cum hominem primum fingeret mirabili prudentia in-
generauit ei prius istas animi commotiones ut possit cape
virtute sicut terra cultura possuntque materia vitiorum et
affectibus virtutis in vineis **R**ue perfectio aut nulla est
aut in usu esse non potest si desint ea per que vis eius
aut apparet aut constat **V**ideamus nunc item illi qui vitia
penitus excedunt quid effecerint **E**ruatur illos effectus
quos ex opinione bonorum malorumque nasci putant quibus
emulsis sanandum esse animi sapientis existimat quoniam in-
telligunt et natura insanos esse et sine hijs nihil moueri
nihil agi posse alia quedam in eorum locum vicemque suppo-
nunt per cupiditatem substituit voluntatem quasi velle non multo
sit prestabilis bonum cape quam malum velle **I**tem per letitiam
gaudium per metum cautionem **A**t in illo quarto immutandi
omnis eius ratio desinit itaque egritudinem penitus **I**dem mesi-
nam doloremque ei sustulerunt quam fieri nequaquam potest **Q**uibus
enim possit non dolere si priam aut pestilentiam exhan-
serit aut hostis euexerit aut tyrannus oppresserit potest
aliquis non dolere si sublatam viderit libertatem si
proximos si amicos si bonos viros aut exterminatos non
aut mens ita obstupescit ut sit ei sensus omnis creptus
quare aut omnia tollere debuerunt aut splendida fuerat ita

hoc ac debilis disputatio id ē enā p egritudine aliquid
 reponendū qm̄ supioribz ita ordmatis. **H**oc qsequens
 erat ut eis pntibz letamur bonis sit malis angim̄ ac
 dolemz. **I**tem g^o leticie qm̄ vitiosam putabant nō aliud
 indiderūt. **I**tem egritudinē qm̄ et ipam vitiosā putabat
 aliud vocabulū tubui congruebat. **N**ō appaet nō illis
 rem defuisse. s^c verbū cuius indigentia tū totū affectū
 qui est ul' maximos cōn quā nā patēt. auferre volu-
 erūt. Nam illas nōm̄ gmutationes poterā coargue-
 pluibz et oñdē aut sermōnis ornandi augendeqz topie
 grā multa nōia iisdem rebus imposita ā cte nō mul-
 tū inter se illa distare. Nam et cupiditas a volūtate in-
 apit et cautio a metu oritur et leticia nichil aliud est q̄
 pfectū gaudiū. Si putemz ut ipi volūt esse diuisa. **N**e-
 pe igit. cupiditate esse dicent pseueratē ac ppetuā vo-
 lūtate leticiā vero insolentē se affens gaudiū metu at
 nimia et excedente modū cautionē. Ita fit ut ea q̄ tol-
 lenda esse cessent nō tollant sed tepent. Siquidē nōia
 tūmō imutal res ipē manet. eo igit. imprudentes. Quol
 uūtur quo paripatetici cōne pueniūt ut vitia qm̄
 tolli nō pnt medie tpeanda sint. Errat ergo quia non
 efficiūt qd' volūt et longo asperozqz circuitu in eandē
 viam redeunt.

**Quomō paripatetici errauerūt et q̄
 bono vsus affectuū virtus est malus vitium. Et q̄ vsus
 ipē ex causa pensandus est. Cam. 16^m.**

A ego ne paripateticos qdē accessisse puto qā vitia
 esse concedūt s^c ea mediocrit' tpeant. Carendū ē enī vitis
 etiam mediocribz quin potius afficiendū fuit p̄mū ne
 vitia essent. Nec enī quicqz vitiosū nasci p̄t s^c vitia fieri
 si male vitam^r affectibz. **A**ntes si bñ. dē m̄ monstrandū
 est nō ipos affectz sed eozū causas esse moderādas. **N**on ē
 inquit nimia leticia gestiendū s^c modice ac tpeate. **H**oc
 vero tale est quale si dicent non esse currendū cona-
 tare s^c gradiendū moderate. **A**t p̄t et qui gradit^r errat
 et qui currit rectā viā tenē. **Q**uid si oñdo esse aliquid
 vbi nō sū modicū s^c ut pūctū gaudē vitiosū sit et a-
 liud conf. in quo ut exultare leticia nīme euipnosū.
Quid tandē nob ista mediocritas prodeit. **Q**uero vtrū
 ne sapienti letandū putent si quid inimico suo ma-
 li videat amidere. aut vtrū ne leticiam refrenare de-

gelio

ipō paripatetici

no

beat si virtus hostibus aut oppresso tyranno libertas et salu-
nibus parata sit. Nemo dubitat quin et in illo exigunt
letari et in hoc parum letari sit maximam animi. Eadem de
rebus affectibus licet dicere. Et ut dixi non in hijs moderatis
sapientia ratione versantur. sed in causis eorum quoniam extrinsecus commove-
ntur. Vnde ipsi potissimum scenos ipsorum oportuit quoniam et ex
utroque prout esse in maximo timore et maxime prout esse sine ti-
more. Sed assignandi fuerunt etiam temporibus et rebus et locis ne
vitia sint quibus viti recte licet. Sicut enim recte abulac bo-
num est errare aut malum sit moveri affectibus in rectum
bonum est in prout proximum malum. Nam lybia si ex le-
gitimum thorum non euaget. licet sit vehemens in culpa
caret. In vero appetit alienam licet sit mediocritas vitium
in id maximum est. Non est itaque morbus irasci nisi in
libidine commoueri si iracundum esse morbus est cupidum libi-
dinisum. Qui enim iracundus est etiam cum non debet aut cum
non oportet irascitur. Qui libidinosus etiam quod legibus
vetat affectat. Omnis igitur ratio in eo consistit debuit ut quoniam
earum rerum impetui inhiberi non potest non debet quia nimis est
insitum ad tuenda officia vite dirigeret. potius in viam rec-
tam ubi etiam cursu offensione ac periculo careat. Et
ea que philosophi vitia putant virtutes sunt si in referantur
ad finem debitum id est ad deum et quod insani sunt qui humanam
nam in gentis affectibus spoliare nituntur. Cap. 11.

Sed euctes in roarguendi studio longius cum sit michi
positum ostendere ea que vitia philosophi putauerunt non tamen vitia non
esse verumtamen magnas esse virtutes. Et alijs docendi gratia su-
ma que philosophi ad rem maxime puto metu seu timore
in maximo vitio ponunt summaque ibenitate cum esse putat cui sit
concordia fortitudo que si sit in homine locum timori esse nullum. Ex-
dit quod ne aliquis fieri posse ut idem metu summa sit fortitudo
nimis. Neque enim videtur capere nam ut aliquis in contrarium ce-
didat. Quin ego non arguta aliqua adulatione ut apud pla-
tonem. Socrates fari qui eos contra quos disputat cogit ea
que negauerat ostendi sed simpliciter ostendere summa metu
summa esse virtute. Nemo dubitat quin timidi et ibenles
sit aut dolore metui aut egestate aut exilium aut
carere aut morte. Que omnia quisque non exhorruit
fortissimus iudicat. Qui autem deum metuit illa vincta non
metuit ad quod perbandum argumentis opus non est. Spec-

110. d. p. 110.

tate sunt enim **sp** spectantur quod ad hunc per orbem pene cultorum dei
 quibus exorandis noua multata tormeta exoritata
 sunt Nam de mortis generibus horret animus recordari cum in
 manu bestiarum ultra ipsam mortem carnis humana sauerit
 has in excrabilibus corporum lacerationes felix atque inuicta
 patientia sine ullo gemitu perhibet hec virtus omnibus populis ac
 puiribus et in ipsis tormentis maximam miraculorum prae-
 buet cum patientia crudelitas vinceret. At qui hanc virtutem inhi-
 il aliud quam metus dei fecit Itaque ut dicebat non euellendus
 ut stoyci neque tepandus timor ut paripatetici uolunt. sed
 ut uera uiam dirigendus est auferendi metus sed ita ut huius
 solus relinquatur qui quoniam legitimum ac uerum est solus
 efficit ut possint cetera omnia non timere. Cupiditas quoque i-
 ter uicia numeratur. Sed si haec que trena sunt gaupiscat
 uicium est. Virtus autem si celestia. Cui enim iustitia qui deum qui
 uita perpetuam qui lucem sempiternam caetera omnia que deus ho-
 mini pollicetur concipit cupit opes istas et honores et po-
 tentato et regna ipsa contempnat. Dicit fortasse stoyci uolu-
 tate opus esse ad huius consequendum non cupiditate primo uero pa-
 ra est uelle multum enim uoluit sed cum dolor uisceribus accesserit
 uoluntas cedit cupiditas pseuerat. Tunc si efficit ut quicquid
 tu sint omnia que a ceteris appetuntur summa uirtus est siquidem con-
 tinentie nunc est Ideoque illud potius effuere debemus ut af-
 fectus quibus praue uti uicium est dirigamus in rectum Nam iste
 conatando uiciorum uincto curam similes sunt in quo recte
 moderando summum rectoris officium. ut uiam nouit Quam
 si tenebit qualibet conatate ierit non offendet si autem
 aberrauerit licet plande ac leuiter eat a perniciosa uex-
 abitur aut per precipitia labet aut certe quo non opus
 est deferret. Sic cursa ille uite qui affectibus uelut equis
 praecipue ducit. Si recta uia teneat fungetur officio. Metus
 igitur et cupiditas si praepariant in terram uitia fient. Virtutes at-
 si ad diuina referantur. Paruimonia contra uirtutis loco
 habent que si studium est habendi non potest esse uirtus quia
 in agendis uel tuendis terrestribus bonis tota uisat. Nos
 aut summum bonum non referimus ad corpus sed omne officium
 um solius aut gustatione intum. Quod si ut super deum pri-
 momo minime parcendum est ut humanitate iustitiamque tene-
 amus non est uirtus fugi esse quod nomen specie uirtutis fallit ac
 decipit Est enim fugalitas abstinentia quidem voluptatum
 sed eo uicium quia ex habendi amore descendit cum sit et volup-

tatibus abstinentiū et pecunie minime tepandū. **N**ā parca
id ē mediocritas pecunie uti quasi qdā pusilitas aī est a
ptinentis ne sibi desit aut desparatis posse se illa reparare
aut otēptū terrestriū non capientis. **S**ed illi rursus eū
qui rei familiaris sue non parcat p̄digiū vocat. **N**amita
liberalem distīguat a p̄digo q̄ is liberalis sit qui et bñ
meritis et cū optet et q̄ntū satis est largiat. **P**rodigū
vero qui et non meritis et cū opus non est et sine res
spectu rei familiaris effūdāt. **Q**uid gō p̄digiū ne dicam
cū qui mīe cā tribuat egentibus victū. **A**tqui multū refert
ne scitis p̄ libidine largiāe an misere p̄ humanitate
Utū pecuniā tuā q̄ ductores alea tores lenonesq̄ diage
ras an in thesauro iustitie reponas ut gō ditiū et ē effun
dē ī malā parte sic in bonā virtū. **I**n virtū nō parē o
pibz q̄ pnt reparari ut hoīs vitam sustentēs que reparari nō
pnt vitiū igit̄ p̄timoma est eūde nichil aliud dixerī q̄
misanos qui hoīem mīte ac sonale aīat orbāt suo nōte
qui euulsis affectibus quibus oīs constat humanitas ad imo
bile stuporem mentis p̄duce volūt dū studet aīniū p̄ur
bationibz libere et ut ipī dicit̄ quietū t̄nquillūq̄ red
dere. **Q**uod fieri non t̄m nō p̄t quia vis et rō eis ī motu
est si ne oportet quidē quia sicut aqua sp̄ iaces et quēta
ī salubris et magis turbida est sic aīus ī motū ac torpens
inutilis est etiā sibi n̄ vitam ipām tuā potēit quia n̄
satiēt quicq̄ n̄ cogitabit cū cogitatio ipā nichil aliud sit
q̄ mentis agitatio. **P**enit̄ qui hāc īmobilitate aī asserūt
p̄uare aīni vitam volūt quia vita actiuosa est mors qui
eta. **Q**uedā etiā recte p̄ virtutibz hnt si eazū modū non
tenent. **V**irtū ē ostantia nō ut inferentibus iniuriā resis
tam. **H**is em̄ cedendū est qd̄ aut fieri debeat mox docēbo
si ut iubentibus face nos cō legem dei cōtq̄ iustitiam
nullis minis at supplicijs t̄ream. quo nūq̄ dei iussio
nē iussioni homīs p̄feram. **I**tem virtū ē mortē ḡtepnē
non ut appetam eā que nob̄ ultro inferam sicut pho
rū plūm et māx sepe fecerūt qd̄ est sceleratū ac nepha
riū si ut cōacti deū relinque ac fidem p̄de mortē suscipe
malim libertateq̄ defendam adūsā ipotentia stul
tamue cordeq̄ violentia et omēs sili minas atq̄ ter
rores fortitudine aī quorem. **S**ic ea q̄ alij timet ex
celsi et insuperabili mēte dolore morteq̄ calcam. **H**ec
est virtus h̄ v̄ca ostantia in hoc tuenda et cōseruāda solo

ut nullus nos error nulla vis adeo possit autere Vera igitur Cae
ronis illa sententia est Nemo iustus inquit potest esse qui morte quam dolore
qui exilium qui egestate timet Iam Seneca in libris moralis philosophiae
ducentis Hic est ille homo honestus non apice purpurea ne non
illudore insignis misterio si nulla re minor qui cum morte in
viam uidet non sic perturbatur tamquam rem novam videt quam sine
toto corpore tormenta patienda sunt sine flamma ore rapienda
et sine extendende per patibulum manus non quaerit quid patiat
sed quod bene Rursum autem deum colit hic patitur non timet Ergo iustus
est hys rebus afflicti ut neque vultus neque virtutum exactissimos
limites aut tene possit omnino quisquis est a religione dei semel
gloriaris alieno. *Quo precepta dei quibus insistendum est
a prophetis dissident institutis et quibus sit parum titulus*
Sed omittamus philosophos qui a nichil omnino sciunt. *Capitulum 18^m*
Idque ipsum per summa sententia preferunt a qui non perscrutant ea
que sunt a qui se putant scire que nesciunt incepte arrogantibus
desipiunt Nos ergo ut ad propositum reuertamur quibus solis adeo
veritas reuelata et reliqua missa sapientia est faciamus quod iubet
illuminator noster deus Sustineamus muicem et labores huius vite
mutuus adiumentis preferamus non tamen si quid boni operis fecer
imus gloriam captemus ex eo Nonnet enim deus operatore iustitiae
non oportet esse iactantem non tam mandatis celestibus
obsequendi quam studio placenti humanitatis officio functus esse
videatur Habeatur iam precium glorie quod captavit non primum re
lestis illius ac diuine mercedis accipiat Cetera quae obseruare
cultor dei debet facilia sunt illis virtutibus apprehensis non
menthat vniuersum deprecandi a notendi causa Est enim Isephas
eum qui vitari studeat in aliqua re esse fallacem aut ab ipso
qua sequitur vitate distare In hac iustitiae virtutibus omni vi
a nullus mendacis locutus est Itaque viator ille verus ac ius
tus non dicet illud Lucilianum hominem amico ac familiari
non est mentiri meum si ena inimico atque ignoto existima
bit non esse mentiri suum Nec aliquando committet ut lingua me
pres animi a sensu et cogitatione discordet Penitus si qua
crediderit non accipiat usura ut et beneficium incolume sit quod
succurrit nati et abstineat se proxis alieno In hoc genere
officij debet suo esse otentis quod oporteat alias ne propter quidem
parce ut bonum faciat Plus autem accipe quam dederit iustus est
Et qui faciat insidiat quodammodo ut ex alterius necessitate
redet At iustus nunquam pretermittet quominus aliquid mi
sericorditer faciat nec inquinabit se huiusmodi questu

Circa

gratu

no

de

no

no

si affinet ut sine ullo suo dampno idipsum quod gmodat me bona
opa numeret. **N**unc vero accipiat a paupe ut si quis ipse
prestiterit eo bonum sit quo fuerit gratuitum maledicta vindic-
tio ostendat. **N**am ipse maledicat ne verbum malum praedit ex o-
re hominis qui colit verbum bonum. **E**um enim caueat diligenter
ne quando inimicum sua culpa faciat. **E**t si quis praestiterit tam pro-
terus qui bono et iusto faciat iniuriam clementer ac modeste
ferat et ultionem suam non sibi assumat sed iudicio dei reser-
uet. **I**nnocentia se et ubique custodiat. **Q**uod preceptum non ad hoc
tamen valet ut ipse iniuriam non inferat sed ut illata sibi non
vindictet. **S**ed etiam maximus et equissimus iudex speculator
ac testis omnium huius hominem preferat huius malitiam de causa sua
pronuntiare auge finem nemo effugere potest nisi defensione cuius
quod non gratia ita sit ut homo iustus contemptus sit omnibus et quia pu-
tabit semetipsum non posse defendere habebit persequi et mer-
te. **Q**ui autem fuerit ultus inimicum huius fortis huius sternimus iu-
dicat huius omnes verentur huius colunt. **B**ona vero ille tamen per-
desse pluribus possit. **I**llum tamen suscipiunt qui non est qui perdesse
possit. **S**ed iustus prauidet hominem depravatum non poterit quo-
minus deo studeat obviare malitiam gratiam dummodo per bonum si-
gat officio mali nunquam. **C**icero in istis illis officialibus. **A**t
vero si quis voluit aut sui operum rationem evolvat iam sepe
doceat eum virtutem bonum esse qui praestitit quibus possit neminem no-
ceat nisi laessit iniuria. **Q**ui simplicem veram finem duorum
verborum adiectione corrumpit. **Q**uid enim opus fuerat adiun-
gere nisi laessit iniuria et virtutem bono viro quasi cauda
turpissimam apponet patientiaeque que omnium virtutum maxima
est facit expertem. **N**on tamen esse dixit bonum virum si fuerit
laessit iam ex hoc ipso boni viri nomen amittat nec est
si nocebit. **N**on minus enim mali referre iniuriam quam inferre.
Nam vix sepe conatatur tempestates. **E**t si pacem quam virtu-
te nil verius nichil homini dignius inveniri potest ipsebitati
opposueris extinguetur. **P**rimo tamquam igni aqua superfundis. **S**i
naturae provocatrix illa ipsebitas ipaciam sibi operae nada-
t. tamquam perfusa oleo tamen exardabit incendium ut id non flume
aliquod per offenso cuoris extinguat. **M**agna itaque paene
ratio est quam sapiens homo ademit bono viro ut enim malorum
fiat hoc sola efficitur. **Q**ue si detur omnibus nullum scelus nulla
fraus in rebus humanis erit. **Q**uid igitur bono viro potest
esse tam calamitosum tamquam contrarium quam ut frena praemittere

que illu non mo bom s ena homis appellatione despoliet
 siquidem nocet alteri ut ipe verissime ait no est scdm hois
 natura Nam et pecudes si lacessas aut talce a cornu repug
 nant et serpentes ac fere vbi psequare ut omidas nego
 tium non exhibent et ut ad homi exempla cedamus iperiti
 quoq; et insipientes si qn accipiunt iniuria cito et irona
 bili furore duant et hys qui sibi nocent vire tubue roma
 tur In quo igit sapiens ac bonus vir a malis et insipien
 tis differt n q habet munda paciam qua stultiarent
 nisi q rego se ac mitigare ira sua nouit qua illi qui
 virtute indigent frenae non pnt. **¶** Videlicz h illu res
 sefellit quia cu de virtute quert m qm qm qm qm qm
 putant esse virtutis nec vide villo mo potuit hoem dolo
 ri et ire succubente et hys affectibz indulgente quibus
 debet pona reluctari et ruente quacumq; ipbitas puorant
 virtutis officiu non tene. Qui em refert iniuria mititur
 cu ipm a quo lesa est gessit imitari. Ita qui malu imitat
 bonu esse nullo pacto pt. Duobz igit vbis duas vtutes m
 mas bono et sapienti vico morientia pacienaq; detrahit
¶ Sed quia ipe camina illa facidia sunt salustia ab ap
 pio dictu refert exerceat voluit homine cammo modo
 viuere ut emordeat lacessita. Huc retributio gtuclie q p m
 nola sit et quas edere soleat strages. **¶** In oportuno pete
 tur exempli q ex ipius pceptoris tristissimo casu qui
 du hys phoru pceptis obipare gessit ipe se pdidit. **¶**
 si lacessita iniuria pacienam tenuisset si dissimulae si fice
 otumelia boni viri esse didisset nec illas nobiles orones
 alieno titulo insptas ipana et leuitas et msama p su
 disse nup rapite suo rostra in quibz ante florueat tunc
 tasset n tempu fundita pscriptio illa delesset. Sapiens
 g ac boni viri est velle certae ac se piculo gmitte qm et
 vinct non est in mra ptate et e anaps omne certame s
 e sapientis atq; optimi viri non aduicari velle tolle qd
 fieri sine sceler ac piculo non pt si certame ipm qd fieri
 et utile et iuste pt. **¶** Summa igit vta habenda pama e qua
 ut rapet homo iustq; voluit illu deus ut sup dictu p mer
 te otempm. Nisi em gtuclis fuerit affectu quatu hacat
 fortitudinis in seipo rohibendo ignorabit. **¶** Si aut lacessi
 tus iniuria ledente pcepti copit psequi victa est. **¶** Si vero
 motu illu rone opresseit hic plane ipat sibi. **¶** Sic rego se

pe Ruc sustentatio sui recte patria nōiat que vna virtus
dibz est opposita vniū et affectibz. Hec p̄turbatū animū
ac fluctuante ad tranquillitātē suā reuocat. Hec mitigat h̄
hoiēm sibi reddit. Ergo qm̄ nature repugnare ipossibile est
et inutile vt non cōmouam̄. om̄no prius tñ q̄ q̄motio
illa p̄siliat ad notendū qd̄ fieri p̄t maturig sopiat. p̄cipit
deus non occidē solem sup̄ irā nr̄am ne furoris nr̄i testis
abscedat. Deniq; n̄i tūlis cont̄ suū p̄ceptū de quo paulo
āndixi obliuione m̄moriaū in magnis laudibz posui.
Ipero inquit cesar qui obliuisti nichil soles nisi iurias
Et si hoc ille faciebat h̄o nō a celesti tñ s̄ a publica quoq;
ciuiti iusticia remotissima q̄ntomagis id nos facē de
bena qui immortalitate velut candidati sumus. *Ex pe
ripatetia stoyas obuiant in dēfensione affectū et q̄
sūt tres furie quas poete f̄ixerūt et quibz eorū vsus*

Stoyas tñ affectū ex hōie tāq̄ sit ut̄ abusus. Ca. 10^m
morbos conant̄ euellē peripatetia se opponūt eosq;
non modo retinent s̄ enā defendūt nichilq; i hōie cē dicit
qd̄ nō magna cōne ac p̄uidencia sit inatū. Recte id quidē
si singulariū rerū veros timōs facit. Itaq; h̄at ip̄am i
tūm rectem dicit cē virtutis tāq̄ nemo possit adūsū hos
tem fortiter dimicare nisi fuerit iūa cōnātā. Duo plane
ōndūt ne quid sit vutis scire se n̄ aut hōm̄ tribuēt irā
deus Ruc si hōi ideo data est vt ea vtam̄ ad occidendos ho
mines. quid iūamq; hōm̄ quid similis feris bellis
existimādū est q̄ id qd̄ ad cōmūōne et ino cētā sent deus
Ires sūt igit̄ affectus qui hōies in oīa f̄amora p̄cipites
ngat. Irā cupiditas. libido. p̄tēa poete tres furias esse dix
erūt que mentes hōm̄ exagitant. Irā vltiōne dēfideat. Cu
piditas opes. libido voluptates. Sed hys om̄bz deus cōs li
mites statuit. Quos si trāscenderit maioresq; esse reperit
nr̄e est nr̄am suā dep̄auet. et in morbos ac vitia vertā
tur. Qui aut̄ sūt isti limites nō est magni op̄is d̄ndere
Cupiditas. ad ea cōpanda nobis data est que sūt ad vitā
nr̄a. libido ad sobolē p̄pagandā. Irā affectū ad arcēda p̄
cata eorū qui sūt in nr̄a p̄tate. Idē vt arctiore disciplina
minor etas ad p̄bitatē iustitiamq; formet̄ que nisi
metu cohibeat. licentia pariet audaciā que ad omne
flagitiū et facin̄ enadet. Itaq; vt irā vti adūsū m̄ores
et iustū esse et nr̄am suā sic adūsū pares et p̄mitiosū est et

impium Impium q̄ violatur huāntas p̄mitiosū q̄ illi repug-
nātibz aut p̄dere nāe est aut p̄ire Hanc aut quā dixi rō-
nem aut homi sit rē affectz datz ex ipius dei p̄ceptis in-
telligi p̄t qui iubet vti maledictis et ledentibz nō vāscā-
mur Nāq̄ aut mās sup̄a miores s̄p̄ habeamz hoc
est vt petantes eos assiduis verberibz corrigamz ne amo-
re muti et indulgentia nimia educent ad malū et
ad vicia nutriant. **P**ed rēu iperiti et rōms ignari et
eos affectz qui sūt homi ad vsus bonos dati ex timna-
uerūt et latig q̄ rō postulat euagant. **I**nde iniuste ac im-
pie vniut vtiut ira cont̄ pares hinc dissidia hū expul-
siones hinc bella rōm iustitiā nata sūt vtiut cupiditate
ad congerendas opes hinc fraudes hinc latrocinia hinc
om̄ scelerū ḡnā exorta sūt vtiut libidine ad rapiendās
tm̄ voluptates hinc stupra hinc adulteria hinc corruptele
om̄es extiterūt Quicūq̄ igit̄ illos affectz intra fines su-
os rēdegit qd̄ ignorātes deū facē nō p̄nt hinc patēs hinc
fortēs hinc iustus est **D**e q̄nq̄ sensuū voluptatibz et
quāz pl̄s voluptatū datū sit homi q̄ aiantibz cetis et
p̄mū de voluptate visus et de spectaculis et de ludiciū

Restat vt cōn̄ q̄nq̄et spectaculoz auctoribz/ Ca^m. 20^m
sensuū voluptates dicā breuit̄ rā et ipius libri
mensura iā modū flagitat que om̄es qm̄ vitiose ac mor-
tiferē sūt virtute supari atq̄ opp̄m̄ debent ul̄ q̄ paulo
an̄ dicebā de affectibz et suā rōnē deuotari. **C**et̄ aiantes
p̄ter vna voluptatē que ad gnāndū p̄tinet nullā sen-
tiūt vtiut q̄ sensibz ad nature sue nāte uidet vt appe-
tant ea quibz opus est ad vitā tuendā audiūt iūce
seq̄ dmosnūt vt possint aggregari q̄ vtilia sūt ad vitā
aut ex odore inueniūt a ex sapore p̄cipiūt matilia res
p̄niūt ac recusant edendi ac bibendi officiū ventris ple-
nitudine metuitur. **H**omi vero solertissim̄ artificis
p̄udentia dedit voluptatē infinitā et in vitū cadente
quia p̄posuit ei vtiutē que in voluptate s̄p̄ tāq̄ in do-
mestico hoste pugnat. **C**uō in catone maiore stupra
vero inquit et adulteria et om̄e flagitiū nullis exenta
ū alijs illecebris nisi voluptatis māz om̄i sine nā
sine quis deq̄ nichil mēte prestabiliz dedisset. **H**inc di-
uino muneri ac dono nichil tam minimū q̄ volupta-
tem. **N**ec enī libidine dominante tp̄antie locū ē neq̄

in voluptatis regno virtutem posse consistere. Sed e contrario
deus idcirco virtutem dedit ut expugnaret ac vinceret voluptatem
cuius egredientem finem sibi datos intra prescriptum cohereret
ne hominem suavitatibus delinquit atque captum diuini sui
iussu ac seipsum morte mulcetur. Voluptas oculorum varia
est et multiplex que capitur ex aspectu rerum que sunt in usu homi-
num vel naturae vel opere deliciae. Hanc philosophi rectissime suspulerunt
Aut enim multo esse periculosius et homini dignius celum potius
quam celata tueri. Et hoc pulcherrimum opus imitanti bus affo-
rum lumbis tamquam floribus adstantibus quam picta et ficta et gemis
distincta mirari. Sed cum diserte ad contemptum terrestrium nos
exhortati sunt et ad celi spectaculum extiterunt tunc specta-
cula haec publica non contempnunt. Itaque hiis et delectantur
et libenter intersunt. Quae quoniam maxima sunt vitiorum
et ad corumpendos animos potissimum valent tollenda sunt nobis
quia non modo ad beatam vitam nihil conferunt sed etiam nocent plu-
rimum. Nam qui hominem quibus obnoxia damnatum in spec-
tu suo iugulat per voluptatem reputat gloriam suam poluit
tamquam qui hominibus quod sit occulte spectator et princeps
fiat hos tamen ludos vocant in quibus humani sanguinis infun-
dit. Adeo longe ab hominibus secessit humanitas ut cum animas
hominum interficiant ludum se opimentum. Quere nunc an possint
per et iusti homines esse qui constitutos sub ictu mortis ac manum
deprecantes non tamen patiuntur occidi sed et flagitant feruntque ad
mortem crudelia et inhumana supplicia non vulneribus san-
guine nec cruore contenti quin etiam passim iactantes repeti-
iubent et cadaverum ictibus dissipari ne quis illos simulata
morte deludat. Insunt etiam pugnantibus nisi celeriter duo-
bus alteri omnis est et tamquam humani sanguinem suum ode-
runt moras. Alios alios opares dari possunt recentiores
ut qui primum oculos suos satient. Hae consuetudine imbuti
humanitate perdidit. Itaque non possunt etiam morientibus sed ex-
terrent in omnes quod in malorum fundamentum didicerunt
Huius igitur publici hominibus sonus et princeps esse non
dignum eos qui iustine viam tenent. Non enim cum oc-
cedere vetat latronum nos tamen prohibet quod ne per leges
quidem publicas licet sic ea quod ne fiat monent quamquam
homines per licentiam habent. Ita ne militari iusto licebit cu-
ius militum est ipsa iustitia. Neque vero accusare quamquam im-
capitali quia nihil distat virum ne ferro an verbo potius

omnes enim omnia ipsa prohibet. Itaque in hoc dei precepto nul-
lam prorsus exceptionem fieri oportet qui omide hominem sit sepe
nephas quod deus scilicet animam esse voluit. Ergo ne illud quidem
concedi aliquis existimet et retens natos luceat oblidere quod
maxima est impietas ad vitam dei inspirat animas non ad mortem
verum homines ut quod sit facinus quo manus suas non polluat
audibus adhuc simplicibus animabus abnegat lucem non a se data
Esperet vero aliquis ut alieno sanguine pariat qui non potest
suo si hic sine ulla contrarietate scelerati et iniusti. Quid
illi quos quod falsa pietas cogit exponere non possunt innocentibus
existimari qui viscera scilicet in predam tamquam obiciunt et
quantum in ipsos est crudeliter necat quod si stragulaisset. Quid
dubitat quin ipse sit qui aliene mentis locum non tribuit
Qui etiam si contingat ei quod voluit ut alatur adduxit et
te sanguine suum vel ad servitutem vel ad lupanar. Ruc
autem possint vel soleant accideri in utroque sexu per errorem quis
non intelligit quis ignorat. Quod vel vna edipodis de-
clarat exemplum duplici scelere confusus tam igitur nepharius
est exponere quam necare. At enim parum famulatum angus-
tias coquerunt. Ne se pluribus liberis educandis sufficere
posse prebentur qui vero aut facultates in potestate sunt pos-
sidentium aut non cotidie dei ex diuitibus pauperes et ex pau-
peribus diuites sanat. Quare si quis liberos ob paupio-
rem non potest educare satius est vel ut se ab uxoris con-
gressionem contineat quam sceleratius manibus dei opera corrumpat.
Ergo si homicidium facere nullo modo licet nec interest omnino
comeditur ne gratiam perfundat ulli reuocet. Siquidem propter
sanguinem ille prestatum in seuis quoque nefas an sit verum
propterea mitiorum. Nam et Cornice fabule de stupris vir-
ginum loquitur aut a moribus meretricum et quo magis
sunt eloquentes qui flagitia illa fingunt eo magis scilicet
in elegantia persuadent et sanctis inheret audientium
memorie usque numerosi et ornati. Item tragice historie
subiungunt oculis paranda et incesta regum malorum et co-
rumpunt scelera demonstrant. Hystorionum quoque ipu-
dissimi motus quid aliud nisi libidines et dolores et in-
stigant quorum enervata corpora et mulierum excessum
habituque molita impudicas ferias et honestis gestibus
metunt. Quid de minimis loquar corruptelam perfere-
tibus disciplinam qui dolores adulteria dum fingunt et si

mulatis erudunt ad vicia quid iuvenes a virgines faciant
in hoc et fieri sine pudore et spectari ab omnibus libenter cernunt.
Admonent utique quid facere possint et inflamant libi-
dine que aspectu maxime conitatur ac se quisque pro sexu in
illis imaginibus figurat probantque illa dum vident et ad
herentibus viris corruptiores ad cubacula cernunt. nec parum
modo quos prematuris viris nubium non oportet sed etiam
senes quos peccare iam non dicitur. Circensium quoque ludorum
ratio quid aliud habet nisi leuitatem uanitatem infamam.

Tanto namque impetu conitantur ac in furorē quanto illis in
petu currit ut iam plura spectacula exhibeat qui spectandi
gratia veniunt cum exclamare et efferri et exilire ceperint.

Vitanda ergo spectacula omnia non solum ne quid vitiorum pro-
pitiis insidiat sedata et pacifica esse debent si ne animus
nos voluptatis consuetudo delineat et a deo atque bonis
operibus auertat. Nam ludorum celebrationes deorum festa sunt
siquidem ob natales eorum ut templorum nouorum dedicationes
sunt instituti. Et permixtae quidem uenationes quae vocantur munera.

Saturno sunt attributa Iudi autem senen liberos Circenses vero
Neptuno paulatim in et ceteris diis idem honores tribui ceperunt.
Singulique Iudi nominibus eorum consecrati sunt sicut Sisimusi
pito in libris spectaculorum docet. Si quis igitur spectant
interest ad que religionis gratia conuenit decessit a dei cultu
et ad deos se contulit quorum natales et festa celebrant.

De voluptate aurium et quid sibi velit diuinorum eloqui-
orum simplicitas que omnibus rationibus et floribus pompis
que verborum preferenda est. **Capitulum 21um.**

Adriani voluptas ex votum et tantum suauitate papit
que sit ita vitiosa est quam oblectatio illa de qua diximus omni-
loquium. Quis enim non luxuriosus ac neque putet eum qui seuitas
artem domi habeat. Atque nihil refert utrum ne luxuriam
solus domi an in ipso exercet in theatris. Sed iam de specta-
culis dictum est restat unum quod est nobis expugnandum ne rapia-
mur his que ad sensum integrum penetrant. Nam illa omnia
quae vobis tacent id est aeris et nervorum suaves scem possunt
facile gratiam quia non adherent nec scribi possunt. Carmen
autem compositum et oratio in suauitate desipiens caput me-
tes quo voluit impellit. In homines tracti tamen ad religionem
dei accesserunt ab aliquo ipso doctore fundati minus
credunt. Assueti enim dulcibus et politis sive orationibus sive ca-
minibus diuinarum litterarum simpliciorem coemque sermonem

p[er] sordido aspiantur? Id em querut quod sensu demulcat
 presuadet aut quicqd suauis est Et aio p[er]mit[te]t[ur] dū delectat
 m[er]ito. Nū igit[ur] deus et mētis et v[er]bis et lingue artifex
 diserte loqui nō p[ot]t. Immo vō sūma p[ro]videntia carē suō
 voluit ea que diuina sūt vt omēs intelligēt q[ui] ip[s]e oib[us]
 loquebat[ur]. Ergo qui v[ir]tutis studet qui nō vult se ip[s]e denipe
 abinat inimicas ac noxias voluptates q[ui] aīam sibi vni
 niant vt corpus sibi dulces p[re]ferant. vera falsis etna
 breuib[us] utilia iocundis. Nichil asp[er]u gratū sit nisi quod
 iuste qd p[ro]p[ri]e fieri videas. nichil auditu suauis nisi qd alit
 aīam meliorēq[ue] te reddit. Max[im]e h[ic] sens[us] nō est ad ui
 tū detorquend[us] qui nob[is] d[omi]no dat[us] est vt d[omi]nā de ip[s]o
 pe possem[us]. Itaq[ue] si voluptas est audire cant[us] et car
 mina dei laudes canē et audire iocundū p[ot]t. Hec est vo
 luptas vā que comes est et socia virtutis. Hec ē nō ca
 ducta et breuis vt ille quas appetūt qui corpora vt penides
 seruiūt sed p[er]petua et sine vlla intermissione delectans
 Cuius finis si quis exerceat nichilq[ue] aliud ex volupte
 petierit nisi ip[s]am voluptatē. hic mortē meditat[ur]. q[ui]
 sicut vita p[er]petua in v[ir]tute est ita mors in voluptate. A
 em tp[or]alia maluerit carebit eternis cui eterna p[ro]p[ri]e
 celestia habebit. *De voluptate olfactus et gustus qua
 vir prudens cuitare debet vt laqueos et tendiculas mortis*

Ad voluptates aut saporis et odoris qui duo *Ca[m]m. 22^m*
 sensu ad solū corp[us] p[er]tinet nichil ē qd a nob[is] dispu
 tetur nisi quis forte exigit vt dicam[us] turpe esse sapienti
 ac bono si ventri et gule seruiat si vnguentis oblit[us] vt
 florib[us] coronat[us] iacet. Que q[ui] sūt vtiq[ue] insipies et i[rr]epta et nich
 ile et q[ui] vt odor quidē v[ir]tutis attingit quis fortasse asp[er]ia
 dixerit. Cui[us] g[rat]o illa facta sūt n[on] vt h[ic]s suam. At em sepe
 iā dictū est v[ir]tutē nullā futurā fuisse nisi habent[ur] que
 opprimēt. Itaq[ue] sent oīa d[omi]n[us] ad instruendū certamē rerū
 duarū. Ergo illecebre iste voluptatū arma sūt illiq[ue] aug
 opus vni[us] est expugnāe v[ir]tutē iustitiāq[ue] ab hominib[us] ex
 cludē. His blandimentis et suauitatib[us] titillat aīas. sat
 em quia mortis est fabricatrix voluptas. Nam sicut d[omi]n[us]
 hominem ad vitam non nisi p[er] v[ir]tutē ac laborē vocat
 ta ille ad mortē p[er] delicias ac voluptates. Et sicut ad ve
 rū bonū p[er] fallana mala sic ad verū malū p[er] falla
 tia bona puenit. Cauenda sūt igit[ur] oblectamenta ista
 tamq[ue] laquei et plage ne suauitatu[m] molitie capti subdi

tionem mortis in ipso corpore dedignamur aut nos mancipamus
De voluptate tactu et quare homo sit vehementior quam in ce-
teris animalibus et quare per eum dyabolus turpitudines inge-
rat et pericula seherme et de licito coitu et illicito et quare
inter omnia animalia sola mulier pro conceptu sit patiens
virum et quis sit continentie uel incontinentie locus. Ca. 3^m

Vero nunc ad eam qua peragitur ex tactu uoluptate qui
sensu est quidem totius corporis sed ego non de ornamento
aut vestibus sed de sola libidine dicendum mihi puto quod maxime
coherenda est quia maxime noceat. Cum excoGITasset deus duos
sexuum rationem attribuit. Hys ut se inuicem appetent et con-
iunctione gauderet. Itaque ardentissima cupiditate naturam
animalium corporibus admiscuit ut in hos affectus audissimè
mererent eaque ratione propagari et multiplicari gratia possent.
Sue cupiditas et appetentia in homine vehementior et actior
inuenitur. Vnde quia hominum multitudinem uoluit esse maiorem
ul' quam uirtute soli homini dedit ut esset laus et gloria in co-
herendis uoluptatibus et abstinentia sui. Sicut ergo adusa-
ria nostra quanta sit vis huius cupiditatis. Quam quidem natura
te ducere maluerunt eaque a recto et bono ad prauum et ad ma-
lum trahunt. Illa enim desideria immittit ut aliena gra-
minet quibus hunc prauum sine delicto licet. Obviant quippe o-
culis irascibiles formas succubitus fometa et vitij pabu-
lum subministrat. tum in intus uisceribus stimulos omnes qui
turbat et commouet et naturale illud intus atque inflamat ar-
dore donec uicetum hominem triplicatque denupiat. Ne
quis esset qui penarum metu abstinere alieno. Lupanaria
quoque constituit et pudorem infelicitum mulierum publicauit
ut ludibrio haberet tam eos qui fatiunt quam quas pati ne-
cesse est. Hys obsecratoribus animas ad salutem gemitas velut
in tempe gurgite demersit pudorem extinxit. Pudiciam
flagitauit. Ideo etiam mares maribus admiscuit et nephan-
dos coitus contra naturam contra institutum dei machinatus est.
Sic imbuunt homines et armanit ad nephas o. Quid enim
potest esse scilicet hys qui etate imbecille et perfidio indigentem
libidini sue depopulanda sedandaque substrauerunt. Non
potest hoc res per magnitudinem scelus enarrari. Nichil am-
plius istos appellare possim quam impios et periculosos quibus
non sufficiat seruis a deo datis nisi etiam sunt seruus prophane
ac petulant. Illudant. Nec tamen apud illos leuia et quasi
honestas sunt. Quid dicam de hys qui abhominanda non

libidine & infamia potius erant piget dicere siquid hys
 facti credamus quos non piget facere. Et tñ dicendum est quia
 fit de istis loquor quorum teterrima libido et erenabilis
 furor nō capiti quidem parit. Quibus hoc vbi aut qua
 indignatioe tātū nephas psequar. Vnde ostinū lingue
 sceleris magnitudo. Cū igitur libido h' edat opa et h' fac
 noia designet ad usus eam virtute maxia sum⁹ quisq⁹
 affect⁹ illos frenare nō pōt cohibeat eos mē. p'scriptū legit
 hui⁹ thori vt et illud qd' auide assequat⁹ et tñ m
 p'ctm non inadat. Nam quid sibi homines p'diti volunt
 Nempe honesta opa voluptas sequitur si ipam p se appe
 tit iusta et legitima sibi p se licet. Et si aliqua nōitas
 phibebit tñ vero maxia adhibenda virt⁹ est vt cupidita
 ti omīnē relinquitur. Nec tñ alienis thoris q' attinge
 nō licet vera enā publicis vlgatissq' non licet. Abstinerē
 de⁹ p'cepit. Docet⁹ nos cū duo mē se corpa fuerint copula
 ta vnū corpu effice. Ita qui se ceno immergit ceno sit obli
 tus mē est. Et corpu quidē cito ablui pōt. Mens autē tota
 gione tñ in corpis inquinata non pōt nisi et longo tpe
 et multis bonis opib⁹ ab ea que mhesit colluione pur
 gari. Oportet q' sibi q'q' p'ponē duorū feruū quictione
 gignendi cā data esse homib⁹ eāq' legem hys affectib⁹
 posita vt successione patet. Sicut autē nob' dedit deus nō
 vt spem⁹ voluptateq' capiem⁹ s' vt videam⁹ p' eos act⁹
 qui p'met ad vitē nūte. Ita gentib⁹ corpis parte qd' no
 men ipm docet nulla alia cā nisi effigende sobolis ante
 p'm⁹ hui⁹ diuina legi summa denotione parendū est. Sic
 omēs qui se disciplinas dei p'fitebūt ita morati et msti
 tuti vt ipare sibi possint. Nam qui voluptatib⁹ indulget
 qui libidm obsequit⁹ i' aiam suā corpori māpat ad
 mortēq' g'dempnat quia se corpori addixerūt in quo hz
 mors p'latem. Vnusquisq' q' q'ntū pōt formet se ad vere
 cūdiā pudoreq' colat castitate consua et mēte tueatur.
 Nec tñ legib⁹ publicis pareat s' sit supra omēs leges q'
 lege dei sequit⁹. Quibus bonis si assueuerit cā pudebit cū
 in detiora descende. Modo placeant recta et honesta q'
 meliorib⁹ iocundiora sūt q' praua et inhonesta peiorib⁹.
 Nondū oīa castitas offitia exequit⁹ sū quā nō mō deus
 intra priuatos parietes s' etiam p'spno lectuli timō
 fidem seruet. Non enī sicut iuris publici rō est sola
 mulier adultera est que habet aliu. marit⁹ aut etiam si

plures habeat a crimine adulterij solutus est s; diuina lex
ita duos in meretrice qd est in corpore vnu pari iure co
iungit vt adulter habeatur et quisquis copagem corporis in
diuisa distraxerit. Nec ob aliam tam deo in rebus aiantes
suscepto fetu maribus repugnare voluisset sola omni mu
lieri patiente viri fecit s; ne feminis repugnans libido
coegeret viros aliud appetere coq; facto castitatis glam non
tenent. Sed neq; mulier virtute pudicitie capet si peccare
non posset. Nam quis mutuū aial pudiciū esse dixerit qd
suscepto fetu mari repugnat. Quod ideo facit quia nūc e
in dolore atq; piculū ueniat si admiserit. Nulla igit lang
est nō facere qd facere non possis. Ideo aut pudicitia in hoc
laudat; quia nō nalis est sed voluntaria. Peruadenda igit fides
ab utroq; alteri est vno exemplo gmentie docenda vxor
vt se caste geat. Iniquū est em vt id exigias qd prestare
ipe non possis. Que iniquitas id efficit pfecto vt essent ad
ulteria feminis agere ferentibus prestare se fide nō exhibe
tib; mutuā caritate. Deniq; nulla est tam pediti pudo
ris adultera que non hanc tam vitij suis pretendit
iuriā se peccando non facere s; referre. Quod optie qui
tiliang expressit. Homo inquit neq; aliam meretrice absti
nes neq; sui castos q mī se nā genera es sūt. Nā neq;
maritus ita corumpendas aliorū iunges occupatq; pū ua
rare domesticę sanctitati et vxor cū in tale incidit mēto
mū exemplo ipso conuicta aut imitari se putat a vin
dicari. Cauendū ne igit occasione vitij mēa iupanha
deniq; si assuescat iūte mores duorum et iugū paribus
animis ferat. Nos ipos in altero cogitemus. Nā fere
in hoc iusticie summa consistit vt non facias alteri quicqd
ipe ab altero pati nolis. Nec sūt q ad gmentia papi
ūtur a deo s; in ne quis diuina pcepta inscribere
se putet posse addant; illa vt oīs calupnia vt omnia
sio fraudis rimoueat; adultera esse qui a marito di
missam duxerit et cū qui pter crimen adulterij vxore
duxerit vt altera ducat. Dissolui em corpus et distra
hi deo nolit. Preterea et aio gupiscat. Adultera em
fieri mēte si ul' imagine voluptatis sibi ipa depix
erit. Mens est em q peccat q immoderate libidinis seu
tū cogitatione gpletitur. In hac crimen i hac omne delictū
tū. Nam et si corpus nulla sit labe maculatu nō gstat

In pudicitie rō si ammis mēstis est n̄ illibata castitas vi-
deri p̄t ut constantia cupiditatis inq̄nauit. **N**ec vō aliq̄s
existimet difficile esse frenos ip̄onē voluptati eaq̄ vagā
et errātē castitatis pudicitieq̄ limitibz includē n̄ p̄po-
siti sit homibz enā vince ac plimi btam atq̄ incorrup-
tā corpis integritatē retinuerūt multiq̄ sūt qui hoc
celēsti vite genē felicissime p̄seuant. **Q**uidē deq̄ non
ita fieri p̄cepit tāq̄ asrigat quia gnari hoies oportet
s̄ tāq̄ sūat sūt em̄ q̄ntā hys affectibz ip̄osueit n̄m
tem si quis h̄ inquit facē potuerit habebit ex iniam
ignabilemq̄ mercedem. **Q**uod otmentie genz quasi fasti-
giū ē oīm cōsumatioq̄ vtutū ad quā si quis em̄i atq̄
eluctari potuit. **H**ūc seruū deq̄ hūc discipulū m̄gr ag-
noscat. **H**ic trā triumphauit hic cū cōsilio deo q̄ vtutem
dei cepit. **H**ec quidē difficilia vident. s̄ de eo loquimur
nū talitatis oibz tremis iteri in celū parat. **N**ā q̄
virtz in dei agmitione cōsistit om̄ia grātia sūt dū
que ignores ubi cognoueris facilia p̄ ip̄as difficulta-
tes nobis exuendū qui ad sumū bonū tendimus.

**De p̄ma et fructu eiq̄ et cōsue stimulis et de fructu
iudicio dei et ex q̄bz sacrificijs et i q̄ ara posat placari.**

Nec tñ depnat aliquis ut de se despet si aut m̄ **Cam. 22^m**
Cupiditate vitz ā libidine ip̄ulsz ā errore deceptz aut
vi coactz ad iusticie viā lapsz est p̄t em̄ rediri ac liberari si
cū peniteat actorū et ad meliora q̄s̄ satis deo fatiat qd̄
fieri posse. **C**icero nō putauit. **C**uius h̄ m̄ adhademmo vba
sūt q̄ si licet ut hys qui intine deerrauissent sic vitam
deuam secutos corripere errore in penitendo facilius esset mē-
datio temeritatis licet plane. **N**am si liberos n̄os n̄ delin-
torū suoz cūm penite correctos esse arbitrem. et abdi-
catos abiectosq̄ n̄s̄ tñ sustentamz vitendo posse placari.
Ergo idē deus ac patres indulgentissimz remissurū se
penitentibz p̄ta p̄mittit et oblitteaturū om̄es m̄q̄
tates eiq̄ qui iusticiā denuo cepit opari. **S**icut em̄ nichil
p̄dest male viuenti antea vite p̄bitas quia supue-
niens neq̄tia iusticie opa deleuit. **I**ta nichil offitū
p̄ta recta correcto quia supuenies iusticia labem vite
p̄ioris aboleuit. **Q**uem em̄ facti sui penitet errore
suū pristinū intelligit. **I**deoq̄ meliū ceteri et signifi-

gpluo

115. 65

tantius **M**etanocam dicunt quā nos latine possumus resi-
piscencia ducē. **R**espiciat em̄ ac mētē suā quasi ab insa-
ma recipit q̄ errati piget. **C**astigatq; seipm̄ demētie
et confinat anm̄ suū ad rectius viuendū. **T**um illud ip-
sū maxie cauet ne euzus in eosdē laq̄os inducāt. **D**e
mā multa quoq; aīalia in fraude capiūt si aliquo se
modo in fugā extrinuerit fuit postmodū cautiora vi-
tantq; se oīa in quibz dolos insidiasq; senserūt. **S**ic ho-
minē p̄mā cautū ac diligente facit ad euitanda p̄ta-
r̄ que semel fraude dēdeit. **N**emo em̄ p̄t ee tā prudēs
tam circūspectq; ut nō aliqn̄ labatur. **E**t idcirco deq; ibe-
nitate n̄rām sciens p̄ sua pietate apuit hōi portū
salutis ut huic n̄nti cui fragilitas n̄ra subiecta ē me-
diuina p̄mē subueniret. **E**rgo quicūq; aberrauit rese-
rat pedē seq; q̄ p̄mū respiciat ac reformet. **3** renouatē
gradū supasq; euadere ad auras hoc opus hū labor/
est. **D**egustatis em̄ male iocūde voluptatibz p̄x diuel-
li ab hīs possūt. **F**acilius recta sequerēt si eazū suau-
tates nō attigissent. **3** si exipiat se male p̄uituti cō-
dēpnabit. hīs error oīs si errore suū vita meliore ex-
rexerint. **N**ec lucra se quisq; putet si delicti cōsuū non
habebit. **P**ot̄ ille oīa in cuius aspectu viuim̄ n̄ si vni-
ūsos hōies celare possumus. **D**eū possumus. **C**ui nichil absco-
ditū nichil p̄t esse secretū. **E**t hortatiōes suas **S**eneca
mirabili fma t̄māuit. **M**agnū inquit nescio qd̄ ma-
iusq; q̄ cogitai p̄t nūmē ē nū viuendo opam̄ damq;
huic nos appbem̄. **N**ichil p̄dest inlusa ēē oīam̄ pa-
temq; deo. **Q**uid veriq; dici potuit ab eo qui deū noscīt q̄
dictū est ab hōie vere religionis ignaro. **N**ā et maiestate
dei exp̄esat maiore ēē dicendo q̄ ut eā cogitatio ment̄
huāne capere possit et ip̄m vitatis attigit fontē sentiendū
vitā hōmū sup̄uamā nō ēē. **U**t **E**pycuri volūt si deo
ab hīs operā viuendo dari siquidē iuste ac pie viue-
rūt. **P**otuit esse verq; dei auctor si quis monstrasset
aut otemptissz p̄fetto zenonē et m̄gēm suū cōtione
si vere sapie ducē nactq; esset. **H**uic nos inquit appbe-
mus celestis p̄sus oīo nisi antecēdēt ignoratiē oīfessio
Nichil p̄dest inlufam esse oīam̄ patemq; deo. **N**ullus

ergo mendatio nulla diffinitioni long est quia parietibus
omni homini submouet. Dei aut diuinitas nō visceribus
submoueri potest quo minus totum hominem penetrat et norat
Item in eiusdem operis primo cū agas inquit quid machi-
nas quid abscondis **Custos** te tuus sequitur. **Alia** tibi pēgi-
natio subduxit aliam mors aliam valitudo. **Heret** hī qd nū-
q̄ care potest cūd loquā abditū legis et arbitriū remoues qu-
ta tibi contigisse ut oculos omni effugias. **Demēs** quid t-
pdest nō hīc consū hūi oīam nō minus mirabilis
de oīa et deo **Julius** meminit inquit deū se hīc teste idē
ut ego arbitror mētē suā qua nihil hōi dedit deus ipse
diuinitas. **Ite** cū de iusto ac bono viro loquē. Itaq talis vir
inquit nō mō facit sed ne cogitare quidē quicquid audebit
qd non audeat p̄dicare. **Purgem** iū oīam q oculis
dei p̄uia est et ut ait idē p̄ ita diuinam ut cōne nob red-
dendā arbitrem̄. **pute** musq nos momentibus oīb nō i
aliquo ut ille dixit oīb ire theatro ab hōib s̄ desup spec-
tari ab eo qui et iudex et testis ip̄e futurus ē. **Cui** cōnem-
vite repositenti actus suos nō infirmari licebit. q̄o satius ē
ā effugē oīam ā nosipos ultro ap̄ire animū et p̄māe
rearsis vlnereb̄ effūde quibz nemo alius mederi pot n̄
solus ille qui gressu claudis iusū cetis reddidit macu-
lata mēbra purgavit mortuos excitauit. **Ille** ardorem
cupiditatis extinguet extirpabit libidines inuidiam
distrahēt irā mitigabit ille cedit verā et p̄etua sanita-
te. **Appetenda** est oībz mediana hī qm̄ maiore p̄iculo
veratur aīa q̄ corp̄ et q̄ p̄mū latentibz morbis adhi-
benda curatio est. **Neq̄** em̄ si veat aliquis oculorū ane-
clare mēbris oībz integris firmissima totiq corp̄is
valitudine tū cū dixerim sanū si efferat ira supbia tū-
midus infletur libidini p̄mat cupiditatibz inardescat
s̄ potius cū qui ad alienā felicitatē nō attollat oculos
opes nō admittet. **Alienā** mulierē sancte videat nihil
ōmo appetat nō cōcupiscat alienū nō inuidat vlli nō
fastidiat quēq̄ sit hūilis misericors bñficus mitis hūan⁹
pax in aīo ei⁹ p̄etua v̄setur. **Ille** homo san⁹ ille iust⁹
ille p̄fect⁹ est. **Quisq̄** iū hīs oībz p̄ceptis celestibus
optemperauit hic cultor est veri dei cui⁹ sacrificia sunt
mansuetudo aī et vita inocens et act⁹ boni. **Ecce** oīa

Vle bñ

Julius

P

nō q̄ p̄ de p̄fecto

qui exhibet totiens sacrificat quotiens bonū aliquid ac piū se
reū. Deq̄ em̄ nō dīdāt victimā neq̄ muti aialis neq̄ mor
tis ac sanguis s̄ hominis et vite. Ad quod sacrificiū neq̄ ver
bem̄ opus est neq̄ fibris neq̄ respitibz q̄ sūt utiq̄ vāns
sima s̄ hys que de intimo pectore pferūt. Itaq̄ in aīa dei
q̄ vīa mārīa est et q̄ in corde hōis collata iūmā nō p̄t
sanguine iusticia īponit. pānā fides īnocentia castitas
abstinentia hīc est verissimū ritū. Hec illa lex dei vī a līe
rone dōm̄ est. Prædara et diuina sp̄ que recta et honesta
iubet. Vefat pūa et turpia cui parente scissime ac certissime
legi iuste ac legitime nāt̄ est vīe. Cuius legis pauca eq̄dē
capita posuit quā sū volūta q̄ me tūmō esse dictū
que sumū fastigui vīuti et iusticie īponeret. Si quis vo
let cetera omnia oprehendere ex fonte ip̄o petat vī ad
nos riuo ip̄e manauit. *De differentia doni et sacrificij di
uini et forma laudandi deū et orōnis forma et fructu. Ca. 24.*

Dūc de sacrificio ip̄o pauca dicam. Ebur iquit pla
to nō castū donū deo. Quid ḡo putā se et certa p̄iosa
p̄mo vero nō castū donū deo. Quicq̄ corūpi quicq̄ subripi
pt. Sed sicut h̄ vidit nō optere vīenti offri aliquid quod
sit ex mortuo corp̄e aut illud nō vidit nō debē īcorpali mu
nī offri. Cūto meliū et verū. Tenetā. Volū ne vos īq̄
deo cogitare magnū et plandū et maiestate leu veneran
dū amīcū et sp̄ in p̄mo non ī īmolatiombz et sāguīe
multo colendū. Que em̄ ex tūctidatione īmerētū vo
luptas est s̄ mēte pura bono honestoq̄ p̄posito nō tēpla
illi ḡestis in altitudīe s̄xis extruenda sūt in suo cūq̄
conseruādā est pectore. Vestes igit̄ et gēmas et cetera que
habent. in p̄mo si quis deo putat rara. Id plane quid sit
deus nescit nū pūat voluptati esse eas res quas enā hō
si ḡtempit iure laudabit. Quid ḡo castū quid deo diḡm̄
nisi q̄ ip̄e in diuina lege illa p̄posuit. Duo sūt q̄ offer
ri debeant. Donū et sacrificiū ad tēp̄. Verū apud istos q̄
nullo mō rōne diuinitatis intelligūt. Donū ē quicquid
auro argentoq̄ fabricat̄. Itē quicq̄ purpura et serice tex
itur sacrificiū est vīctima et q̄nq̄ in aīa cremāt̄ s̄ vīq̄
non vīt̄. Deus quia et ip̄e īcorruptū est et illud totū ī
corruptibile. Itaq̄ deo vītrūq̄ īcorruptibile offerendū est
quo vītutur. Donū est integritas aī sacrificiū laus et hō
nūs. Si em̄ deo non videt̄. ḡo hīs rebz reli debet que
non vident̄. Nulla igit̄ alia religio vera ē nisi que
virtute ac iusticia constat. Cū aut̄ deo iusticia hōis

No. 14. 2mo

vat: intellectu facile ē. Si em̄ iusto fuit hō accepta imor-
 talitate metū deo seruit. **H**ōies aut nō nisi ad iustitiā
 nasci tū p̄bi veteres tū enā cūcō suspiciat. differēs em̄
 de legibz. Sed in om̄ inquit que in hōm̄ doctorū disputa-
 none versant. nichil ē p̄fecto p̄estabilis q̄ plane intelli-
 gi nos ad iustitiā esse natos. Id ḡ solū deo exhibē atq; offere
 debem⁹ ad qd̄ capiendū nos ip̄e ḡnauit. **H**oc aut duplex
 sacrificij gen⁹ q̄ sit verissimū. **T**rimegista hermes p̄doneq;
 testis est qui nobiscū id ē cū p̄p̄is quos sequim⁹. tā re q̄ v̄b̄
 congruit de iustitiā sic locut⁹ est. **H**oc v̄bū o fili adora et
 cole. **C**ult⁹ aut dei v̄n⁹ est malū nō esse. **I**cē in nullo ser-
 mone p̄fecto cū claudisset. **A**sclepiū querentū a filio suo
Utrū placeat patri eis p̄ferri thūs et alios odores ad sacri-
 ficiū dei exclamauit. **B**ene v̄n̄ o my nate o asclepi. **E**st ei
 maxia impietas tale quid de illo vno ac singulari bono i-
 am inducē. **H**ec et hys filia hui⁹ nō queunt. **O**m̄ em̄
 quicūq; sit plenus est et om̄ m̄ime indiges. **N**os vō gra-
 tias agentes adorem⁹. **H**ui⁹ em̄ sacrificiū sola b̄ndictio et
 recte v̄bo em̄ sacrificari oportet deo. **S**i quidē de⁹ v̄bū ē vt
 ip̄e ḡfess⁹ est. **S**ūm⁹ igit̄ colendi dei ritus ē ex ore iusti
 hōis ad deū dicta laudatio. **Q**ue tū ip̄a vt deo sit accep-
 ta et hūilitate et timore et deuotione maxia opus ē. **N**e
 quis forte integritatis atq; m̄ocentie fidutiā gerēs timo-
 ris et arrogantie crine incuriat. eoq; facto grām v̄tutis
 amittat. Sed vt sit deo rati⁹ oīq; macula ureat. m̄iam
 dei sp̄ impleret. **N**ichilq; aliud p̄cet⁹ nisi p̄tis suis
 venia licet nulla sint. **S**i quid aliud desiderauit. nō ē
 opus dicto scienti quid velim⁹. **S**i quid em̄ boni euene-
 rit. grās agat. si quid mali satisfariat. et id sibi ob p̄tā
 sua euamisse fateat. **E**t nichilōq; enā in malis grās
 agat et in bonis satisfariat. vt idē sit sp̄ et stabilis et im-
 mutabilis et t̄onauiss⁹. **N**ec tū hoc in tēplo putet sibi
 esse faciendū s; et domi et in ip̄o etiā cubili suo. **S**eq; de
Senū deniq; habeat deū sp̄ in corde suo consecratū qm̄
 ip̄e est dei templū. **Q**uod si deo p̄u ac dno hac assiduita-
 te hō obsequio h̄ deuotione serueis cōsumata et p̄fecta
 iustitiā est. **Q**uam qui tenuit hic vt an̄ attestati sum⁹
 deo parauit. **H**ic religioni atq; offitio suo satis fecit.

Explicit liber sextus :

Deo gratia

Inapuntq; Capla septimi libri :

O Vid dictū in p̄cedentibz libris ciuid restat dicendū in
 ultimo q̄ sit credituri vitati et q̄ nō et q̄re. **1**
Quāre scilicet id ē felicitissimā statū futura ē post
 iudiciū et q̄re rō mūdi nō p̄t ab hōie p̄prehendi et q̄ verā sa
 pientia nō assequit̄ quis bñficio nē p̄ grē. **2**
 Quāti errauerit stōia de ratiōe mūdi et auctōe om̄i dō
 et hōie p̄ quē factus ē mūdus et q̄ manifestis contra
 epycurū cōmibz docetur mūdū et oīa q̄ meo sūt ē dei p̄
 uidentia gubernari. **3**
Quāre res ad aliqūe v̄sū facta est etiā aliqua illa que
 oīo videtur esse mala q̄re hō creatū sit corpōe fragilis
 et capax cōm̄is. **4**
 Quare hō creatū sit et q̄re ex cōm̄is constet et q̄ ei dōiciliū
 constitutū est in medio et vita duplex p̄pōm̄e quārū al
 tera ministrat nā et alia largit̄ grā et quid significet
 q̄ homo p̄mū quadrupedibz conformatur et postea eu
 ritur et t̄m v̄lit p̄ctio cōm̄is. **5**
Item quare mūdus creatus sit quare homo et q̄ mams
 sit cultz deozum. **6**
 Quare p̄hi nequuerūt op̄prehendē vitatē integre qm̄
 t̄n sicut exēpla declarant particula op̄prehenderūt totam
 s̄ defendere nequuerūt. **7**
 De immortalitate aīe et quibz eam argumētis plato sit co
 natus astruere. **8**
 Que sit dei immortalitatis aīe fidelis assertio et q̄ laborz
 virtutūq̄ f̄mis beata eternitas est. **9**
Ite de immortalitate aīe et q̄ virtū semel habita p̄petuat̄
 et amitti nō p̄t et q̄ vita duplex est et de mortē hōi
 due p̄pōnuntur. **10**
 De resurrectione corporū mortis et morte aīaz p̄petuitatē.
Ite de immortalitate aīe cōi lucetū et epycurū et de dīna
 mētis et aīe et de corporū resurrectione. **11**
 Quibz testimoniis immortalitas aīe app̄bat̄ et futurū
 iudiciū dei et q̄ntū aristoteli alios v̄cēt i errore. **12**
 De fine mūdi et errore caldeoꝝ de etate mūdi et q̄ post
 sex etates id ē sex milia ānoꝝ statū mūdi mutabit̄ et re
 nouabit̄ et q̄ mille ām sūt vnus dies dei et q̄ p̄q̄ iudiciū
 mille ām̄s regnabūt electi dei in t̄m. **13**
Quā submersio pharaonis et egyptioꝝ et libeatio hebre
 oꝝ de seruitute egypti p̄figurant libeatiōe electoꝝ
 et rephoꝝ dāpnationē que futūa et q̄ romanoꝝ ip̄m

an̄ delectabit et in aſiam ſūma p̄tas r̄ueret. Et q̄bus etatū
gradibus roma creueit et deſinet. **16**

Quo ip̄erij ventura ſit deſtructio et q̄ illa ſigna p̄ceſſura
ſint ſc̄dm̄ vaticinia p̄pharū et ſibille. **17**

De aduentu magni p̄ph̄e qui Elyas ab alijs dicit et quō in
terficiet ab anticriſto et reſurget die 3^a et aſcendet in ce
lū et de p̄ſecutione eccl̄ſie quam inferet ant̄xp̄s et de
miraculis eijs. **18**

Quo hec p̄nūtiata ſint et vaticinijs p̄pharū et ora
culis gentiliū vati et v̄ſibz ſibillimis. **19**

Quo xp̄s et quibz p̄cedentibz ſignis deſcendet de celo
vt interficiat ant̄xp̄m et tyrānos et ip̄os delectat de ſua et
q̄ vigilie nocturne xp̄ianorū ideo inſtitute ſūt q̄ xp̄s
de nocte venturus ē et q̄ dii et cultores eorū dabunt m̄e
dio ſicut ſibilla p̄dixit. **20**

Quo aperietur inferi et reſurget mortui et qui iudicandi
ſūt et qui non. Et quō h̄ ſibilla p̄dixit et qua r̄one o
m̄ia n̄ im̄ortis ſit patibilis ē poſſit. **21**

De pot̄tia dei que p̄ merito auuſq̄ p̄t angelos et h̄oies
punire de carnis im̄ortalitate poſt reſurrexione de d̄ra
ignis iehemialis et ignis cois et quid in electis uel
reprobis operetur. **22**

Et h̄c a quibz d̄m̄ d̄m̄ ē poetica et v̄n ad notione
uenerunt poetarū et quibz deſuſ corūperunt v̄tutē et
letheū am̄e et alia ſaſtaſtica r̄duerunt. **23**

De reſurrexione et q̄ putagoras et alij p̄hi in epte locuti ſūt
de Anaſtaſio m̄ch̄etes aīas t̄uaia t̄iſſe corpa. **24**

Et ſm̄ vaticinia ſibille poſt iudiciū p̄ mille ānos reg
nabit in ſc̄a filijs dei cū electis ſuis in ſc̄a ciuitate quam
conſtituet et q̄ dyabolus mille ānis v̄m̄netur et oīs cre
atura māſueſcet et ad iocū d̄itatem ſeruet h̄oi. Et xp̄s
ab h̄om̄ibz colet. vt deus et d̄ns. **25**

Quo nō reſtant ex quādā ſcripturarū aſſertione n̄ ducē
h̄i ām̄ uſq̄ ad r̄etū muocationē et q̄ ſm̄s nō aderit n̄
roma deſtructa. **26**

De elapſe mille ānis aurei ſc̄i p̄ iudiciū ſoluet ite dy
abolo et cōtabit gētes vt ſc̄am expugnet citate et obſidebt
eā et quō ea deo oīo deſtruet et p̄eis et̄nis kadet el̄as h̄oibz
h̄iſſay ad gl̄am̄ āgeloz p̄ reſurrexione ſc̄am. **27**

Exhortatio vt om̄es p̄erēt ad ſuſcipiendā cū r̄ligioe ſapias
p̄ quā ad b̄iſſima p̄ueit. et̄ne vite b̄itudine. **28**

*Quid dictū in precedentibus libris quid restat dicendū in
ultimo q̄ sint credendi veritati et qui nō et q̄re. Ca. p̄m*

Bene habet iacta sūt fundamēta solū ieiūm
ut ait sūmꝰ orator. Verū nos nō fundamēta
solū ieiūm q̄ firma et p̄dnea essent op̄i p̄se
rendo si magnis robustisq̄ molibꝰ edificā
totū pene vsq̄ ad sūma p̄duximꝰ. Restat
id qd̄ est multo facilius ul' tegē ul' ornāe sine q̄ tū p̄ora
op̄a et mutilia sunt et ingrata. Nā quid p̄dest ā sanlis
religiombꝰ liberari aut intelligē verū quid ā vanitate
false sapie p̄uide' aut que sit verā cognoscē' quid mō
p̄dest celestia illā iustitia defendē' quid cū magnis diffi
cultatibꝰ cultū dei tenē' que est sūma v̄tus nisi cū diu
nū p̄miū b̄ntudinis p̄etue subsequat'. de qua nob̄ est
in hoc libro differendū. Ne p̄iora oīa irrita et infruc
tuosa videant'. si hoc cuiꝰ tā illa suscepta sūt in iertū
r̄linquamꝰ. Ne quis forte arbitret' tantos labores itas
sū suscipi. dū eorū celesti mercede diffidit quā deꝰ statu
it ei qui h̄ suavia t̄re bona p̄ sola modiq̄ virtute
gtempseit. Satis et huiꝰ parti fatiamus tū testimo
nys diuinariū l̄rariū tū enā p̄babilibus argumētis
ut eꝰ clarū sit et futura p̄nibꝰ et diuina et̄nis et
p̄etua breuibꝰ esse antepōnenda qm̄ sūt tp̄alia p̄
mia vitiorū sempiterna virtutū. Exponenda igit'
cōne mūdi ut facile possit intelligi et qm̄ et quare ef
fectus sit et a deo eꝰ plato qui de mūdi fabricatione
disseruit n̄. s̄are docente discit. ignorabat. Ideoꝰ m̄pe
tū dicit esse fabricatū. cūmod̄ longe scius est qm̄ q̄
quid est solidū et graui corp̄e ut minū cepit aliqñ ita
fme capiat n̄re est. Nam Aristoteles tū nō videt quē
admodū posset tāta rerū magnitudo intēire et hanc
p̄s̄ptionē vellet effugē' s̄p̄ aut fuisse mūdū ac s̄p̄ futurū.
Propt̄a nichil vidit quia quicqd̄ ē aliqñ habuēit p̄nā
p̄m̄ n̄. oīmo quicqd̄ p̄t esse nisi cepit. Nā cū t̄rā et a
quā et ignē disp̄re consumm̄ d̄stinguūq̄ videamꝰ que
sūt v̄tiq̄ mūdi p̄tes intelligitur id totū esse mōile q̄
sūt mēbra mōilia. Ita sit ut natū sit quicqd̄ p̄t m̄te
r̄re sed et oīe qd̄ sub visu oculorū venit et corp̄ale
ut ait plato et solubile sit n̄re est. P̄nq̄ igit'. Epycurus

auctore demonſtrato veridicus in hac re fuit qui ait et ortu ali
 qñ et aliqñ eſſe putari. **N**ec tñ rōne vlla reddē potuit ā
 quibz decauſis tantū hoc opus ā quo tpe reſoluat. **Q**d
 qm̄ deſ nobis reuelauit n̄. cōiecturis id aſſeqm̄. ſi tradi
 tione celeſti docebm̄ ſedulo vt eandē ſtudioſis veritatis
 appeat non vidiffe neqz ophendiſſe p̄hos vitatē ſi ita le
 uiter odiatos vt tñ vñ eos odor ille ſapie tā ſuauiſ tā
 viciuſ afflaucit nullo mō ſenſerunt. **I**nter m̄ n̄rū
 puto admonē lectores q̄ h̄ m̄a que tradim̄ p̄ue vitio
 ſeqz m̄etes ā oīmo non intelligent. **H**ebetat̄ em̄ aties
 eam̄ t̄rens cupiditatibz que ſenſz omēs grauāt i beal
 leſqz reddūt ā eam̄ ſi intelliget diſſimulabūt tñ vt h̄
 vera eſſe nolēt quia trahūt a vitijs et ſcientes malis
 ſuis fauent quoz ſuauiſſe capiūt et vtutes viā deſe
 rūt miſ acerbitate offendūt. **N**am qui auaritia et opū
 inexplēbili quadā ſibi flagrant quia non p̄nt vedit̄
 aut dilargitis que amat tenui cultu vitam dege ſn̄
 dubio malūt id eſſe fictū quo deſiderijs ſuis cōnūtia
 re cogūt. **I**te qui libidinu ſtimul̄ m̄itati vt ait po
 eta m̄urias igneqz ruit vtqz m̄credibilia nos dicūt
 auferre quia vlnēat aures eoz p̄cepta ḡtimētie que
 illos a voluptatibz ſuis p̄hibent quibz aīam ſuam
 nū corpe abudicauerūt. **Q**ui vero ambitioſe inflati ā
 amore potētie inflammati omē ſtudiu ad honores ac
 quirendos contulerūt n̄. ſi ſolem quidē ipm̄ geſtem̄
 in manibz fidem comodabūt ei doctrine. qui illos in
 bet oīpotentia et honore ḡcepto huiles viue atqz ita
 huiles vt et acipe iniuriā poſſint et reſtere nolūt ſi
 accepint. **H**ij ſūt hōies qui cont̄ veritatē clauſis om̄t
 quoquo mō latraunt. **Q**ui aut ſamērūt. **I**dē non ita
 vitijs im̄erſi vt m̄ſanabiles non ſint et credent h̄ijs et
 libent̄ accedent et quemqz dicim̄ opta et plana et ſi
 plina et quid maxie opus eſt et vera et inexplēgna
 bilia illi videbūt. **N**emo vtuti fauet niſi qui ſequi p̄t
 ſ ſequi at̄ non facile eſt oībz. **H**ij p̄nt quos paup̄tas
 et rerū indigentia exeraut et rapaces vtutis efficiat
Nam ſi virtz ē tollerantia malozū non capiūt ergo
 virtute qui ſp̄ in bonis fuerūt quia mala neqz expti

sunt neque ferre possunt assuetudine ac desiderio honorum quod sola
 nouerunt eo fit ut pauperes et humiles deo credat facilis qui
 sunt expediti quam diuites qui sunt impedimenti pluribus impli-
 cati primo vero catenati et oppediti seruiunt ad nutum domini
 cupiditatis quam illos in exitabilibus vinctis irretiuit
 nec possunt in celum aspice quam mens eorum in terra prona hu-
 miq[ue] depra est virtutis aut via non capit magna onera
 gestantes Augustus admodum trames est per quam iustitia ho-
 minem deducit in celum Huc tenet non potest nisi qui sunt expe-
 ditus et nudus Nam isti locupletes multis et ingentibus
 sarcinis onerati per viam mortis incedunt que tutissima est
 quam late perditionis dominat[ur] Hijs acerba sunt venena quam deus
 ad iustitiam precepit queque nos dei magisterio de virtute ac ve-
 ritate differimus cunctis si repugnare audebunt hostes se-
 nate nostre est virtutis iusticieque fateantur Aggrediar nunc
 quod superest ut finis operis possit imponi Ad autem superest ut
 de iudicio dei differamus quod tamen constituitur cum dominus in redie-
 rit in terram ut vnicuique per merito a primo persoluat a pena
 Itaque ut in primo libro de primo aduentu eius diximus sic etiam secundum
 reddemus aduentum quem iudei quoque et consueverunt et sperant sed
 frustra quam nostra est ad eos consolandos fuerat ad quos
 conuocandos prius veneat Nam qui violauerunt ipse huius-
 lem sentient in presentate victore Ea que omnia que legunt et non
 intelligunt deo repensante patientur quippe qui primis om-
 nibus inquinati et insuper sacro cruore perfusi ab illo ipso cui
 nequandis manus intulerunt sint ad eterna supplicia destina-
 ti Sed est nobis contra iudeos sepata materia in qua illos
 erroris et sceleris reuicemus Nunc ignaros veritatis instru-
 amus *Quare autem secundum deum felicitas statim futura est per
 iudicium et quare ratio mundi non potest ab homine apprehendi
 et quare veram sapientiam non assequitur quis beneficio nature*
Dispositione summi dei sic ordinata sed gratia. *Cam autem*
 natum ut iustum hoc secundum deum deuersio temporum spatio tem-
 porum sumat cunctasque pertingat omnia malitia et priorum animarum
 ad beatam vitam reuocatis quietum tranquillum pacificum aure-
 um denique ut poete vocant secundum deum ipso regnante floreat
 In primis causa errorum omnium perhorum hec fuit quod rationem
 mundi que tota sapientiam continet non apprehenderunt Ea
 vero sensu proprio et eterna intelligere non potest apprehendi quod illi sunt

dote p seipos facere voluerunt Itaq; inuarias sibi q; sp conuarias
 smas maderunt ex quib; exitu non hrent et in eode loco si
 aut comit; aut hesitauerunt sz assuptionib; coru non in
 dente rone cu assupsissent quide na s; que affirmari pro
 bariq; non possent sine sua veritatis reruq; celestiu que
 vt sepe ia dixi non pt esse in homine nisi deo docte per
 cepta Nam si pt homo intellige e quasi euestigatio sub
 sequi no pt aut facere que de; quia mortali corpe inducta
 est Ergo ne intellige quide pt que facit de; quod aut fieri
 no possit ex imensitate reru atq; operu diuinaru facile
 est vniuq; metiri Nam si mundu cu oib; que sut in eo
 gteplari velis intelliges pfecto qntu dei opus huamano
 pib; an stet Ita qntu opa diuina et huana interest tm
 distare int dei homin; sapiam nate est. Na quia deus
 incorrupta atq; immortalis est et id pfecta quia sepius e
 sapia quoq; eis p inde vt ipse pfecta est. Nec obitare illi
 quib; pt quia nulli rei de; ipse subiecta est Homo at
 quia subiecta est passioni subiecta e et eis sapia et ratio
 Et sicut hominis vita multe res ipediunt quo ming possit
 esse ppetua Ita sapiam quoq; eis multis reb; ipediunt ne
 cesse est quo ming in pspicienda pempta vitate pfa sit
 Ergo nulla est huana sapia si p se ad notionem veri sci
 entiamq; intantur qm mens hominis cu fragili corpe
 alligata et in tenebroso domulio inclusa neq; liberius
 euagari neq; clari; pspice vitate pt. Cuig notio diuine
 conditionis est Deo em soli opa sua nota sut Homo at
 no cogitando a disputando assequi ea pt s; discendo et au
 diendo ab eo qui scie sol; pt et docet. Ideo m. lulius smas
 socraticis de platone trasseret dicentis venisse tep; vt ip
 se migraret euita Illos aut apud quos tam sua po
 rabat age vitam vtru meli; sit inquit di; imortales
 sunt Hoim arbitror scire ne min; quae nate e omes
 phie sectas alienas esse a veritate quia hoies errat qui
 eas constituerunt n. vllu fundamentu a finitate pnt
 habere que nullis diuinaru vocu fulant oraculis
 Qntu errauerint supra de rone mundi et auctore o
 mu deo et hoie p que facta est mund; et q manifestu
 cont epy aru comibus doceatur mundu et oia que
 i eo sunt dei prouidentia gubernari. Ca m 3 m.

per pnt

Et qm de pñorū erroribz loqimr. sñora naturā i duas
pñes diuidit vñā que efficiat alterā q se ad faciē
dūm tractabile pñbeat in illa pñā esse vñm senhe
di in hac materiā n. alterā sine altero posse. Quid
idē pñ esse qd tractat et tractat. Si quis dicat idē esse figu
lū qd lutū et a lutū ēē idē qd figulū. **N**omme apte i
samre videat. It ist vno nē noie duas diuissimas cō
prehendit deū et mūdū artificē et opus. **D**icit q alterū
sine altero nichil posse tāq nā sit deus mūdū termina
tus Nam interdū sic opudat vt sit deus ipē mēs mūdū
et mūdū sit corpū dei quasi vero sit esse repñt mūdū
et deus ac nō ipē mūdū fecit quod et ipi fatent. alias
nō hoīm causa pñdicant esse fabricatū et esse sine mū
do si velit possit. siquidē deū est diuina et etna mens a
corpore soluta et libera cuiq vñm maiestatemq qm m
telligē non poterant misauerūt cū mūdū id opī suo
Vn est illud vñgilianū. **T**otāq infusa p artus mens a
titat molem et magno se corpore miscet. **V**bi est g. illud
qd idē ipi aiūt et factū esse diuina pñdētia et regi
ti em fecit mūdū fuit g. sine mūdū. **S**i regit nō vñq
sicut mens corpū regit si tāq domū dñs nauē gubernator
auriga currū n. in mixti sūt hys rebz quas regit.
Nā si hēt oīa que vidēz dei mēbra sūt iā insensibi
lis ad hys gñtuit. deus qm mēbra sensu carent et mor
talis qm indigēz mēbra esse mortalia possu enūa
te quonēns repentinis quassate motibz ut hyauerūt
trē ul' descenderūt in abruptū quoties demerse fluc
tibz et insule et vñbes abierūt in pfundū. **F**ugise
ros capos paludes inundauerūt flumina et stagna sic
cauerūt. **M**ontes etiā ul' cenderūt abrupti uel planis
fuerūt adequati pluuias regiones et multorū fūda
mēta mōtiū latēs et mēnus ignis ab sūt. **E**t h. parū
ē si mēbris suis nō pat deū n. etiā hoīm liceat aliqd
in dei corpus. **M**aria extūit. mōtes exadūt et ad eu
cndas opes interiora trē viscēa effodūt. quid q ne ara
u quidē sine laceatiōe diuini corpis pñ vt iā scēlata
ti atq ipi sūm qm dei mēbra violēm. **P**atit ne
g. verari corpus suū deus et debile se ut ipē facit ut
ab hoīe sūt. **N**isi forte diuinus ille sensus qui mūdū
et oībz pñtibz mixtus est pñā trē faciem reliquit ac

sem ma dmer sit ne quid doloris & assidua lateatione sen
taret. **¶** si hoc vanū et absurdū est tam igit^r id ipi egerit
qⁱ hⁱ indiget sensu qui nō p^rsperetū diuinū quidem spm
esse ubiq^{ue} diffusū coq^{ue} oīa contmēi non tñ vt deus ipē qui
q^{ue} corruptis grauib^{us} et corruptibilib^{us} elemētis misceat.
Illud g^o rectius q^d a platone supserūt a deo fm̄ esse mudū
et eiusdem pudentia gubnari. **O**portebat igit^r et platone
et eos qui idē senserūt docē et explicāe que tā q^{ue} rō fuit tā
ti op^{er}is fabricandi quare hoc a i^o g^{ra} fecit. **A**t idē stoya inq^{ue}
ut causa mud^{us} effect^{us} est. **A**udio sⁱ epytū ignozat ipos
hōis quāe aut quis effect^{us} est. **N**am lucretius ai mudū due
ret non esse a dy^s constitutū sic ait. **D**uc^r portō hōm tā uo
luisse parare p^rclara mudⁱ natura. **D**em intulit de syce
Quid em̄ mortalib^{us} atq^{ue} v^{er}is. **S**ia n^{ra} quēat largiū
emolumētis vt m^ua quāq^{ue} tā ag^r aggrediat^r. **M**elito il
li em̄ nullā rōem afferebat. **C**ur hūa^m gen^{er} ul^{ter} creatū
ut optitū esset a deo. **N**am hoc offitū est sac^rūm mudⁱ
et hōm^{is} exponē cui^{us} illi exptes sac^rariū veritatis nec
attingē n^{on} v^{er}idē potuerūt. **E**rgo vt paulo an^{te} dicebā tū
assup^{er}issent id q^d erat verū q^{ue} mudū a deo factū et hōi
nū tā esse fm̄ in qm̄ in g^{er}sequētib^{us} rō defecit nō potu
erūt defendē id q^d assup^{er}erat. **D**emq^{ue} plato ne dei op^{er}
ib^{us} et cūinosū faceret metnū dixit eē māsūū. **S**i
hōm tā fact^{us} est vt eterⁿus esset. **C**ur g^o ipi quorū tā fac
tus est non sūt sempit^{er}ni. **S**i mortales p^{er} quos factus
est ergo et ipē mortalis atq^{ue} solubilis n^{on} est em̄ plures
ē ipē q^{ue} i^o quorū g^{ra} fact^{us} est. **¶** si ei rō quadat^ret
intelligēt pitutū esse quia fact^{us} est n^{on} posse metnū
manē nisi q^{ue} tangi non p^{ot}. **Q**ui aut negat hōm tā
factū hic nullā rōem tenet. **S**i em̄ diat ipm̄ fabri
catore sua tā tm̄ hⁱ op^{er}a esse molitū. **C**ur g^o nos nati
sum^{us} cur mud^{us} ipō frui^{us}. **Q**uid sibi vlt hūam g^{er}is
eterⁿitatis aiantū fatio. **C**ur aliena cōmoda intipim^{us}
Cur demq^{ue} augem^{us} minui^{us} mterim^{us}. **Q**uid hab^{et} rō
m^{is} ipa g^{er}atio quid p^{er}etua successio. **A**liminū vidē
deus voluit et suis varijs ymaginib^{us} tāq^{ue} sigilla con
finge^r quib^{us} se oblectaret. **E**t nichilō^{rum} tñ si ita esset cu
re h^{ab}eret aiantes. **P**apueq^{ue} hōiem. **C**ui^{us} ipio nicta sub
ierit. **Q**ui at dicit p^{er} mudū fuisse. **O**mitto illud q^d eē ipm̄

siue aliquo principio non potest unum se extrinsecus non querit sed hoc
dico si mundus ipse fuit nulla potest habere rationem. Quid enim potuit
in eo moliri quod nunquam super sit exordium. Nam prius quam fiat a
liquid aut struatur opus est consilio ut disponi possit que
admodum fiat non magis quidquam potest sine provisione rationis. Itaque
omne opus ratione precepit non habet ergo rationem quod factum non est
At qui mundus habet rationem quia et constat et regit ergo et fac
tum est si factum est et resoluetur reddat ergo ipsi rationem si potest. Cur
aut factum in principio sit aut postea resoluetur. Quod quia
dicitur non poteat. Epycurus siue demeritis sua sponte natum
esse dixit semibus inter se passim coeuntibus quibus iterum re
solutis dissidui atque interitum secuturum corrumpit ergo quod recte
viderat et totam rationem penitus ignoratiam rationis eunt redigit
quod mundum et omnia que in eo gerunt ad similitudinem cuiusdam va
nissimi somnii si quidem rebus humanis ratione nulla subsis
tat. Cum vero mundum omnesque partes eius ut videmus mirabilis
ratione gubernet ac celi ipsantia et ceteris in ipsa anxietate cursu
astrorum luminumque celestium temporum constantis ac nostra desip
tione finis varia semiditas plana caporum munimenta et ag
geres montium viriditas obertasque silvarum fontium salub
rima eruptio fluminum oportuna inundatio maris opu
lentia et copiosa interfusio ventorum diuisa et vltis aspiratio
ceteraque omnia ratione summa consentiant. Quis tam secus ut existi
met sine causa esse facta in quibus mira dispositio prudentis
siue rationis elucet. Si ergo sine causa non est non sit quicquam oio
si et prudentia summi dei et dispoitione rerum et vltima ex mag
nitudine et partibus ex gubernatione manifesta et hebetes ergo
et insani qui prudentia non esse dixerunt non probare si deos
idcirco non esse dicunt ut unum dicunt. Cum autem ideo ut nullum
qui eos diluissse non putat ipse delirat. **Et omnis res
ad aliquem usum facta est etiam illa que omo videt esse ma
la que homo creatus sit corpore fragilibus et capax rationis. Cap. 2^m**

Sed de prudentia satis in primo libro diximus quia et si
est ut apparet ex mirabilitate operum suorum nunc est
homines ceterosque animales eadem prudentia creauit. Videmus
ergo que ratio facit frugendi hominis humanam quam constat id quod
stoya aiunt hominem in mundo fabricatum quaque in hoc ipso
mediocriter non peccent quod non hominis causa dicitur si uel
hominum vniuersam enim singularem appellatio totum comprehendit hu
manum genus si hoc id quod ignorat unum hominem a deo esse

formatu putantq; hoies in oibus tuis et agris taq; fun-
gos ee gnatos. **At** Hermes non ignorauit hoiem et a
deo et ad similitudine dei factu. s; recto ad ppositu. **Nichil** est
opimor qd sit p seipm san s; quicqd omo sit ad vsu ali-
que fieri nre est. **Quis** est em tam del meptu ul ta otio-
sus vt aggrediat; aliquid face frustra ex quo nulla utili-
tate nullu comodum speret. **Qui** domu edificat no idito edi-
fiat vt omoio domus sit s; vt in ea possit habitari. **Qui** nauem
fabricat non ideo insumit opam vt tm nauis appareat s;
vt in ea nauiget. **Item** qui vas aliquod instituit a format
non p teia id facit vt tm fuisse videat; s; vt vas illud effec-
tu capiat aliquid nutritu. **Item** cetera q auq; sunt no vtup
in supuanu s; ad vsus aliquos utiles laborant. **Pluda**
igitur a deo factu est no vtiq; p ipm mudu neq; em a
calore solis aut lumine a sapie aspiratoe uentoru a humo-
re mbruu aut alimonia frugiu cu sensu careat indiget
sed n illud quidem diu p q deo p seipm fecit mudu
qm p esse sine mudo sunt fuit antea et hys oib; q m eo
sunt quoq; et quantu deus ipse non utatur. **Appet** g auan-
tu causa mudu esse constructu qm reb; hys quibus
constat auantes sunt que vt uiue et constare possint
oia hys natura teporib; certis submisstrat. **Rursus**
ceteras auantes hois cu esse putas ex eo clari e q hois
seruiut et tutelae eig atq; vsib; data sunt qm sine tene
sunt sine aquatiles non sentiut mudu rone sunt hois. **Res**
pondendu est hoc loco phos maxieq; Cicerone qui ait
Cur deus oia mri cu facit tanta vim patruu ruipe-
raruq; ferit. **Cur** ta multa pestifera tra mariq; disp-
sit iugens ad disputandu locu s; vt in tnsursu breuit
astigenda est. **Qm** ho ex reb; diuisis ac repugnatisq;
constituta est aia et corpe id e celo itaq; tenui et rpphe-
sibili et ho ac tpali sensibili atq; bruto luce pedito at
q; tenebroso ipa ro ac nritas exigebat et bona homi-
pponi et mala bona quib; vfat; mala q vitet et ca-
ueat. **Id** cu em data e illi sapia vt cognita bonoru ma-
loruq; natura et in appetendis bonis et in malis de-
clmandis vim sue ronis excreat. **Na** cetis aialibus
quia sapia non data est et munita mdumctis nali-
bus et armata sunt homi aut p hys reb; oib; qd
erat papuu roneu sola dedit itaq; nudu formant

et mermem ut eū sapia mumeret et tegēt mummēta
et ornatū eius non foris s̄ int̄ nō in corp̄ s̄ in corde
stituit. *U*bi ḡo essent mala que cauēt que a bonis vali
busq; distinguēt non esset sapia necessaria. *S*icut ei
ut tūliq; *A*ut ideo homi data esse rōne ut et p̄fecta
peret usus sui gr̄a et naturas viperas vitaret salutē
sue causa aut idcirco ei bona malaq; p̄posita quia sapias
accepit cuiusvis oīs in discernendis bonis malis q;
v̄satur magna uti et rēa et admirabilis est vis et rō
et p̄tas hominis p̄ que mūdū ipm et vniūsa quāq; sū
deus fecit tantūq; illi honōis habuit ut eū p̄ficeret
vniūsis qm̄ solus poteat dei opa mirari. *O*ptime igit̄
*E*pileptades nū de p̄uidentia dei sumi differēs in eo
libro quem scripsit ad me atq; ideo inquit merito quis
arbitratur p̄roximū sibi locū diuinā p̄uidentia p̄ui
disse ei qui potuit intelligē ordinatio nē suā. *M*ā sol
iste est et q̄ntū gr̄e affeāt celis institutis hoc celū quis
id suscipit. *H*oc pelagus quis in conauigat. *H*ic ignis est
quis eo vtit̄. *I*nstituit ḡo sumūq; deū non p̄ se quia nihil
eget s̄ p̄ hominem qui hys congruent̄ vteret̄. *Q*uare
homo reatus sit et q̄re ex cōiūis ḡstet et q; ei diuini
constitutū est in medio et vita duplex p̄romt̄. *Q*uāru
altera m̄strat nā et altera largit̄ gr̄a et quid significat
q; hō p̄mū quadrupedibq; ḡformatur et postea erigit̄.
Ret tamen igitur exortio exi rationis. *C*a^m 4^m
*E*ddamq; ḡo rōne quāe ipm hominem fecit ord̄ si p̄hi
fessent aut defendissent illa q̄ vera inueniāt a t̄mari
mos errores non m̄cedissent. *H*ic em̄ summa h̄c tardore
rū est quā qui nō tenuerit veritas illi oīs elabit̄. *H*oc
ē demq; qd̄ effinat illis non q̄dare rōnem. *Q*ue illis si
affluisset si sc̄m hominis om̄e cognouisset nūq; dis
putationes eorū et oēm p̄hiam de t̄nsūso archademia
ingulasset. *S*icut ḡo mūdū non p̄ se deus fecit quia
cōmodis eius nō indiget s̄ p̄ hominem qui eo vtit̄. *U*ta
ipm hominem p̄ se. *Q*ue utilitas deo in hōie inquit. *E*
p̄curus ut eū p̄ se facēt s̄ ut esset qui opa eiū in
telligēt qui p̄uidentia disponēdi rōne faciendi veri
tate cōsumādi et sensu admirari et voce p̄loq; posset.
*Q*uāru om̄i summa ē est h̄c ut deū colat. *I*s em̄ colit quib̄

intelligit **I**s artem rerū om̄ **I**s verū prēm suū debita ve
 neratioe psequit̄ qui v̄tute maiestatis ei⁹ de suozū opm
 iuentione p̄fectione metit̄. Quod plam⁹ argumētū p
 ferri p̄t et mūdū hoīs et hoīem sua tā deū fuisse q̄q
 ex oib⁹ aīantib⁹ solus ita formatus ē vt oculi ei⁹ ad ce
 lū creati facer̄ ad deū spectans vltius cū suo pante
 rōis sit vt videatur hoīem deus qua si porrecta manu al
 lenatū ex humo ad cōtemplationē suī exētassee. **Q**uid ergo
 inquit deo nūq̄ hoīm⁹ ofert̄. **H**ic et nulla re indiget vel
 si hūc honoīs hoīm⁹ habuit vt ipius cū mūdū fabricaret
 vt instruet̄ eū sapia vt deū inuentū facēt cūq̄ diligeret
 tāq̄ filiū aut fragile mortalēq̄ cōstituit. **C**ur oib⁹ malis q̄
 diligebat obicit̄ cū oportet et vtm̄ cē hoīem tāq̄ gūatū
 ac p̄ximū deo et p̄etū suū ē ipe ad quē colendū et cō
 templandū figurat⁹ ē quāq̄ hec fere in p̄orib⁹ libris spar
 sim donūm⁹ tñ qm̄ p̄prie id m̄a nūc exigit quia de b̄a
 vīa differe. p̄p̄itū est. **E**xplicanda sūt ista diligētius et ple
 ni⁹ vt dispositio dei et opus volūtasq̄ nascat̄. **C**ū posset
 sp̄s sp̄itib⁹ suis immortalib⁹ inuābiles aīas p̄parare sicut a
 gelos genuit quib⁹ immortalitas sine vllō malozū p̄iculo
 aut metu constat ex cogitauit tñ tenacabile opus p̄admo
 dū infinita multitudinē crearet aīarū q̄s p̄mo fragili
 bus et t̄nēlib⁹ corporib⁹ illigatas cōstituer̄ inter bo
 nū malūq̄ medias vt constantib⁹ ex vtrisq̄ nē v̄tutem
 p̄ponēt ne immortalitate delicate assequer̄ ac mollite
 s̄ ad illud cōne vite meloquibile p̄mūt cū summa difficul
 tate ac magis laborib⁹ p̄uenient. **E**rgo vt eas grauib⁹
 et uexalib⁹ mēbris inducēt qm̄ p̄siste in medio
 non poterat ponderib⁹ et gūitate corp⁹ deorsū p̄mete
 sedem illis ac dominū p̄mo condendū esse decreuit. **I**
 taq̄ ineffabili v̄tute ac potentia p̄dara mūdī opa mo
 lit⁹ est suspēsis in altitudinē leuib⁹ elemētis et gūibus
 īma depressis et celestia firmavit et t̄ena cōstituit nō
 est nūc nūo exequi singula qm̄ exequi in s̄dō libro v
 mīsa exequi sum⁹. **I**ūna igit̄ posuit in celo quozū mo
 deratio et clāitas et mot⁹ aptissime ad v̄tilitates viuēti
 um tēpat⁹ est. **T**erre aut̄ quā sedē voluit esse fecūditā
 tem varia gignendi ac p̄ferendi dedit vt v̄tate fru
 gū et herbarū v̄uentū p̄ nā et vsu cuiusq̄ ḡm̄s ali
 momā administraret. **T**um p̄fectis om̄ib⁹ que ad con

ditione mundi ptinebat hominem finxit ex ipsa terra quam
illi a principio in habitaculum paravit. Id est spiritum suum
treno corpore induit et involuit ut compactis ex rebus di
versis ac repugnantibus bonum ac malum caperet ac sicut terra
ipsa fecunda est ad fruges parandas ita corpus hominis
quod assumptum est ex terra gignendi copia facultateque parare
sebolis accepit ut quoniam fragili materia formataque metum manens
non poterat perado temporalis vite spatium cederet et illud quod
fragile atque ibecillum gerebat perpetua successione renova
ret. Cum igitur mortalem finxit et fragile cum illis cum mundum
edificasset primum ut infinita vis animarum gigneret omnemque
terram multitudinem replet. Deinde ut proponeret homini virtute
id est tolerantiam malorum et laborum per quam possit primum in
mortalitatis adipisci. Nam quia homo ex duabus rebus constat
anima atque corpore quorum alterum terrenum est alterum celeste. Due
vite homini attribute sunt una temporalis que corpori assignatur. Alte
ra sempiterna que anime subiacet. Illa nascendo accipimus
hanc assequimur laborando. Ne immortalitas homini ut ante
diximus sine ulla difficultate constaret. Illa terrena est sicut
corpus et ideo finitur hoc vero celestis sicut anima et ideo eternum
non habet. Illa prima nascentes accipimus hanc secundam fac
tes virtuti enim non nature dat quia voluit nos deo vite
nobis in vita comparare idcirco a virtute metamur. In hac cor
porali non est summum bonum quoniam sicut nature divina nobis est
data ita rursum divina nature solvet ita quod finem habet su
mum bonum non habet. In illa vero spirituali quam per nos ipsi ac
quirimus summum bonum continetur quia malum non potest habere non
finem. Cui rei argumentum natura et ratio corporis prebet. Cetera namque
animalia in humum degunt quia terrena sunt non capiunt immor
talitatem que de celo est homo autem recte in celum spectat quia propo
rita est illi immortalitas non tamen venit nisi tribuat homini a
deo. Nam nichil interesset mihi iustum et iniustum siquidem
omnis homo natus immortalis fieret ergo immortalitas non sequi
la nature sed merces primum quod virtutis est. Denique homo non
statim quando natus est recte ingreditur sed quadrupedes primo
quia ratio corporis et huius partis vite corporis est nobis cum mut
ualibus. Post deinde confirmans viribus erigit et lingua
eius in eloquium solvit et mutum animal esse desinit. Que
ratio docet mortalem nasci hominem postea vero immortale
fieri cum cepit ex deo vivere. Id est iustitiam sequi quam gignit

in dei cultu cum exultauit hominem deus ad aspectu celi ac sui
 quod tu sit cum homo celesti laudato purificatus exponit msa
 na cum omni labe vite prioris et inueniuntur diuini vigoris ac
 cepto sit homo perfectus ac plenus Ergo quia virtute profuit homi deus
 licet anima et corpus consonata sunt in contraria sunt et pugnant
 inter in bona mala corporis sunt Ideo opus fuit voluptatu
 quod interdictio doloris mortisque contemptus Item corporis bona ma
 la sunt aut hoc est cupiditas et libido quibus et opes appetunt
 et suauitates variarum voluptatum quibus enauantur animi
 tingunt Ideo nate est iustus et sapiente in omnibus malis esse quoniam
 malorum virtus est fortitudo Inuictos aut in diuinis in
 honore in platea hec enim bona corporalia et terrena sunt Illi aut
 terrena vita agunt non assequi immortalitate querunt quia se
 voluptatibus dederunt que sunt virtutis inimice Itaque vitales
 temporales illi etiam debet esse subiecta sunt corpus anime Quisquis
 quod anime vita maluit vitam corporis contempnat nate est Hereticus
 erant ad summum potest nisi quod sunt anima desperit Qui aut
 corporis vitam fuit aplerus et cupiditates suas in terram
 derexit illa superiore vitam consequi non potest Sed qui vult
 bene viuere eternum male viuet ad tempus et afflictor o
 mibus molestiis et laboribus quod diu fuit in terra ut habeat
 diuinum et celeste solatium Et qui maluit bene viuere ad tempus
 male viuet eternum Parnabit enim premia dei ad eternam
 penam quia celestibus bonis terrena proposita propterea igitur
 coli se deus expetit et honorari ab homine tamquam pro ut virtute
 et sapientiam teneat quam sola immortalitate parit Nam quia nul
 lus alius propter ipsum donat ea propter quia sola possidet pietatem
 hominis qui deum honorauit hoc affert primo ut sit in
 eternum beatus sitque apud deum et cum deo secundum *Item quare ma
 dus creatus sit quare homo quod manus sit cultus deorum. Ca. 6.*

Nunc tota ratione breui descriptione signemus idcirco
 mundus factus est ut nascamur ideo nascimur ut agnos
 camus factorem mundi ac veri deum ideo agnoscimus ut colamus
 ideo colimus ut immortalitate pro laborum mercede capiamus
 quoniam maximis laboribus cultus dei constat ideo primo i
 mortalitatis affiamur ut similes angelis effici summo pri
 ar domino appetui et sumus eternum dei regnum Ne summa res
 est hoc arduum dei hoc misterium dei a quo sunt alii
 qui sequentes peritiam voluptate terrestribus et fragilibus se
 bonis addixerunt et animas ad celestia gentes suauitatem

Ne by
 per magnum

modis feris tamq[ua]m luto ceno ue demeterat. Queramus n[un]c bi
tissim[us] an in cultu deor[um] id ulla subsistat qui simulati su[n]t
Si ideo t[ame]n ab hominib[us] colut[ur] ut prestent illis opes victori
as honores queq[ue] alia q[ue] non nisi ad p[ro]p[ri]os valent si sine
ta gignim[us] si in hominib[us] p[re]candis p[ro]videntia nulla
vsatur si casu nobismetipsis ac voluptatis n[ost]re gra[n]tia nasci
mur si nichil p[ro] morte sum[us] quid p[ro]t[er] ea ta sup[er]uacua
ta mane tam vanu[m] q[uam] humana res et q[uod] m[un]do ipse qui
cu[m] sit incredibili magnitudine tam mirabili r[ati]one con
structa in rebus ineptis uacet. Cur em[en] ventoru[m] sp[irit]us nu
bes citent cur emittet fulgura tonitrua mugiat. imbes
cadant. ut fuges tra p[ro]ducas. ut varios fetus alat. Cur
deniq[ue] om[n]is natura reru[m] laboret. ne quid desit ca[us]a rez
quib[us] vita homi[n]i sustinet[ur]. si est inanis si ad nichilum in
terimus nichil e[st] in nobis maioris emolumenti deo. et d[icitu]r
si est dictu[m] nephas nec putandu[m] est fieri posse ut non
ob aliquam maximam rationem fuit constitutu[m]. quod vide
amus maxia r[ati]one constare. que p[ro]t[er] esse eo in hys erro
bus p[re]iuaru[m] religionu[m] et in hac p[er]suasione phor[um] q[ui]
putant homines interire a[n]i[m]as p[ro]fecto nulla. Quid ei
habent dic[ere] cu[m] d[icitu]r hominib[us] tam diligenter suis quo
q[ue] t[em]p[or]ibus exhibeantur. An ut illis fur et meru[m] demus
et odorem thuris et sanguine[m] p[er]eunda[m] que neq[ue] imorta
lib[us] grata esse p[ossu]nt quia su[n]t fragilia neq[ue] vsui esse exp[er]
tib[us] corporu[m] quia hec ad vsu[m] corporaliu[m] data su[n]t. Et tu si
ea desideraret sibi p[ossu]nt exhibere cu[m] vellent siue
igitur interire[n]t a[n]i[m]e siue in eternu[m] manent qua[m] con
giment cultu[m] deoru[m] aut a quo m[un]do factu[m] est. Cur aut
quado aut quousq[ue]. Quaten[us] ho[m]i[n]es aut quoc[um]q[ue] p[re]
ati n[un]c nascu[n]t[ur] interire[n]t succedut[ur] renouat[ur] et d[icitu]r d[icitu]r
n[un]cib[us] coru[m] assequit[ur] qui p[ro] morte nichil futuri su[n]t et d[icitu]r
prestant quid pollicentur quid minant[ur] aut hominib[us] aut
dijs dignu[m] vel si manet a[n]i[m]e post obitu[m] quid de hys fa
ciut[ur] facturi ve su[n]t. et d[icitu]r illi opus est thauzo a[n]i[m]a tu[m] Api
illi ex quo fonte oriuntur. Quid aut quare aut v[er]u[m] mul
ti su[n]t. Ita fit ut si ab illa reru[m] summa qua sup[er]ius op[er]
hendim[us] aberrau[er]is om[n]is eo intereat ad nichilum
o[mn]ia reuoluant[ur]. Quare phi[losoph]i nequiu[er]u[n]t veritate[m]
comprehende[n]te[m] integre qua[m] t[ame]n sicut ex[em]pla declarant phi
lulati op[er]henderu[n]t tota[m] s[ed] defende[n]te[m] nequiu[er]u[n]t. Ca[m] A[m].

Omnium summa quia philosophi non apprehenderunt ne veritate apprehendere potuerunt quibus ea facere quibus summa ipsa constat et viderint et explicauerint. Sed diuersi ac diuise omnia illa pertraherunt non anectes ne casus rerum ne consequentias ne rationes ut summa illa quae quae continet vniuersa et comprehendit et impleant facile est autem docere pene vniuersa virtute per philosophos et sectas esse diuisa. Non enim sic philosophiam nos cunctumque ut academia solent quibus ad omnia rursus propositum est quod est potius calumpniari et illudere. Sed docemus nulla secta fuisse tam diuam nec philosophum quendam tam ianem qui non videret aliquid ex vero. Sed dum contradicendi studio insamunt dum sua ena stant defendunt aliorum etiam vera subuertunt. Non tamen si elapsa illis veritas est quam si quere simulabunt si ipsi etiam potissimum suo vitio periderunt. Quod si extitisset aliquis qui veritatem perscrutaretur per singulos per sectasque diffusa colligeret in vnum ac redigeret in corpus. Id profecto non dissentiret a nobis sed hoc nemo facere nisi veri peritus ac sciens potest perit. Verum autem scire non nisi eius est qui sit doctus a deo. Nemo enim potest aliter repudiare quae falsa sunt elige ac probare quae vera. Sed si vel casu id efficeret. Christianissime philosopharentur. Et quamuis non posset diuini testimonio illa defendere tamen seipsum illustraret veritas lumine suo. Quare in credibilis est error eorum qui cum aliqua secta probauerint eam se addixerint ceteras damnant tamquam falsas et manes armatas se ad persequendum nec quid defendere debeant sanctes nec quid refutare incursantque passim sine delectatione quae afferunt quicquid dissentit ob hoc eorum pertractatissimas attentiones nulla extitit philosophia quae ad verum propriis accederet. Nam periculatim veritas ab his tota comprehensa est. Factum esse mundum a deo dixit Plato idem philosophus loquitur idemque ex simile carminibus apparet Errat igitur qui vel omnia sponte nata esse dixerunt vel innumeris seminibus aggloratis quoniam tanta res tam ornata tam magna neque fieri neque disponi et ordinari sine aliquo prudentissimo auctore potuit et ea ipsa ratio qua constare ac regi omnia sentiuntur solertissime mentis artificem continet. Hominem tamen mundum et omnia quae in eo sunt esse facta. Idem loquitur. Idem nos diuine litterae docent. Errant ergo democritus qui vniculorum modo putauit effusos esse de terra nullo auctore nullaque ratione. Cur enim formatus sit homo diuini sacramenti est quod quia illi sac

non poteat humana vita deduxit ad nichilū ad v̄tutem
capescendā nasci hoies **A**riston disseruit **I**dem nos mouem̄
et discimus a phis **I**git̄ falsq; **A**ristipus qui hoīem volūta
ti hoc ē malo tamq; penidē subiugauit **I**mmortales ēē ai
mas ferendas et **plato** disputauerūt **H**ec vō p̄p̄a ē ī n̄a
religione doctrīna **E**rgo **dicarchus** cū **democrito** errauit
qui perire cū corpe ac dissolui argumētatq; ē esse m̄feros
Zeno **stoyas** docuit et sedes p̄iorū ab ip̄ys esse dyacetas
et illas quidē quietas ac delēabiles ī colore regiones
Hos vero luere penas ī tenebrosis lonis atq; vīe dora
timibz horrendis **I**dem nobis p̄phe palā faciūt **E**rgo
Epycurz **erunt** qui poetarū id esse figmentū putauit
et illas m̄ferorū penas que ferūt̄ ī hac esse vita inter
pretat̄ est **T**ota igit̄ v̄tute et omē diuīe religionis az
chanū **phi** attigerūt sed alijs resellentibz id qd̄ m̄ue
nerāt nequuerūt quia singulis cō non quadrauit n̄
ea que vera senserat ī sūmā redigē potuerūt sicut
nos sup̄ius fecimus . **De immortalitate anime et quibz**
eam argumentis plato sit conatus asserere Ca^m 8^m

Vlū est igit̄ sūmū bonū ī mortalitatis ad quā capi
endam et formati a p̄ncipio nati sumz **A**d hanc
tendimz ad hanc spectat hūana n̄a ad hanc nos pue
hit v̄tutis quod bonū quia deprehēdimz supeest vt cū
ā de ip̄a immortalitate dicamz **Platonis** argumēta q̄ius
ad rem multū conseruant tū parū habent firmitatis
ad q̄bandā et implendā v̄tutē qm̄ nec idē totus m̄s
terij magni cōsumauerūt ī vnūq; collegērat n̄ sūmū
bonū cōprehēdeāt **N**ā licet verū de immortalitate aīe sen
tīret tū nō ita de illa tamq; de sūmo bono differēbat **N**os
igit̄ certioribz signis elige possumz veritatē qui eam
nō anticipi suspitione collegimz s; diuina tradicione cōg
nouimz **P**lato aut̄ sic argumentat̄ īmortale esse quī
quid p̄ se ipm̄ et sentit et sp̄ mouet̄ **Q**uod em̄ p̄ncipium
motus nō habz n̄ sūc habiturū quia deserī a semet
ip̄so nō p̄t cūod argumētū etiā mutis aīalibz cōm̄tate
daret n̄ adiectione sapiē deseruisset **A**ddidit ḡ vt effūde
ret hanc cōitatē fieri nō posse quin sit īmortalis aīz
hūanus aīz miranda solertia **T**uemendi et celestas cō
gitandi facilitas **P**apiendi atq; discernendi et mēoria
p̄ritozū et p̄uidētia futūrozū et artū plerūq; īmūabi

Iam scia qua cetera careant auctores diuina et celestia appa-
 reat quia et origo ai qui tanta capiat tanta contineat nlla
 reat in tra. *Et quid ex conatione trena nihil habeat*
 admittit si necesse est in tra resolu qd est in hoie ponderosa
 et dissolubile quod aut tenue atq subtile id vero ee mdiu
 duu ac domalio corpis velut carce liberatu ad celu et ad
 natura sua puolare. *Hec fere platoni collocata breuit*
q apud ipm late copiose explicant. In eade sma fuit ead
 pitagoras antea eiusq pceptor ferendes qua credo tra
 didit pmi de emitate aia disputasse cui omes licet
 eloquentia exelleit tn in hac dntaxat contetioe no m
 ng auctoitis habuerut qui con hanc smam differebat
 Pitararchus pmo deinde Democritus postremo Epycurus
 adeo ut res ipa de qua inter se pugnabant in dubiu vo
 ciretur. Deniq et tulius expositis hoia om de imorta
 litate ac morte sententijs nescie se quid sit veru pnuu
 aut. *Haru inquit smam que vca sit deq aliquid videit*
Et iursu alibi qm vtray inquit ead smam doctissimos
habuit auctores nec quid certi sit diuinai pt. Veru op
 nobis in diuinatione non est quibz veritate diuinitas ip
 sa patefecit. *Que sit ai imortalitatis aie fidelis asser*
tio et q laboru virtutiqq fims beata emitas e can. g.

His itaq argumētis q n. platon illius alius in
 uenit auctoitis et eternitas pbatu ac pspici pt que
 nos breuiter pt collegimus qm parat oio ad enauadu
 iudiciu dei maxm qud in tra p iniquate sctoru femie
 celebrabit. An oia qm deq ab hoie videri no pt ne quis
 tn ex eo ipo putaret deu non esse quia mortalibz oia
 non videret. inter cetera institutoz miracula ferit ena
 multa quoru vis quide apparetet sba tn non videt. sic
 est vox odor ventz vt haru veru argumeto et exeplo eq
 deu licet sub oculos non veniret de sua tn vi et effu
 et opibz cernere mg. Quid voce clarius a vento fortis
 aut odore violentius. *Hec tn cu p aerem ferutur ad*
sensusp nros veniut et eos potentia sua ipellut. No
 cernut acie luum s alyz corpis ptibz sentiut. *Pit*
deus non aspui nobis alio ne fragili sensu gprehende
dis est sed mentis oculis intueudus ai corpa eius
p dora et miranda videamus. Nam illos qui nullu
 oio deu esse dixerunt non mo phos sed ne hoies

Epycurus

quidem fuisse dixerim qui multis similibus ex solo corpore constiterunt nichil cernentes animo et ad sensum corporis contenti. reserentes qui nichil putabat esse nisi quod oculis contuebantur. Et quia videbant aut bonis amittere aduersa a malis prospecta fortuito gerenda crediderunt et nam mundum non prudentia constitutum hic iam lapsi sunt ad deliberamenta quae tale finem namque sequebatur. Quod si est deus et incorporealis et immensibilis et eternus ergo non idcirco interire animam credibile est quia non videtur. Postquam recessit a corpore quoniam constat aliquid esse sentiens ac vivens quod non veniat sub aspectu. Et enim difficile est animo comprehendere quodammodo possit anima retinere sensum sine hijs partibus corporis in quibus inest officium sentiendi. Quid de eo Num facile est comprehendere quodammodo viveat sine corpore. Quod si deos esse credunt qui si sunt utique animae sunt ex parte corporum nunc est humanae animae eadem ratione subsistere quoniam ex ipsa ratione ac prudentia intelligitur esse quendam in homine ac deo similitudo. Denique illud Argumentum quod etiam M. Iulius vidit factis firmum est ex eo similitudine animae eternitatem posse dignoscere quia nullum hominum discernat a multis. Quae cum in hominem solum cadit profecto testatur id affectare nos id desiderare id colere quod nobis familiare quod proximum sit futurum. In alijs autem certarum animarum naturam consideravit quas patris corporibus abiectas in terram prostratas summus dei prudentia effecit ut ex hoc intelligi possit nichil eas rationes habere cum celestibus potest non intelligi solum ex omnibus celestibus ac divinum animae esse hominem cuius corpus ex humo excitatum voluit sublimis status rectae originis suae querit. Et quasi contempta humilitate terre ad altum mittitur quia sentit summum bonum in summo sibi esse querendum memorque additionis suae quae deus illum fecit exigentem ad artificem suum spectat. Quam exspiratione Trifone gustus rectissime nominavit quoniam in multis animalibus la est. Cum autem sapientia solum homini data est nichil aliud sit quam notitia dei apparet animam non interire neque dissolui si manet in sempiternum quia deus qui sempiternus est et querit et diligit ipsa cogente natura sentiens ut unde orta sit vel quae reuersura. Praeterea non exigentem immortalitatis est arguendum quod homo solum celestis elemento vitatur. Nam cum rerum natura hijs duobus elementis quae repugnancia sibi et inimica sunt constet ignem et aqua quorum alterum volo alterum terre attribuitur rettere amantes quia retene

mortalesq; sunt terreno et graui vtunt^r elemēto hō solq;
igne in vsu habet quod est elemētū leue sublimē celeste
Ea vō que ponderosa sūt ad mortē depmūt et q̄ leuia sūt
ad vitā subleuant quia vita in sūmo ē mors ī ima
et vt lux esse sine igne nō p̄t sic vita sine luce **I**gnis igit^r
elemētū est lucis ac vite **N**ā appaēt hōiēm qui eo vtit^r
īmortalem sortitū esse conditionē q̄ad illi familiāe esset
q̄d facit vitam **V**irtū quoq; soli hōmī data magno ar
gumento ē īmortales aīas esse quod non cīt scdm nām
si aīa extinguit^r **H**uic p̄nti vite nocet Nam vita ista
tēna quā cōm cū multis aīalib; duamq; et voluptate
expetit aūg fructib; varijs ac suauib; delectat^r et dolore
fugit aūg aspitās nām viuētū acerbis sensib; ledit
et ad mortē pducē mītū q̄ dissoluit animātē **S**i ergo
virtū et p̄hibet hys bonis que nālīe appetūt et ad sus
tinenda mala īpellit que nālīter fugiūt ergo ma
lū esse virtus et mīmīa nē stultūq; iudicāi necesse
est qui cū sequit^r qm̄ seipē ledit et fugiendo bona p̄n
tia et appetēdo cā mala sine spe fructū ap̄lois **N**am
cū liceat nobis iocūdisimīs frui voluptatibus non ne
sensu carere videam^r si malim^r in hūilitate ī egesta
te in ḡtemptu in ignominia viuē a ne viuē quidem
sed dolere truciā et mori ex quib; malis nichil asse
quam^r quo possit voluptas omīssa pensari **S**i autē
virtū malū non est factūq; honeste q̄ voluptates vitio
sas turpesq; ḡtēpmt et fortiter q̄ nō dolore nō morte
timeat vt officiū seruet gō seruet maig aliquod bonū
assequat^r nōtē ess est q̄ sunt illa q̄ spernit **A**t vō mor
te suscepta q̄ vltērig bonū sp̄cari p̄t nisi eternitas

Item de īmortalitate aīe et q̄ virtū semel habita p̄p
tuat^r et amitti non p̄t et q̄ vita duplex est et utē mor

Otes due hominī p̄ponuntur. **C**a^m 10^m r
Transcam^r nūc vicissim ad ea que vtuti repugnt
vt etiam ex hys īmōrtitas aīe colligatur. vitia oīa te
palia sūt ad p̄ns em̄ cōmouent^r Ire īpetus r̄cepta
vlione sedatur. libidinosē voluptas corpis fms ē. Cu
piditate aut satietas earū cetū quas expetit ā alicq;
affectū cōmōtiones intermūt. Ambitio postq̄ ho
nores quos voluit adeptā ē consensit. Itē cetēa vitia
q̄sistere ac p̄manē non p̄nt sed ipō fructu que expe

sunt finiunt. **R**ecedunt ergo rediunt. Virtus autem sine ulla in-
 missione perpetua est. non discedit ab eo per quem ea semel cepit.
 Nam si habeat intervallum si aliquando careat ea possumus recedi-
 bunt perinde vitia que virtutem per impugnat. Non igitur est
 comprehensa si desierit si aliquando recedit. cum vero sibi donum ali-
 um stabile collocavit. in omni actu usari eam nunc est. Nec per
 fideliter depellit vitia et fugare nisi per totum quod insedit perpetua
 a statione munere. Ipsa ergo virtutis perpetuitas indicat hu-
 manum animam si virtutem cepit permanere quia et virtus pe-
 tuita est et sola animus humanus virtutem caput. **C**um igitur con-
 traria sunt vitia virtuti. **O**mnino ratio diversa et contraria sit ne-
 cesse est quia vitia et motiones et perturbationes cum sunt
 virtus et contrarius leuitudo et tranquillitas cum est. Quia vitia
 et temporalia et brevia sunt. virtus perpetua mans et par si
 bi per. Quia vitiorum fructus id est voluptates eque ut ipsa
 breues temporalesque sunt. virtutis ergo fructus ac primum scriptum
 est quia vitiorum commodum in presenti est. virtutis ergo in futuro.
Ita sit ut in hac vita virtutis primum nullum sit quia virtus
 adhuc ipsa est. Nam sicut vitia cum in actu suo finiuntur
 voluptas et primum eorum sequuntur. Ita virtus cum finita est
 merces eius insequitur. Virtus autem nunquam nisi morte finit.
 quoniam et in morte suscipienda summum eius officium est. Ergo primum
 virtutis post mortem est. **D**enique **C**irco in iherosolymis
 quibus dubitant tamen sensit summum hominem bonum non
 nisi post mortem contingere. **F**identi animo inquit si ita res fieret
 gradiretur ad mortem in qua a summum bonum a nullum malum
 esse cognovimus. **M**ors igitur non exstinguit hominem sed ad pre-
 mium virtutis admittit qui autem se autem idem vitis ac sale-
 ribus contaminavit voluptatibus seculis. **I**s vero dampna-
 tus eterna luet pena quam diuine lre secundam mortem noia-
 m quod est et perpetua et gravissimis cruciatibus plena. **N**am
 sicuti due vite propositae sunt homini quoniam altera est anime altera corporis.
Ita et mortes due propositae sunt una pertinet ad corpus quod car-
 to secundum naturam fungi nunc est altera pertinet ad animam quod
 scelere acquiritur. virtute vivat. ut vita huius temporalis rebus
 quod finis habet quia corpus est sic et mors eque temporalis
 est etiam habet finem quia corpus attingit. **D**e resurrectione

Corpus mortis et morte et animae perpetuitate. **C**apitulum xi.
Completis igitur temporibus quod deus morti statuit terminabit

ipa mors **E**t quia ipse vita tpalis mors sequit. gseques
 est ut referuat aie ad vita phene quia sine mors tpal
 accepit kursu sicut vita ai sempitna est in qua diuinos
 et inloqubiles imortalitatis sue fructu capit ita et mors
 eis petua sit nate est in qua phenes penas et infirmita
 tormenta p pats tendit **E**rgo in ea conditioe res poi
 ta est et quibeat fut in hac vita corpali atqz trena sp
 miseri sint futuri quia iam bonis q maluerut potiti
 fut **Q**uod hys euemt qui deos adorant et deu negligut
De m qui iustitia sequetes in hac vita miseri fuerunt
 et gtempti et mopes et ob ipam iustitia gtumelijs et i
 iurjs sepe verati quia n aliter vto teneri pt sp beati st
 futuri ut quia mala ia ptulerat ena bonis fruatur
 sed hys vtiqz gtingit qui gteptis tvestribz djs et fragilibz
 bonis celeste religione dei sequit. aug bona sicut ipse
 qui tribuit sepiterna fut **Q**uid opa corpis atqz ai nonne
 iudicat aiam esse mortis experte na corp9 quia ipm fa
 gile est atqz mortale quecuqz opa molitur eq caduca st
 nihil em tutius ait esse qd sit manibz huams labora
 tu qd non aliqn ad interitu redigat. ul' iniuria homi
 uel ipa confecture om vetustate **A**t vero ai opa videm9
 eterna Nam quicuqz gtemptu pntu studentes i meori
 am mommenta ingemoru factoruqz magnoru zliquert
 hys plane metis ac virtutis sue non indelibile qstert
Ergo si opa corpis ideo morlia fut quia ipm mortale e
 sequit. ut aia ex co imortal' appeat quia videm9 opa eis
 non mortalia **E**ode mo desideria quoqz corpis aiumqz de
 clarat aum esse tpale alteru sepitnu **C**orp9 em nichil n
 morle desiderat id e abu potu mdumctu quiete voluptate
 et tn h ipa sine metu et ad mimculo ai n' aipe n' asse
 qui pt **A**mm9 aut p se multa desiderat q ad offitru fuit
 tuue corpis redudent eaqz no fragilia s etna fut ut fa
 ma vtutis ut memoria nomis Nam cultu dei qui co
 stat abstinetia cupiditatu ac libidinu patientia dolo
 ris gteptu mortis **E**na con corp9 aia concupiscit **V**n
 nredibile est interue aiam sed dissotari a corpoe quia
 corpus sine aio nichil pt **A**nimo at pt multa et magna
 sine corpe **Q**uid q ea q visibilia fut ocul et tangibilia
 manu quia ex etna vim pati pnt etna esse no possunt
Ea vero q neq sub tactu neq sub visu veniut s tnmio

Cognitio p

Vlo

Culm

vis eorum et ratio et effectus apparet eterna sunt quia nulla vim pati-
tuntur existeret corpus aut si ideo mortale est quia vi sui patitur
et tactui subiacet quod et anima ideo immortalis est quia non tangi
potest nec videri. *Item de immortalitate anime contra Lucretium et
Epicurum et de differentia mentis et anime et de corporis resurrectione*

Omnino argumenta eorum qui contra dixerunt et *Ca. 11. m.*
fellamus que Lucretius in libro excutit et cum anima in corpore
anima nascitur inquit cum corpore intereat nunc est. At non est par vni-
usque ratio solidum enim et apprehensibile corpus est et oculis et manibus
nimia vero tenuis et tactui visusque fugiens corpus anima factum
atque solidatum est anima in se nichil congeit nichil ponderis trem-
habet ut plato differebat. Nec enim tanta posset huius solertia
tanta vim tanta celeritate nisi origine traheret e celo corpus
igitur quoniam factum ex ponderoso et corruptibili archimedo et tangi-
bile est et visibile corrumpitur atque omittit non vim repellere potest
quia sub aspectu et sub tactu venit. Anima autem quia tenui-
tate sua omnem tactum fugit nullo ictu dissolui potest. Ergo quibus
inter se coniuncta et sonata nascuntur et alterum quod est de tre-
na confectione formatum quasi vasculum sit alterius quod est a
celesti subtilitate deductum in vis aliqua utriusque discernit que
discernit mors vocatur. Vtque in naturam suam reuertitur quod ex
ra fuit id in terram resoluitur quod ex celesti spiritu id constat ac viget
semper quoniam diuinus spiritus sempiternus. Denique ideo Lucretius obli-
tus quid assereret et quod dogma defenderet huius hos usus posu-
it. Credit utem retro in terram quod iam fuit ante. Eterna si quod missa
est ex aetheris orbis. Id rursum reli fulgentia templa receperant.
Quod ei non erat dicitur qui perire animas in corporibus differebat si
victus est veritate et impudenti gressu subrepsit. Preterea id
ipsum quod colligit dissolui ante hoc est simul cum corpore interire quoniam
simul nascantur et falsum est non et contrarium quoniam potest. Non
enim simul interit sed anima descendente integram per multos di-
ces manet et plerumque medicatum diutissime durat. Nam si
aut simul nascuntur simul interiret. Non discederet repetere
anima corpusque desereret sed vno tempore puncto utriusque pariter
dissiparetur. Et tamen celeriter etiam corpus adhuc spiritum in eo ma-
nente deliquescent ac periret quod sceleris anima desereret vno
vero dissoluto corpore anima vaneferet velut humor fracto vase
diffusus. Nam si tamen et fragile corpus post secessum anime non
statim diffluit in terramque tabescit ex qua illi origo est ergo
anima que fragilis non est in eternum manet quoniam origo cuius
eterna est. Quoniam crescit inquit sensus in pueris et in iuuenibus

quoniam Lucretius

viget et in semibus diminuitur. apparet esse mortalitatem. **P**ri-
mu non idem est anima et mens aliud est anima et mens aliud est
enim quod vivimus aliud quod cogitamus. Nam dormientium
mens non anima sopitur et in furiosis mens extinguitur anima
manet et ideo non exanimis sed dementes vocantur. **M**ens ergo
est intelligentia vel augetur vel minuitur per etatem anima sta-
tu suo se habet et ex quo tempore spirandi cepit facultate eadem usque
ad ultimum durat donec emissa corporis clausura ad sedem suam re-
uertitur. **P**rimo quod anima spiritus a deo sit inspirata. **I**tem quia tenebroso
domitio tene carnis inclusa est scientiam non habet quod est
divinitatis. Audit igitur et discit omnia et sapiam discendo et au-
diendo capit et senectus non minuit sapiam sed auget sed in
iuuenuis etas virtute decursa est et si nimia senectus fregit
memoria non est autem virtuti si vix evanuit si lingua torquet
si auditus obscuravit sed corporis. **A**t enim memoria deficit ex mi-
seria si labentis domitio ruina. **P**rimo mens et preterita
obliviscitur non aliter futura divina quam si carere quo conti-
nenter effugerit. **V**erum eadem inquit dolor et luctum obnoxia
est et ebrietate dementis. **P**rimo fragilis et mortalis apparet
idcirco igitur virtus et sapientia necessaria est ut meror quo contrahit
indigna patiundo ac videndo fortitudine repellatur et vo-
luptas non modo potandi sed etiam rerum ceterarum abstinentia su-
peret. Nam si careat virtute si voluptatibus dedita moliat mor-
ti fiet obnoxia quoniam et virtus ut docuimus immortalitatis est
fabricatrix et voluptas mortis vltoris aut sicut non funditur
primit ac delet sed eternis afficit tuitatibus. Nam interire
prius anima non potest quam ex dei spiritu qui eternus est origine ce-
pit. **A**nima inquit et moribus corporis sentit et oblivione sui
patitur. **E**t sicut egressus ita etiam sepe sanat. **H**oc est ergo cur
maxime virtus adhibenda sit ne illo corporis dolore frangat
et oblivione sui patiat non anima sed mens. **Q**ue quoniam ita
corporis regione consistit cum ea partem vis aliqua morbi in-
traverit mouetur loco et quasi conuulsata de sede sua e-
migrat creditura scilicet cum medela et sanitas domitium su-
um reformauerit. Nam quia mixta est anima cum corpore si virtu-
te careat contagio eius egressus et ibenitas de societate fra-
gilitatis redundat ad mentem. **C**um autem dissociata fuerit a
corpore vigeat ipsa per se nec ulla iam fragilitatis con-
ditione temptabitur quia indurmetum fragile prestat. **S**icut o-
culus euulsus inquit a corpore ac separatus non potest videre ita
et anima separata nichil sentire quia in ipsa pars est corporis falsi

hoc et dissile est. Anima enim non per corpus si in corpore est sicut
id quod vase continetur. Vasis per non est nec ea que in domo sunt
partes domus esse dicuntur. ita vero anima per est corpus quia corpus
vel vas est anima vel receptaculum. Ita illud argumentum nullo magis
manet est quod anima autem quia non citius emittatur ex corpore mor-
talem videri sed paulatim se ex omnibus explicat a summis pedibus
incipiens tanquam si eterna esset uno tempore momento cuperet quod
sit in hiis qui ferro intereunt quos autem moribus interimit spiritum
diutius exalant ut paulatim frugescentibus membris anima effletur.
Quae cum materia sanguinis contineatur sicut lumen oleo ea materia
febrili calore assumpta nunc est membrorum summa quaeque frugescent
quam venae in ciliores in extrema corporis porrigunt et exhiem ac
tenuiores cum deficiente vena fontis arescunt. Nec tamen quia
sensu corporis deficiat anima sensu extinguatur et omnino putandum est. Non
enim anima corpore deficiente sed corpus anima decedente putrescit quia
sensu omnem trahit seculum. Cum autem prius anima sensu tribuat cor-
pori et viuere id efficiat fieri non potest ut non ipsa per se viuatur
et sentiat quam ipsa est et sensu et vita. Nam quod autem quod si imor-
talis materia foret mens non tamen se moriens dissolui cogeretur sed
magis ire foras vestemque relinqueret ut anguis equidem non
quod videtur per se quereretur in morte dissolui. Sed ille fortasse
Epicureum aliquem videat etiam dum moritur phantase ac de sua
dissolutione in extremo spiritu differente etiam scire potest. **Quid**
dissolui se sentiat an corpore liberari cum in exitu lingua
mutescat. Nam dum sentit et loqui potest nondum insoluitur est v-
bi dissolutus est nec sentire iam nec eloqui potest. Ita qui de dis-
solutione aut mundum potest aut iam non potest. At enim prius quam dis-
soluatur intelligit se dissolutum iri etiam quod videmus ple-
rosque morientium non dissolui conuenientes ut ait si exire se
et praefici et ambulare testantes idque aut gestu significat
aut si adhuc possunt et voce pronuntiant. **Non** appet non dissolu-
tione fieri sed separatione que declarat animam permanere. **Cetera**
Epicurei dogmatis argumenta putagore repugnant disse-
renti migrare animas de corporibus uetustate ac morte operis
et insinuare se nouis ac recens natis et easdem spiritus renasci
modo in penae modo in bestia modo in volucre et hac ratione
mortales esse quod sepe variorum ac dissimilium corporum domi-
cilia commutent. **Quae** summa deliri hominis quam ridicula
et nuino dignior quam scholastico fuit ne refelli quidem seruo
debuit. Quod qui facit videtur verum ne quis id credat pro-
tereunda sunt igitur nobis ea que per falso contra falsum

discerebantur satis e ea refutasse q cori veru disputat sunt
Quibus testimonijs immortalitas aie appbat et futurum in
dicu dei et qntu Austereng alios viserit in errore. Ca. 17.

Oclarari ut opinor animam no esse solubile dup est cita
 re testes quoru aucte argumeta firment. Neq nuc
 pphas in testimoniu vocabo quoru ratio et divinatio in hoc
 solo posita est vt ad cultu dei et immortalitate ab eo accipien
 dam creari hoiem doceant sed eos potius quibz istos qui re
 cipit virtute crede sit necesse Hermes nam hominis desc
 bens vt doceret queadmodu esset a deo factus hoc intulit

hanc auto
 et ceteron
 phiceon
 athanatu
 lia testenes
 nuan epopi
 phism ten
 to antropu
 ton auton pemen
 athanaton
 phe de tene
 ton puefas te auton
 feron en meso
 testhelis
 hanc testenetes
 hanc metabletes
 idusen in apanta
 men oron apanta
 ymauze

Et eadem
 ex utraq
 natura
 immortali
 et mortali
 vna faciebat
 naturam
 hominis
 eudem aq quide
 immortalen
 i aliquo a mor
 talem facies et istu
 mens i medio
 diuine
 immortalisq
 nature et mortis
 mutabilisq cohi
 suit vt oia vides
 oia mizeretur

Et h quidem
 ex utraq
 natura
 tam mortali
 q est immortali
 vna essent
 naturam
 hominis
 eadem tam
 mortali q
 immortali
 facto et huc
 ferens i meo
 diuine
 atq immortal
 nature mortis
 atq mutabil col
 locant vt oia vi
 des oia mizeretur

Sed hunc fortasse aliquis in nro phoru gputet quis in
 deos relatu martiry noie ab egyptijs honoret? nec plz ei
 auctoritatis tribuat q platoni aut pitagore magis igit
 testimoniu regreng polites quida consulunt appellme in
 Milesiu vtu ne maneat ana post morte an dissoluatur
 et audit hys versibus

Sitthe men
 Meopicoyder
 meospros
 somaera
 hieptthartan
 vsapate

Oia quidem
 dum
 vniculis ad
 corpus tenet
 corruptibiles sen
 tiens passiones

Oia quide
 qm diu
 vniculis
 i corpore tenet
 corruptibiles
 passioes sentiens

teneche
algedos
m ei chadan
lism broten
en methasoma
maraten
osthes
teneyture
te esathe
rupasa
forita ea
ingeras sub
amemdes
pampa natyres
pethogonos
garethea dicta
epiono can

mortalis dolo
ribus subiacet
Cū autem
absoluione
humana
in agnū corpū
carptū habita
nem tuenit
i ethere tota
fertur q̄ est
sp̄ sine senec
tute manz at
sp̄ mdessea
hoc enim
p̄mū diu
na ordinauit
prudentia.

mortalibz cedit
doloribus
Cum vero
huānam
soluionem
velocissimam
post corruptum
corpus inuenit
ōis e terra
fertur qui ē
sp̄ sine senec
tute et manet ie
ternū sū pena
p̄mogenita
eternū hoc diu
na disposuit
prudentia

Quid carmina subtilia nō ne hoc ita ē declarauit cū so
re aliqui denūtiānt ut a deo de vniū ac mortuū iudicet
quorū exempla post inferno. falsa est ergo demotili
et epurati et dicarū de aū dissolutione sūa qui p̄fecto
non auderent de intentu aīarū mago aliquo p̄nte disere
qui sciret t̄tis carminibz aeri ab inferis aīas et adesse et
prebere se huānis oculis videndas et loqui et futura p̄
ducere et si auderent se ip̄a et documētis p̄ntibz vincerē
h̄ quia non p̄uidebant aū cōnem que tam subtilis
est ut oculos huāne mentis effugiat interire dixerūt Quid
aristoxenus qui negat ōmō vllā esse aīam cū in vniū
in corpore s̄ sicut infidibz ex intentione neruorū efficiō
cordem p̄mū atq̄ cautū quē musia armonia vocat ita
in corpibz ex cōpage viscerū ac vigore mēbroiū vim se
tiendi existere quo nichil dici deling p̄t Verū ille oculos
quidem habuit incolumes tot tū tēū quo vniū se et
habē mēte qua idipm cogitauerat non videbat s̄ ple
risq̄ hec p̄his accidit ut putaret ōmō nō esse quidquid
oculis non apparet cū mētis aīes multo clauor esse d̄
bebat q̄ corpis ad ea p̄spicienda quoz vis ac rō sentit
potio q̄ videt. De fine mūdi et errore caldeorū et eta
te mundi et q̄ p̄ sex etates 1. sex milia ānoz status
mūdi mutabit. 2. r̄nouabit. et q̄ mille ām s̄ vnus
dies dei et q̄ p̄ iudiciū mille āmō abnabit electi d̄ iū

Omnia de immobilitate diximus autem deest? **Cam Je^m**
 ut doceamus quatenus bonum et quoniam tribuat ut in hoc
 quocumque prauitatis ac stulticie sue perspicit errores quod mor-
 tales quosdam deestis placitis mortalium deos esse factos o-
 pinantur ut quod artes inuenerat uel quod usu quarumque fructu
 docuerat uel quod utilia bene hominum prodiderat ut quod manca vesti-
 as interemerat. Huc merita quod longe ab immobilitate semota
 sunt et docuimus in prioribus libris et nunc doceamus ut appa-
 reat sola esse iusticia que vitam hominum pariat eternam et solam
 deum qui eterne vite premium largiatur. Nam illi qui suis me-
 ritis immortales facti esse dicuntur quia in iusticia non ulla
 in his nostra virtus fuit non immobilitate sibi quod mouere potest
 ac libidinibus quiescerunt neque celeste premium sed infima suppli-
 tia meruerunt que pendunt simul cum his omnibus qui eos
 coluerunt. Cuius iudicij propinquum tempus ostendam ut et ius-
 tis merces digna soluat et pena meritis ipsius irroget.
 Plato et multi alij phoron cum ignoraret originem rerum su-
 premum illud tempus quo mundus esset effectus multa milia
 scilicet fluxisse dixerunt. Ex quo huius pulcherrima mundi extiterit
 ornata sicuti fortasse caldeos qui ut Lucretius tradidit in libro
 de diuinatione primo quadraginta septuaginta milia anno-
 rum monumentis comprehensa se habere delirant. In quo se quia
 posse argui non putabant liberum sibi crediderunt esse omnem finem.
 Nos autem quos diuine ueritatis ad scientiam ueritatis erudiunt prin-
 cipium mundi sineque cognouimus de quo nunc in fine operis di-
 ceremus quoniam de principio in secundo libro explicauimus. Sciunt
 igitur philosophi qui ab exordio mundi scilicet annis enarrant non
 dum sextum millesimum annum esse conclusum. Quod nunc ap-
 ple- to summatione fieri nunc est et humanam rerum statum in me-
 lins reformari. Cuius rei argumentum prius enarrandum est ut
 eo cluceat. Nunc deus et hoc rerum nature admirabile opus
 sicut arcibus sacre scripture continetur sex dierum spatio con-
 sumit. Dieque septimum quo ab operibus suis requiescat sanc-
 tit. Huius est autem dies sabbati qui lingua hebreorum a nostro
 nomine accepit. Unde septenarius nunc legitimus ac plenus
 est. Nam et dies septe sunt quibus reuolutis orbis consue-
 rantur et septe stelle que non occidunt et septe sidera que
 vocantur errantia quorum disparis cursus et inaequalis mo-
 tus rerum ac temporum varietates efficit creduntur. Ergo quoniam sex
 diebus cuncta dei opera perfecta sunt per secula sex id est annorum sex

milia manē in hoc statu mūdū nūc est. Dies em̄ magis dei
nulle ānorū circulo tinnat. sicut indicat ppha quid dicit
Ante oculos tuos dñe mille ām tāq̄ dies vng. Et sicut de
sex ulos dies in tantis rebus fabricandis laborant ita
et religio eis et vitas in hīs sex millibz ānorū laborent
nūc est malicia pualente atq; dñante. Et rursz qm̄ pfer
tis opibus requieuit die septimo tāq; bñdixit nūc ē vt
fine sexti millesimi ām malicia om̄s aboleat. e tra et
regnet p ānos mille iustitia sitq; tñquillitas et reges a
laboribz quos mūdū iā diu p fert. Verū q̄tens id euemat
ordine suo explicabo. Depe diuina minora et exigua mag
norū figuraz et pmonstratiōes esse vt hūc diem nūm qui
ortu solis occasusq; finitur. Dei magni sp̄m gerē quē cir
cuitz ānorū mille determinat. Eodē mō etiā significatio ē
in hōis celestis p̄p̄i preferebat in posterū fictionē. Nam
sicut pfectis dñbz que in vsū hōis molitū est deq; ipm̄
hōiem vltimū sent cūq; induxit in hūc mūdū tāq; i do
mū iā diligent̄ instructa ita nūc sexto die magnus verz
homo vbo dei fingit. Id ē sc̄s p̄p̄us doctrina et p̄ceptis dei
ad iustitiā figurat. Et sicut tūc mortalis atq; ip̄fecto e tra
fectz est vt mille ām̄ i hoc mūdū viuet ita nūc ex hō ter
restrī sōlo pfectz homo fingitur vt vniuersalz a deo i hoc
eodē mūdū p ānos mille dñet. Quod aut̄ gsumatio futūa
sit et qualis exitus hūmans rebus impendeat si quis diui
nas lras fuerit scrutatus inueniet. Sed et sc̄arū ppha
agruentes cū celestibz vocibz sūc rerū et occasu post breue
tēpus annūtiānt describentes quasi fatigati et dilabētis
mūdi vltimā fenestula. Cūc vō a p̄p̄is vt vāibz futuri
esse dicāt. priusq; sup̄ueniat extrema illa oclusio collecta
ex oibz et coarctata subnectam. *¶ Submersio pha
raonis et egyptiorū et liberatio hebreorū de seruitute egip
ti pfigurauit liberationē electorū et ip̄borū dāpnatiōez
que futura et p romanū ip̄erū an̄ delebit. et in asia
summa p̄tas euertet. et quibz etatū gradibz Roma ce
derit et deficiet. Caplm 14m.*
Et in aram̄ s̄arū lras descendisse trāsdisse i e
gyptū cogente iopia rei sum̄etarie p̄ncipe hebreorū cū
di domo et cognatiōe. Cūq; postea cū diutius in egypto i
morātes i magnā gentē creuisset et ḡui atq; intolleradū
seruitutis iugo p̄merent. Paussit egyptū deus i sanabili
plaga et p̄p̄m suū liberāuit traductū medio mari cū disciss

fluctibus et in vicijs pte dimotis p sicut plus exaderetur
 Conatusq; rex egyptioru pfugos insequi coeunte i statum
 sui pelago cu oibz copiis interemptis est quod famis ta
 claru atq; mirabile quis ad qns vntu dei homibz onde
 ret tr pfiguratio et figura maioris rei fuit qua deg ide m
 extrema tepoz qsumatoc factuz e Libeabit em plebs sua
 de qm seruitute mudi qm tuc vna plebs dei et apud vna
 gente fuit egypti sola paissa fuit Nunc aut quia populus
 dei ex oibus linguis gregatis apud omes gentes gmoza
 tus et ab hys qui domnat pmit nre est vniusas nati
 ones id e orbem totu celestibz plagis verbeari vt iustus
 et cultor dei populo liberet Et sicut tuc signa fa fut qbz
 futa clades egypti onderet Ita in vltimo fient prodigia
 miranda p oia elemeta mudi quibz imunes erit omi
 lise gentibz intelligat Proptingite igit scilicet imino hu
 manaz reru statu gmutari nre est et m deteriq; neqn
 a tualescente plabi vt ia nra h tpa quibz iqtas et ma
 licia vsq; ad sumu gradu aruit m illis insanabilis ma
 li oparatione felicia et ppe aurea possint iudicari Ita et
 em iustitia rarefiet Ita impietas et audacia et cupiditas
 et libido crebretur vt si qui forte fu fuerint boni pde sint
 sceleratis ac diuerant vndiq; ab iustis soli aut mali
 opulenti sint Boni vero m oibz gtumelis atq; m egesta
 te iacent Confident omie ius et leges interibut Nichil
 tuc quisq; habebit ubi a quesitu aut defensu manu au
 datia et vi oia possidebut Non fides m hoibus no pax no
 huamitas no pudor non veritas est atq; ita neq; securitas
 neq; regimē neq; reges a malis vlla ois em tra tumult
 tuabit fement vbiq; bella Omne gens m armis erit
 et semuere opugnabut Ciuitates int se finitime pla
 bat Et pma om egypti stultazu supstitionu luet pe
 nas et sanguine uelut flue opetur Tunc pagrabit
 gladius orbe vrens oia et taqi messem oia psterne
 Cuius vastitatis et qfusions h e causa q romanu no
 quo nuc regit orbis horret animus dicit si dicit quia futu
 ra e tollet de tra et iperui m asia reuertet Ac cursus o
 diens dñabit atq; omdens seruiet Nec miru auqi debz
 videri si regna tm mole tata fudatu ac tam diu p tot et
 tales vires auctu tantis deniq; opibus qsumatu aliqui
 tu corruct Nichil e huans viubz laboratu quod no ab
 huans eoz viubz destrui possit qm morlia fut opa morliu

No bn

Hic et alia prius regna cum diu florissent nichilominus in oc-
cidit. Nam et egyptios et persas et grecos et assyrios prout
e regimine habuisse tunc quibus omnibus destructis ad roma-
nos quoque rerum summa pervenit. Qui quicquid ceteris omnibus regibus
magnitudine antistant tanto maiore tendunt lapsu quia
plene habent pondus ad ruinam que sunt ceteris alioquin. Non in-
fate seneca romane urbis ipsa distribuit in etates. **P**rima
enim dicit infantiam sub rege Romulo fuisse a quo et gentis
et quasi educata sit roma. Deinde pueritiam sub ceteris regibus
a quibus et auda sit et disciplinis pluribus instituta sit.
At vero Tarquino regnante cum iam quasi adulta esse cepisset ser-
vitutem non tulisse et reiecto superbe dominationis iugo maluit
legibus obtemperare quam regibus. Cum esset adolescentia eius sine pu-
milla belli terminata tunc deinceps spiritus uiribus cepisset iu-
uencescere. Sublata enim cartagine quam quae dum emula roma
in imperium fuit manus suas in totum orbem sua manu porrexit
ita donec regibus cunctis et nationibus ipso subiugatis cum iam
bello materiam deficeret viribus suis male vteretur qui se ipsa
operant. Hec fuit prima eius senectus cum bellis laudata nullibus
atque intestino malo pressa. Tunc ad regimine singularis im-
perii cecidit quasi ad alteram infantiam reuoluta. Amissa
enim libertate quam Bruto dux et auctor defendit ita cose-
ruit tamquam sustentaculum seipsum non valet ad minimum regere
tunc interiret. Et si hoc ita sit quid restat nisi ut seque-
terius senectute et id futurum breui rationes prophetae
denuntiant sub ambage aliorum nominum. Hec facile quis in-
telligat. Sibille tamen apte intritum esse romam loqui-
tur. Et quidem iudicio dei quod nomen eius habuit Iulium et in-
imica iustitiae alupnum veritatis perperam laudavit. Hy-
daspes quoque qui fuit medorum regum antiquissimus a quo
ammyr nomen accepit qui nunc Hydaspes dicitur. Adma-
bilis omni subinterpretatione uaticinantis pueri ad me-
moriam postea tradidit sublatum in ex orbem ipsum. Nomen
quod romanum multo ante praefatus est quam illa troiana gens
occideretur. **Quomodo imperii uentura sit destructio
et que illa signa pressura sint secundum vaticinia prophetarum**

Quomodo autem id futurum ne quis et sibille. **Ca. 16.**
Incredibile arbitretur ostenda. In primis multipli-
cabitur regnum et summa rerum partes per plurimos dissipata
et conarsa minuetur. Cum discordie ciuiles in perpetuum ser-
uetur non ulla reges bellis eximialibus erit donec reges de-

pariter existant qui orbem tre non ad regendum sed ad con-
 summandum partiantur. **H**is exercitiis immensum auctis
 et agrorum cultibus destitutis quod est principum eiusmodi
 et cladis diffident omnia et gignunt et vorant. **T**unc epete
 aduscos eos hostes potentissimos ab extremis finibus pla-
 ge septentrionalis oriatur qui tuba ex eo nunc delectis qui
 hanc asiam obtinebant assumet in societate a ceteris et pri-
 ceptis omni constituet. hic in sustentabili dominatione vera-
 bit orbem diuina et humana miscebit infanda deum et
 execrabilia molietur nona galia in pectore suo uoluta
 bit ut prius sibi constituat imperium. **L**eges commutabit et
 suas sauciet contaminabit diripiet spoliabit omidet
 denique immutato nomine atque imperii sede translata confusio ac p-
 turbatio humani generis consequetur. **T**am vero detestabile
 atque abhominandum tempus existet quod nulli hominum sit uita
 uiuenda. **C**uerentur funditus ciuitates atque intribunt no-
 mine ferro atque igitur uerum etiam tremoribus assiduis et elu-
 uie aquarum et moribus frequentibus et fame uebia. **A**er
 enim ueniabit et corruptus ac pestilens fiet et nunc ipor-
 tibus nubibus nunc inuolabitur siccitate nunc frigoribus nunc
 estibus nimis nunc terra hominum dabit fructum non segetes quod
 quod non arbor non uitis foret sed cum in flore spem anaxi-
 mam dederint in fruge decipient. **F**ontes quoque cum plu-
 uibus arescent ut ne potius quidem suppetat et quod aque
 in sanguine aut amaritudine mutabunt. **P**ropter hec de-
 ficient etiam in terra quadrupes et in aere volucres et in
 mari pisces. **P**rodigia quoque in celo mirabilia metes
 hominum maximo timore confundet et cunctas cometas et so-
 les tenebre et color lune et candidum siderum lapsus. **N**ec
 tamen hoc usitato more fient sed existant subito ignota et in-
 sa oculis astra. **S**ol in perpetuum frustrabitur ut vix inter dies
 noctemque discernat. **L**una iam non tuba deficiet horis sed pro-
 tuo sanguine obsusa meatu ex ordine marcos paget ut
 non sit et hominum promptum aut siderum cursu a ratione temporis
 agnoscent fiet enim ut estas in hyeme ut hyemps in esta-
 te. **T**unc annus breuiabitur et mensis minuetur et dies
 et augustus rostrabitur. **S**telle vero uebrime cadent ut celu-
 omne ceterum sine ullis huiusmodi appareat lumbus. **M**ontes
 quoque altissimi decident et planis equabuntur. **M**are ina-
 uigabile constituetur. **A**c ne quid malis hominum terrore de-
 sit audiet e celo tuba quod homo sibilla dederat.

Salpitr
corano
censenen
politrenon
asferet

tuba
de celo
voam
luctuosam
emittet

tuba
de celo
lamentabit
et ululatu
dabit

Itaqz trepidabunt omnes et ad luctuosu illu somitu gremies
sent tuc vero p na dei adusu homines qui usina dei non
agnouerut seuiet ferru ignis fames morbus et sup omnia
micta sp impendens Tunc orabunt deu et no exaudiet opta
bitur mors et non veniet Ne nox quide requie timori dabit
nec ad oculos supna accedet si aias homi sollicitudo ac vigilia
macerabit plorabit et gemit et dentibz stridet Exultabu
tur mortuus et viuos planget Hys et alijs pluibz mal so
litude fiet in tra et eis deserta orbis atqz deserta quod i tar
minibz Tibullims ita dicitur .

Este
cosmos
acosmos
apollunenon
antropo

Erit
mundus
imundus
pereuntibus
hominibus

Ita enim ofiaetur huani genz vt vix deama ps homi
relinquantur et vn mille presserit vix pducent centu de
cultoribz etiam dei due ptes interibunt et tra q fuerit
pbata remanebit De aduentu magni pphie qui he
lyas ab alijs dicitur et quo interficietur ab antixpo
et resurget die tra et ascendet in celu et de pscuti
one eme quam miseret antixpus et de mactis eig

Sed planius quo id eueiat expona immo **Ca^m 11^m**
nele ia tepora odulsioc ppha magnu mittet a d
qui couertat hoies ad dei agnitione et accipiet pte m
rabilia facendi vbiuqz hoies no audierit eu claudet re
lu et abstinebit ymbres aqua gutet i sanguie et reuincit
illos siti et fame et quicuqz conabit eu ledet pcedet ignis de
ore eig atqz amburet illu Hys pduis atqz vtutibz co
uertet multos ad dei cultu pactisqz opibz ipis alter rex ori
etur ex Syria malo spu genito eufor ac pditor gms hu
mam qui reliquias illis poris mali cu ipo simul delect
Hic pugnabit adusa ppham dei et vincet et interficiet eu
et insepultu iace patet q post diem sciu reuiuifcet
atqz insepultis et inuentis auctis rapiet in celu
Rex vo ille teterrimo eit quide et ipe q mendanoz ppheta

et seipm constituet ac vocabit deū se soli iubeat ut deū
 lui et dabit ei p̄as ut faciat signa et p̄dicia q̄b̄ v̄is
 irrenat hōies ut adret eū iubeat igne descendē de celo
 et solē a suis cursibz stare et imagine loqui et fiet h̄ sub
 ybo ei⁹ Quibz miraculis etiā sapientū plūmū alliaet
 ab eo tūc eruere dei tēplū conabit et instū p̄tm p̄sequē
 et eū pressura et contritio quat nūq̄ fuit a p̄ncipio mū
 di Quicūq̄ crediderint atq̄ accesserint ei signabūt ab eo
 tāq̄ penes qui aut r̄sauerint notā eūq̄ a m̄ montes
 fugient aut ap̄rehensi exq̄sitis r̄tutibz necabūt Idē ius
 tos hōies euoluet libus p̄pharū atq̄ ita veniabit Et dabi
 tur ei desol orbe tre mensibz .xli. id ēit tēp̄ quo ius
 tiaa p̄ciat et innocentia odio ēit quo mali bonis hostili
 ter p̄dabūt Non lex aut odio aut militie disciplina ser
 uabitur Non canos quisq̄ reuerēbit nō offitiū pietatis
 agnoscat non sexus a infancie miserebit Confident oīa
 et m̄scebunt cont̄ fas con iura nature Ita q̄si vno tōi
 q̄ latronio t̄ra vniūsa vastabitur Cū h̄ ita eēt tūc
 iusti et sectatores veritatis segregabūt se a mal et fugi
 ent in solitudines Quo audito impi⁹ iſlāmatus ira ue
 met tū extū magno et admotis oībz rōp̄is tūdabit
 montes i quibz iusti morabūt ut eos ap̄rehendat Illi
 vō ubi se clausos vndiq̄ atq̄ obsessos viderint exdama
 bunt ad deū voce magna et auxiliū reſte implorabunt
 et exaudiet eos de⁹ et mittet rege magnū de celo q̄ eos eu
 p̄iat ac libet om̄esq̄ ferro ac igni dypdat. *Quomō h̄*
p̄nūtiata sint et vaticinijs p̄pharū et oraculis gen
tiliū vati et versibz sibillinis. Cam. 13^m
H ita futura esse tū p̄ h̄c om̄es ex dei spū tū etiā
 vates ex instinctu demonū ceanerūt Hydaspes em q̄
 sup̄ius notauit descripta iniquitate s̄li hui⁹ extremi p̄ios
 ac fideles a nocentibz segregatos a tū fletu et gemitu ex
 tensos esse ad telū man⁹ et ip̄lorantes fidem Iouis ho
 nem respecturū ad t̄ra et auditurū voces hōim atq̄ i
 p̄ios extinturū Que oīa vera sūt p̄ter vnu q̄ Iouem
 dixit illa facturū que deus faciet sed et illud nō sine de
 monū fraude subtractū est missū iri a p̄re tūc filiū dei
 qui deletis oībz malis p̄ios libet qd̄ hermes tū non
 dissimulauit In eo enim libro qui logos telios insai
 bitur post enūtiatiōe malorū de quibz dixim⁹ subiciat
 hec *Expan deta Cum a hec Cum igitur*

Genetara
 O asclepie
 totu o luros
 hai o patre hai oos
 hai tu protu ha
 enos then demur
 gos epi blasfemioi
 hymenemiois hai
 teneli toy boylesin
 toy testm to agathon
 antusias
 te ataxia hai
 anata lesa menos
 ten planen hai
 thencharchian
 et catharas
 pemen ydate
 ypollo catadiesas
 pe de purre
 eixiotato
 diatansas
 pira amo
 te de pole
 moys hai
 loy moys
 ecpesas
 egagen
 epito archion
 hai apetatestes
 entu e autu
 to smon

Hibille quoq non aliter fore dndut q vt dei filius a su
 mo pre mittit qui et iustos libet de manibz ipioin
 et iniustos cu tyrans seuentibz delect Equibz vna su
 tradit / Crei hai
 macharon
 ethelon
 Polm etalaraxe
 hai enthis theo
 then basileos

facta fuerint
 o esaulapi
 tue dno
 et pr et deus
 pmiq atq
 solus dei crea
 tor respicias fa
 et sua volu
 tatem pde
 bonitatem
 oppones distbaroi
 et reuocans
 errorem
 atq malicia
 purgans
 alicubi
 quidem
 aqua multa diluens
 alicubi aut igni
 velocissimo
 exurens interdu
 autem
 bellis
 atq peste
 exstingens
 reduxerit
 ad
 antiquum
 et restituit
 suum
 mundum

Veniet etia
 beatorum
 expugnare
 urbem volens
 et qd aliq a deo
 rex

Hec fuerint
 o esaulapi
 dno et
 pr et deus
 et pmi et
 vniuersi dei
 creator inspect
 his q fiet et sua
 voluntate i bono
 opposito temer
 tati et euocato
 errore
 et
 malicia
 expurgata

Veniet et
 beatorum
 expugnare
 urbem volens
 et tunc rex
 aliquis

penfois epitu
auton panta
salis basileos
megalos kai
foras
aristofeis
topto misis
essei pastion
antiopeysem

Item alia
kai tote
Elyos otheos
pemfen
basileos
pasan gean
pansen
podemoy
o kakoy
Et rursus alia
O prase praysi
doixi
Oyon ato zigme
modulon disbas
tagnon
epandem
gymenon are
kai o thesmusa
ten sarsey
desmois
tabeleyos

Missus ad
istum omes
pdet reges
magnos et
optimos
et sic
inducit
imortalis ab
hominibus

Et tunc
a sole deo
mittet
regem
qui oem tram
liberabit
ex bello
malo

Iugum meum et
tutis tolleabile
sup collum
positum
tollet et
leges
ipias
soluet
vincula
laqueos
violenta

a deo missus ad
istum omes
pdet reges
magnos et
viros potentes
et postea
iudicium est
ab corruptibilibus
hominibus

Et tunc
a solis ortu
deus mittet
regem
qui oem tram
aperiat
a malo
bello

Et iugum meum
servitutis
qui non fert
posse sup colla
positum tollet
et nephadi
soluet
et
vincula
laqueos
lenta

Quomodo Christus et quibus precedentibus signis descendet
de celo ut interficiat antichristum et tyrannos et ipsos deleat
de terra et quod vigilie nocturne christianorum ideo institute
sunt quod Christus de nocte venturus est et quod dei et multorum
cultores eorum dabit. in incendio sua Sibilla praedixit. Ca. 19.

Opresso igitur orbe terre cum ad destruendam imensam vici
um tyrannide humane opes defererent siquidem cap
to mundo cum magnis latronum exercitibus marabit diuino
auxilio tanta illa calamitas indigebit. Comotus igitur
deus et periculo anticipi et miseranda exploratione iustorum

mittet p[ri]m[us] liberatore Tunc ap[er]iet[ur] cel[us] medi[us] t[em]pe[ra]ta noc
te et tenebrosa ut in orbe toto lume[n] descendens dei taq[ua]m ful
gor appareat Quod Sibilla h[uius] versib[us] locuta est

Oppaton elte
Pur estes kotosen
mesenichi melene

Cum venit
ignis eit tenebrosa
media nocte

Hec est nox que a nobis p[er] aduentu[m] regis ac dei nu[m] pui
gili celebratur Cuius noctis duplex co[n]suetudo est q[uod] in ea et vitam
tum recepit cu[m] passus est Et postea regnu[m] orbis t[er]re accep
tura est Hic est em[en] liberator et iudex et ultor et rex et deus
que nox xpm vocamus qui p[ri]usq[ue] descendat hoc signu[m] da
bit Cadet repente gladius e celo ut sciant iusti duc[er]e se in
liam descensuru[m] et descendet comitantib[us] angelis i[n] medi[um]
terre et antecedit eu[m] flamma inc[on]sumibilis et vsus ageloru[m]
tradet in manu[m] iustoru[m] multitudin[em] illa[m] que mente ar[de]n
sedet et conadet[ur] ab hora t[er]cia usq[ue] in vesp[er]a[m] et fluet san
guis torrentis Deletisq[ue] oib[us] corp[or]ib[us] impiis sola effugiet
et p[er]ibit ab eo vict[or] sua Hic e[st] aut[em] qui appellat[ur] antiops
sed seip[su]m xpm mentiet[ur] et cont[ra] veru[m] dimicabit et vicia
effugiet et bellu[m] sepe renouabit et sepe vincet don[ec] q[ua]nto
p[ri]us confectis oib[us] impiis debellatis et captis tande[m] scelez
suoru[m] penas Sed et ceteri p[ri]ncipes ac tyr[an]ni qui contri
ueru[n]t orbem simul cu[m] eo vincti adducunt[ur] ad aeg[em] et in
crepabit eos et coarguet et explorabit Hys facinorosa ip[s]oz
et d[am]pnabit eos ac m[en]tis truciatis tradet Sic extincta
malicia et impietate oppressa requiescat orbis qui p[er] tot se
cula subiecto error[um] ac scel[er]i nefanda p[er]tulit seruitu
te non colent[ur] vlt[er]iq[ue] dii manufacti s[ed] a t[em]plis et pul
uinazib[us] suis deturbata simulac[ra] igni dabit[ur] et cu[m] do
mis suis mirabilib[us] ardebu[n]t e[od]uod[em] etia[m] sibilla cu[m] p[ro]ph[et]is
congruens futuru[m] esse p[re]dixit

Crisosem de
ydola
abioton
kari pluton
a panta

Euthrea quoq[ue] idem s[pon]spondit
Eiga de
ethro
ponta
theou cathadite

Content aut[em]
simulacra
hominu[m]
et diuicias
omnes

opera aut[em]
deoru[m] hu[m]an[is]
manib[us] facta
exurentur

fontai

Conterent
ydola
homines
et opes
vniuersas

Opera v[er]o
manu facta
deorum
aburentur

**Quomodo apient inferi et resurgent mortui qui iudicandi sunt
et qui non et quo hec sibilla p̄dixit et qua rōne omnia
in immortalis sit patibilis esse possit. Ca^m 20^m**

Post hec apient inferi et resurgent mortui de q̄b9
iudiciū magnū idē ip̄e rex ac deus faciet cui sūm9
p̄r et iudicandi et regnandi dabit maximam p̄tatem de
quo iudicio et regno apud Euthrea sibilla sic inueniunt

Oppo te de
hai toyto labe
celos dismone
mareis le bro tois
exei epi antropus hufis
athanasoy theon
exei epi antropus
megale kytrifis
ex thearthe

Demde apud aliam
tartareon de
chaos de rye tote
hay athano ysa
troysin de pilema
ten basileos apantes

Et alio loco apud eandem

oy rānon
Ei dixotai
escheite mon
hai to thenethes
o nekrois
moyran
analisas hai
tenethu
heu troncis
trism axo trimon
fusebeon hai
dessebeon
bion andron

Cum autē
et iste dies accipit
fatalem finem et
in hōies venit
iudiciū
inmortales dei
venit sup hōies
magnū iudiciū
et mirum

Tartareū autē
chaos tunc
ostendit mirians tra
venerit aut ad tribunal
dei regis omēs

Celum
uolens tre
latebras apiam
et tūc leuabo
mortuos fatū
solues et sti
mulū mortis
postea q̄
in iudiciū
ducam iudicans
priora
atq; ip̄orum
vitam hominum

Ver tūc p̄misi tūc a deo iudicabunt si n̄ tūc qui sūt tūc
in dei religione uersati Nam qui deū non agnouerūt
qm̄ sūam de hys in absolutione firi non p̄t rā iudicati

dāpnatūq; sūt sanctis lris gtestantibz non resurrecturos
esse ipios ad iudiciū. Iudicabūt. qd qui deū scirent et san-
nora eorū id ē mala opa cū bonis collata ponderabūt. et
si plura et graua fuerint bona iusta q; dent ad vitam
biam. Si aut mala supauerit odempnent ad penā. h
fortasse dixerit quispiā si est immortalis aīa quō passibi-
lis induat ad penā sentiens. Si em ob merita pume-
tur sentiet vtiq; dolore atq; ita etiam mortem. Si mori
non est obnoxia nec dolori quidē patibilis igit nō est.
Hinc questionē suae argumēto a stoys ita occurrit.
Animas quidem hōm pmanē nec interuentu mor-
tis in nichilū resolui si eorū qui iusti fuerūt puras
et ipatibiles et bonas ad sede celeste vñ illis origo est
remicare ut in campos quosdā fortunatos capi vt su-
antur miris voluptatibz. Impios vō qm se inuis in-
piditatis inqnauerūt mediā qndā gerē int. Imor-
tale mortalemq; nām et hīc aliquid imbecillitatis
ex contagione carnis aug desiderijs ac libidimbz addi-
te in lubile quēdā fūcū trahant labemq; tēnam.
Dūc cū tēporis diuturnitate penitus inhefescit eius
nostre reddi aīas vt si non extinguibiles in totū qm
ex deo sūt cū cūuabiles fient p corpis macula que
pāis iuxta sensū doloris attribuit. Quam smām su-
explicauit poeta. Diuin et supmo cū lumine vita reli-
quit. Non tū omē malū miseris nec funditus omēs
torpe excedūt pestes penitusq; nātē est. Multa dū con-
treta modis molescere miris. Ergo exercent penās
veterūq; malorū supplitia expendūt. Hec ppe modū ve-
ra sūt. Aīa vērō cū diuortū facit a corpore est vt ait i-
dem poeta par leuibz mentis volucrisq; similima sop-
no quia spūs est et ipa tenuitate īp̄rehensibilis. Sed
nobis qui sumus corpales deo aut cui subiacet posse
omnia op̄rehensibilis. De potentia dei qua p mei-
to auust p̄ angelos et hōies punire de carnis im-
mortalitate post resurrectionē de dīa ignis gehēnalis
et toris et quid in electis ul reprobis opet. Cam. q. m.

Primū qd dicimz tantū esse dei p̄tate vt eā itoz-
poralia op̄rehendat et q̄admodū voluit affi-
at. Nam et angelū dei metuit quia castigari ab eo pnt.
Tenarrabili quodā mō et demones reformidat qz torquet

ab eis ac puniunt? Quid igitur mirum si cum sint immortales autem tamen patibiles sunt deo. Nam cum in se nihil habereant solidum et contractabile a solidis et corporalibus nullam vim pati possunt. Sed quia in solis spiritibus vivunt a solo deo tractabiles sunt cum virtus ac substantia spiritualis est. Sed quoniam docent nos sancte littere quodammodo penas ipsi sunt daturi. Nam quia peccata in corporibus contraxerunt rursum in carne induentur: ut in corporibus precantia solvant. Et tamen non est caro illa quam deus hominibus subiecit huius tunc simul et insolubilis ac permanens metrum ut sufficere possit cruciatibus et illi si semper igni augenda diversa est ab hoc nostro quo ad vitam necessaria utimur qui nisi aliquam materiam formam alatur extinguitur. At ille diuinus per se ipsum spiritus vivit ac viget sine ullis alimentis nec admixtum habet fumum. Sed est purus et liquidus et in aque modum fluidus. Non in aliqua fursu per se urgetur sicut enim quae labes terram corporis quo tenetur et fumus intermixtus exilire cogit et ad celestem materiam cum trepidatione mobili subuolare. Idem igitur diuinus ignis una eademque vi et potestate cremabit ipsos ac recreabit et quantum e corporibus absumet tamen reponet ac sibi ipse eternum pabulum subministrabit. Quid poete cultore. Tunc tristulerunt ita sine ullo reuerentium corporum detrimento aduret tamen ac sensu doloris afficiet. Sed et iustos cum iudicaverit deus etiam ignem eos examinabit. Tunc quorum peccata ut pondus ut numero prevaluerint prestringentur igni atque aburentur quos autem plena iustitia et maturitas virtutis innoxerit ignem illum non sentient. Habent enim aliquid in se dei quod vim flammam repellat ac respuat tanta vis est innocentie ut ab ea ignis ille refugiat innoxius. Qui accipit a deo hanc potestatem ut impios urat iustis obtemperet. Nec tamen quisque putet animas post mortem potius iudicari. Nam omnes in una et eadem custodia detinentur donec tempus adveniat quo maximus iudex meritorum faciat examina. Tunc quorum fuerit probata iustitia hi per meritum immortalitatis ampiebantur. Quorum autem peccata et scelera detecta non resurgent sed cum ipsis in easdem tenebras recondentur ad eterna supplicia destinati. *¶* Hec autem qui buisdam dicunt esse poetica et non ad notionem venerunt.

Poetarū et quibz de causis corruerint virtute et lethē
amne et alia fantastica induxerūt *Ca. 22m*
Igumenta hec esse poetarū quidā putant ignora
tes vñ illa poete acceperint ac negant q̄ fieri posse Nec
mirū est ita illis videri aliter em̄ q̄ res habet tradi
tū a poetis Qui licet sint multo antiquiores q̄ his
toria et oratores et cetera gēa scriptorū tñ quia mysteriū
diuini sacramenti nesciebant et ad eos mentio resur
rectionis future obscuris rumore puenierat eā nō teme
re ac leuiter auditam ī modū cōmentarie fabule pro
diderūt Et tñ q̄dē testati sūt non auctore se rē sed
opinione sequi vt maro qui ait Sit michi fas audi
ta loqui q̄uis igit̄ veritatis archana ī pte corruerint
tñ ipa res eo verior inuenit̄ quo nō pph̄is ī pte con
sentit Quod nob̄ ad p̄bationē rei satis est errorī tñ co
rū sub ē rō nō nulla nā nō pph̄e assiduis cōtionibz
predicaturū iudicaturū esse de mortuis filiū dei et hec
ānūtiatio non lateret qm̄ rectore reli nō aliū putabat
esse q̄ ioue iudicare apud inferos Iouis filiū tradiderūt
sed tñ non Apollinē aut liberū aut mercuriū qui celest̄
tes putant̄ p̄ deū qui et mortalis fuit et iussit Vel mi
noem ut carum ut redamatū Corruerūt igit̄ poe
ta licentia q̄ acceperant ut opimo veritate p̄diūsa ora
sermonesq̄ varios dissipata mutauit Nam quod patris
apud inferos mille ānis rursus ad vitā restitui cen
sūt Marone ita dicente Has omēs vbi mille cōtā vol
uere p̄ annos Lethēū ad fluuiū deḡ euo cat agmē nig
no Scilicet mīmeros sup̄ et cōnera reuocaturū et incipi
ant ī corpore uelle reuerti Hec eos ratio fefellit q̄ re
surgent defuncti nō post mille ānos mortis sue s̄ vt res
tituti cursus ad vitā mille ānis cū deo regnet̄ Deus
em̄ veniet vt ī orbe hoc ab oī labe purgato reddi vi
uas iustorū aīas corpibz inouatis ad sepitīā b̄titudi
nē suscit̄ Itaq̄ p̄ter aquā obliuionis vā sint cetera cū
idēto finierūt ne quid ut opponet̄ Cur ergo nō memi
nerint se aliquā vixisse ā qui fuerint ā q̄ gesserint si
nichilominz tñ vērissimile nō putat̄ Et res tota veluti
licent̄ ac fabulose ficta respuit̄ Nob̄ aut̄ de resurrectione
affinātibz atq̄ docentibz aīas ad alterā vitā nō oblitā
sui s̄ ī eodem sensu ac figura esse redituras ī opponit̄

Tot u' secula tranſierunt quis unq' unq' ab inferis reſur-
 xerit ut exemplo eiꝝ fieri poſſe credam? At em reſurrexio
 fieri non p't dnante adhuc iniuſtitia. Hor em ſcdo nra
 tur omes tribus ferro inſidijs venenis et affinit' iu-
 ris egeſtate carceribꝫ tormētis p'ſcriptio nibꝫ. Et accidit q'
 iuſtitiā uiſa eſt q' omes qui deū ſequi volūt nō ſm odio
 habent' ſed verant' omibꝫ contumelijs exorunāt' multi
 plia tunc penarꝫ et ad ipſos cultus manuſactorū deorꝫ
 non rōne aut veritate ſi nephanda corpm laceratione co-
 hū. Nam igit' oportet ad hoc eade reſurgē aut reūti ho-
 mines ad vitā in qua tuti eſſe nō pnt. Cū ergo iuſti tam
 viles habeant' tam facile tollant' quid putemꝫ futurū fu-
 iſſe ſiquis ab inferis rediens vitā poſt reſiſſet. Auferet'
 p'fecto ab oculis hōm ne viſo uel eo audito deos vniū
 ſos reliquerūt et ad vniꝫ ſe dei cultū religionēqꝫ cōtēret
 Ergo ſemel fieri reſurrexione nra eſt cū malū fuerit ab-
 latū qm̄ eos qui reſurrexerūt n' mori n' alterūq' n' viola-
 ri villo mō fas eſt. Poete vero cū ſciēt hor ſcīm malis
 omibꝫ obliuioniſ amne induxerūt ne malorū ac-
 laborū memores aut reūti recuſarent. Vñ vñq' o p'r
 An ne aliquas ad celū hinc ire putandū ē. Sublimes
 aīas iterūqꝫ reūti ad tarda corpa q' lucis miſeris tam
 dita cupido ignorabant em quō ā qm̄ id fieri oportet. Ita
 q' cenſa eas putauerūt et denuo ad vterū reuolui at
 q' ad infantia regredi. Vñ enā plato de aīa diſcīnēs ex
 hor ait poſſe cognosca aīas eſſe imortales atqꝫ diuinās
 q' in pucis mobilia ſm̄ ingemia et ad p'ncipiendū faci-
 lia q' ea q' diſcant ita celerit' capiat ut nō ſit p'mū diſ-
 cere illa uideant' ſi re cognosca atqꝫ immiſa. In quo vir
 ſapiens poetis meptiſſime credidit. De reſurrexione
 et pythagoras et alij phi locuti ſūt de anafiaſi mēien-

tes animas in varia t'ſire corpora. Ca^m 23^m.
Non igit' renaſcent' quod fieri non p't ſi reſurget et
 a deo corpoibꝫ induent' et prioris vite factorūqꝫ om̄
 memores et in bonis celeſtibꝫ tollorare ac ſuientes ui-
 tūditate t'mūabilū copiarū pnti deo grās agent q'
 malū omen deleuit q' eos ad regnū vitāqꝫ p'petu-
 am ſuſcitauit. Quia de anafiaſi phi quoqꝫ dirē aliqd
 conati ſūt tam corrupte q' poete. Nam et pythagoras
 t'ſire aīas in noua corpa diſputauit ſi mepte q' ex
 homibꝫ in pecudes et ex pecudibꝫ in hoīes et ſeipm ex

Euforbio esse repatu. Melius scrippus que Cicero ait sul
cite portatu. & toycozu qui in libris quos de prudentia sc
sit cu de innouatioe mundi loquetur her intulit

Lev ton deoytos
ethontos de lono
for de na dmaton
hai ymas meitote
ley tesai palinteu
odo gnei theonon
eis to en m esmen
auto catasten
ais thema

Quod cu ita sit ap
paret nichil esse
impossibile
etia nos post excessu
mm rursus spatis
quibusdam reuoluti tpm
m huc restau statu
m quo nunc
esse videtur

Sed nos ab humanis ad dña redeamus. Sibilla diat her

Dis piston gar
apan meroten
genos allo tan ede
cosmoy tai teneton
exite tris
En theos autos
pomst amon
asebeis tama
eusebias then hai
tote dissebias
mene pispophonon
peupem peio
soy de eusebio ys
palm zesente
pigaues pneuma throy
don testimen tama
hay bion antoys

Est em difficile credens
de hom
gen9 Sed cu in
mudi et mortalium
venit iudiciu
qd' deus ipe
faciet iudicis
mptos simul
atqz tuc demu
ipios quidem
migne ac
tenebras
mittet
qui aut pietate
tenent itez viuet
i tra spm deo date
sit et vitam eis

Quod si non mo pthe si ena vates et poete et phi Anas
tasm mortuorum futura esse consentiunt. Nemo quat a
nob queadmodu fieri possit. Her em diuinorum opm red
di pe ro. Sed si a principio deus hominem nescio quo me
narrabili mo instituit credamus ab eode restitui vetere
posse qui nouu fecit. Ex p^m vaticiniu Sibille post
iudiciu p mille anos regnabit in tra filig dei cu clas
suis in sca ciuitate qua constituet et q dyabol9 mille
amis vincetur et omnis creatura mansuescet et ad
viciunditate seruiet homini. Et xpus ab homini
bus toletur ut deus et dominus. Ca^m & 2e^m.

Nunc reliqua subnoctam veniet igitur summi et
maximi dei filius ut uiuos et mortuos iudicet.

Sibilla testante atq; dicente

Pases ipar gay esteto
ttheneton
smthysis estai
autos o ponto trator
otthanea te bemater
thunay zonton
kay nekoyon fixas kai
cosmon apanta

Nam totiq; tre
mortalium tuc
ofusio erit
Ipe omigenes
cu venit in tribu
nali iudicare uiuoz
mortuozq; aiab et
mundu aiab

In oī enim tre mortalium ofusio erit ipe omps cu venit
p tribunali iudicare uiuentiu mortuorum aiab et mundu
omem. Veru ille cu deleuet iniusticia iudiciuq; may
inu fecit at iustos qui a pncipio fuerut ad vita res
taurauit mille annis int hoies versabit. eosq; iusto ipio
deget. Quod alibi *Sibilla* vaticinas furensq; pclamat

haute demoy
meropes basileis
ayonos archey

Audite aut me
homines rex est
sclī princeps

Tunc qui erut in corpib; viu non morient. si p cos
dem mille ānos infinita multitudine gnabut et
erit *Soboles* corū sancta et deo cara qui aut ab inse
ris suscitabunt. ij preerut uiuentib; velut iudices
Gentis vo non extinguent. oīmo si quedā reliquetur i
victoria dei vt triumphent. a iustis ac subiungent. petu
e seruituti sub idem temp9 etiā pnceps demonū qui
e machinator oīm malozū catheis vinct. et eit
in custodia mille ānis celestis ipij quo iusticia torbe
regnabit. Ne qd malū adūsh pīm dei moliat. post
aus aduentū gregabūt. iusti ex oī tra. Pactoz in
ditio ciuitas sca gstituet. in medio tre in q ipe con
ditor deus cu iustis dnantib; comoret. Quā ciuita
tem *Sibilla* designat cu dicit.

kai polm
en epotese
theos thei theu
epotesen
lampzoteron
astron edeloy
e selenes

Et urbem
quam fecit
deus cam
fecit
clariorem
astris atq; sole
lunaq;

Tunc auferent a mūdo tenere ille quibz obfundit atq;
 oberrat celū et luna claritate solis accipiet n. minuet
 vltieris sol aut septies tāto q̄ nūc clarior ē fiet. Terra vō
 apiet fecunditate suā et vbrimas fruges sua sponte ge
 nerabit. Rupēs montū melle sudabūt p̄ riuos vīna de
 current et flumina lacte mundabūt. Munda demq; ipse
 gaudebit et oīs rerū nā letabitur erepta et libēata domi
 mo mali et impietatis et sceleris dolens. Non bestie p̄ hoc
 tēpus sanguine alentur non aues p̄da s̄ queta et pla
 cida erūt oīa leones et vituli ad p̄sepe simul stabūt. Lupo
 ouē non rapiet canis non venabit accipitres et aquile
 non nocebūt et infans cū serpentibz ludet. Demq; tūc fiet
 illa que poete aureis ip̄ibz scā esse iā. Latino regnāte
 dixerūt. Quorū error hinc exortz est q̄ p̄phe futuriū
 plerazq; sic p̄ferūt et nūtiānt q̄ iā p̄cta. Visiones em̄
 diuino spū offerēbant oculis eorū et videbāt illa i con
 spectu suo quasi fieri ac timari q̄ vaticinia eorū cū pau
 latim fama vlgasset qm̄ p̄pham a sacramēto ignotabat
 quatenq; dicūt. Opleta esse iā veteribz seculis illa oīa pu
 tauerūt que vtiq; fieri opletq; non poterāt hōie reg
 nāte. Cū vō deletis religionibz impijs et scēle opresse sub
 ierta eūt deo t̄ra. Cadet et ip̄e manu vector nec nautica p̄m̄q;
 Mutabit merces oīs feret oīa tellz. Non rastos patietur
 humz nō vinea saltē robustos quoq; iā thauris uiga sol
 uet arator. Tunc et molli paulatim floretet cāpus arista
 Intulsiq; rubens pendebit scutibz vna. Et dure quercz
 sudabūt rosida mella. Nec varios disset mentū lana co
 lores. Ipse sed ip̄artis aries iā suauē rubenti. Mūne iā
 croceo mutabit uellera luto. P̄ponte sua sandiz pasce
 res vestiet agnos. Ipse lacte domū referent distente ca
 pelle. Vbera nec magnos metuet armenta leones. Que
 poeta scdm̄ cumee sibille carmina p̄locutus ē. Euthrea
 vero sic ait

Vdeluote
 hui agnes en
 opresm̄ ammi
 telon tai thorto
 parda lēste
 rufos amabosche
 fontai arthoisim

Nec lupi
 cū agm̄s in
 montibus dnm̄cabūt
 herbamq; ligent
 cum edis pascent
 vrsi cū vitulis
 simul

moscoris emmoy
kai papi brotoism
saroboros te leon
fage tay
achiron
para fatefa
tenesm bretesm
te drachontes
amathesi kouue
sonrai

Et alio loco de ubertate

kai tote de
kharumen
megalen
thes andrasi
dosi kai gar ge
kai dendra
ai aspeta trem
mata ges
dosoym sm
carpon
ton alethmon
antropoys
emmoy
nos kai melitos
gluciteroy
lentoyte
galathos
hay seutoyo
per esti
brotois
kalais
ton apanton

Et alia eodem modo

Eusebeon de
monon
agriacton
panta doysen
ama melista

omnibusq;
animantibus et
armuoribus leo
edet
paleas
apud presepia
in infantibus q;
diacones iure
matibus de
nment
rerum

Et tunc
gaudii
magnum
dabit deus hominibus
dabit. flumina et tui
et arbores
et inuabilia
terre pecora
dabunt
fructum
verum
hominibus
vini
dulcissimum mellis
et candidi
lactis
atque frumenti
quod
est
hominibus preter
omnia
optimum

prout autem
solum
sancta tra
omnia hec feret
fluentium mellis

gen sapo
petres ead
poytetes
liai galatos
ambrosie
rusei pantes
ydi haioys.

De
petra atq
de fonte
et lac
imortalitatis
manabit oibus
iustis

Vuent itaq; hoies tranquillissimā vitā et copiosissimā
et regnabūt cū deo pāiter et rēges gentiū vement a sim
bus tū cū doms ac muneibz vt adoret et honoufcent
regem magnū aius nomē eīt pclarū ac venciāle vniūf
natioibz q̄ sub celo erūt et rebz qui dñabunt in terra.

Quomō non restant ex quazūdā spūtuāzū assertione
nisi ducenti āni usq; ad rerū inouationē et q̄ finis

Non aderit nisi Roma destituta. **Ca. 27. 27.**
Et sūt que a pphīs futura ēē dicūt. Quorū testmōia et vba
ponē opus ēēpt nō dixi qm̄ esset infirmitas nec tantā rerū nul
titudine mensura libi capet tam multis vno spū similia
dicentibz simulq; ne fastidiū legendibz fiet si ex oibus collā
et trāslata ggerere preterā vt ea ipā q̄ dicm̄ non mis s̄ ali
enis potissimū lris cōfirmare. Docetēq; nō mō apud nos
verūcūā apud cōspōs qui nos insectant veritate cōsignata
tenei quā recusant agnosce. Qui aut̄ diligentius h̄ volūt
scire ex ipō fonte hauriat et plā q̄ nos in hys libris cōplexi
sumz admirabilia ēpietur. **F**ortasse quispiā nūc ēquirat
qm̄ ista que diximus sint futura iā supius ondi cōpletis ā
norū sex millibz mutationē istā fieri oportē et iā appin
quare sūmū illū cōclusionis extreme diem de signis q̄ dic
ta sūt a pphīs licet noscē. **P**redixerūt em̄ signa quibus
cōfirmatio tempoz et expetenda sit nob̄ in singulos dies et
timenda. **Q**uā cū aut̄ cōpleat h̄ sūma docet q̄ qui de tēpo
ribz sp̄serūt colligentes ea ex lris s̄as et ex varijs hystozis
qm̄ sit nūb̄ ānorū ab exordio mūdi. **Q**ui licet variēt et
aliqntū numeri eorū sūma dissentiat. **O**m̄s tū expec
tatio nō āplis q̄ ducentorū videt̄ ānorū. **E**tā res ipā
declarat lapsū ruinaq; rerū breui fore n̄ q̄ micolumi or
be. **R**oma nichil istius videt̄ esse metuendū. **A**t vō cū
caput illud orbis ceciderit et esse cepit quod sibile fore
aiūt quis dubitet venisse iam finē rebz hūanis orbis
terrā. **I**lla est ciuitas que adhuc sustentat oīa p̄candus

qz nobis et adorandz est deo reli Si tamen statuta eius et
placata differri pnt ne rursus q putamus tyrannus ille abho
minabilis veniat qui tñ faciens moliat ac lumen illud
effodiat aug intentu mundus ipe lapsus est Nunc ad ceta
exequenda redeamus que demerps sentura sut diximus pau
lo ante. **Et elapsis mille annis post iudiciu soluet ite dy**
aboly et conatabit gentes ut sciam expugnet civitate et
obsidebit ea et quo ea deo omo destruet et pems etms
tiadet electis oibus tñslatis ad glam angeloru post re

I **urrectionem sanctam. Caplm 26^m**
In pñapio igni sancti fore ut a deo pñeps demonu
vntiat sed idem ai mille ani regni hoc t septe millia
reperint tñnari **Soluet** denno et custodia emissz exhibit
atqz omes gentes q tñc erut subdinone iustoru conatabit
ut inferat bellu sancte civitati **Et colliget** ex oi orbe tñe i
nuabilis populg nationu et obsidebit et tñdabit civitate
tñc veniet nouissima ira dei sup gentes et debellabit eos
vsqz ad vnu ac pñu gñiet tña q valdissimi et admotu
eius scindet montes **Hyrie** et subndent colles abruptu
et mura omi civitatu conadent et statuit deo solem tñdu
o ne occidat et inflamabit eu et descendet esus immus
et adustio magna sup pduelles et ipios populos et pbres
sulfuris et grandines lapidu et gutte ignis **Et liques**
cent spūs corū in calore et corpa contēntur in grandine
et ipi semine gladio ferient Replebuntur montes rada
ueribz et campi opient ossibz **Populg aut dei tribus**
illis diebz sub contrariis tñe occultabit don ira dei adu
sus gentes et extremu iudiciu terminet **Tunc eribut**
iusti de latebris suis et tñeient oia radaueribz atqz ossi
bz tecta **Et** **gens omē ipiorū radicitz interibit** Nec
erit in hoc mudo ulla iā natio āplius pret solam gen
tem dei tñc p ānos septe ppetes intacte erut silue nec
erudet de montibz lignu s arma gentiu gburēt et iam
non erit bellu s pax et reges sempitna **Cū vō opleti**
fuerint mille ani reuocabit mudo a deo et tñu oplica
bitur et tña mutabit et tñsformabit deo homines ad si
militudine angeloru et erut candidi et seruient meter
nu **Eode tpe fiet scāda illa et publica omi resurrectio e**
tiam in qua excitabunt mpy ad cruciatz sempitnos
hy sunt qui manufacta coluerut qui deū mudi ac pñte

uel nescierunt uel abnegauerunt. Sed et deus illos in multis
suis oprehendet. ad penam dampnabit. in quo patet ois
turba impiorum pro suis fauoribus in aspectu angelorum at
que iustorum perpetuo ignem tremabit. metum. Hec est doctrina
scorum per quam christiam sequuntur. sequimur. Hec nostra sapi
entia quam isti qui ut fragilia solut ut mane pharias tuent
tamen stultissima deridet quia nos defende hac publice atque
asserere non solemus deo iubente ut quieti ac silenti archana
eius in abscondito atque inter nostram consuetudinem teneamus. Hec
aduersus istos veri prophetas qui non discendi si arguerent atque
illudendi gratia maledicti deum ac religionem eius impugnabant
perimati intentione recte. Abscondi enim tegit misterium quod
fidelissime oportet maxime a nobis qui nomen fidei gerimus. Deum
illi hac taciturnitate nostram veluti mala consuetudinem immutatur
Vnde etiam quasdam execrabiles opinioniones de pudicijs et mo
rentibus fingunt. Et libenter hijs que finxerint credunt. Exhor
tatio ut omnes apperent ad suscipiendam cum religione sapiam per
quam ad beatissimam pervenitur eterne vite beatitudine. *Capitulum 24^m*

Omnia deursus apostoli opus septem spatijs ad me
tam perueni sumus superest ut exhortemur eis ad suscipi
endam cum vera religione sapiam. Cuius vis et officium in eo
titur ut ostendis terrestribus et abiectis erroribus quibus ante ea te
nebamur. fragilibus seruientes et scitilia gaudentes ad
eterna celestis thesauri premia dirigamur. Que ut capere possi
mus quod primum committende sunt huius prout vite alluabiles vo
luptates quod auras hominum perniciosa suauitate delinunt etiam se
luntas extirpanda est subiecta hijs labijs trepidat ad
illa equissimum iudicium parentem indulgentissimum. quod per labo
ribus requiem per morte vitam per tenebris claritatem per tremis
ac breuibz bonis eterna ac celestia largiat. in qua mercede
arbitrantes et miserie quas persequimur in hoc mundo facis opera
iusticie conferri et coequari nullo potest. Promittit si pauce
tes si beati esse volumus cogitanda et proponenda nobis sunt non
tam terentiana illa malendum esse usque in pastum bapu
landum habende operibus si hijs multo atrociora carcer la
thene tormenta patienda sustinendi dolores mors demum
ipa et suscipienda est et ferenda. Cum liqueat consue nunc in
fragilem istam voluntatem sine pena in virtute sine diuino
primo fore. Omnes igitur oportet opera dare ut ut se quod per
mu ad rectam viam dirigant ut susceptis operibusque virtuti
bus huius vite laboribus patienter exactis consuetudinem deum habere

mereant? **P**at' em' nr ac dñs qui condidit firmavitq; ce-
 lum qui solem cu' syderibz illuxit qui libeat in magnitudine
 sua tram vallavit montibz mari cunctis amnibzq; dis-
 tinxit Et quicqd est in hoc ope mundi cōflavit ac p'sent
 e nichilo p'spectis erroribz hōm dūc' misit qui nobis
 iusticie viam panderet **H**uc sequam' omēs hūc audiam'
 hūc deuotissime pareamus qm' solz ut ait Lucretius veradi-
 cis hōm purgavit pectora dictis Et hūc statuit torpedi-
 nis atq; timoris **E**xposuit bonū sūmū quo tendim' omēs
 cūid foret atq; viā monstravit limite p'uo cūa possem'
 ad id r'ito contendē cursu Nec monstravit tm' si etiā p'cessit
 ne quis difficultatis grā iter virtutis horret Deserat' si
 fieri p't via p'ditionis et fraudis in qua mors voluptis
 illerebas adoperta relata Et qnto quisq; ānis in senectute
 v'gentibz appropinquare cūit illū diē quo sit ei ex hac vita m-
 grandū cogitet q' purz abscedat q' mōres ad iudiciū vei-
 at non ut fatiūt quidā t'ns mentibz mixi quia iā defici-
 entibz corpis viribz in hoc admonet' instantis vltie neces-
 sitatis ut cupidius et ardentius hauriendis libidinibz in-
 scndat **R**ua ex voragine libet se quisq; dū licet dū facul-
 tas adest se q; ad dē tota mente gūtat ut illū diē sciatq;
 expectet quo p'ses deusq; mundi d'g de singulorū factis et co-
 gitacōibz iudicabit **Q**uemq; h' expetunt' non tm' negligat
 sed et fugiat potiorēq; aiām suam iudicet q' bona ista falla-
 tia quorū m'reta et caduca possessio est **N**egrat em' cotidie
 et multo velocius creuit q' intraverat Et tū si nob' vsq; ad
 vltimū liceat istis sui alijs certe relinquenda sūt **N**ihil
 nobiscū f're possum' nisi vitā bñ atq; inorent' actā **I**lle
 ad dē copios' ille opulentz adueniet Cui astabat gimen-
 tia m'ia patientia caitas fides **H**ec est hēditas nra que
 n' eripi auq; neq; t'nsiri ad alterū p't Et quis est q' hec
 bona parare et acquirere sibi velit **V**eniat q' esuriūt ut a
 quā salutare de p'hem fonte plenissimis faunibz trahat
 hoc abo atq; potu dei et cea videbūt et surdi audient et mu-
 ti loquent' et claudi ambulabūt et stulti sapiēt et egroti
 valebant et mortui reuiuiscēt **Q**uisquis em' corruptelas
 t're v'tute calcitavit hūc arbiter ille sūm' et verax ad vi-
 tā lucēq; p'petuā suscitabit **N**emo diuitijs nemo fasabz
 nemo etiā regia p'tate g'fidat imortalem ista nō faciūt
 Nam qūq; rōnes hōm's abiecit ac p'ntia p'ntz in hu-
 mū seipe p'strauit tāq; desertor dñi et ipatois et p'is sui

Vespas

No — ta

J

pumet? Intendamus ergo iustitie que nos inseparabilis comes
ad deū sola p̄duet et dū spūs hōs regit atq; infatigabili
militia deo militemq; stationes vigiliasq; celebremq; Cogre
diam? cū hoste quē nouimq; fortiter ut victores a ducto ad
usario triumphantes p̄miū virtutis qd̄ ip̄e p̄misit a dño
consequamur.

Nillus ut negat ut dubitat p̄ xpm̄ ihm̄ tale q̄le satis
leis p̄nūtiat? futurū esse iudiciū nisi qui eisdē leis nes
cio qua incredibili aōsitate seu tentate nō credit q̄ iā v̄i
tatem suā orbi demonstrauit. In illo itaq; iudicio ut cū
illud iudiciū has res dicimq; ee venturas. Helyam thesti
tem fidem iudeorū antixpm̄ p̄secuturū xpm̄ iudicaturū
mortuorū resurrectione honoz malozq; direptionē mūdi
q̄flagrationē eiusdēq; renouationē. Que oīa quidē ventura
esse credendū est. 3. quibz modis et quo ordine veniat ma
gis tūc docebit verū experientia quā nūc ad p̄fectū hōm̄
intelligentia valet consequi. Existimo tñ ea que a me com
memorata sūt ordine ventura.

Expliat

Liber

Septimus

Inapit

Octauus

Dicohemū in quo p̄mittētes ordinē duendorū ad
habendū vitatē dōz deū ee agnoscendū.

De gradibz p̄ quos ad vitatē ascendit? et qui de ip̄is gra
dibus cūctantur.

Quid intendat in hoc libro et diuisio t̄tandoz.

Et nullq; asseruit deū irasā et grā nō moueri.

Contra epycurū disputat qui negat deū irasā gratifia
ri et omnia p̄uidere.

Cont? stoicos ducentes ī deo fore grām s̄ nō irā.

Et deū irasatur.

Et phi errat et q̄ hōies ab alijs aīantibz maxie disse
rant religione q̄ hōis est p̄pria.

Con? epycurū religione subūtenē et q̄ religio sit v̄nda.

Vanās opiniones de mūdi opifis et gubnatōe enūant.

Et mūdy dei p̄uidētia factz sit et gubnet.

Utū v̄m̄s dei an pluriū deorū p̄uidētia mūdy rega
tur et constet.

Et religio sit et hominis sit.

Et oīa tam bona q̄ mala hōis grā f̄a sunt.